

DONJO—
—GRADSKI
BLOK

— OBNOVA
URBANOG
ARTEFAKTA

naslov

kolegij

diplomski

prediplomski

RADIONICA ARHITEKTONSKOG PROJEKTIRANJA 3

ak.god. 2020./2021.

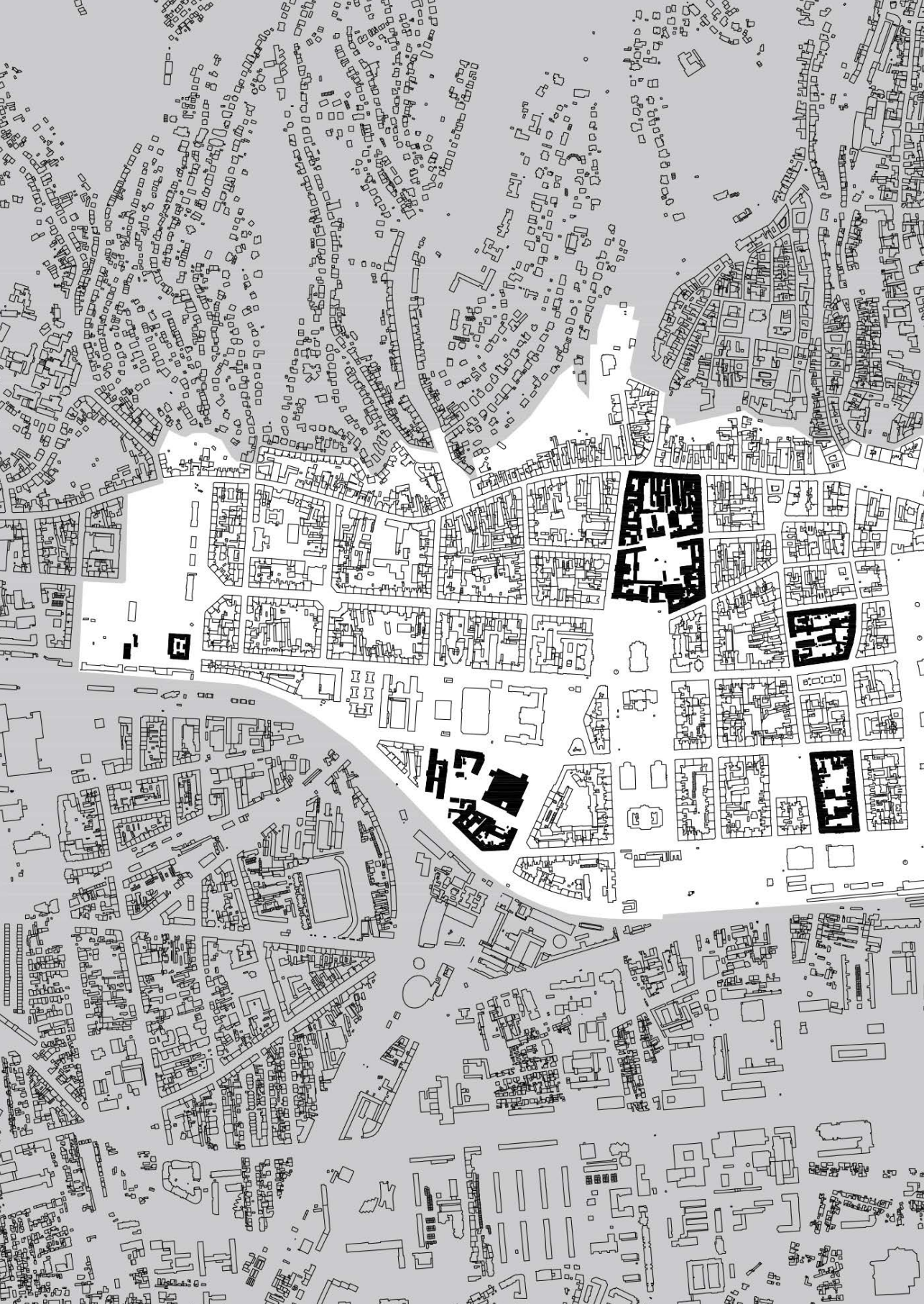
ZAGREB (SUTRA)

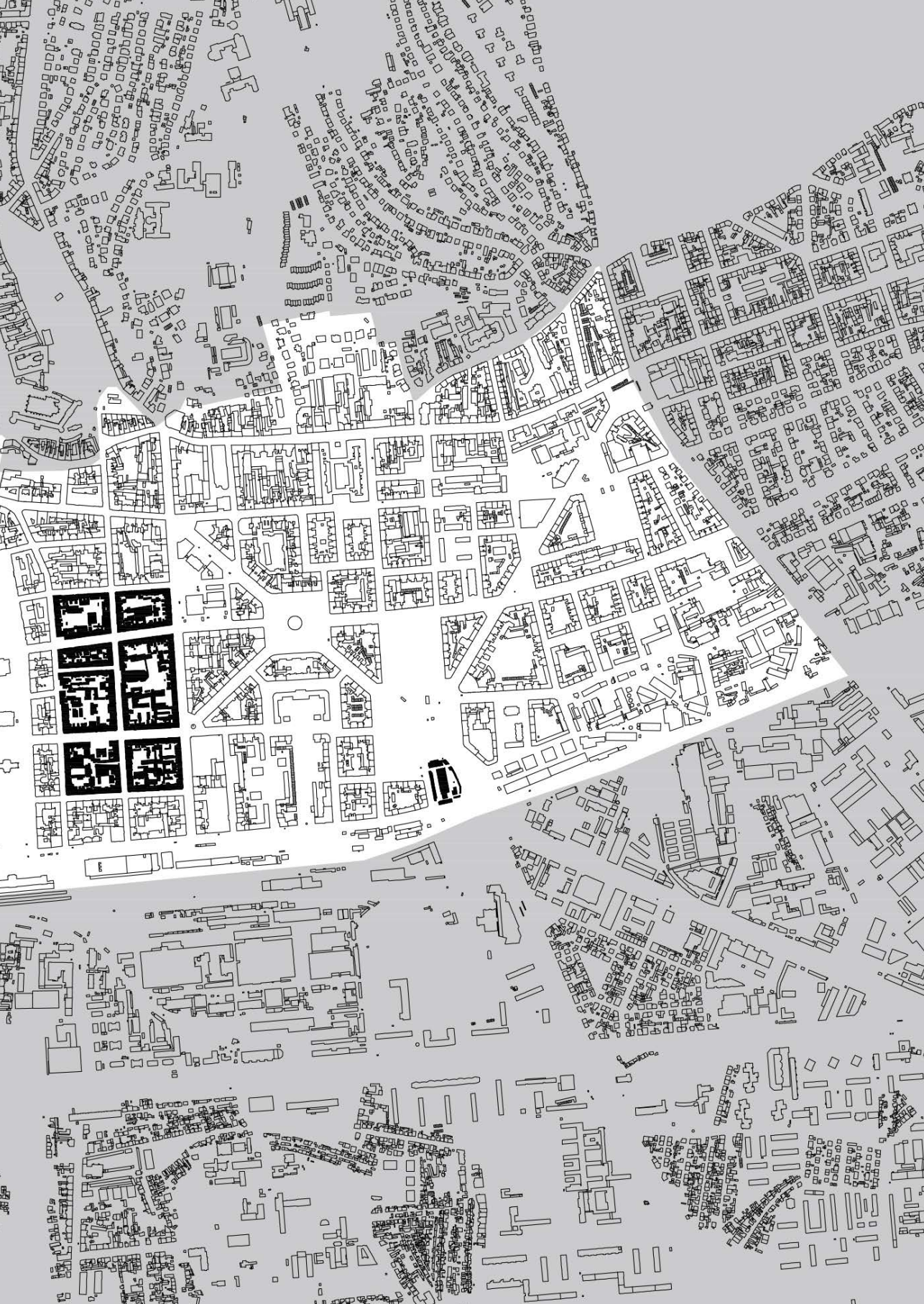
SVEZAK 01

DONJOGRADSKI BLOK — OBNOVA URBANOG ARTEFAKTA

Sadržaj

- 06** **Uvodna riječ**
- 09** **Međugeneracijski centar**
prof. dr. sc. Sanja Filep
- 23** **Urbana šuma**
prof. dr. sc. Vesna Mikić / asist. Andrea Čeko
- 61** **Hotel „Art Blok#18 (31)“**
izv. prof. Tin Sven Franić
- 91** **Hotel „Art Blok#18 (31)“**
prof. Miroslav Geng
- 99** **BLOKOVI 55, 56, 105, 106, 107, 109, 110**
izv. prof. dr. sc. Krunoslav Ivanišin / izv. prof. mr. sc. Sonja Tadej
- 137** **BLOK 24+31**
prof. Goran Rako / izv. prof. Lovorka Prpić
- 171** **Ikoniziranje–Definiranje–Konzerviranje**
prof. mr. sc. Boris Koružnjak
- 193** **New Generic for New Normal**
prof. dr. sc. Idis Turato
- 207** **Centar za prirodne fenomene na Savi**
prof. dr. sc. Dina Vulin Ileković
- 223** **Gostujuća predavanja**

Uvodna riječ

Publikacija pred Vama predstavlja rezultate ostvarene tijekom zimskog semestra akademske godine 2020./2021. na području istraživačkog i nastavnog rada kolegija Radionica arhitektonskog projektiranja 3 — RAP 3 — pri Kabinetu za javne zgrade Katedre za arhitektonsko projektiranje na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Vježbovni kolegij III. semestra diplomskog studija arhitekture i urbanizma sadržajem afirmira zadatke koji ranije nisu bili obuhvaćeni nastavnim programom, a pretpostavljaju i objedinjuju složenije arhitektonske sustave i sklopove; mnogostrukost korištenja, događanja i značenja, zavisnost urbanog ili drugog prostornog konteksta.

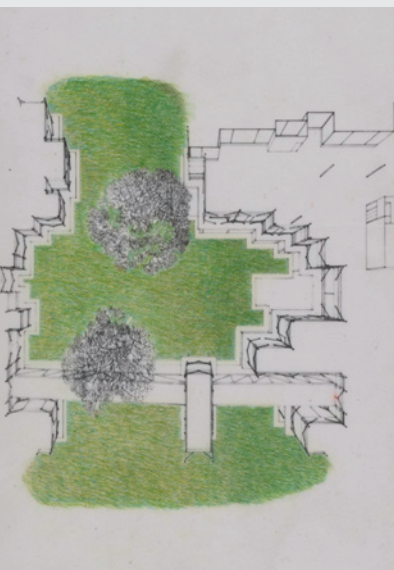
Polazište za tematsku osnovu ovogodišnjeg RAPa 3 aktualna je situacija nastala nakon potresa koji je zadesio Zagreb 22. ožujka 2020. godine. U potresu je osobito stradao povijesni dio gradskog središta Zagreba i njegova arhitektura grada. Autentični identitet centra grada rabi obrazac morfološke strukture svog vremena — BLOK — kao rezultat urbanizma 19. stoljeća i modernističkih procesa arhitekture i urbanizma 20. stoljeća. Osnovni element anatomske građe grada — zagrebački donjogradski blok — postaje obavezujući obuhvat za promišljanje arhitektonsko-urbanističke intervencije u strukturu Donjega grada.

Pod krovnom temom 'Donjogradski blok — obnova urbanog artefakta' zadatak RAPa 3 imao je za cilj ispitati moguće scenarije i modele arhitektonsko-urbanističke intervencije u funkciji sanacije zagrebačkog donjogradskog bloka nakon potresa.

U prvom dijelu semestra zadatak je obuhvatio analizu unutar odabranog, cjelovitog obuhvata jednog ili više donjogradskih blokova. Uzevši u obzir multifunkcionalne, infrastrukturne, socio-ekonomične i ostale potencijale bloka, provele su se analiza parametara kroz vrijednosne parove: lice—naličje; puno—prazno; izgrađeno—neizgrađeno (zeleno); javno—privatno; otvoreno—zatvoreno (lođe, trijemovi, dvorišta), vlasništvo, režime korištenja i ostale specifičnosti koje čine identitet bloka.

1 / Alison and Peter Smithson, "A History of Layers and Layering," typescript, 1981.

sl. 1. Lucas Headquarters, Shirley (Engleska), Alison i Peter Smithson, nerealizirani projekt, 1973.–74.

sl. 2. J. Pičman: Trg kralja Petra u Sarajevu, natječajni projekt, 1934.

1111913
RESENJE
A

Analizom vrijednosnih parova, naročito otvoreno–zatvoreno i puno–prazno, iznjedrene su sjajne studentske intervencije unutar donjogradskih blokova, u čijim konceptima je prepoznat i modernistički topos na trgu ovojnice Alison i Petera Smithsona (sl.1.).¹ Duhovna folija naše pedagoške ustanove, „zagrebačke škole arhitekture“ naslanja se na dva sjajna primjera koledža u Oxfordu: St Hilda's College (1968.) Smithsonovih i St Catherine's College Arnea Jacobsena (1964.–1966.). Te dvije građevine nadahnjuju i našu školu kako sraslošću arhitektonske kompozicije s kontekstom, tako i svojom duhovnom snagom jer se u njima između ostaloga odvijaju osim stanovanja i tutorijali, (mjestu podučavanja glavnih metoda u edukaciji). Prethodnim primjerima vrijedi pridružiti natječajni projekt za trg Kralja Petra u Sarajevu Josipa Pičmana na kojem rješava složene urbane zadatke kao što su proporcioniranje trga i postav skulpture zelenilom kao formativnim kompozicijskim elementom arhitekture (sl.2.).

Po završetku analitičkog dijela zadatka, studenti su u drugom dijelu semestra birali najprikladniji program za odabrano područje intervencije unutar zadanog bloka, rukovodeći se okvirima zdravog planiranja i projektiranja. Mogući programi predloženih arhitektonsko-urbanističkih rješenja uključuju projekte međugeneracijskog centra, hostela, gradske biblioteke, posjetiteljskog–info centra, istraživačkog centra, hub–a kreativnih industrija i sl.

Za potrebe zdravog planiranja i projektiranja unutar arhitektonskog područja, uvedene su teme u rasponu od tehnologije građenja do teorije arhitekture i urbanizma — mjerila od pojedinačnog objekta do grada — a one su sljedeće: održiva arhitektura, održivi urbani dizajn i planiranje, tehnologija gradnje i novi materijali, pametni grad i industrija 4.0, zaštita prirode i okoliša, urbana sociologija i urbana šuma.

Publikacija je strukturirana u deset poglavlja kao pregled nastavnog i istraživačkog rada nastavnika i nastavnica Kabineta za javne zgrade i voditelja jedanaest studentskih grupa RAPa 3. Uz grupni rad vježbovnog kolegija, posebni doprinos ovom edukacijskom ciklusu dali su pozvani gosti predavači i predavačice čijih pet sažetaka predavanja čini dodatno poglavlje na samom kraju publikacije.

Zajednički rad studenata i nastavnika ogleda se u naporima usmjerenim prema lokalnim problemima i dosezima pri čemu se ispituju realni i društveno korisni zadatci. Rezultati ostvarenog rada potvrđuju spremnost Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu da reagira na izazove koje donosi aktualan trenutak te da studentima približi realnosti budućeg profesionalnog rada u struci.

Zahvaljujemo svima koji su doprinijeli nastajanju ove publikacije, a naročito našim gostima predavačima i predavačicama za prenesenu vrijednost u suradnji arhitektonske edukacije i prakse.

prof. dr. sc. Vesna Mikić
koordinatorka kolegija RAP 3

studenti

Suzana Čop, Antonija Dudjak,
Martina Hopfinger, Dora Jelaska,
Samantha Licardo, Vanja Oštrek,
Domina Tomaš

voditelj

prof. dr. sc. Sanja Filep

zadatak

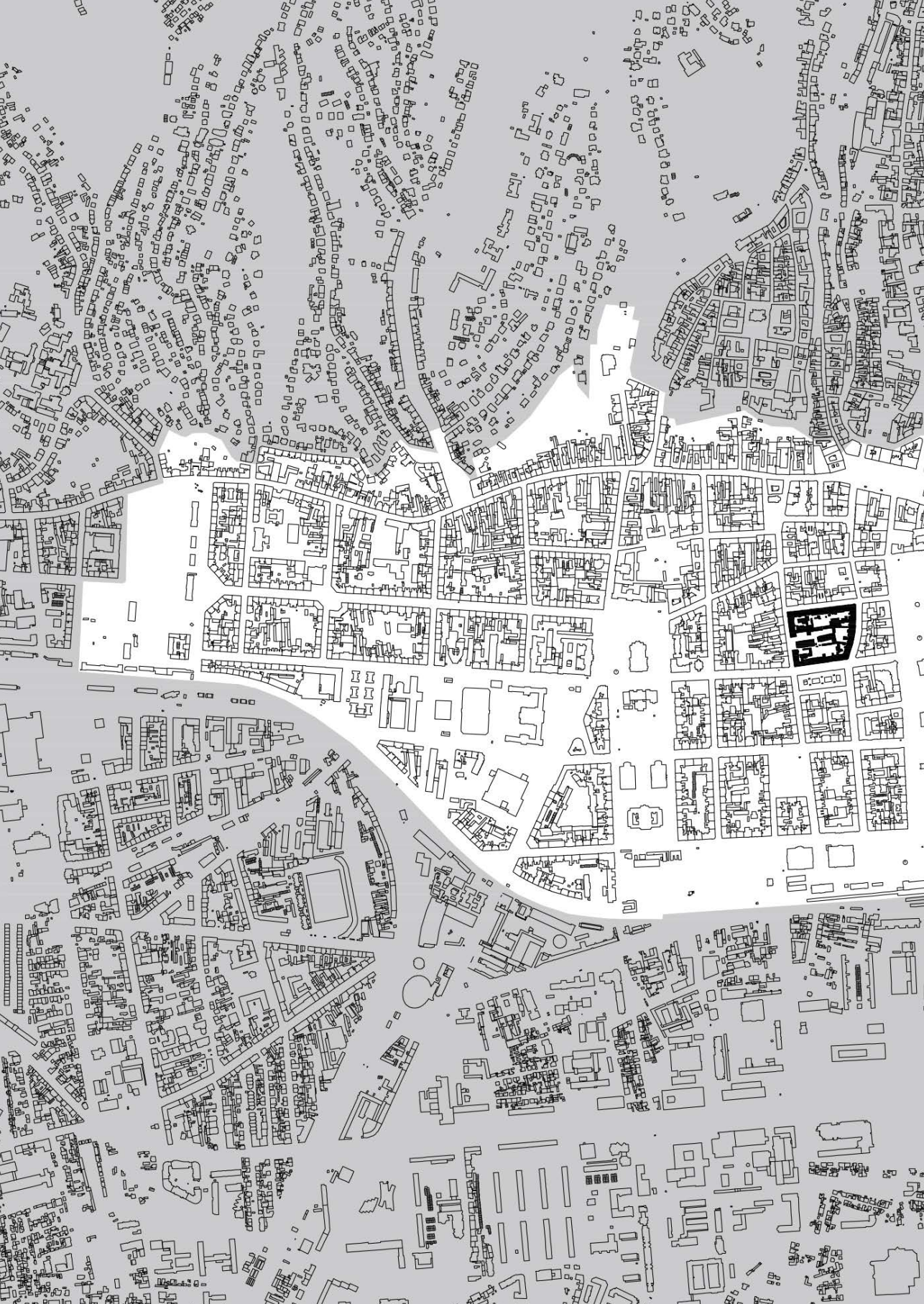
Međugeneracijski centar
blok Berislavićeva–Gajeva
–Preradovićeva–Hebrangova ul.

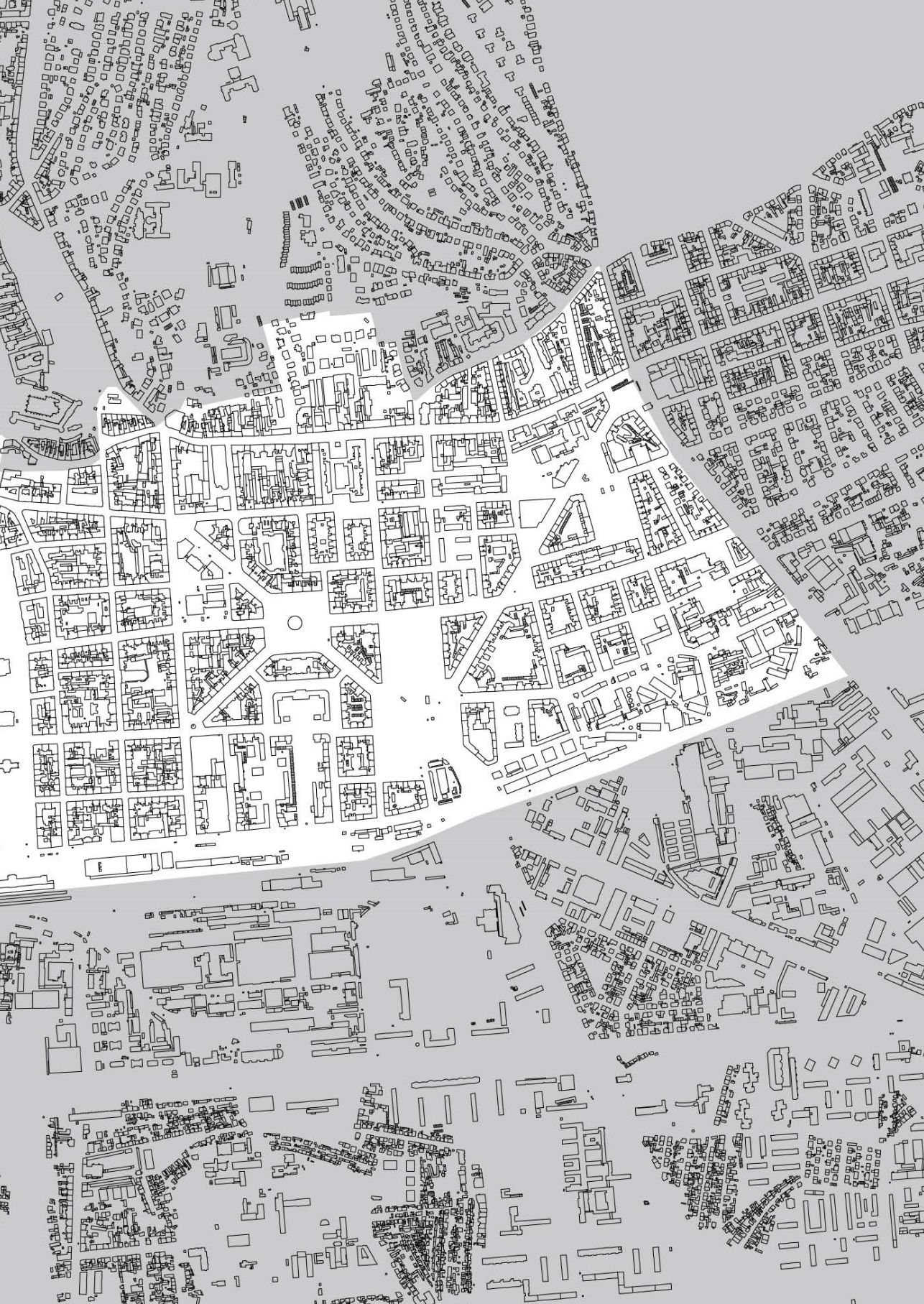
kolegij

Radionica arhitektonskog
projektiranja 3

zimski semestar

ak.god.
2020./2021.

Proljetni zagrebački potres ponovno je aktualizirao potrebu preispitivanja donjogradskih blokova, njihovih potencijala i prilike za modernizaciju, koja se godinama ignorira. Moramo biti svjesni da je ovo trenutak odluke i prilike da Zagreb izbjegne provincijalnosti i okrene se urbanoj obnovi koju zaslužuje kao glavni grad Hrvatske.

Tu se naravno nameće i poznato pitanje Bernarda Tschumi: „Mogu li arhitekti obrnuti tijek stvari i umjesto služenja konzervativnom društvu koje je utjecalo na naše gradove, učiniti da grad utječe na društvo? Može li prostor postati miroljubivo oruđe društvene transformacije, sredstvo promjene odnosa između pojedinca i društva, generiranjem novog stila života“.¹

Kako zadržati kvalitetu života u središtu grada, ne ponoviti greške europskih gradova koji su prepustili grad nekontroliranom turizmu, najatraktivniju jezgru naselili turističkim najmom i, zapravo lokalnom stanovništvu oduzeli njihovo *mjesto*? Možda je takvu sudbinu koja je već načela Zagreb, a odavno uništila Dubrovnik, u zadnji tren zaustavila korona i potres i tako nam je tragedija otvorila novu šansu za promjenu smjera razvoja?

Svjedočili smo nekontroliranom uzurpiranju javnih prostora u komercijalne svrhe, programima koji su centar grada kulturno devastirali i pretvorili ga u vašar, buke, koja je tjerala lokalno stanovništvo na iselj enje, a gradskost se, kako kaže Saša Borić Poljanec, sve teže raspoznavala u centru grada i on je sve više počinjao nalikovati periferiji².

Upravo s tom namjerom da se akupunkturalno djeluje sa suvremenom arhitekturom ali i sa suvremenim kombinacijama programa odabrana je tema međugeneracijskog centra, kao jednog sadržajnog modela za slojevitiju obnovu grada, a istovremeno tema aktualna u društvenom smislu suživota raznih generacija

Broj starijih ljudi u Europi je u stalnom porastu, što je veliki izazov za 21. stoljeće. Zdravstveni sustav treba prilagoditi potrebama populacije, ali i predvidjeti socijalnu integriranost i društvenu aktivnost generacije treće dobi, također i cjeloživotno učenje sa ciljem smanjivanja mentalnih posljedica karakterističnih za tu dob (depresija, osamljenost, demencija, Alzheimerova bolest).

Stariji ljudi bi trebali biti u stanju funkcionirati aktivno u društvu, važan je za njih osjećaj društvene korisnosti, nasuprot društvene izolacije, što je najčešće njihova sudbina.

S tom namjerom program predviđa smještaj za treću dob, ali i mlade te niz javnih sadržaja gdje se njihova fizička bliskost ne svodi na susjedstvo već na aktivno ispreplitanje. Svi ti sadržaji / radionice, restoran, bazen, sportski sadržaj / su javnog karaktera, tako da ovo mjesto postaje nova vrijednost za cijeli Donji grad, a ne samo za njihove primarne korisnike.

1 / Bernard Tschumi,
Arhitektura i disjunkcija, s:14, AGM 2004.

2 / Saša Borić
Poljanec, Pogledaj
to, Kako je Trg bana
Jelačića postao
provincija

Odabran je blok Berislavićeva, Gajeva, Preradovićeva, Hebrangova ulica, odnosno njegova unutrašnjost sa pristupom i pročeljem na Preradovićevu ulicu. Primarna prednost bloka je centralnost u odnosu na sve epicentre zbivanja / Cvjetni trg, Zrinjevac, Trg republike... / i dostupnost javnih sadržaja, dok istovremeno njegova utroba nudi izrazito mirnu zonu .

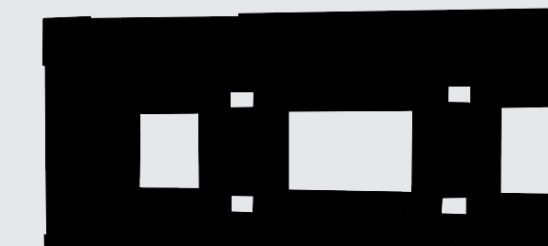
Memorija nas veže na avangardni projekat Drage Galića iz 1941. godine, na istoj lokaciji, sportski hotel sa bazenom, a koji je bio inspirativan studentima u programskom smislu, a kod nekih i u mjerilu.

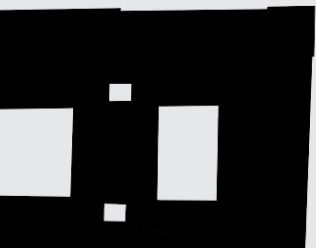
Studenti su odlično odgovorili na zadatak i ponudili različite interpretacije, vodeći brigu o interpolaciji prema Preradovićevoj ulici, pokazujući odnos prema gradu i ulici, odgovornost prema prolazniku: „kuća koja gleda van“...ona je oko otvoreno u noći, svjetlost iz kuće u daljini znači da kuća vidi, bdi, motri, čeka.“³

Istovremeno studenti su u svojim rješenjima pokazali da prepoznaju u potpunosti drugačiji karakter unutrašnjosti bloka, njegovu zanemarenu atraktivnost gdje su u svojim idejama postigli kvalitetne nove prostorne vrijednosti projektiranjem atrija, novih zelenih površina na različitim nivoima, stupnjevanjem prostora od privatnog, poluprivatnog do javnog.

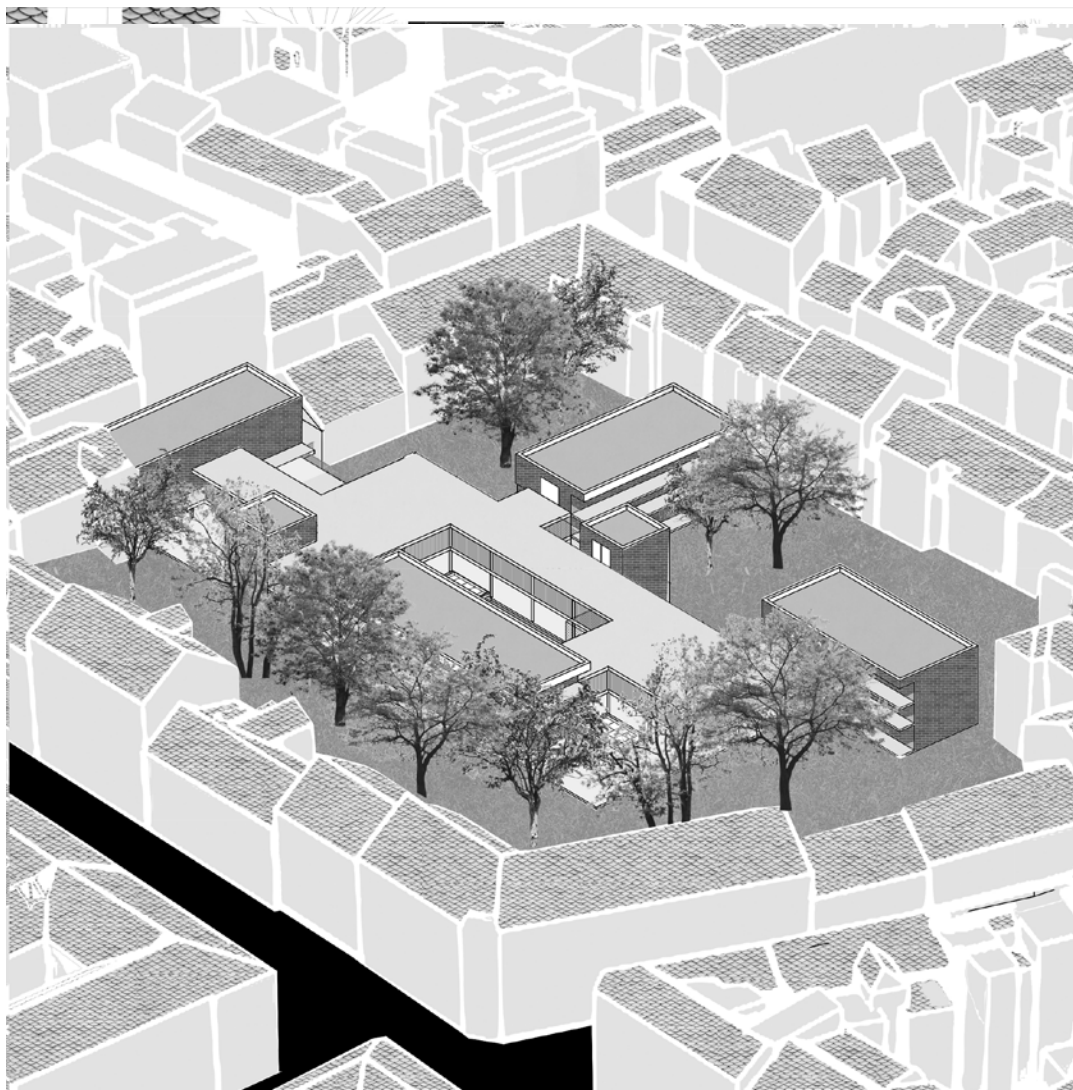
Različita rješenja pokazuju ne samo višestruke moguće transformacije bloka i aktiviranje njegove unutrašnjosti već i moguće promjene mjerila, koja bi opravdano zbog arhitekture i sadržaja postala novi reper u prostoru grada.

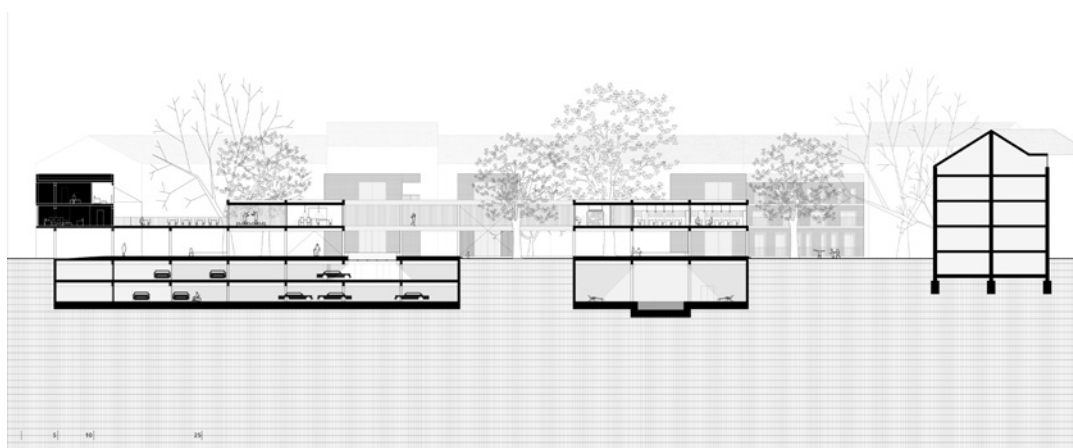
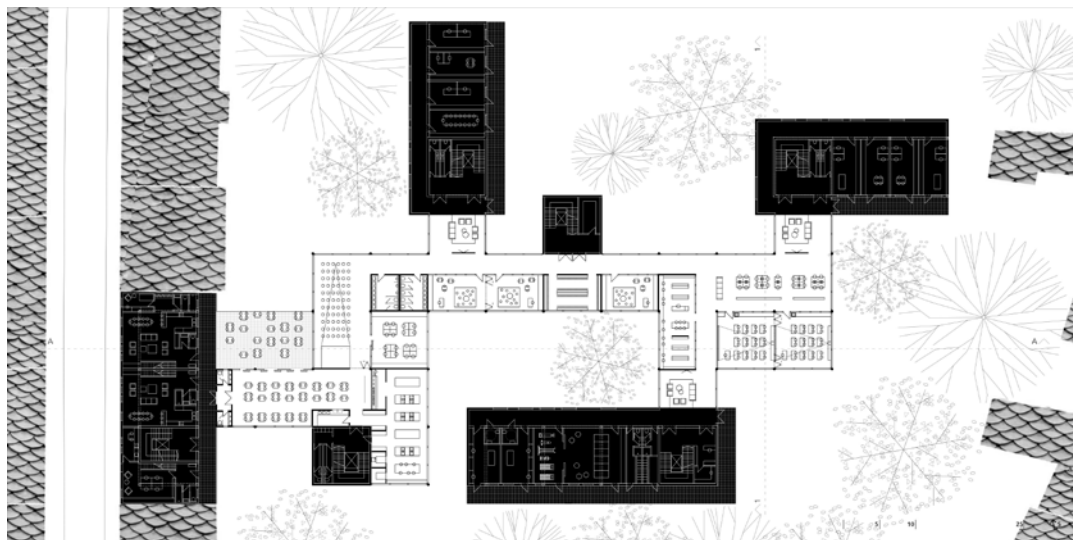
3 / Gaston Bachelard,
Poetika prostora, s:54,
CERES 2000.

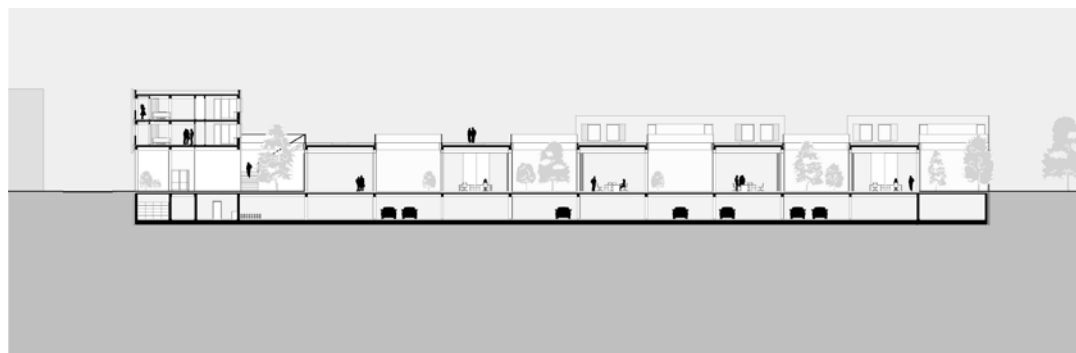
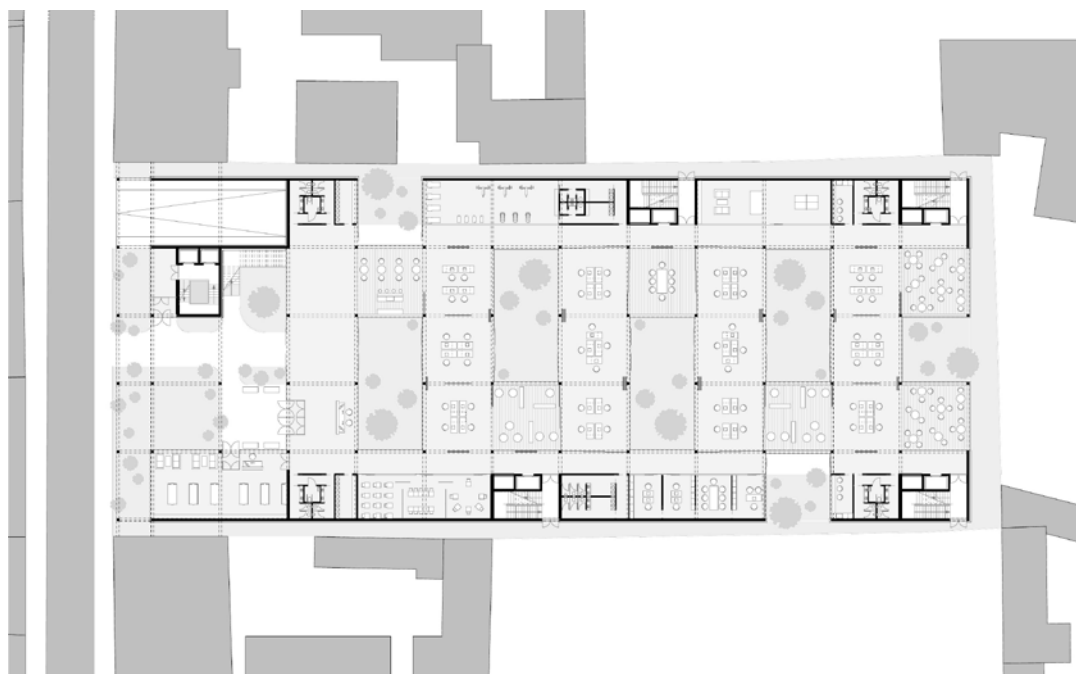

Projekt je koncipiran tako da poštuje gabarite osnove bloka i izraslo zelenilo unutar njega. Stvara se kompozicija od četiri paviljona između kojih se na prvom katu proteže razvedeni polujavni prostor koji je u prizemlju otvoren i čini javni parter koji služi svim stanovnicima i korisnicima bloka. U paviljonima se nalaze smještajne jedinice dječjeg i staračkog doma, osim u paviljonu s pročeljem na Preradovićevoj ulici koji zatvara blok, u kojem su smješteni stambeni prostora. Otvoreni sustav na prvom katu omogućuje fleksibilnost uporabe prostora, ali i slobodno korištenje svih prostora po odgojnom principu Montessori. Podjela objekta na paviljone i centralni dio omogućuje djeci i starcima po potrebi i privatnost, ali i prostor u kojemu mogu bivati koherentno i harmonično.

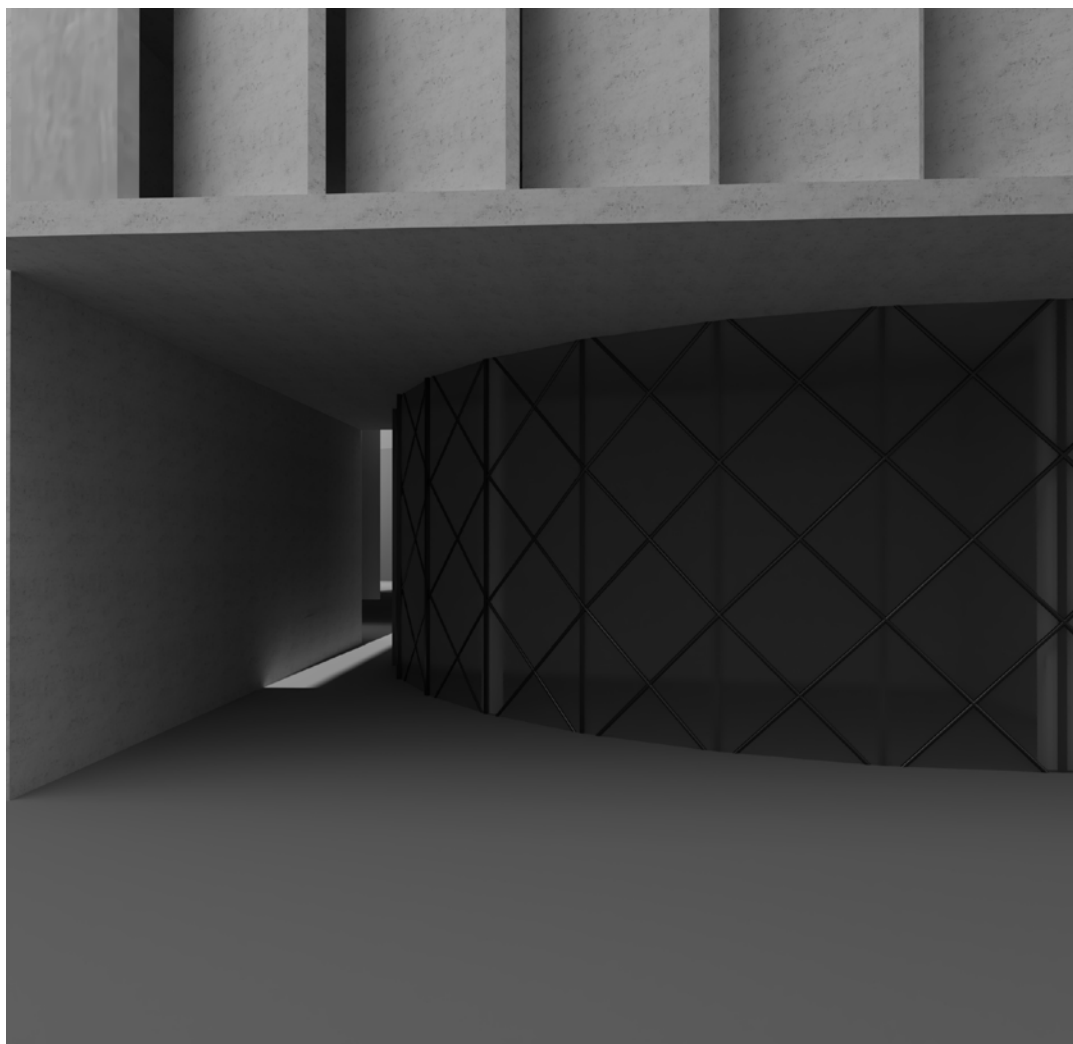

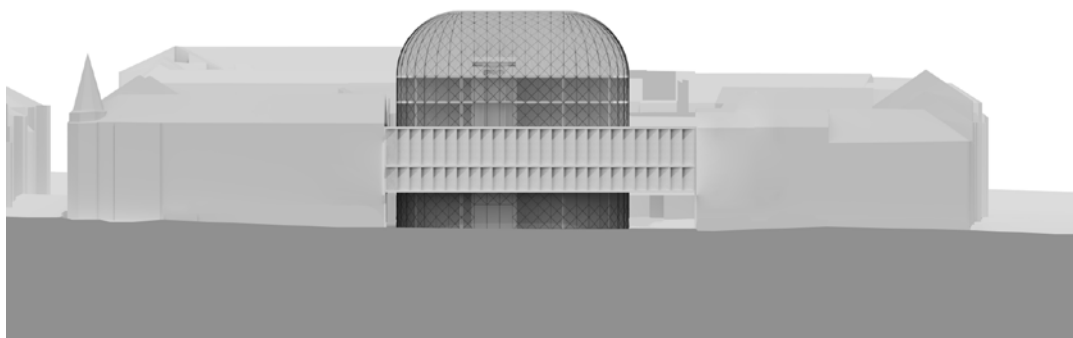

Međugeneracijski centar je projektiran po uzoru na europske standarde; potencira se aktivacija stanovnika treće dobi na način da se dodatnim javnim sadržajem isprepliću različite generacije te se tako obogaćuje život stanara treće dobi. Stoga je namjena starački dom sa javnim bazenom. Zgrada je sastavljena od 3 volumena ; ulični (zapadni) volumen sadrži popratne sadržaje bazena, fitness sa manjom dvoranom i wellness, auditorium sa caffe-om; istočni volumen su sobe staračkog doma (kapacitet 50 ljudi); srednji masivan volumen je PVN koji povezuje ta dva prostora te se na samom krovu PVN-a nalazi bazen sa vizurom na grad. Masivna staklena „čipka“ natkriva bazen te se tako zgrada svojim krovom pozicionirala u samoj slici grada Zagreba.

studenti

Lucija Belinić, Jelena Čačić, Antonija
Matica, Anamarija Pavlović, Zrinka Perić,
Filip Pračić, Marija Tomljenović

voditelji

prof. dr. sc. Vesna Mikić
asist. Andrea Čeko

zadatak

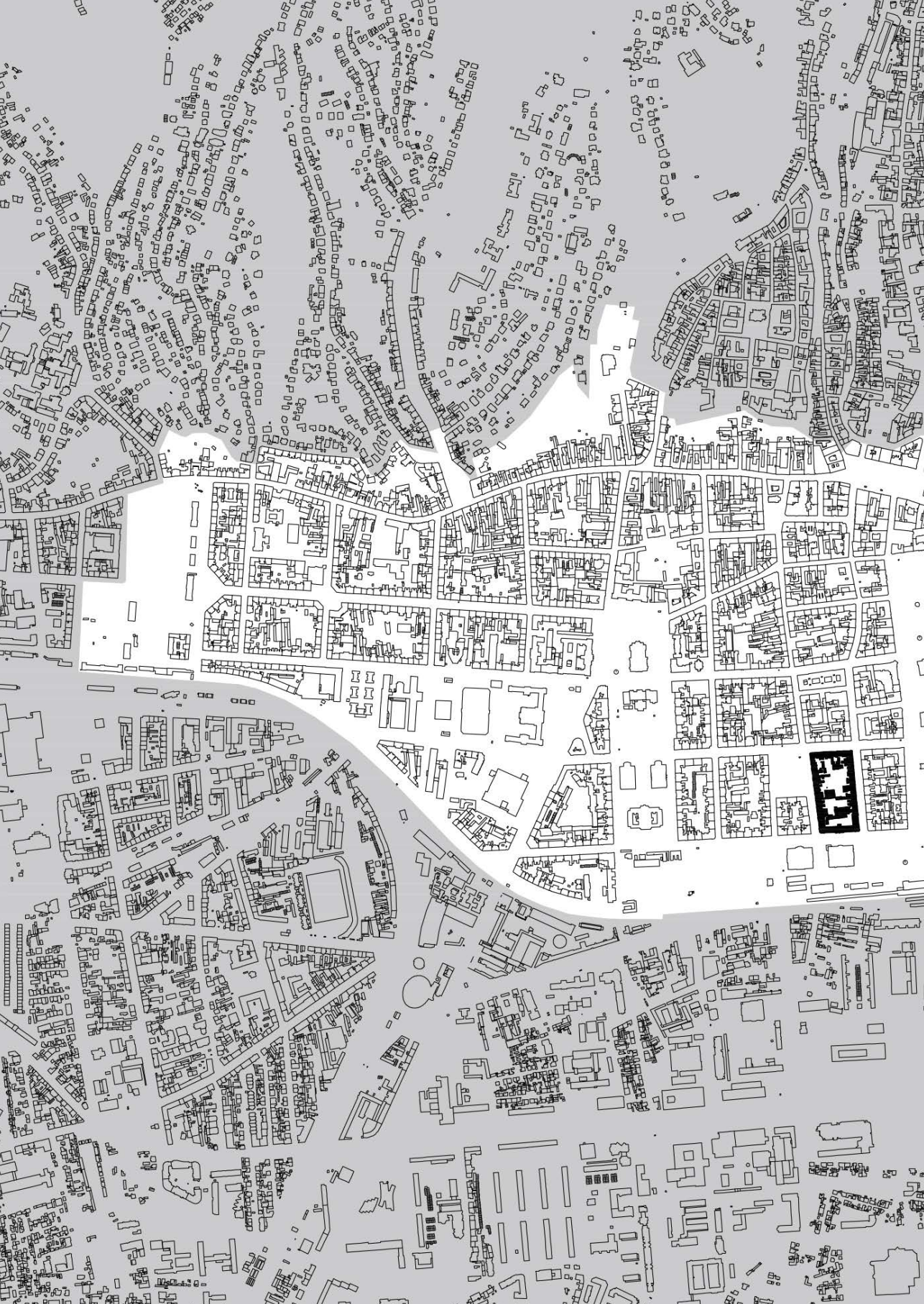
Urbana šuma
blok Baruna Trenka–Gajeve–Mihanovićeve
–Haulikova ul.–Svačićev trg

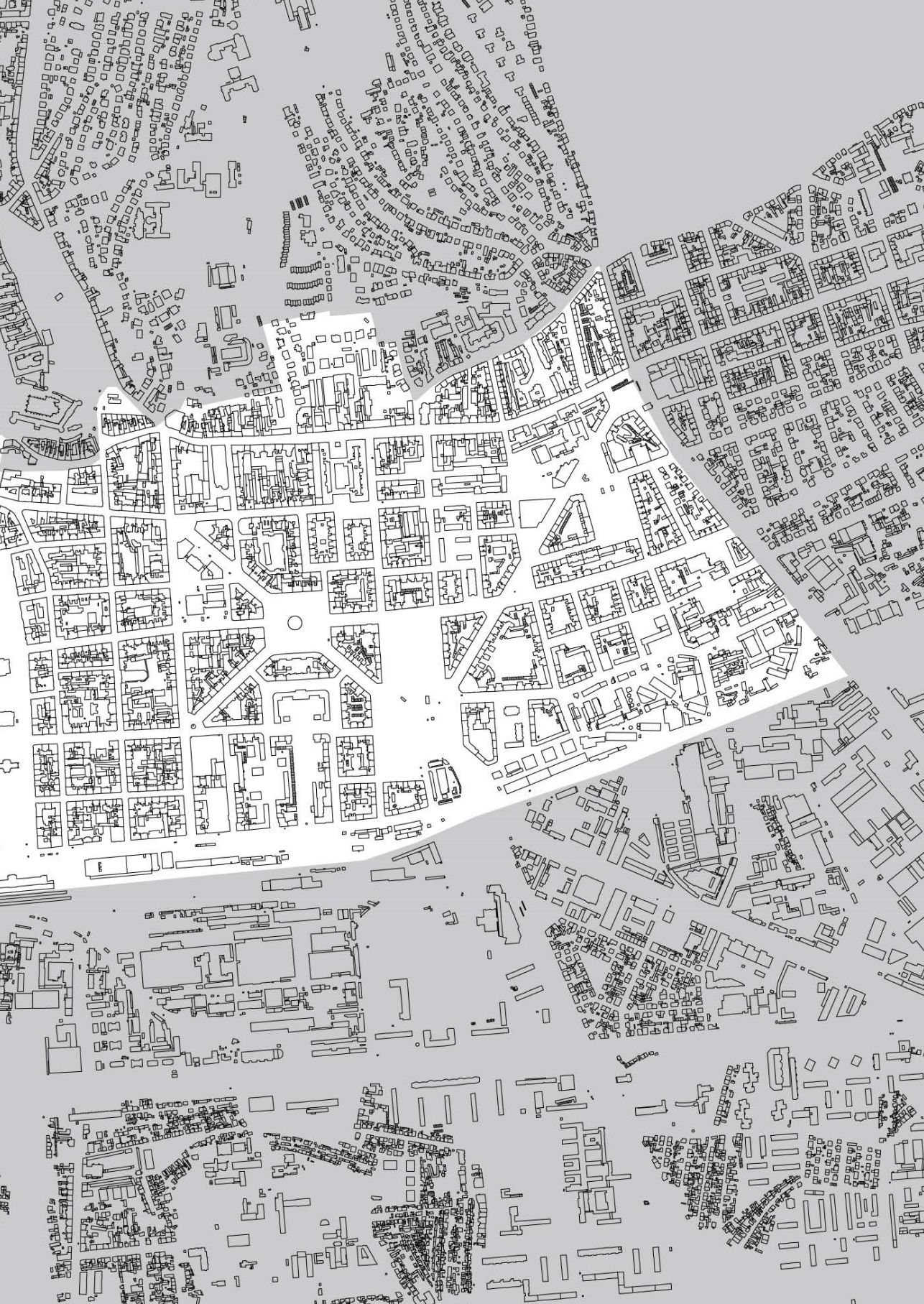
kolegij

Radionica arhitektonskog
projektiranja 3

zimski semestar

ak.god.
2020./2021.

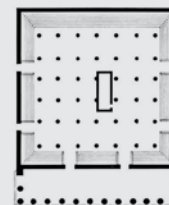
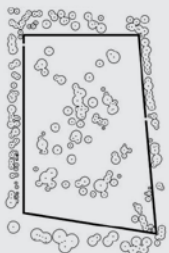
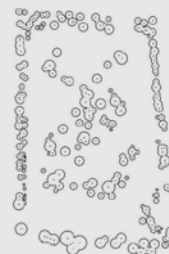

Ideja šume ima duboko kulturno značenje, od svetih šumskih gajeva starog Rima do zelenih transcendentalnih „katedralnih gajeva” poput onih u Gorskom kotaru. Unutar urbanog krajolika, za ovaj ekološki složen, prostorno slojevit, dinamičan sustav danas se također podrazumijeva da obavlja širok spektar bitnih servisa ekosustava — od povećanja vrijednosti imovine do ublažavanja klimatskih promjena. Pošumljavanje gradova jedan je od definirajućih trendova urbanizma dvadeset i prvog stoljeća, ali malo je dogovora o tome kako treba dizajnirati, planirati i upravljati našim urbanim šumama.

Način na koji definiramo urbane šume, što su i gdje postoje, varira među pojedinim disciplinama i pojedincima. Konceptualno, o gradskoj šumi možemo razmišljati ili kao o šumi unutar grada ili o šumi na koju se grad oslanja. Za neke su urbane šume nakupina drvenastih dijelova, skup izoliranih stabala unutar urbanog krajolika. Alternativno, drugi mogu na gradske šume gledati kao na ekosustav, uključujući ne samo drveće, već i njihove dinamičke odnose i interakcije s biotskim i abiotskim čimbenicima. Proširujući ovaj pogled još više, urbane šume mogu se smatrati kritičnim dijelom veće urbane infrastrukture. U konačnici, način na koji definiramo urbanu šumu odražava našu obuku, naše iskustvo i našu percepciju mogućnosti djelovanja na i unutar ovog krajolika.

Iz perspektive zaštite okoliša, vidljiv je utjecaj urbane šume na mikroklimu gradova (više kao ‘ville radieuse’ Le Corbusiera, manje kao Manhattan), gdje igraju važnu ulogu u pogodovanju njihovim okolišnim uvjetima. Umjeruju lokalnu klimu, usporavaju vjetar i oborinske vode, filtriraju zrak i sunčevu svjetlost, istovremeno smanjujući temperaturu i smog. Ključne su u hlađenju efekta urbanih toplinskih otoka, čime potencijalno smanjuju broj nezdravih ozonskih dana koji muče glavne gradove u vrhuncu ljetnih mjeseci. Stoga ovaj koncept može poslužiti kao dobar primjer i polazna točka za zdrav urbani dizajn, projektiranje i planiranje.

Pod krovnom temom ‘Donjogradski blok — obnova urbanog artefakta’ zadatak Radionice arhitektonskog projektiranja 3 obuhvaća analizu i izradu arhitektonsko-urbanističkog projekta unutar odabranog, cjelovitog obuhvata donjogradskog bloka ulica Baruna Trenka–Gajeva–Mihanovićeve–Haulikova ul. u Zagrebu. Veza na zelenu infrastrukturu prisutna je u makromjerilu u vidu neposredne blizine Svačićevog trga, kao i istočnog dijela zagrebačke zelene potkove, ali i u mikromjerilu ozelenjene unutrašnjosti bloka. Blok kao ‘hortus conclusus’ štiti privatni prostor od upada javnosti, stvarajući zaštitnu barijeru i, zapravo, unoseći prirodu u svoje zidine (sl.1.).

sl. 1. Hortus conclusus, konceptni dijagram.

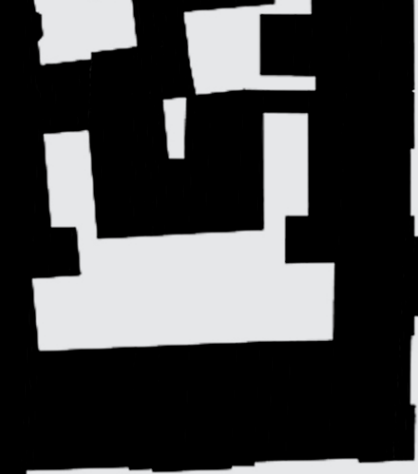
sl. 2. M. Laugier, „Essai sur l'architecture“, 1755. Alegorijska gravura Vitruvijske primitivne kolibe.

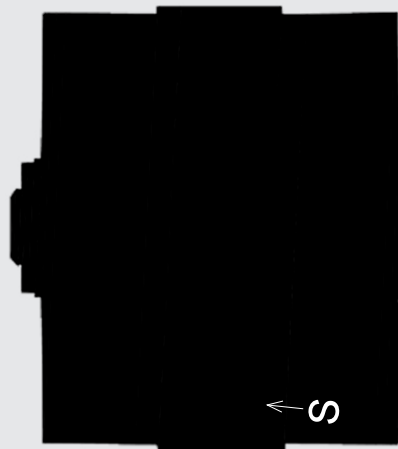
Tematizirajući zelenu infrastrukturu donjogradskog bloka s ciljem novoga čitanja ili ispune urbane praznine, studenti su se oslanjali na modernističke topose arhitektonskih programa proizašle iz eseja o arhitekturi (kao i samih urbanih artefakata). Eseji u kojima su se mogli pozvati na alegorije i ishodišta arhitekture obuhvaćaju raspon teorijskih promišljanja od Jean-Louisa de Cordemoya i Marc-Antonia Laugiera do Ribarta de Chamousta (17 i 18. st.) i Augusta Choisyja (19. st.). Od Laugierove tektonike primitivne (sl.2.) kolibe do Cordemoyovog ukazivanja na geometrijsku čistoću (anticipacija Loosa), obuhvaćaju Chamoustov arhitektonski oblik nastao u neposrednom dodiru oblika s prirodom (sl.3.) kao i Choisyjev postulat o konstrukciji kao biti arhitekture. U studentskim se radovima artifičijelni arhitektonski elementi temelje na prirodnom predlošku, dok se ishodišta njihovih autorskih propitivanja nalaze u strukturi samog pejzaža.

Tako su se u promišljanju arhitektonsko-urbanističkih intervencija u funkciji sanacije donjogradskog bloka izdvojila dva glavna modela ili strategije djelovanja. S jasno definiranim polazištem u analizi programa, sadržaja, režima korištenja, vlasničkih i društvenih odnosa, energetske učinkovitosti, odnosno, urbanog metabolizma bloka — prepoznaje se strategija sanacije u vidu „čišćenja“ unutrašnjosti bloka i rekonfiguracije postojećeg programa (redukcijom) i strategija prostorno-programskog punjenja unutrašnjosti bloka (adicijom).

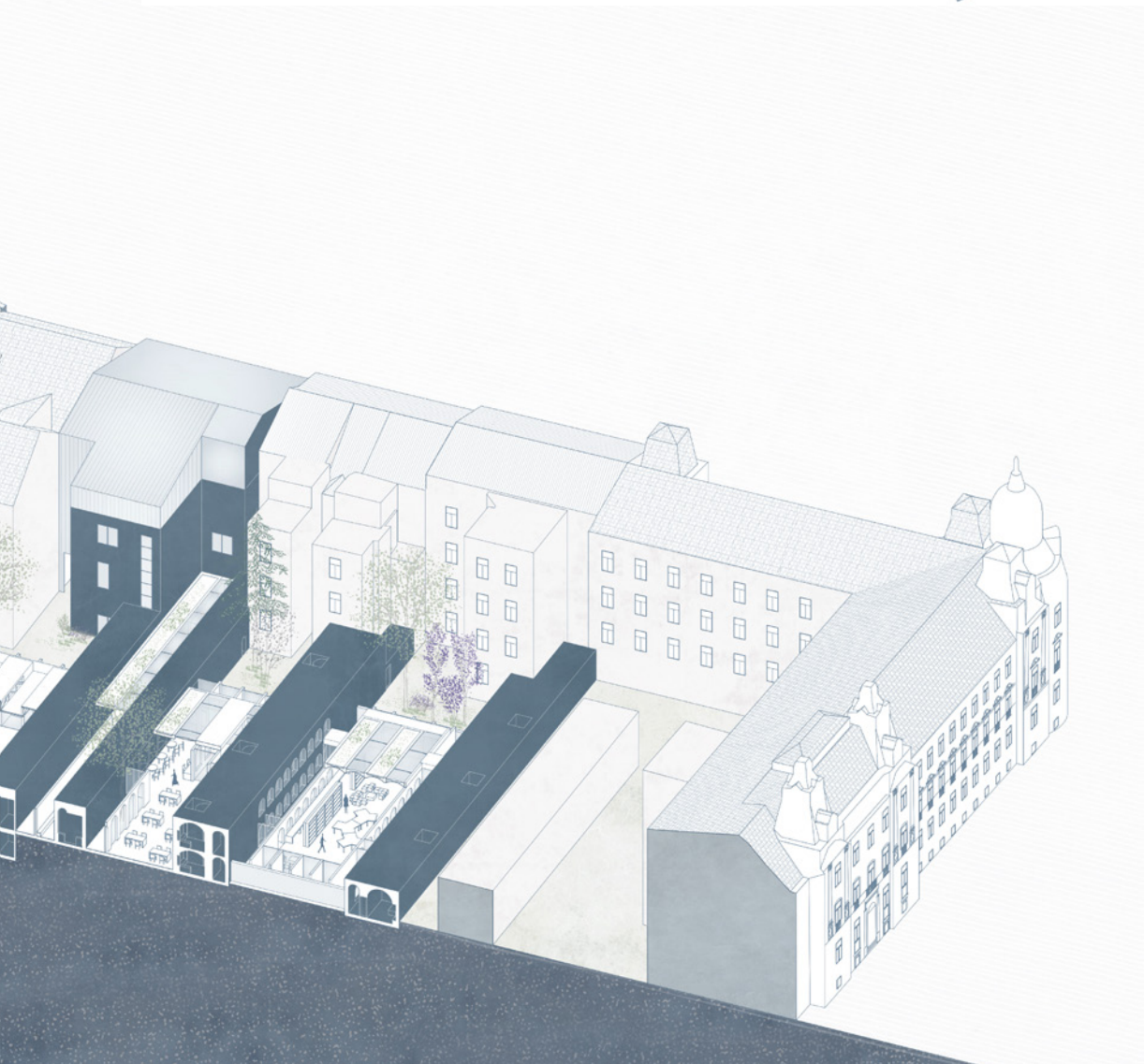
sl. 3. R. de Chamoust, „L'ordre Francois trouve dans la nature“, 1783.

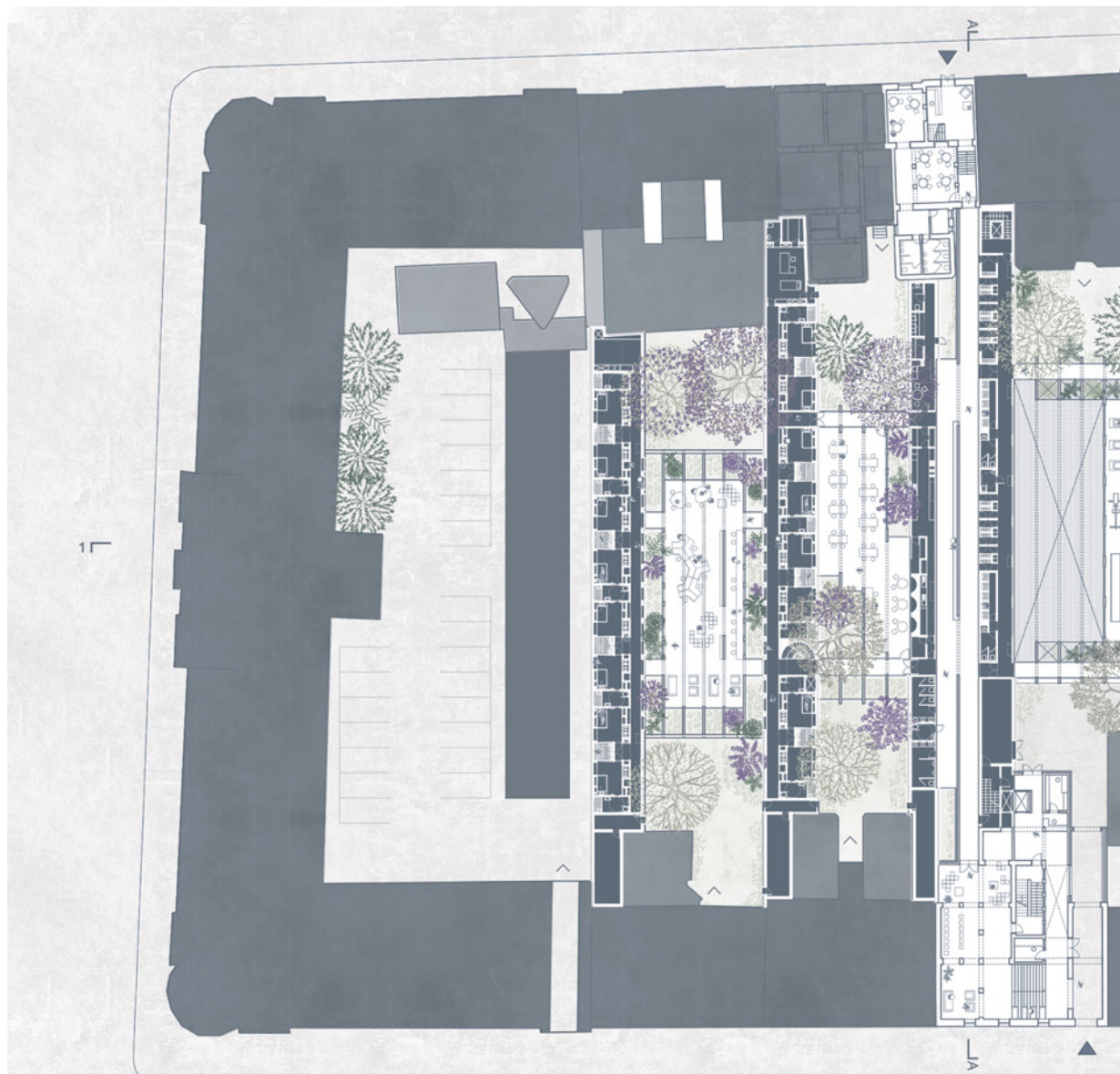

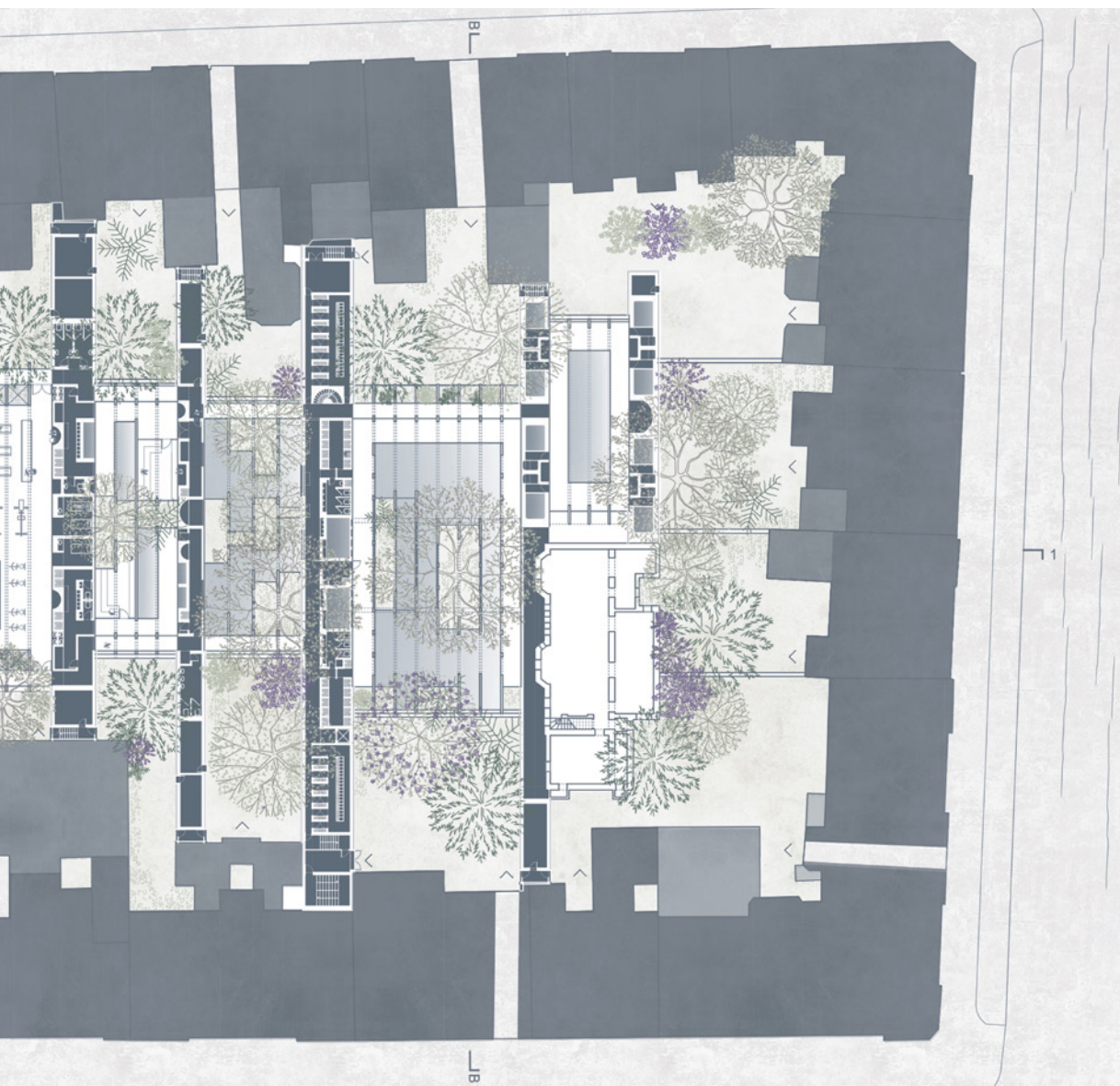

Rješenje bloka s već dovršenim perimetrom koncentrira se na uređenje dvorišta s bogatim biljnim svijetom. Predloženom izgradnjom uvodi se nova podjela prostora koja odražava prijašnju rascjepkanost zasebnih dvorišta. Takav sustav pogodan za blok pravilnog oblika omogućuje raznolike prostore te prilagođavanje postojećem stanju, u ovom slučaju postojećem drveću. U blok s pretežito stambenom izgradnjom uvodi se zdravstvena namjena u obliku rehabilitacijskog centra i lječilišta koje se nadovezuje na već postojeće zdravstvene objekte u neposrednoj blizini. Tako se taj mirni ambijent, potpuno drugog karaktera od onog van granica bloka, pretvara u utočište i mjesto oporavka u centru grada.

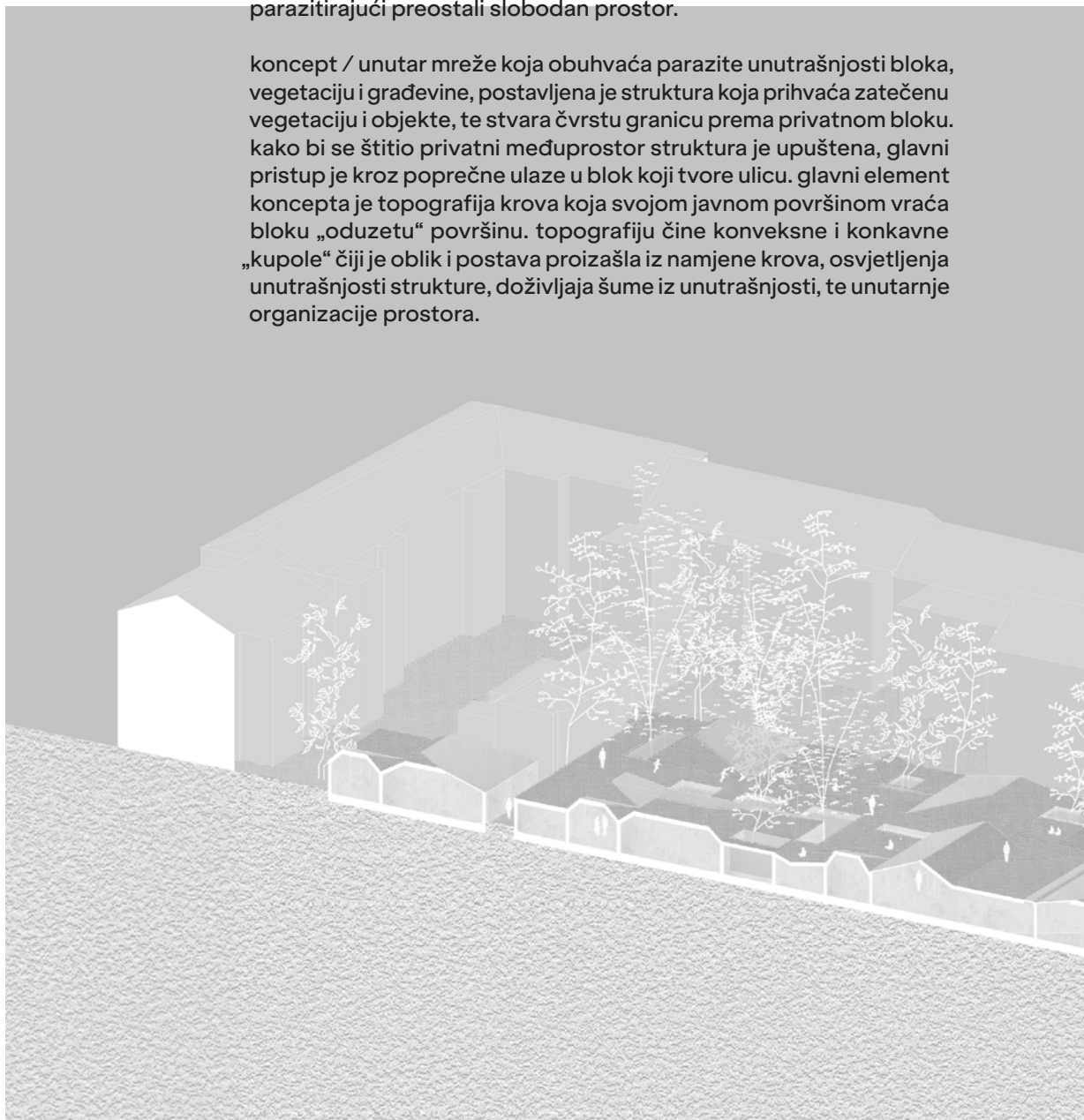

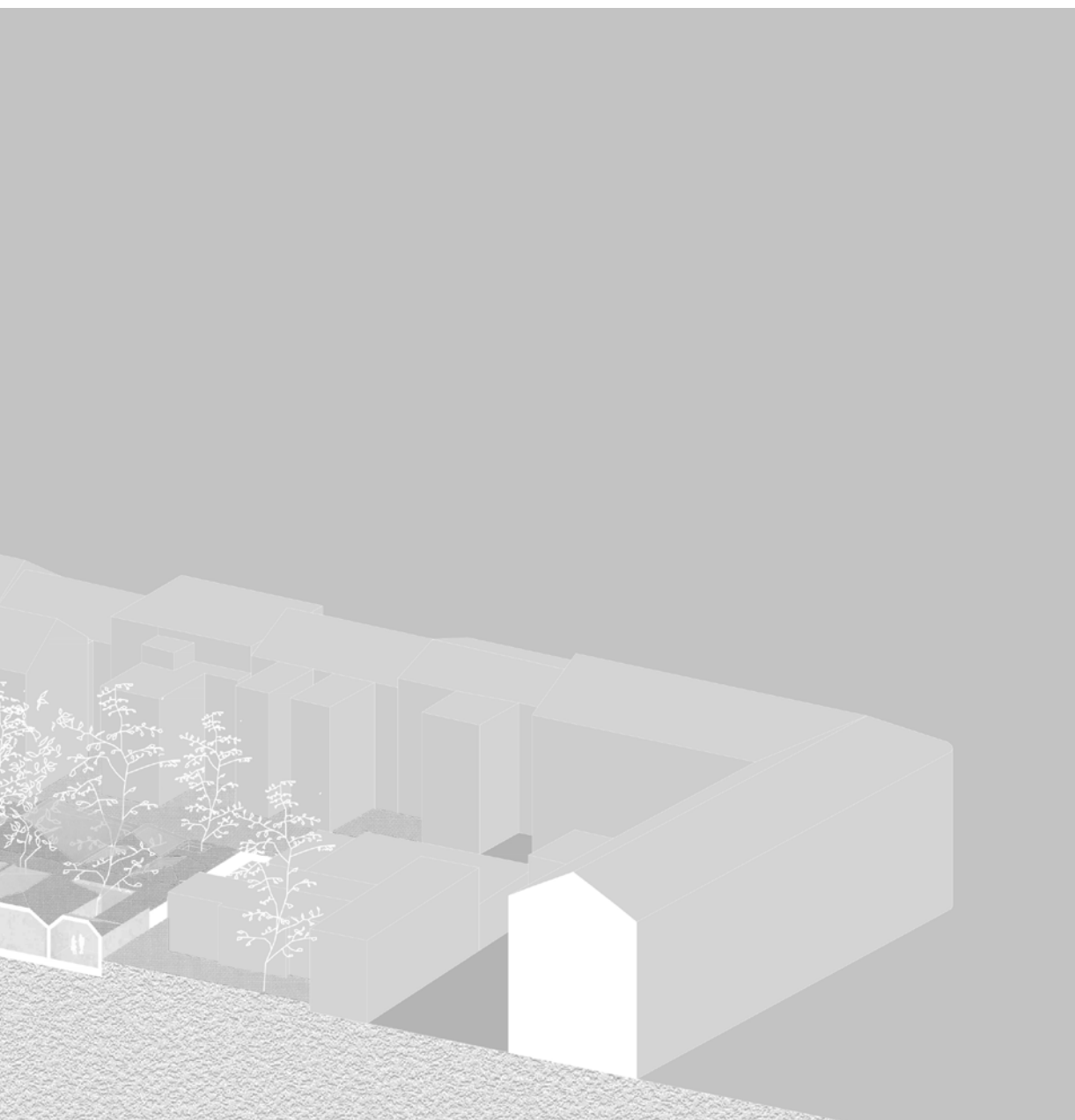
blok / slijeđenje urbanističkih pravila rezultira volumenskom pravilnošću na vanjskom pročelju bloka. unutrašnjost bloka u obliku čvrsto omeđenog, spontano nastalog mikrokozmosa.

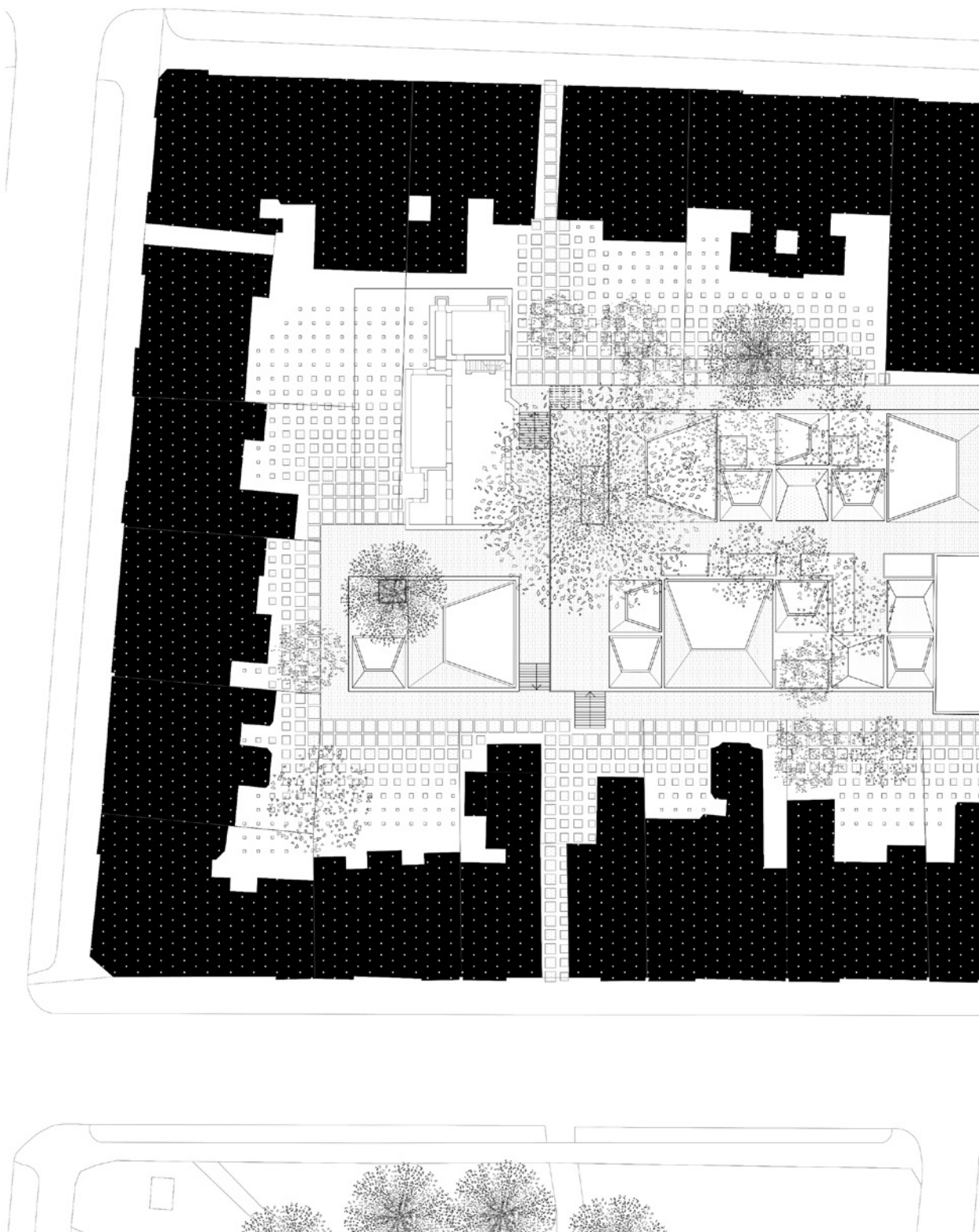
vegetacija / kao prirodna tvorevina i osvajač prostora unutar granica gradskog bloka. prirodna značajka šume je rast i širenje, osvajanje prostora u svim prostornim dimenzijama.

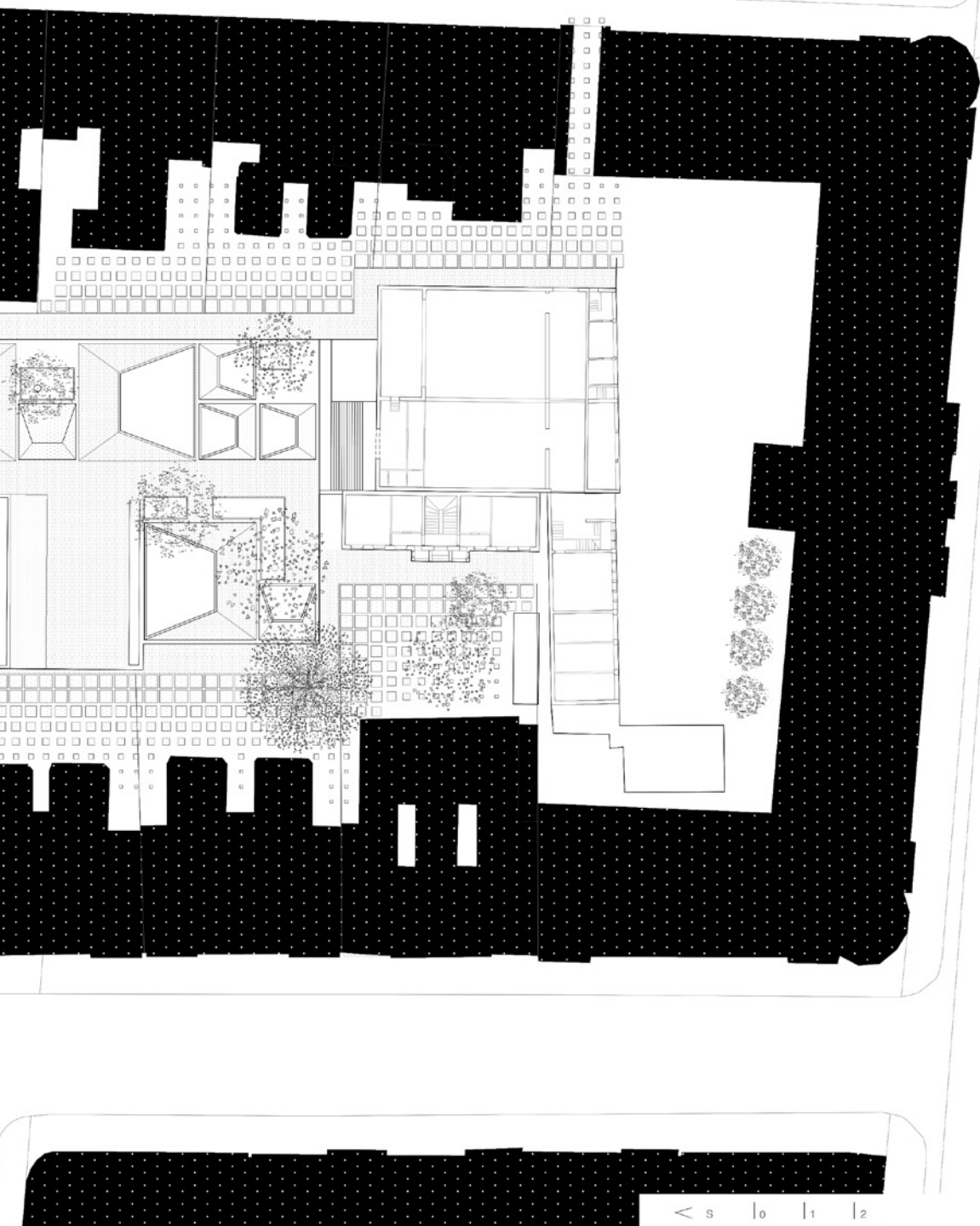
parazitiranje / način osvajanja prostora: i vegetacija i građevine osvajaju prazninu prostora unutrašnjosti na jednak način, nepravilno parazitirajući preostali slobodan prostor.

koncept / unutar mreže koja obuhvaća parazite unutrašnjosti bloka, vegetaciju i građevine, postavljena je struktura koja prihvaća zatečenu vegetaciju i objekte, te stvara čvrstu granicu prema privatnom bloku. kako bi se štitio privatni međuprostor struktura je upuštena, glavni pristup je kroz poprečne ulaze u blok koji tvore ulicu. glavni element koncepta je topografija krova koja svojom javnom površinom vraća bloku „oduzetu“ površinu. topografiju čine konveksne i konkavne „kupole“ čiji je oblik i postava proizašla iz namjene krova, osvjetljenja unutrašnjosti strukture, doživljaja šume iz unutrašnjosti, te unutarnje organizacije prostora.

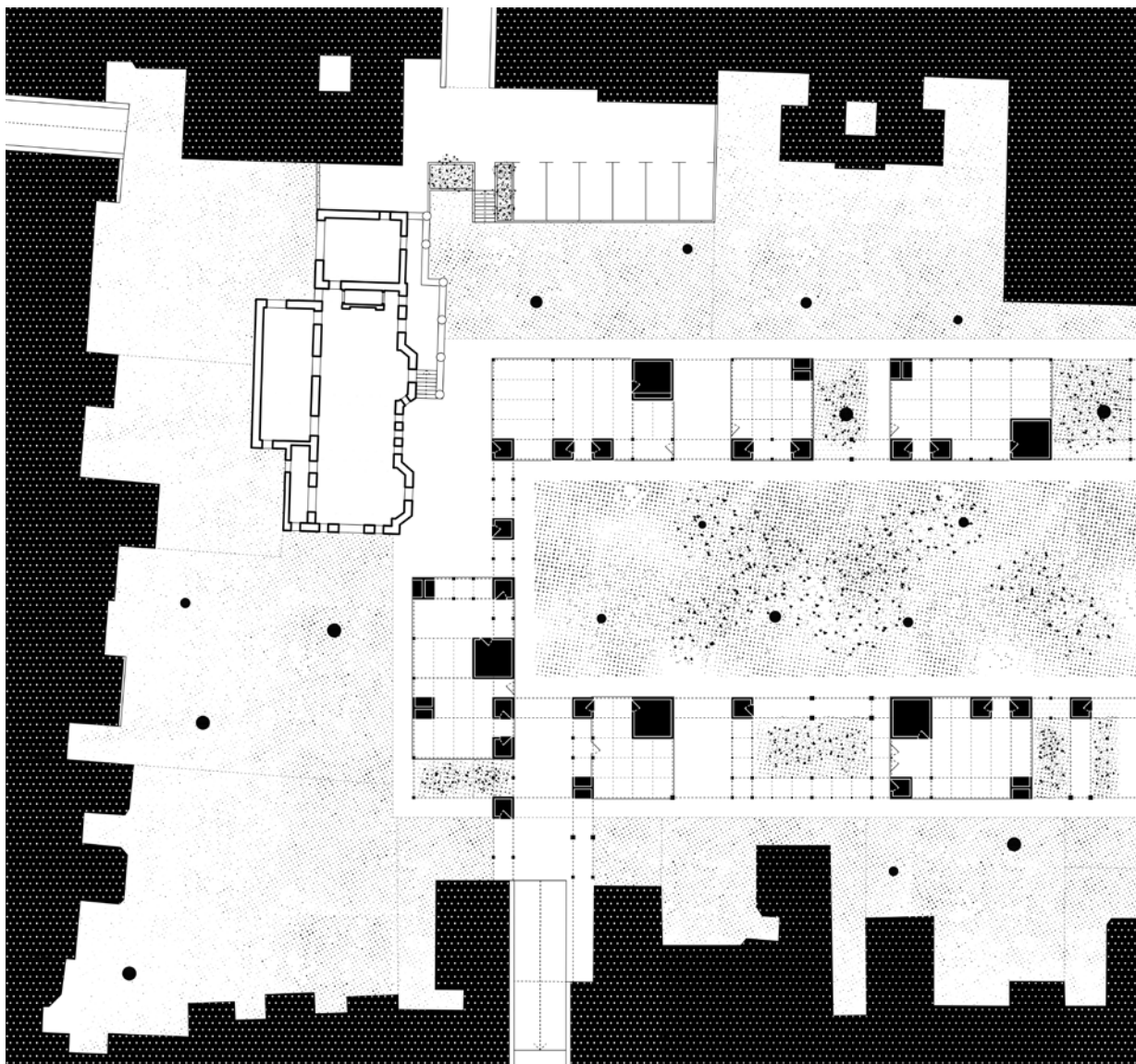

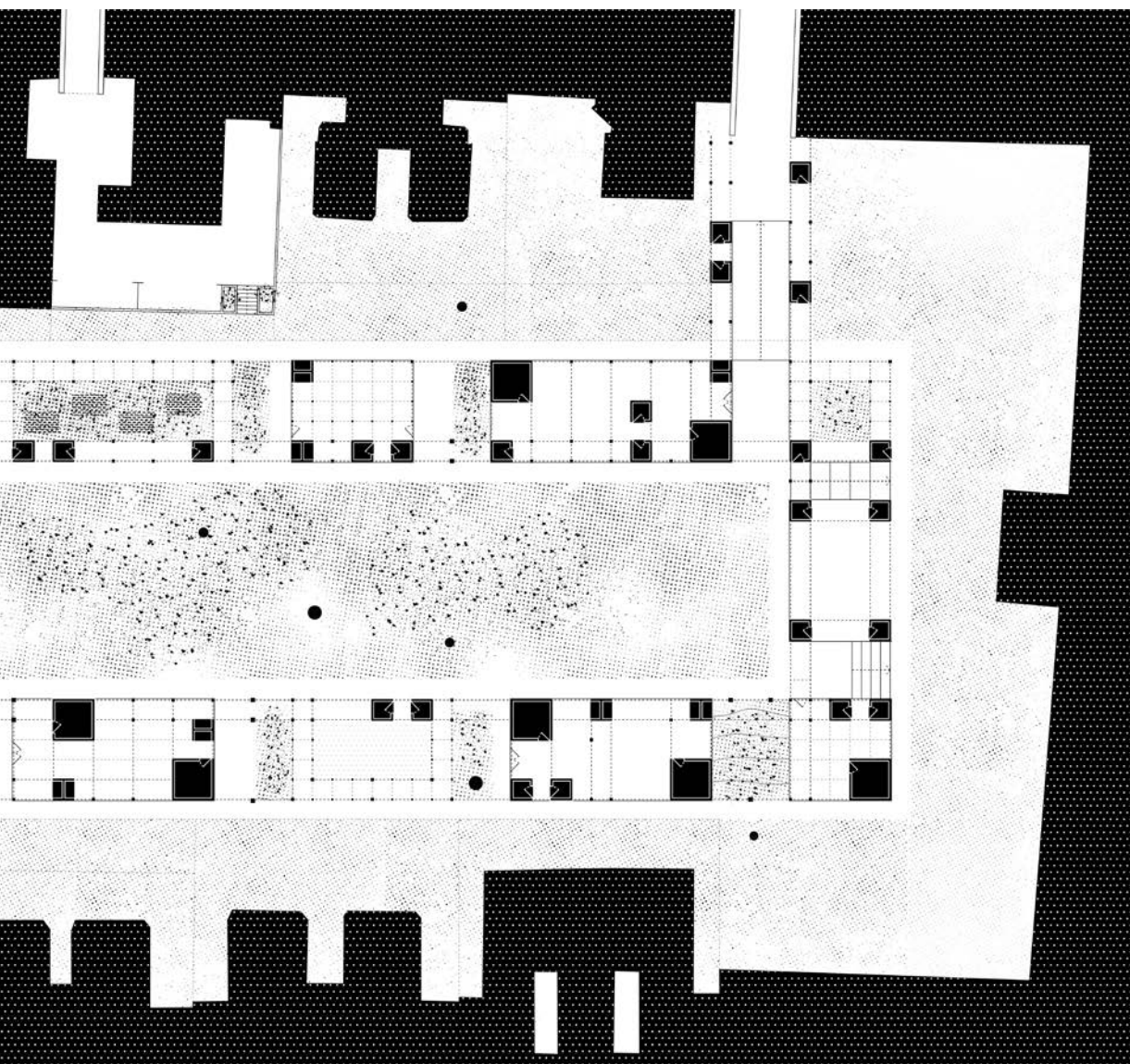

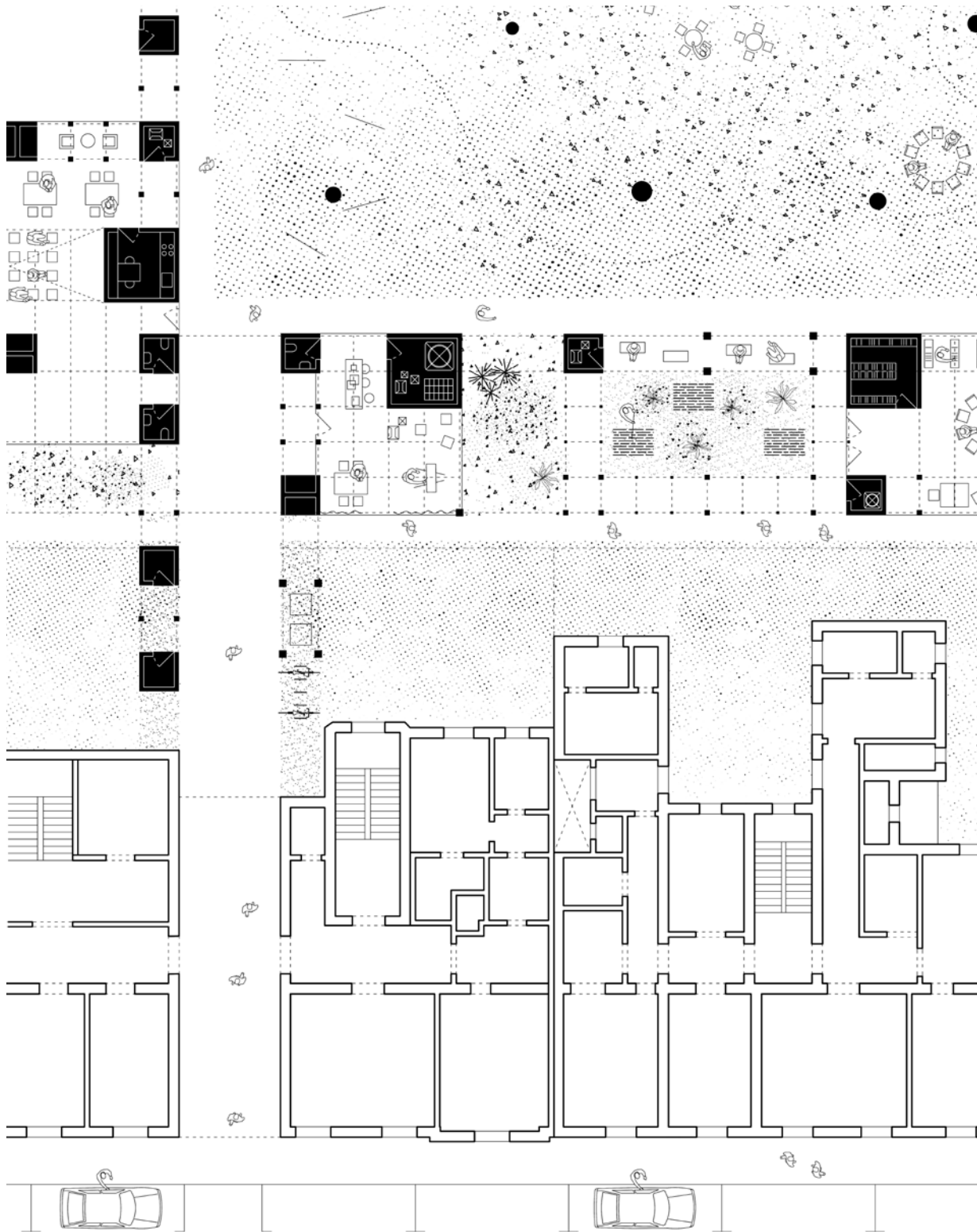

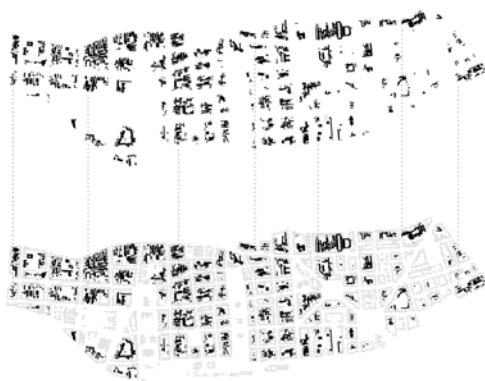
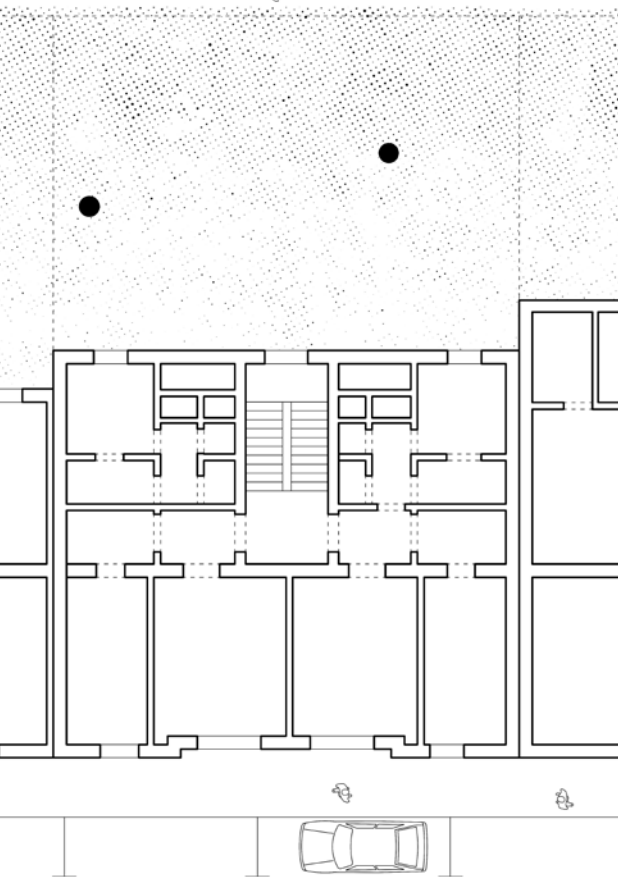
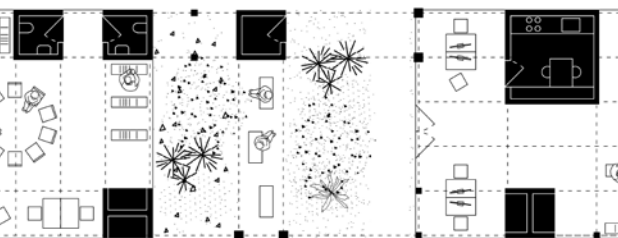
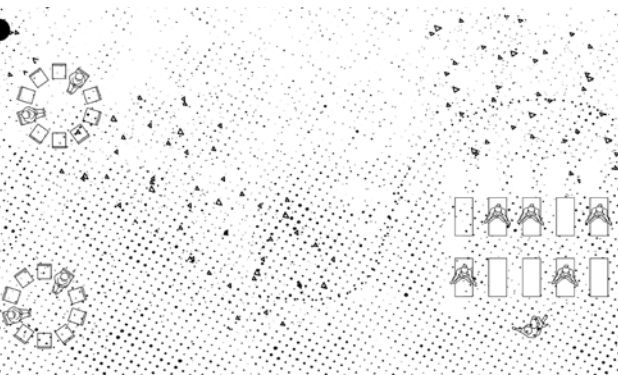

Predloženi model transformacije i regulacije paralelnog grada pokušaj je rješavanja sadašnjeg nesrazmjera između divlje i neplanske unutrašnjosti i reguliranog perimetra zagrebačkog bloka. Unutrašnjost bloka diferencira se na privatna dvorišta stanara, kolektivnu polujavnu strukturu i javni prostor u središtu. Struktura postaje svojevrsni poligon za svakodnevne aktivnosti stanovnika, mjesto interakcije i socijalizacije, rada i dokolice. Ona je granica u prostoru, arhitektura u ulozi infrastrukture. Pravilo po kojem nastaje uvijek je isto, a njen sadržaj i program prilagodljivi su mjestu i vremenu. Ona gradi novi grad, a pritom živi zajedno s postojećim.

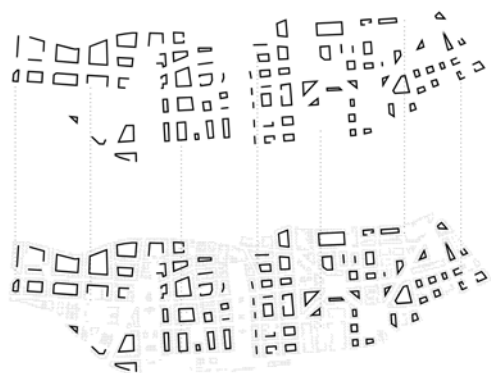

*fragmentirana unutrašnjost blokova - rezultat agrarne parcelacije
neplanska izgradnja bez ikakvog pravila i regulacije
divlja kohabitacija prirodnog i artifičijelnog*

*ново pravilo i regulacija unutrašnjosti bloka
komasacija postojeće usitnjene parcelacije
aktivacija jezgre bloka novim javnim sadržajima*

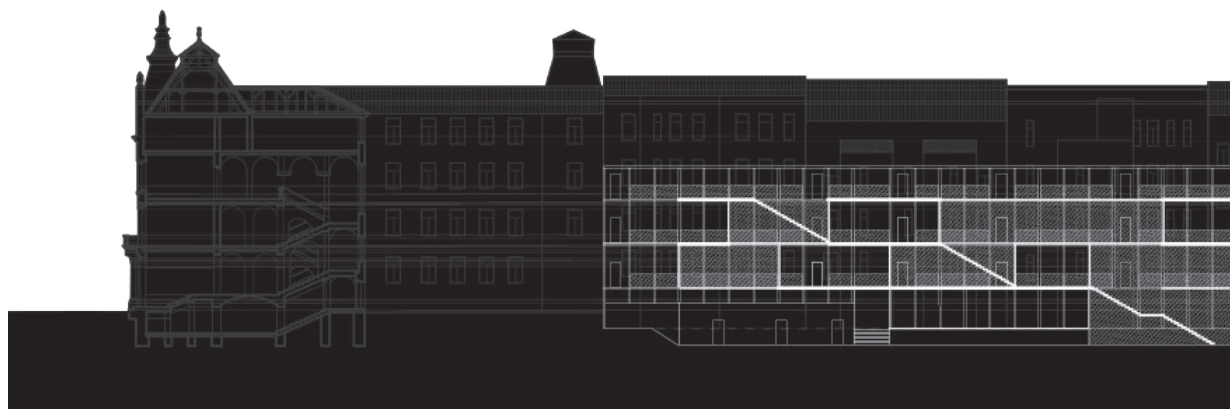

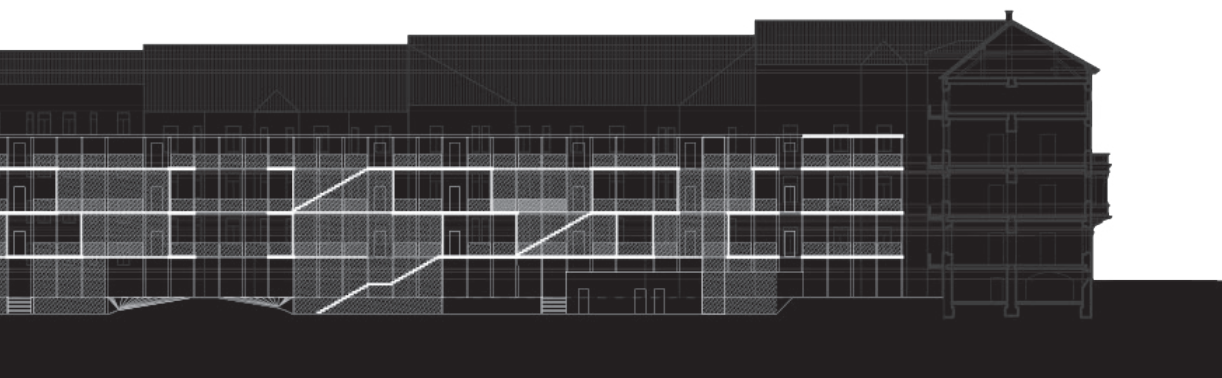
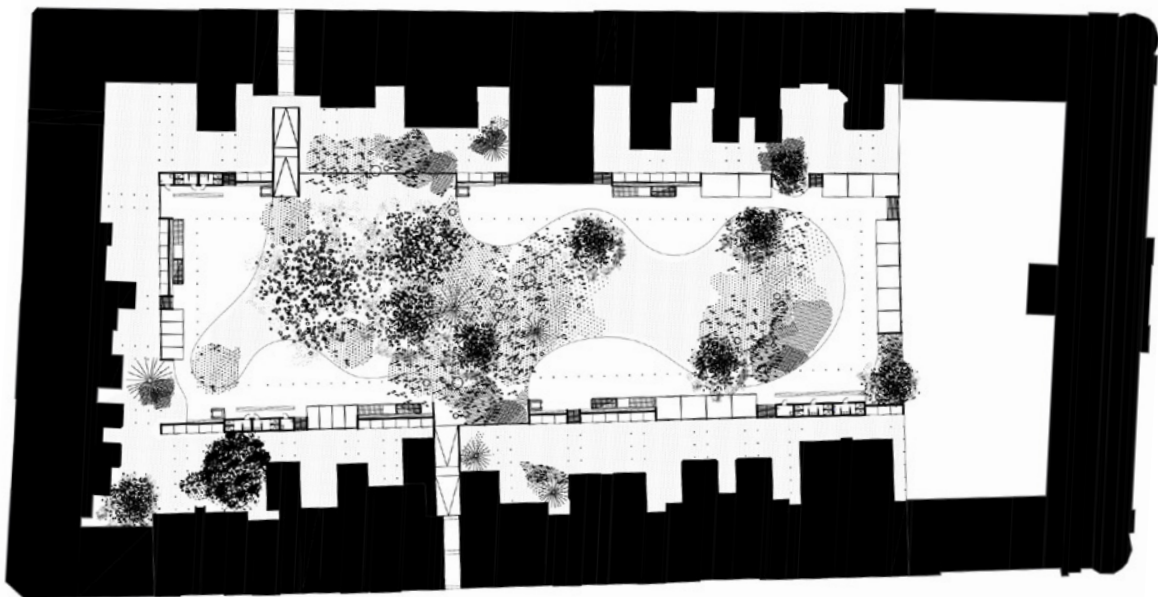
Stanovanje u centru grada trebalo bi svoj razvoj bazirati upravo na svojoj različitosti od stanovanja u drugim ambijentima. Dakle, ponuditi urbane kvalitete koje se ne mogu pronaći nigdje drugdje i time privući stanovništvo koje bira živjeti upravo u takvom okruženju. S tim na umu, ne treba pretpostavljati da to podrazumijeva izostanak prirode. Naprotiv, prirodni prostori izrazito su potrebni gradu, no oni imaju jedinstvenu mogućnost, na selu neostvarivu (prvenstveno zbog manje koncentracije stanovništva) stvaranja hibridnih javno/privatnih izgrađeno/neizgrađenih prostora posebnih urbanih odlika — urbanih šuma.

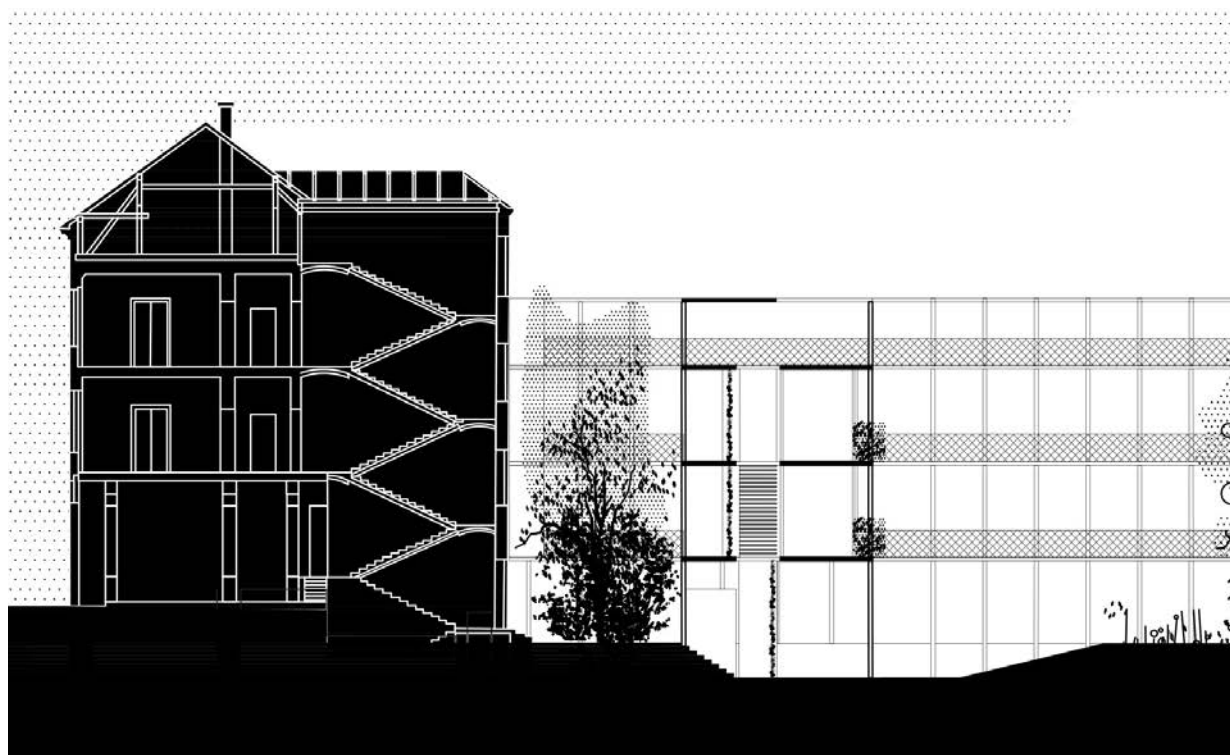
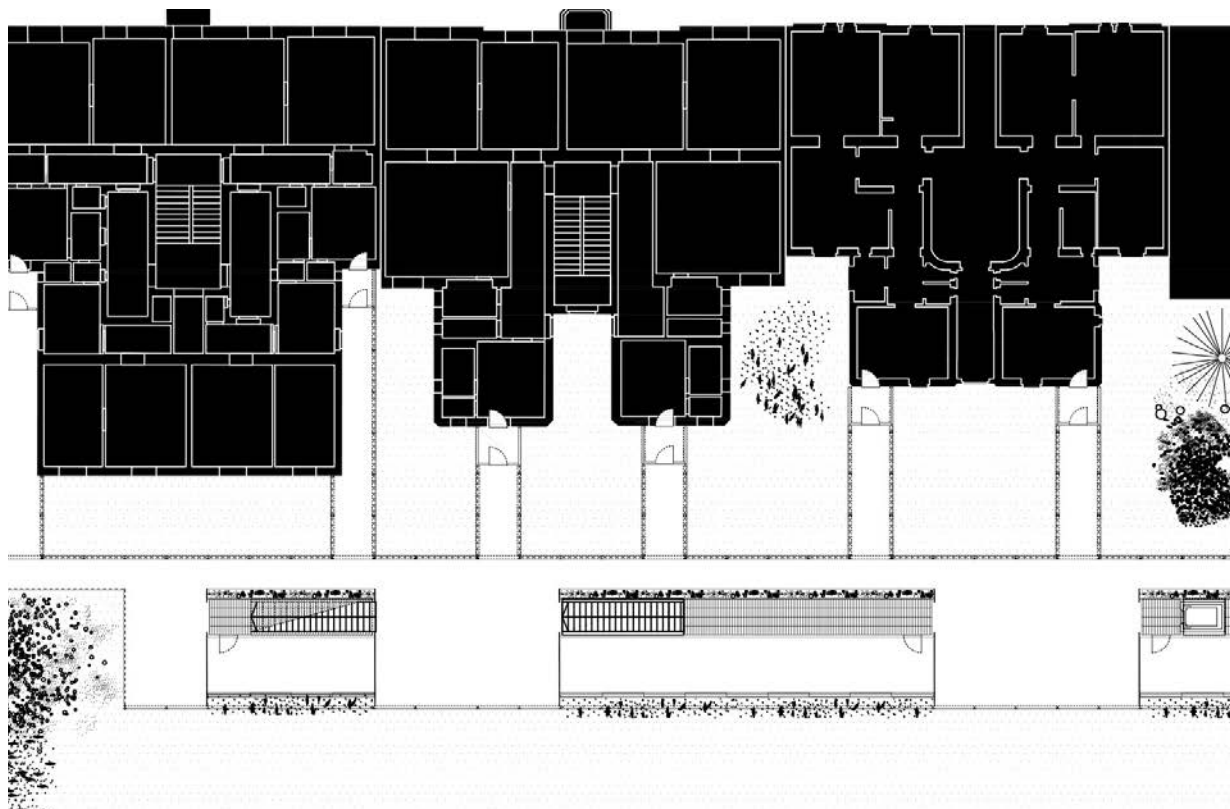
Projekt ima za cilj: djelomično otvaranje središta bloka kako bi postojeće zelenilo postalo dostupno i vanjskim korisnicima te stvaranje novih prostora proširenog stanovanja koji zadržavaju intimniji karakter.

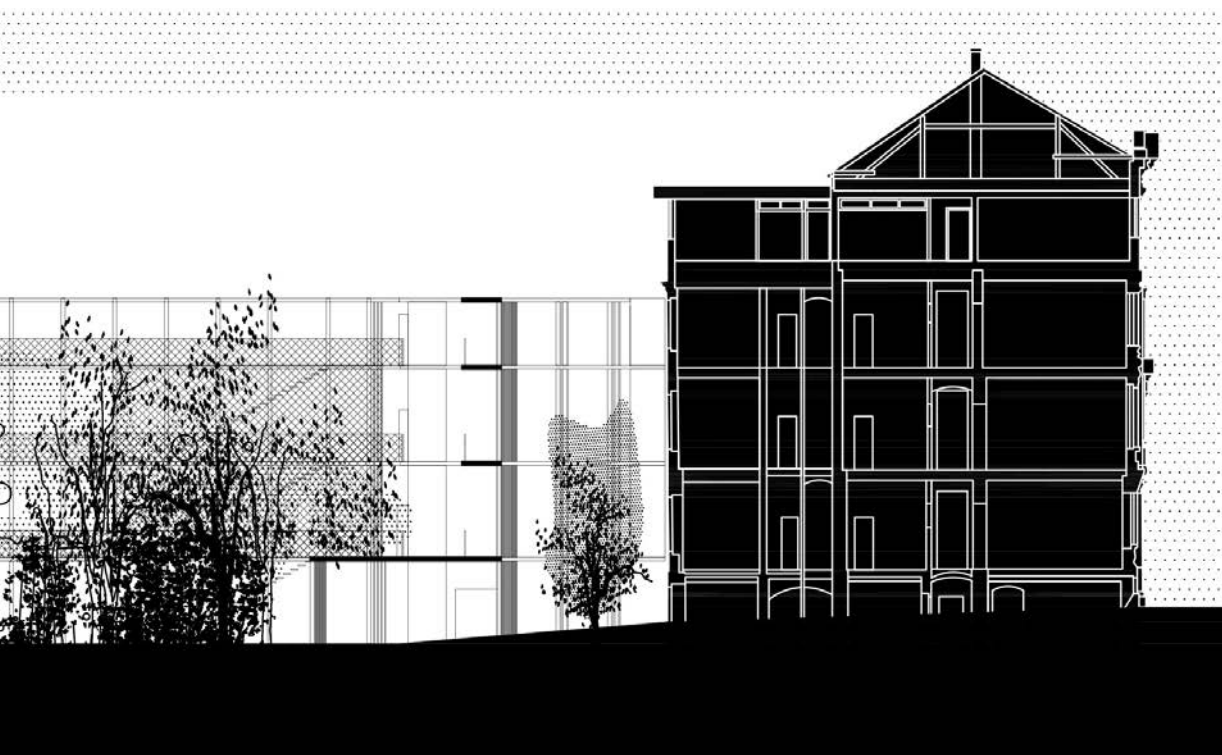
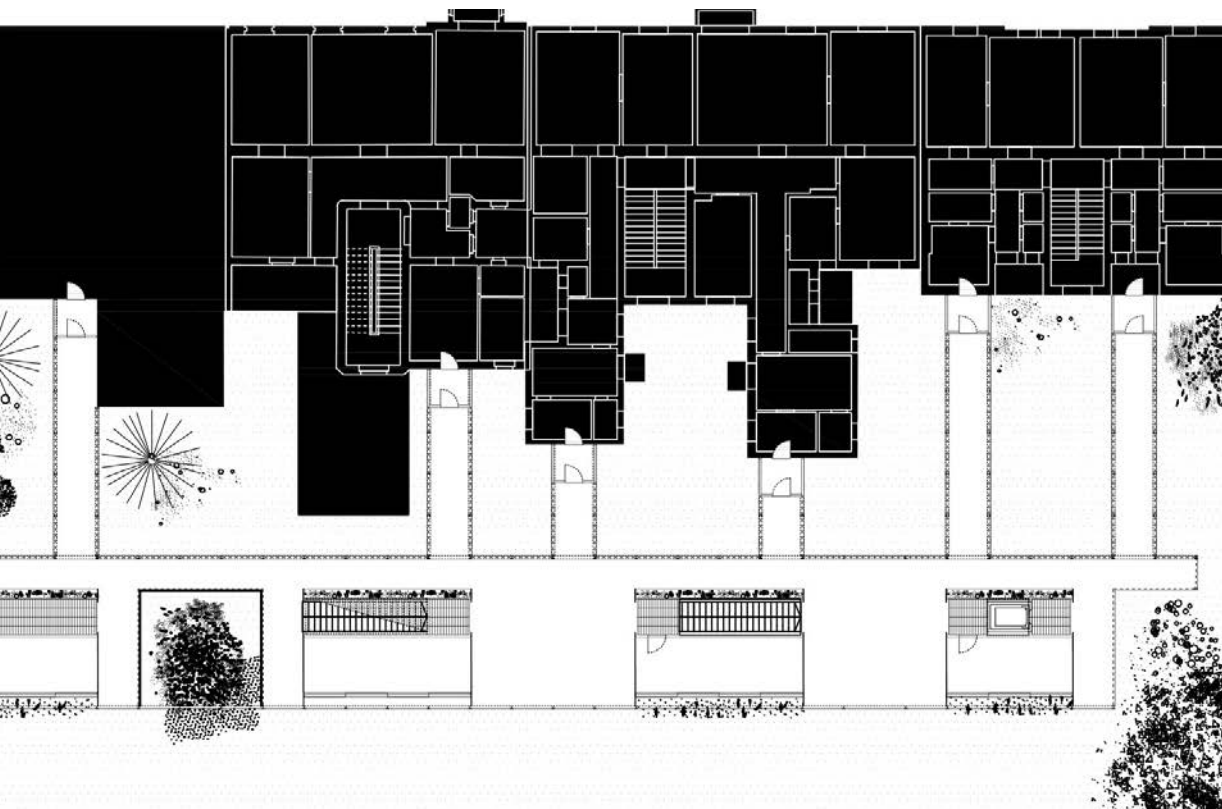
Planirano rješenje podrazumijeva laganu čeličnu konstrukciju postavljenu duž unutarnjih fasada. Konstrukcija se spaja na fasade hodnicima s pripadajućim vjetrobranom. Dobiveni prostor stvara mjesto boravka na otvorenom, vertikalne vrtove, prostor interakcije i socijalizacije te otvara pogled na unutrašnjost bloka. Na parteru se formira trijem koji uokviruje blok, a služi kao prostor dostupan i vanjskim korisnicima. Na višim etažama, u razini poda stanova nižu se samo galerije sa stubištima i dizalima koje ne remete postojeće poglede. Zajednički prostori vezani su na galeriju duž istočne fasade.

Pridodani zatvoreni prostori dematerijaliziraju se upotrebom polikarbonata, stakla i zrcalnih ploha koje reflektiraju sliku zelenila prema postojećim fasadama.

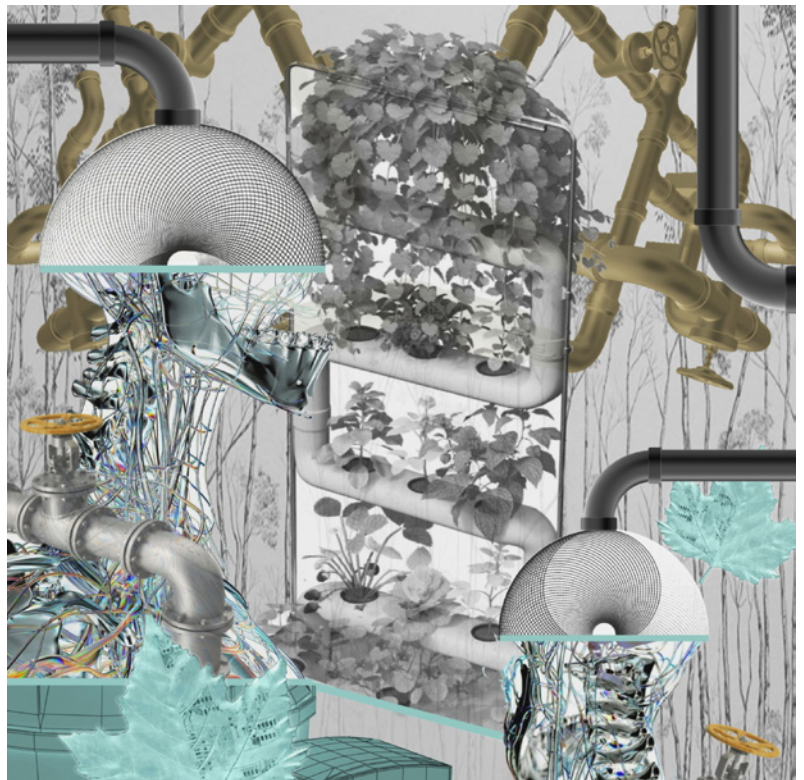
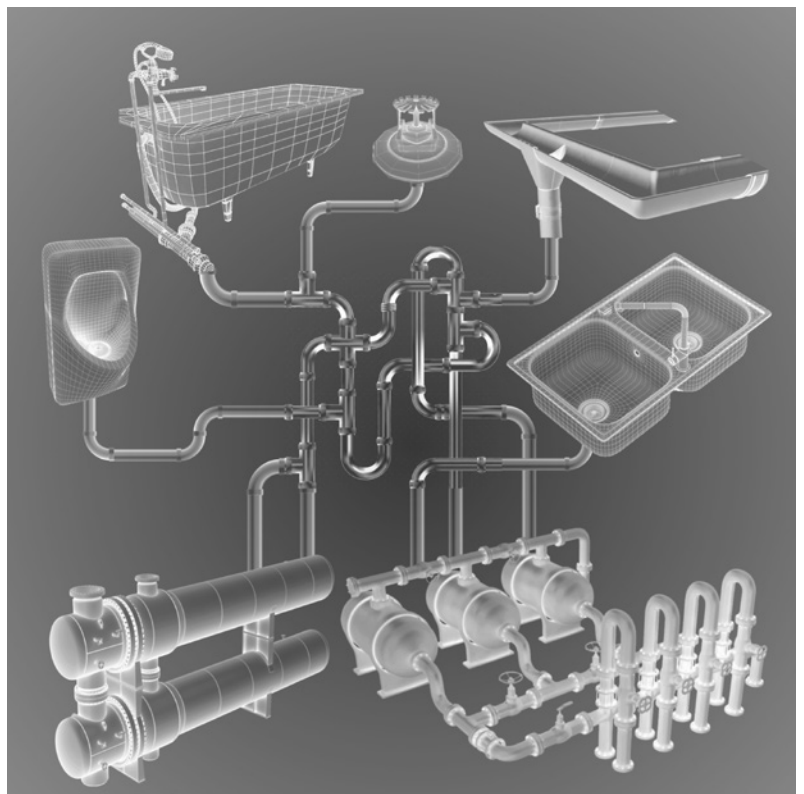
HIDRO-KOMUNALNA CENTRALA

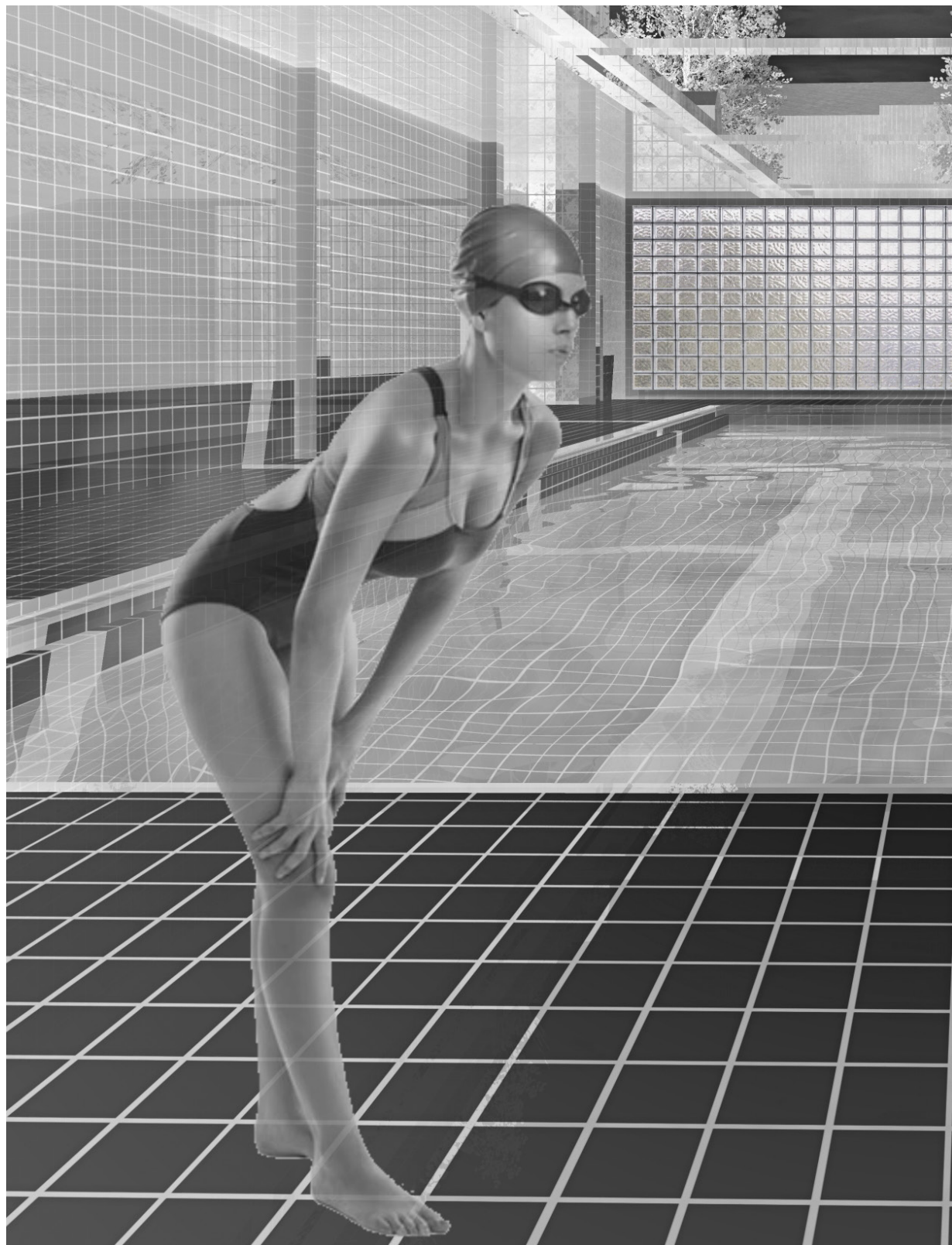
Daleko od mistične izjave, međupovezanost svih živih bića, stvari i pojava materijalistička je činjenica fizike kruženja vode u prirodi. Voda je zajednički nazivnik između živog i neživog svijeta, prisutna u prirodnom i artificijelnom, organskom i mašinskom. Voda nas poziva da mislimo kroz etičku prizmu sveobuhvatnog suživota s ostalim ljudskim i ne-ljudskim tijelima s kojima dijelimo planetarnu egzistenciju. Kao ljudi — čija se tijela sedamdeset-postotno sastoje od vode — implicitno smo i temeljito umreženi s pitanjem planetarnog vodenog dobra. Nije sve voda, ali vode ima svugdje.

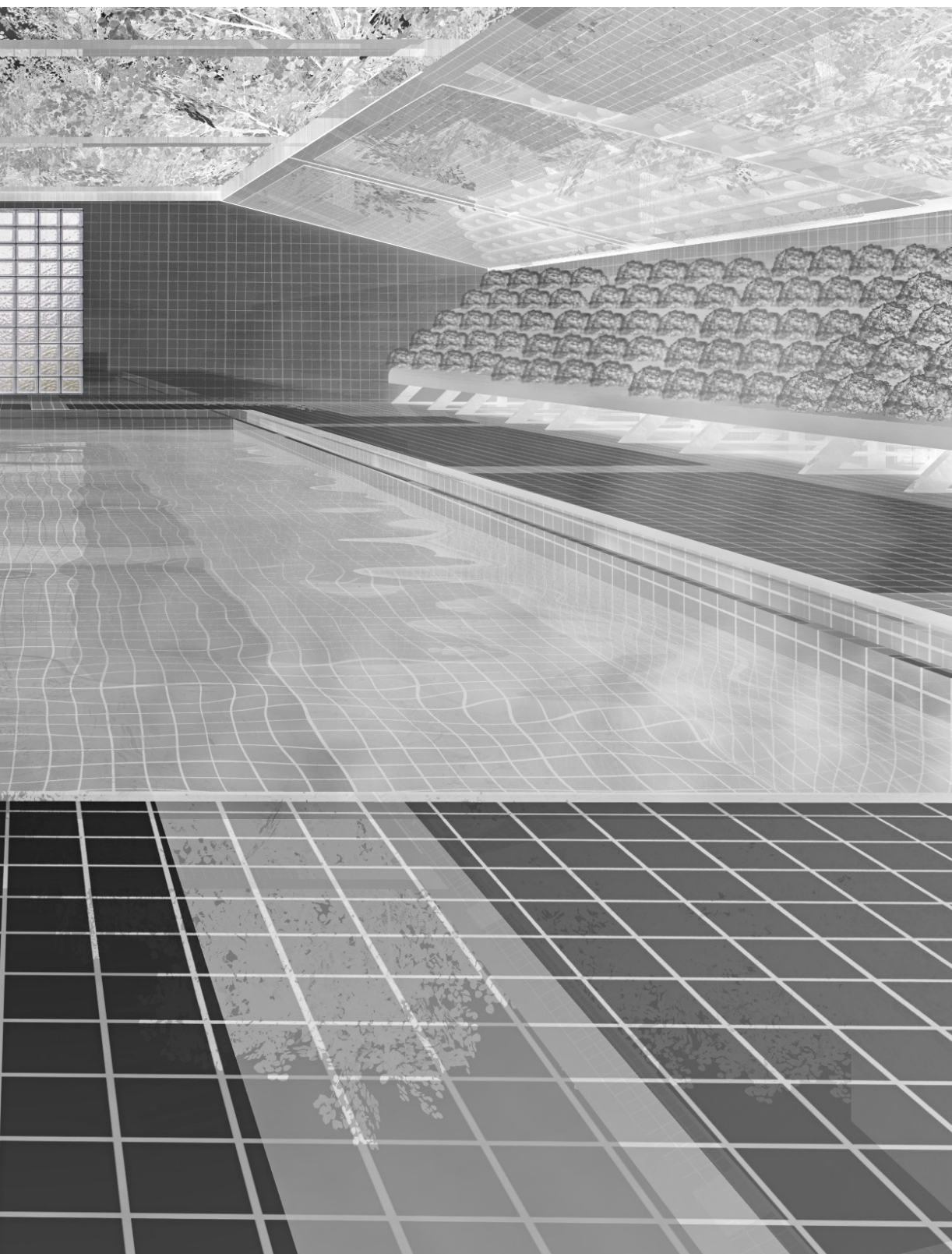
U vidu fontana i nedosanjanih projekata (i ostvarenih malverzacija) na obali Save, Zagreb ima dugu i konfliktnu povijest urbanog elementa vode i načina na koji je ona „kanalizirana“ u kontekstu njenog političkog i društvenog potencijala. Nedavna poplava u Zagrebu također je rasvijetlila nedostatnost hidro-tehničke infrastrukture, njeno sustavno zanemarivanje i manjak prijeko potrebne pažnje i brige. Zagreb je grad isušen korupcijom i iscijeden od vlastitog potencijala. Zagreb je grad žedan promjena. Ironično za grad koji je po vodenoj legendi dobio i ime („Mando, dušo, zagrabi vode“). Svaki odgovoran projekt u budućnosti Zagreba, pa tako i urbana sanacija donjogradskih blokova, trebao bi adresirati i problematiku vode. Nužda da Zagreb promišlja svoju akvatičku budućnost u duhu hidro-komunalne filozofije je dvojaka: prvenstveno, ta gesta predstavlja formu otpora prema rastućem kapitalističkom nagrizanju sve šire sfere zajedničkih dobara, dok istovremeno nužnost promišljanja naše planetarne situacije i gorućeg problema ekološke krize postavlja pitanje same vode u prvi plan.

Hidro-komunalna centrala je visoko-tehnološka infrastrukturna i rekreativna građevina. Ona sabire i filtrira oborinsku vodu s krovova zgrada bloka te ju potom utilizira u razne svrhe i namjene: javni wc, bazen, topla kupka, saune, hidroponski vrtovi, česme, proizvodnja atmosferske magle, hidraulički cilindri koji otvaraju klizni krov zgrade, zalijevanje biljaka unutar bloka. Njena uloga u sanaciji donjogradskog bloka predstavlja model temeljen na dvostrukoj održivosti: onoj ekološkoj i društvenoj. Kroz brigu o potrošnji vode i filtriranje oborinskih padalina hidro-komunalna centrala predstavlja ekološki iskorak za grad, dok kroz svoju javnu funkciju te anticipiranje društvenog vlasništva i zajedničkog samoupravljanja ona teži osnaženju mikro-zajednice, dobrosusjedskim odnosima i zadrugarstvu.

Hidro-komunalna centrala je poziv na maštanje o vodenim atmosferskim pojavama, prirodi tekućih zajedničkih dobara, vodotocima i odnosu grada s prirodom te, naposljetku, našeg sugrađanstva i vodenog su-postojanja. Voda nas može odvesti do nekog boljeg mjesta u budućnosti grada, kako imaginativno — tako i doslovno.

Studenti mentorice Vesne Mikić su se gotovo plebiscitarno svojim radovima bavili interijerom bloka, evidentno prostorom izazova i nakon trešnje. Zagrebački blok između Trga Petra Svačića i Gajeve na rubu južne regulacije grada je sačuvao pretežito stambeni karakter za razliku od blokova uz Ilicu i središnji gradski trg u čijim interijerima su se dogodili i drugi sadržaji centra. Svi radovi su nastojali svojim programom poboljšati i dati nove sadržaje stanovanju u bloku. Poseban je vrijedan interes studenata za vegetacijom bloka „urbanom šumom“ o kojoj se vrlo malo ili uopće ne vodi računa u upravljanju gradom, posebno kad se radi o „privatnim“ parcelama (parcelama u bloku). Parcelacija i ograđivanje unutar bloka (makar zakonski neutemeljeno) bitno devalvira vrijednost interijera bloka što su studenti svojim radovima nastojali korigirati. To je možda i bitna poruka studentskih radova — rehabilitacija zagrebačkog donjogradskog bloka bi trebala eliminirati parcelaciju kao fenomen organizacije unutar bloka. Interijer (stambenog!) bloka bi trebao sačuvati intimitet u odnosu na javni prostor grada — ulicu, ali nove programe i kvalitetne intervencije u neizgrađeni prostor unutar bloka bi trebalo ponuditi na uživanje svim stanarima bloka, a neke sadržaje i otvoriti na korištenje gradu uz uvjet da ne remete uvjete stanovanja u bloku.

Gentrifikacija postaje pojam — „koš za svašta“. Već se previše toga utrpalo u taj pojam od kad se Ruth Glass počela baviti temom poduzetničkog istjerivanja „nepoželjnih“ iz „poljepšanog“ grada i to nazvala gentrifikacijom. Gentrifikacija se u europskom gradu jednom doživljava kao nužan proces poboljšanja gradskog okoliša i svjesno se planira (npr. Yvelin), dok se u Parizu pitaju kako zaustaviti gentrifikaciju (čitam rezultate jednog skupa u Parizu o toj temi). U Parizu je već došlo do paroksizma procesa — grad gubi stanovnike zbog kojih se „poljepšava“, jer više nisu u stanju podnijeti nove troškove stanovanja u tako „poljepšanom“ gradu. I to, gubi one od kojih grad najviše očekuje — mlade, kreativne, „popularne“! Škole zjape prazne, a normalna opskrba grada se preselila na periferiju. To je bitan rezultat gentrifikacije — odlazak stanovnika kvarta i dolazak novih. I to novih koji s tim kvartom nemaju nikakav odnos osim što im se „oduvijek sviđao“ ili što je najbliži već prestižnim gradskim kvartovima, što je postao „in“... ili su naprosto uložili u novu nekretninu (rezultati istraživanja u Parizu).

Naši slučajevi „depopulacije“ gradskih središta se teško mogu svrstati pod Ruth Glass pojam gentrifikacije — oni su u gradovima, bogatim povijesnim naslijeđem, u najvećoj mjeri vezani uz invazivni turizam — turizam koji je onemogućio život u tim prostorima. Svi

standardi vezani uz stanovanje su bitno narušeni na račun turističke ponude (opskrba za stanovnike se pretvorila u suvenirnice, prometna gužva, nemogućnost normalnog kretanja gradom, ugrožen noćni mir, raspad infrastrukturne podrške — kanalizacija, opskrba kvalitetnom vodom — primjeri Dubrovnika, a i Splita.) Sve veći turistički interes za urbanim destinacijama i privremenim smještajem bitno je povećao najam i vrijednost nekretnina, što je onemogućilo „popularnom“ sloju građana (posebno mladima) stanovanje ne samo u tim kvartovima, nego već i u tim gradovima. Stambeni fond se preuzima (kupuje) i uređuje, ne da bi se stanovalo nego da bi se rentalo. Uz podršku porezne politike to postaje biznis daleko od „iznajmljivanja u domaćinstvu“ i popravljanja „kućnog budžeta“. To postaje bitna grana turističke ponude.

Zagrebačkom slučaju depopulacije središta potres dodaje još jednu specifičnu dimenziju — napuštanje grada zbog ugroženosti (usporedivu sa Dubrovnikom gdje je radikalno i konačno napuštanje središta grada započelo trešnjom 1979, a drugi put, ratnim razaranjem 90-ih). Odlazak stanovnika poznat pod pojmom Ruth Glass je postepen, „puzajući“, „poljepšava“ se kvart po kvart, i obnova ima za cilj upravo istjerivanje ekonomski „nepoćudnih“ stanovnika kvarta. U Zagrebu je (će biti) napuštanje grada zbog nužne obnove gotovo trenutno, ali da li sa istim rezultatom.

Postoji scenarij Dubrovnika, često se govori o „modelu obnove“ dubrovačke jezgre koji je obnovio dubrovačku scenografiju ali su nestali građani. Da li je to budući scenarij zagrebačkog središta? Zasiurno ne, ali stanovnici središta će se bitno promijeniti već zbog svoje starosne strukture. Središte Zagreba je prema popisu stanovništva iz 2011 najstarije na području teritorija grada, a obnova će trajati. Gradovi nakon sličnih kataklizmi su trebali čitav decenij za obnovu. Postoje barem dva modela obnove gradskog središta Zagreba:

Grad se ne obnavlja samo „konstrukcijski“. Obnavlja se arhitektura grada i to na način da u šetnji gradom prepoznate Zagreb. Pravom prvokupa je Grad otkupio veliki dio stambenog fonda i uredio stanove za najam uz prihvatljivu najamninu, za npr. mladu familiju koja starta, ali i za poodmaklu dob koja treba lift i suvremeni komfor u primjerenoj površini stana. Interijer stambenih blokova je također pravom prvokupa, a ponegdje i izvlaštenjem dobio prostore koji služe stanovanju u bloku uz sačuvani zeleni fond. Nestale su improvizirane gradnje i ograde. Čitav niz studentskih radova mentorice prof. dr. sc. Vesne Mikić na temu obnove bloka nastoje osigurati upravo tako „oslobođen“ blok. Interijeri blokova s već definiranim sadržajima rada, različitih servisa, usluga i kulture redizajnom javnih pasaža i arhitekture su se integrirali u život ulica i trgova središta grada. „Gradski autoput“ („zeleni val“) kroz planirani grad 19. stoljeća su zamijenile ulice s jednom trakom rezerviranom za javni prijevoz i bicikliste. To je inače dio biciklističke mreže koja je kontinuirana i sigurna i veže periferiju grada sa središtem. Zatvaraju se javne

garaže u vlasništvu grada za javno korištenje i daju se na korištenje stanovnicima središta uz prihvatljive najamnine. Ukida se parkiranje na ulicama osim za stanovnike središta grada, paralelno se gradi niz javnih garaža/parkirališta po sistemu park&ride na mjestima uz stanice javnog prijevoza, a organizira se i shuttle s udaljenijih destinacija do središta grada (na pr Gl. Kolodvora). Prigradska željeznica je već povezala zračnu luku i Veliku Goricu sa središtem grada! Uvodi se naplata za ulaz automobila u središte grada. Grad ozelenjava ulice gdje god asfalt nije nužan, to posebno vrijedi za kontaktna područja Trešnjevku i Trnje...

...ovaj scenarij je prepisan iz postupaka europskih gradova, i nije utopija osim možda za Zagreb.

Navodno se radi multidisciplinarna studija za model blok — blok br 19, koji bi trebao biti model za obradu svih donjogradskih blokova — pitanje je da li samo blokova? Ili grada? I da li će ta studija biti dokument ponuđen građanima na usvajanje? Ili je to opet jedan od „predizbornih glamuroznih projekata“, čijih 3D fikcija smo se nagledali.

Postoji nažalost i drugi scenarij koji se postupno realizira, a iz vidljivih dokumenata obnove jedino vidljiv — konstrukcijska obnova zgrada...i ništa više. Obnova se lako može transformirati u sliku grada koja će „pinterest“ arhitekturom dočarati „bilo gdje“ ambijente miteueuropskog provincijskog grada. Poduzetnici već uzimaju stvar u svoje ruke, kupuju sve što se pojavi na tržištu, a pojavljuje se sve više. Nije za očekivati da će oni raditi socijalne stanove. Ponovo će biti „in“ stanovati u novoj protupotresnoj arhitekturi u središtu Zagreba, a možda i ne stanovati nego uložiti u nekretninu ili imati nekretninu za airb&b. Uvjet su naravno sredstva koja će teško osigurati mladi zagrebački par koji tek starta ili poodmakla dob koja traži svoj povratak u središte grada. Osim gradnje i rekonstrukcije na parceli, u gradu i bloku se ništa bitno ne mijenja osim možda zauzimanja još veće površine za još veći objekt. Ovaj scenarij je već vrlo blizak onoj temi koju je istraživala Ruth Glass, a to je konačno scenarij koji smo pratili i prije potresa (ponekad i s loncima i trojanskim konjima). Bio je puzajući, nakon potresa će se „radnja“ puno brže odvijati.

Ovogodišnji zadatak Radionice arhitektonskog projektiranja 3 otvara dvije velike teme unutar problematike arhitekture i urbanizma koje će, s obzirom na okolnosti u kojima živimo, vjerojatno u naredno vrijeme zauzimati sve veći i veći prostor pažnje. Jedna je tema „recikliranje“ urbanog tkiva grada, prisutna već izvjesno vrijeme; te druga tema, naj-recentnija, arhitektura i urbanizam u kriznim situacijama — od ekoloških i prirodnih katastrofa, preko migracijskih kriza, do pandemije. U ovom konkretnom zadatku obje su teme povezane kurentnom situacijom u gradu Zagrebu. Posljedice potresa u Zagrebu, kao izravni povod za bavljenje sudbinom zagrebačkog donjogradskog bloka, otvorile su dugo prisutnu, ali uglavnom zanemarenu temu unutrašnjosti bloka. U toj je situaciji do vidjela došlo iznimno loše građevinsko stanje uglavnom neodržavane povijesne gradnje, problematika socijalne i dobne strukture stanovnika, malverzacije trgovaca nekretninama i cijeli niz drugih namjernih i nenamjernih devastacija važne povijesne i kulturne cjeline koja određuje i urbanitet i identitet Zagreba kao srednje Europske metropole. Nesumnjivo je da se radi o ozbiljnom i složenom zadatku koji se postavlja pred studente. Međutim svježina i neopterećenost studenata realitetom gradbene politike s jedne strane, te profesionalnih predrasuda (i arhitektonskih i konzervatorskih, ali i drugih) s druge strane, garancija je ne samo propitivanja novih smjerova i mogućnosti, već i iznalaženja smjelih i inspirativnih rješenja.

Naziv zadatka „urban forest“ — upućuje na dihotomiju grada kao izgrađene „betonirane“ strukture u odnosu na prirodnost „zelenilo“ šume. Također se referira na zatečeno stanje bloka odabranog za zadatak u čijoj unutrašnjosti postoji zelenilo zaboravljeno ili zatočeno unutar perimetra bloka, upućujući na dvostrukost ili dvojnost (podvojenost) između lica i naličaja bloka. Program kojeg je bilo potrebno smjestiti u blok bio je vrlo raznolik: međugeneracijski centar, hostel, gradska biblioteka, posjetiteljski centar, istraživački centar, hub kreativnih industrija.

Odgovori studenata na tako postavljen zadatak bili su vrlo raznoliki i originalni, međutim unatoč toj različitosti moguće je detektirati dva osnovna principa. Jedan se temelji na prepoznavanju već prisutnih potreba i sadržaja smještenih unutar bloka, koji se onda arhitektonski artikuliraju kroz strategiju „malih promjena“- Drugi, gotovo opozitni princip, unosi u blok nove sadržaje i radikalno mijenja blok novom izgradnjom zdravstvene građevine, biblioteke ili bazena.

Kao ilustracija prvog principa „malih promjena“ može poslužiti vrlo promišljen i senzibilno projektiran rad studentice Lucije Belinić čiji rad za osnovu ideju ima „čišćenje“ boka, te polazi od analize postojećih, zatečenih sadržaja inteligentno i vješto transformirajući „rudimente želja i potreba“ u program zahvata, ali i estetiku tog zahvata. U tu se svrhu uspostavlja sustav temeljen na modularnim

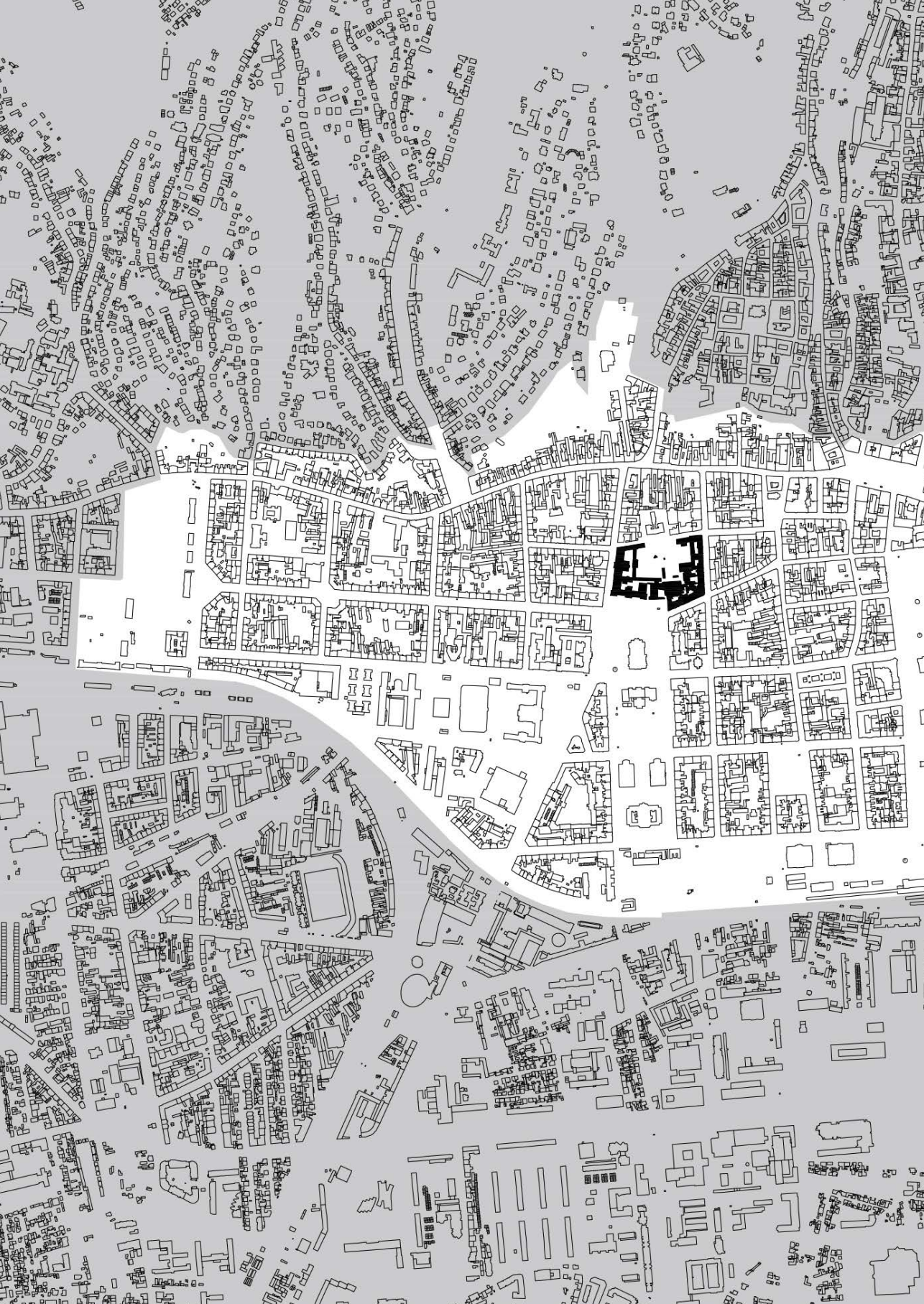
elementima, od stupa do nastanjive strukture koji neutralnim izričajem ostavlja prostor za interpretaciju korisnika. Takvim se pristupom dobiva racionalno i izvedivo rješenje, kao i kontrola nad organiziranjem vrlo heterogenih sadržaja koji dopunjuju i podižu kvalitetu unutrašnjosti bloka. U sličnom načinu mišljenja, kroz modularnu organizaciju prostora unutrašnjosti bloka, mada sasvim drugačiji izražajnim sredstvima, kao i „podizanjem“ sadržaja na više etaže, studentica Marija Tomljenović omogućuje proširenje stanova kroz vertikalne vrtove i terase, kao prostore interakcije i socijalizacije.

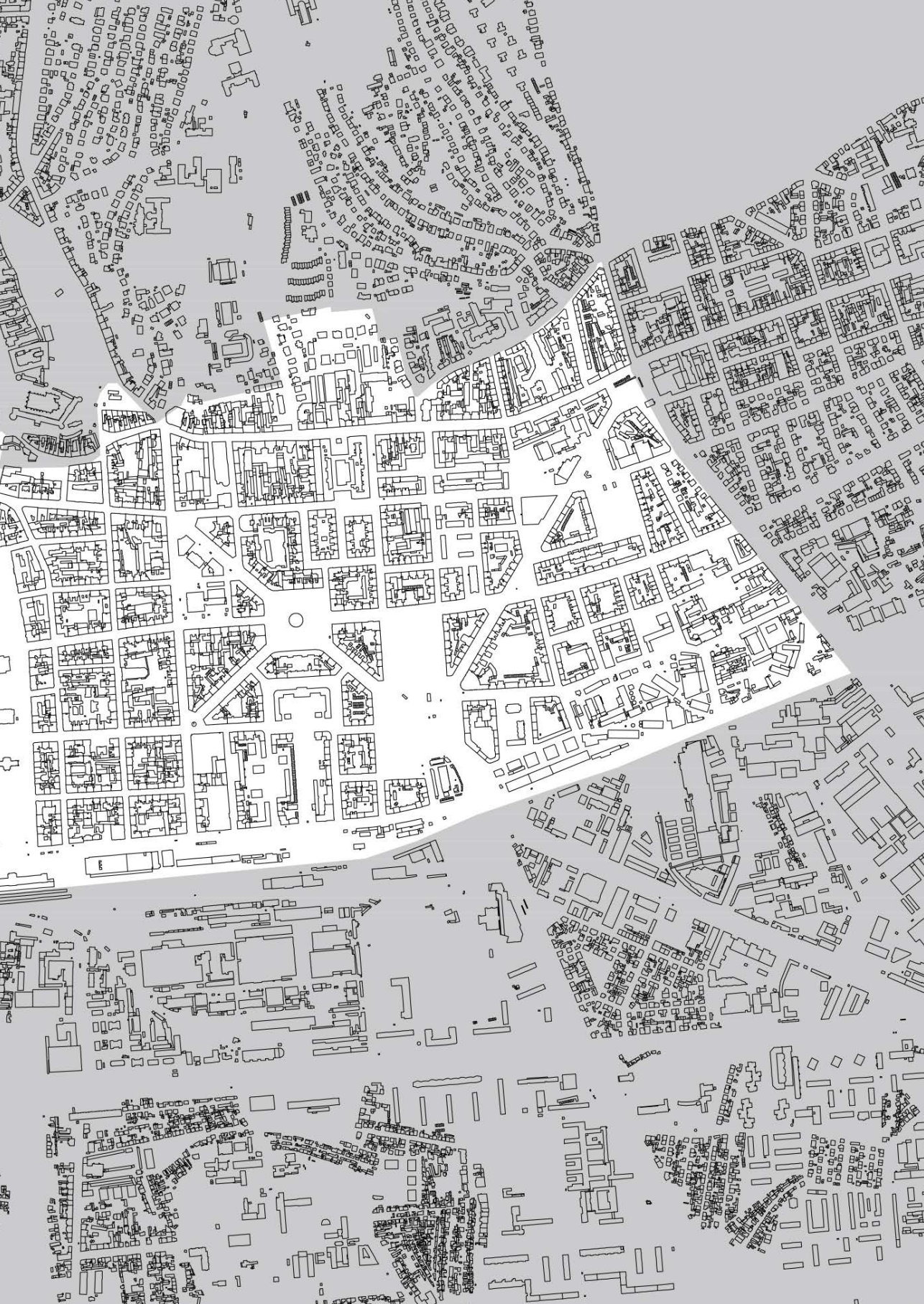
Drugi pristup, ulaženja radikalno drugačijih sadržaja, kao i većeg intenziviranja izgrađenosti unutrašnjosti bloka reprezentira izvrstan rad studentice Jelene Čačić. Ona gotovo u potpunosti izgrađuje unutrašnjost bloka stiliziranom „tepih-izgradnjom“ holističkog zdravstveno-rehabilitacijskog centra zamišljenog kao i doslovno i simboličko mjesto „liječenja“ grada/građana. Ono što je posebno zanimljivo jest stvaranje ne samo nove tipologije „zdravstvene ustanove“ u arhitektonskom smislu, već sasvim drugačiji pristup „zdravstvu“ koje nije više samo liječenje bolesnih, već mjesto prevencije, mjesto gdje se ugoda wellnesa sreće sa komponentom društvenog okupljanja poput rimskih termi ili turskih kupelji, ali i sa suvremenom zdravstvenom ustanovom. Manje dorađeno, ali temeljeno na „društvenoj“ komponenti bazena kao mjesta integracije ljudi, ali i kao „ekološka mašina“ urbanog bloka, pojavljuje se rad studenta Filipa Pračića. U istoj temi „insertiranja“ novog, javnog sadržaja u polu-privatnost bloka, je i rad studentice Zrinke Perić koja u prazninu bloka smješta biblioteku — ponovo kao mjesto susreta i društvene integracije, ali apostrofirajući recentnu problematiku pandemije kroz disperznu i paviljonsku organizaciju.

Kao svojevrsan među pristup može se izdvojiti rad studentice Anamarije Pavlović koja umetanjem polu ukopane strukture sa poslovnim sadržajima (HUB-ovi ili „work-at-home“ ekspanzija stanova) koja je kamuflirana umjetnom topografijom i artificijelnim parkom na krovu građevine. Rad iako donosi novi sadržaj — poslovne prostore — vještom mimikrijom postaje zapravo park cijelog bloka, a poslovni sadržaji mogu se shvatiti kao ekstenzija već prisutnih poslovnih prostora u zagrebačkoj donjogradskoj strukturi bloka.

Moguće je zaključiti da su studenti i više nego uspješno implementirali načela ekološkog i održivog mišljenja u cilju novog promišljanja urbanog. Radovi na intuitivnoj razini implementiraju Koolhaasovu tezu — *preservation is architecture's saving retreat*, uvodeći nove arhitektonske elemente u cilju čuvanja nasljeđa zagrebačkog donjogradskog bloka, ali kroz njegovu radikalno novu interpretaciju. Kontekst tako nije više shvaćen samo kao fizičko okruženje, već kao estetski, kulturni i intelektualni okvir unutar kojeg arhitektura dobiva svoje značenje i interpretaciju. Obnova je u ovom kontekstu uzeta kao radikalna forma, koja može podrazumijevati i značajnije promjene, u kojima nije toliko važno fizičko mijenjanje arhitekture, već načina na koji je arhitektura percipirana.

studenti	Rina Cota, Mia Depolo, Ivan Hršak, Oton Ileković, Martin Janković, Lovro Markus, Josipa Patljak, Nikolina Vuković	
voditelji	izv. prof. Tin Sven Franić	
zadatak	Hotel „Art Blok #18(31)“ blok Varšavska–Gundulićeva–Masarykova ul. –Trg Rep. Hrvatske–Frankopanska ul.	
kolegij	Radionica arhitektonskog projektiranja 3	zimski semestar
		ak.god. 2020./2021.

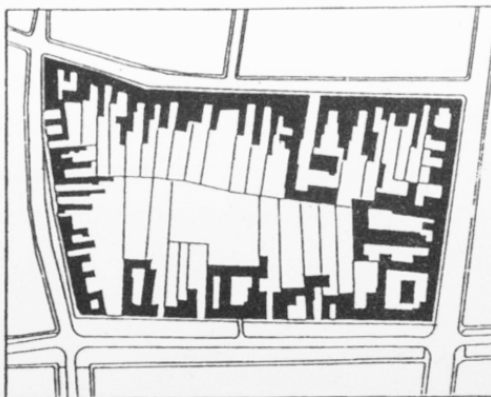
UVODNO

U obrazloženju svog natječajnog rada za regulaciju centra Osijeka 1994. arhitekti G. Rako i B. Radonić predlažu transformaciju i redizajn tipičnog velikog gradskog bloka u sljedećih 20 godina. Unutrašnjost bloka s gotovo ruralnom parcelacijom nije urbanistički aktivna. Blok je prevelik i treba ga podijeliti kako bi se promijenila struktura i odnos prostora u javnoj i privatnoj namjeni. Takav blok presijeca se potezima javnih komunikacija, interpolira novim volumenima i uličnim fasadama, novim javnim sadržajima. U istom natječaju grupa autora s Instituta *Berlage* (Puljiz, Medić, Mimica i ostali) također dijeli blokove. Stupanj urbaniteta centra gradskog prostora određuje se omjerom zajedničkog javnog prostora i onog privatnog. „Manji blok znači više javnih komunikacija, aktivniji gradski prostor i veću urbanu gustoću...“, konstatiraju autori. Slična strategija primijenjena je u nastavi ovogodišnje radionice projektiranja na 3. semestru.

Blok 31 — o lokaciji i projektnom zadatku Regulatorna osnova Zagreba iz 1865. (*Knežević, 189*) prva definira novu gradsku prometnu mrežu. Na prikazu Plana novog gradskog područja Donjeg grada vidi se postojeće stanje i nova regulacija još neizgrađenog gradskog prostora — blokova u nastajanju. Zagreb je tada imao manje od 20 tisuća stanovnika a regulacijska osnova prodira duboko u ruralno područje, u prostor između Petrinjske i Savske ulice, povijesnih *Landstrasse* koje vode prema skelama na Savi. Centralni gradski prostor s komercijalnim i javnim sadržajima u prizemljima nalazio se sjeverno, u llici i Vlaškoj ulici te na Gornjem gradu.

Izgradnja zagrebačkih blokova ubrzava se nakon potresa 1880. Regulirani grad, tada još s malim brojem stanovnika osvaja prostor do željezničke pruge. Značajnije javne zgrade, historicističke stambene palače i zgrade grade se uz istočni i zapadni perivoj, a najznačajnije javne ustanove u osi perivoja. U unutrašnjosti blokova zarobljena je stara, suburbana struktura, dopunjena novijim dvorišnim zgradama slabije kvalitete. (*Blau E. Rupnik I., 104–105*) Blok se regulira samo obodno, unutrašnjost (p)ostaje neuređena. U sljedećih stotinjak godina grad se povećavao gotovo eksponencijalno te se stabilizirao devedesetih na broju od oko 800.000 stanovnika, otprilike toliko ima i danas. Nekad novi stambeni blokovi na gradskoj periferiji sada su centralni gradski prostor potencijalno visokog urbanog intenziteta. Međutim, kvaliteta i građevinski fond elemenata u tom prostoru tek je djelomično odraz te centralne pozicije.

U stručnoj javnosti 1970-ih i 1980-ih raste svijest o potrebi reorganizacije prostora donjogradskih blokova — provode se natječaj i izrađuje Detaljni urbanistički plan centra Zagreba (Urbanistički zavod grada Zagreba, 1974., voditelj projekta arhitekt Branko Kincl). Plan je

1. POSTOJEĆE STANJE 1:2500

2. TRANSFORMACIJA POSTOJEĆE
U NOVU PARCELACIJU 1:2500

važan interdisciplinarni dokument, podloga koja se u raznim formama „reciklira“ kroz kasnije Generalne urbanističke planove nažalost s malo realiziranih rekonstrukcija u prostoru. Legendarni dvobroj časopisa, tzv. „zelena“ *Arhitektura 184–185*, (1983.) u potpunosti se bavi valorizacijom zagrebačkih blokova i analizama projekata i realizacija u Donjem gradu s osvrtima autora i kritikama. Taj interes kontinuirano traje do danas, a rijetke realizacije, upravo radi višeznačnih vrijednosti centralnog prostora grada, u pravilu izazivaju konflikte (vidi H. Lefebvre, D. Harvey).

Razmatrani prostor bloka 31 sastoji se od dvije sadržajno različite tlocrtne polovice. Uz Savsku (danas Frankopansku) ulicu nalazi se najstariji dio — crkva sv. Vinka sa samostanom i zgrada današnjeg Rektorata i Pravnog fakulteta (1856. izgrađena kao bolnica, bila i tvornica za preradu duhana), javni sadržaji koji izvorno nisu u matrici bloka. Nasuprot tome, Gundulićeva (nekadašnja ulica X.) i Masarykova parcelira se i gradi postepeno, u ritmu tipičnih uličnih parcela ulične fronte 17 do 20 m, (na nekim mjestima dvostruko). Spoj te dvije strukture nije nikada realiziran, premda postoji više studija. Rješenja užeg natječaja iz 1958., (ČIP 5–6) u duhu vremena redom predlažu radikalna uklanjanja postojeće izgradnje te interpoliranje solitera (Turina, Vitić, Rašica). Potpuno različitom metodom intervencije arhitekt B. Kinc, uključen u procese urbanističkog planiranja u sklopu Detaljnog plana, izradio je i *case study* bloka 31 (tada blok 18) s alternativnim prijedlozima A i B, u više varijacija, dopunjujući i reorganizirajući postojeću matricu bloka (*Arhitektura*, 104–106).

Gradski hotel je multifunkcionalni sklop. Sadrži programe stanovanja, ugostiteljstva, prostora za kulturu i rekreaciju. Takav program je prikladan za korištenje trenutnim rezidentima kao i široj javnosti u centru grada.

Lajtmotiv projektantskog zadatka „Chelsea hotel“ (222 W 23rd St, New York) jest jedan neobičan hotel. Arhitektonski ni po čemu poseban, stjecajem okolnosti postao je svratište i mjesto stanovanja *beatnika*, slikara, muzičara, kreativaca (*Velvet Underground*, *Arthur Miller*, *Jack Kerouac*, *Leonard Cohen* i mnogi drugi). Svi oni koji u tom hotelu stanuju i djeluju u stvaralačkoj interakciji, proizvode kontra-kulturnu scenu New Yorka šezdesetih i kasnije sve do ranih osamdesetih. Sobe i zajednički prostori hotela bili su mjesto umjetničkog rada, ondje su se održavale izložbe, razmjenjivale ideje, pa čak i snimali filmovi (*Andy Warhol: Chelsea girls*, 1966.). Takva otvorena i fleksibilna platforma interesantan je arhitektonski zadatak, a tema je prilagodljiva i za generaciju kreativnih nomada danas.

O PROJEKTIMA

U semestralnom radu studenti su zadatku pristupili nakon iscrpne analize povijesnih slojeva i prijedloga u prostoru. Strategije arhitektonsko urbanističke intervencije studenata su različite, u želji da se prostor bloka regenerira i aktivira kao nova urbana „kopča“.

Neka rješenja postavljena su kao novi dominantni arhitektonski artefakt. Arhitektonski sklop minimalno prilagođen postojećoj strukturi, metaforički parobrod, stvara nove odnose s postojećim volumenima u središtu bloka. Korekcija i smještaj u postojeći kontekst ostvaruje se organizacijom malenih paviljona, svojevrsnih „remorkera“ (O. Ileković). Centralna „lađa“ trodjelne kompozicije volumena postaje gradski prostor za izložbe — *Schaulager*.

Alternativna rješenja su prostorne petlje koje se uspostavljaju kao itinerer gradske šetnje. U užem obuhvatu, to je koncentracija programa na sjevernom obodu bloka, zatvaranjem sada nedefinirane ulične fronte Varšavske i otvaranjem prema Kazališnom trgu, te akcentom „lebdećeg“ hotela (I. Hršak). Itinerer u mjerilu cijelog Donjeg grada predlaže arhitektonski sklop kao njegov integralni dio (L. Markus). Arhitektonsko rješenje tako postaje urbani čvor, *node*, mjesto gdje se susreću korisnici različitih afiniteta i prelamaju različite urbane zone.

Rasprostiranjem sadržaja hotela u cijelom prostoru bloka postiže se dostupnost u javnom korištenju. Element povezivanja je *rhizomatska* struktura, koja aktivira podzemnu etažu postaje djelomično otvoreni, javni prostor. Drugi radovi eksperimentiraju sa strukturom labirinta različitih ambijenata, gradiranih u stupnju javnog korištenja (N. Vuković); ili smještajem centralne lamele hotela u osi bloka (M. Janković).

Zanimljiva je tema gradskog pasaža, dvostruke pješačke veze — brze prečice u parteru — te dulje, „istraživačke“ šetnje vertikalnim prostornim meandrom koji povezuju javne sadržaje hotela. Formira se „usjek“ između dvije elegantno oblikovane i dimenzionirane, strukturirane hilbesheimerovske lamele koje zatvaraju dvije različito generirane polovice bloka. Međuprostor je komprimirana, javna pješačka arterija, a obodni su prostori ozelenjene mirne kontaktne zone s postojećom izgradnjom, ritmizirane tek istaknutim vertikalnim komunikacijama hotela.

Stanje u kojem se Blok 31 sada nalazi je neodrživo i neprihvatljivo. Različiti pristupi u rješavanju zahvata u središtu grada prikazuju veliki prostorni potencijal bloka 31 kao centralnog mjesta. Zadana intervencija postavljena je, uputom voditelja grupe koncentrirano u sami blok, tretirajući ga kao heterogenu arhitektonsku cjelinu bez definirane urbanističke strukture. Radovi se određuju i kao refleksija okoline bloka — jakih strukturalnog poteza — zapadnog kraka „Zagrebačke potkove“ i gradskom arterijom Savske/Frankopanske, te rasterom okolnih ulica. Ograničenja u postavljanju obuhvata rezultirala su namjerom za postizanjem što detaljnijeg, gustog urbanog „tkanja“ i stvaranja koncentriranog koncepta koji može biti dorečen i izvediv. Pravi odgovor na pitanje treba li deblokirati procese i strukturu postojećeg stanja — u kojoj mjeri prezervirati, a u kojoj aktivirati i zamijeniti pojedine dijelove u gradskom centru — može dati samo dobro organizirani Arhitektonsko-urbanistički natječaj. Ipak, rezultati

ovogodišnje Radionice arhitektonskog projektiranja 3 jasno pokazuju raznolikost mogućnosti intervencija, stanje stvari danas te kako ga nova generacija (uskoro diplomiranih) arhitekata vidi.

LITERATURA

*** (1959.) ČIP str. 82, DAZ, Zagreb

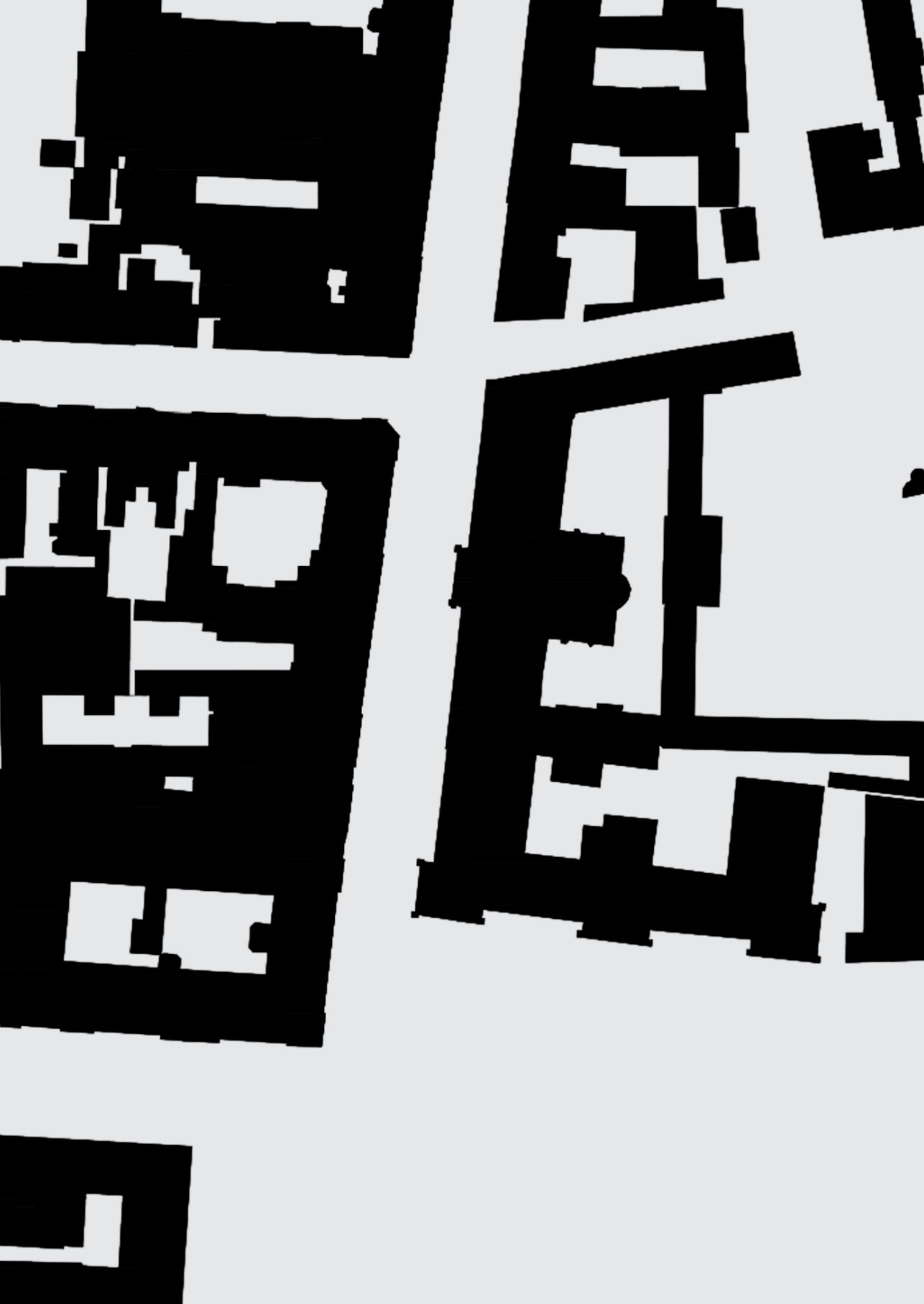
BLAU, E.; RUPNIK, I; (2007) *Project Zagreb*, Actar, Barcelona

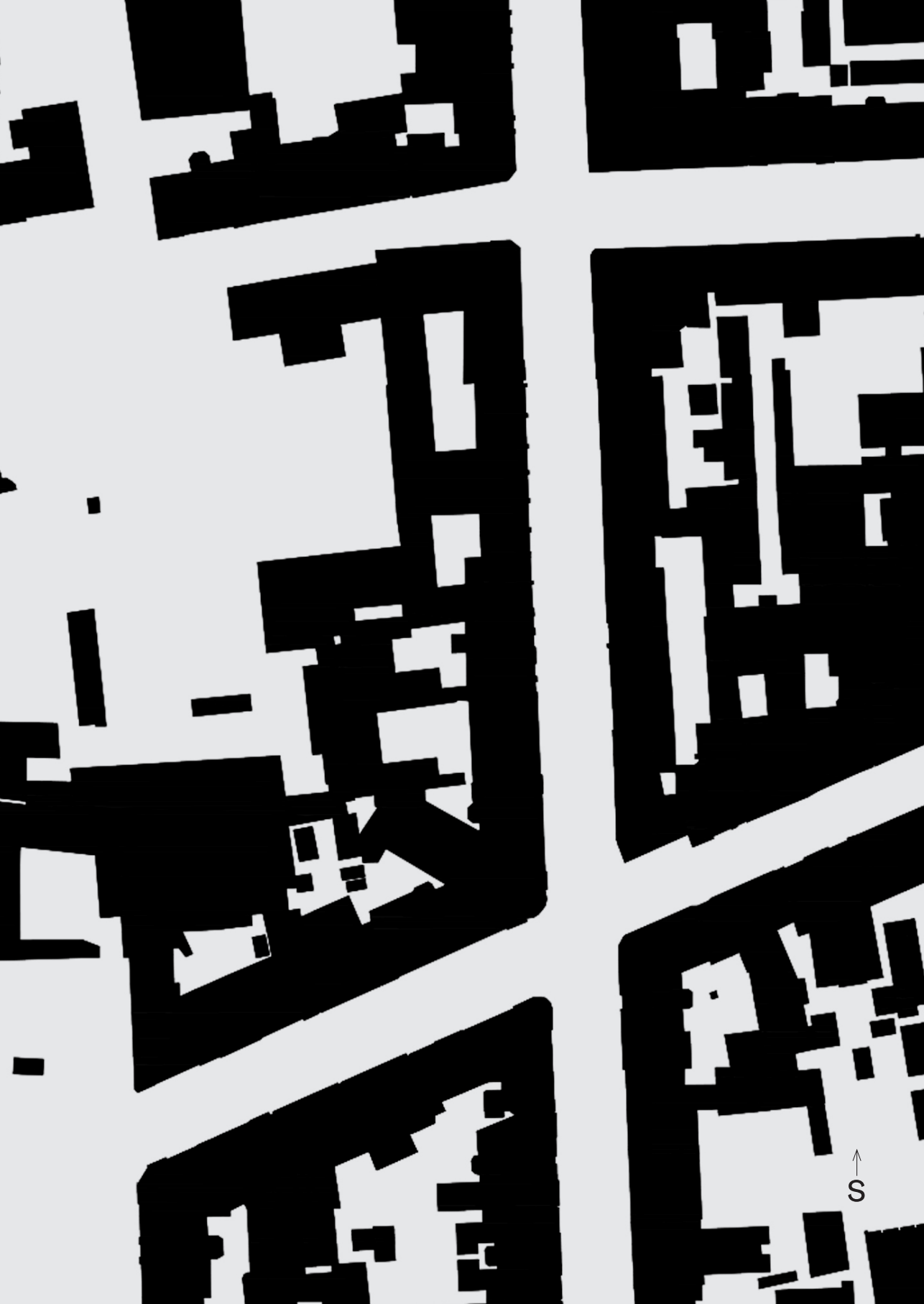
KNEŽEVIĆ, S.; (2003.) *Zagreb u središtu*, Barbat, Zagreb

SILAĐIN B.; (1994.) ČIP str 7–8. DAZ Zagreb

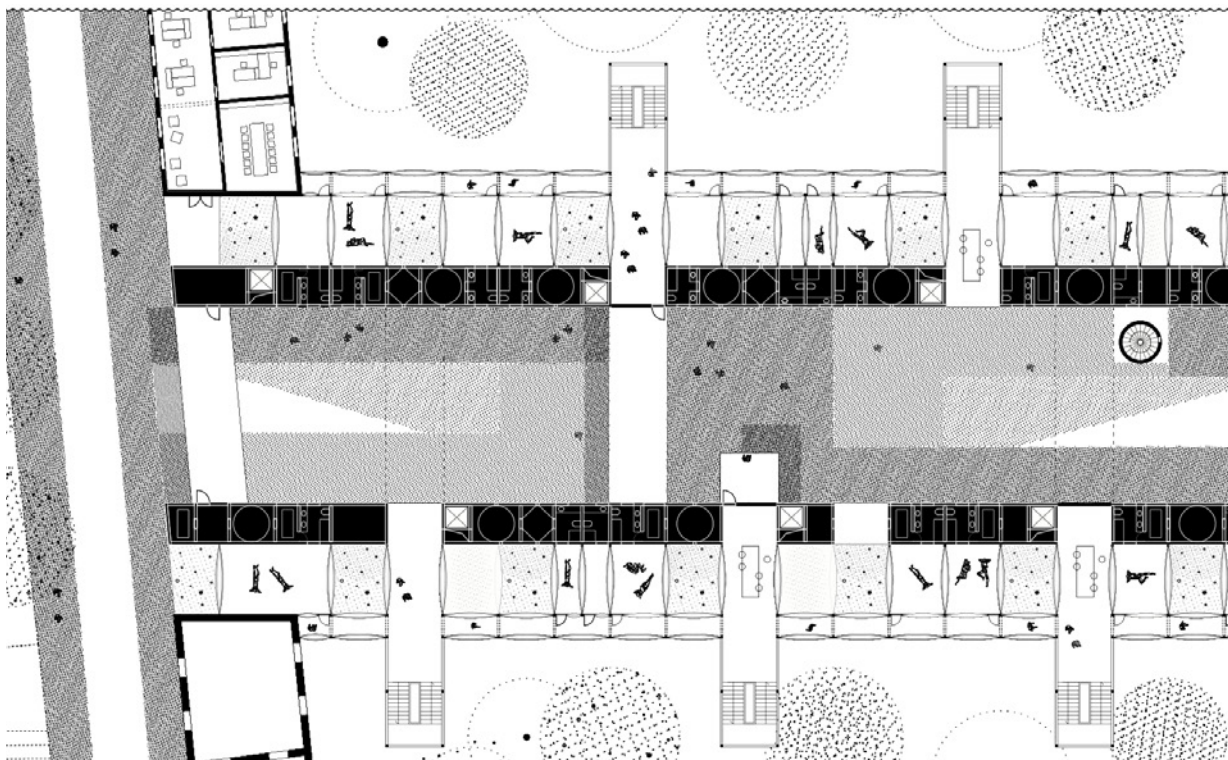
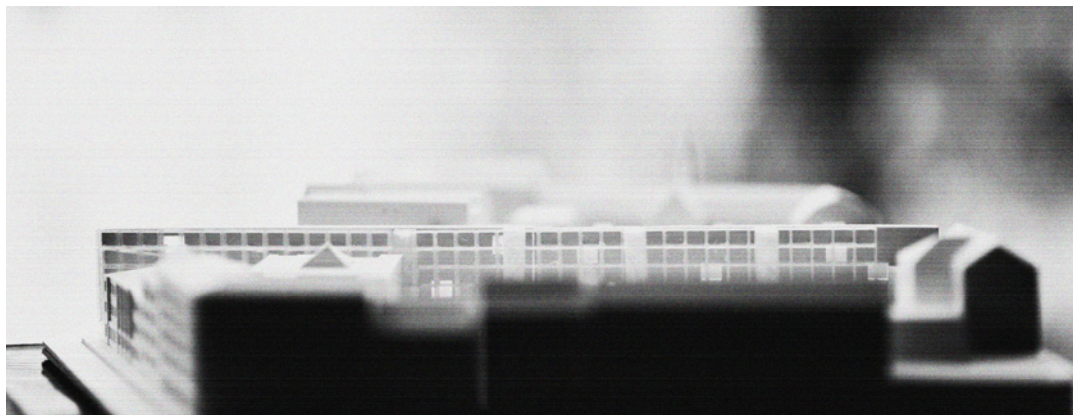

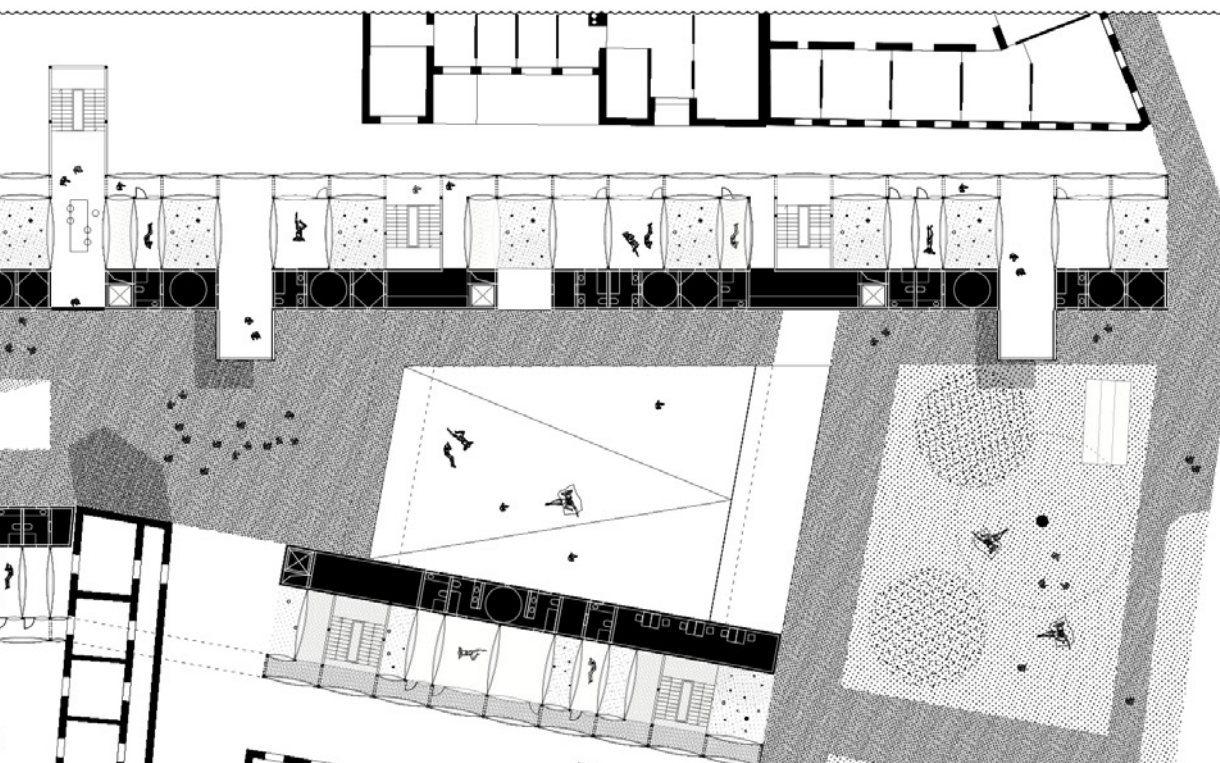
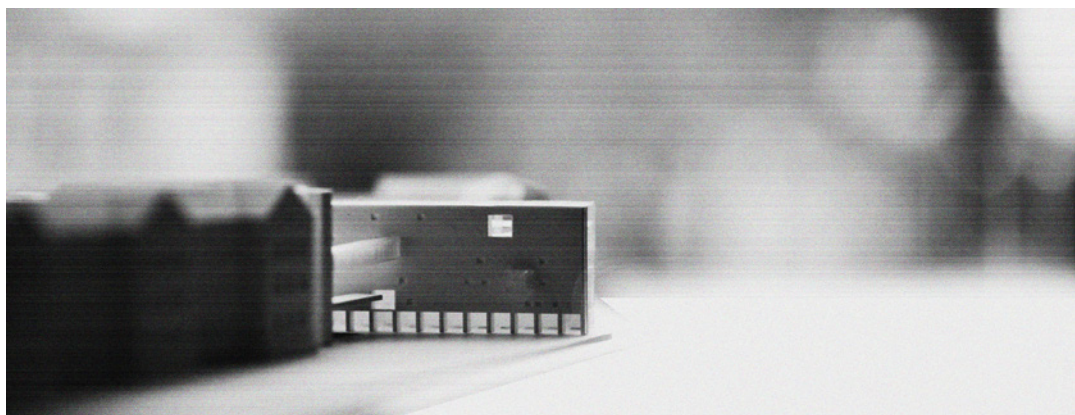
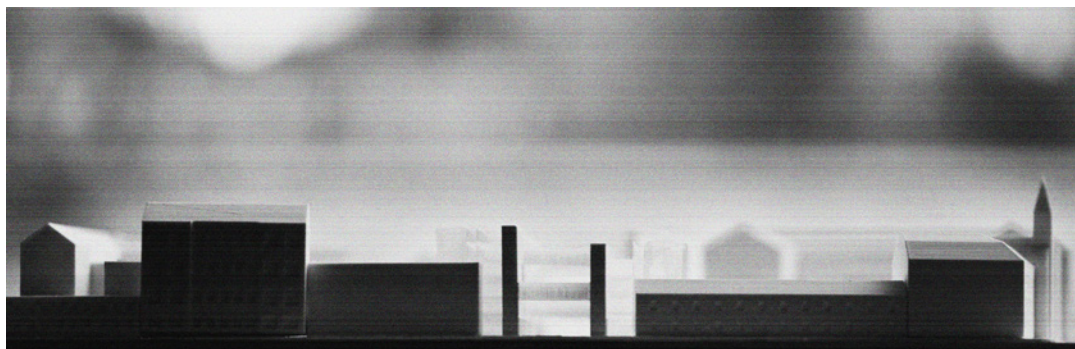

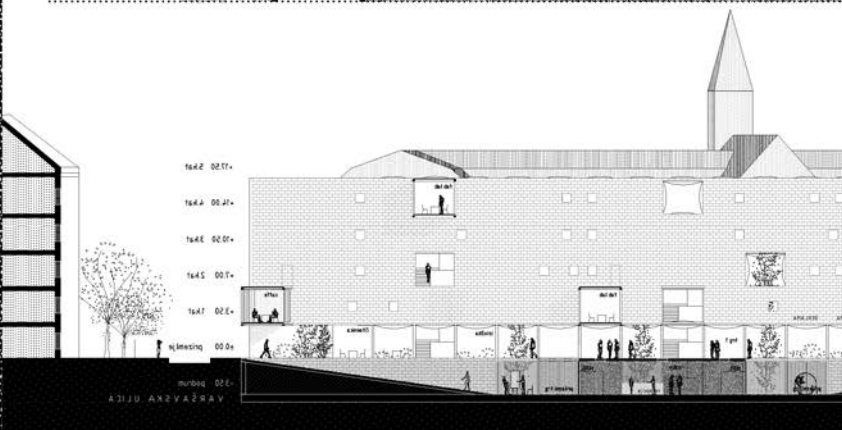
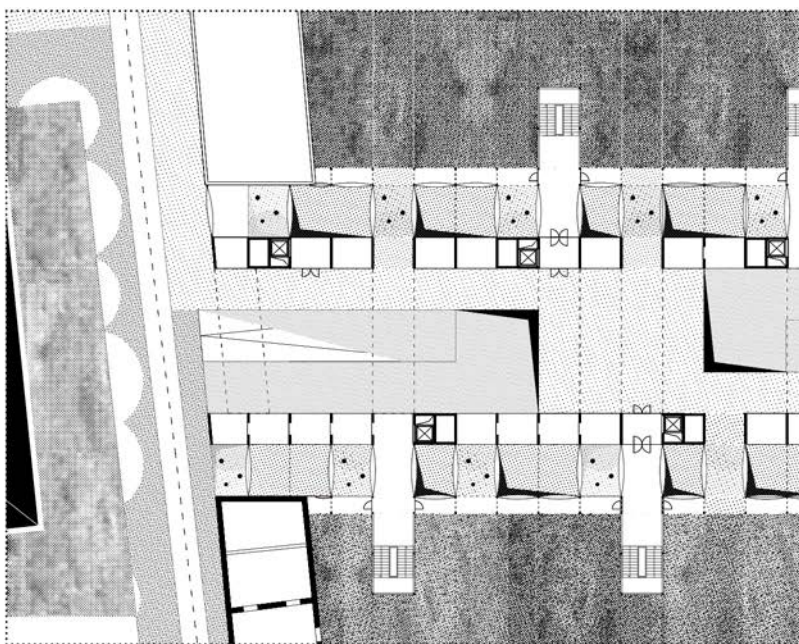
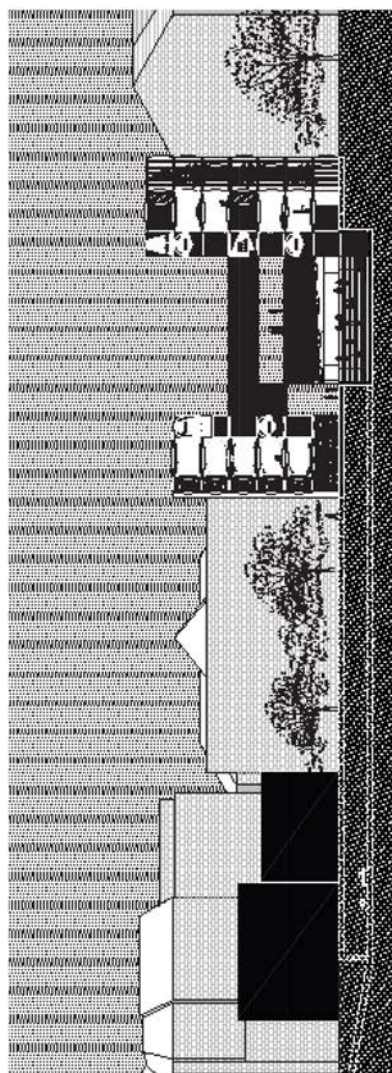

↑
S

Hotel nije zgrada u gradu, već premostnica u gradskom tkivu. Novo iskustvo unutar poznate situacije: ulice. Gradska površina ulazi u napuknuti blok, nazire se unutrašnjost utrobe, javni život teče kroz njega. Kroz ulicu nižu se različiti kadrovi, ona je sekvencijalna, dinamična, gradi ju promijenjivost scena kompozicije novonastalnih i zatečenih urbanih elemenata. Hotelska soba je razapeta ETFE opna između dva podvojena entiteta; prvi u mjerilu gradske pješačke ulice (ono čvrsto, jasno i urbano), a drugi u mjerilu unutrašnjosti gradskog bloka (ono rahlo, eterično i skriveno). Korisniku i stanovniku ponuđena su dva suptorna ambijenta, svjetlost i providnost naspram čvrstoće i zatvorenosti.

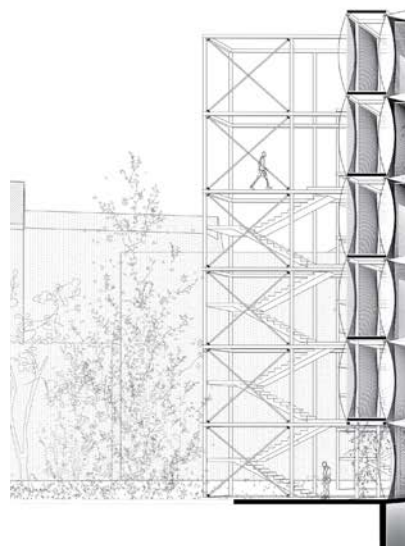

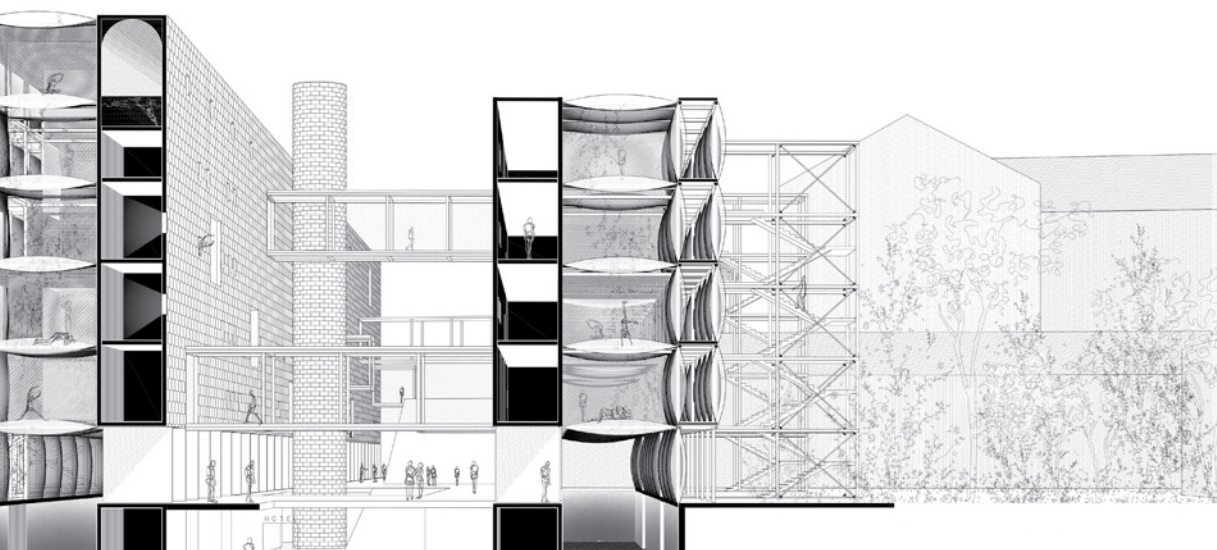
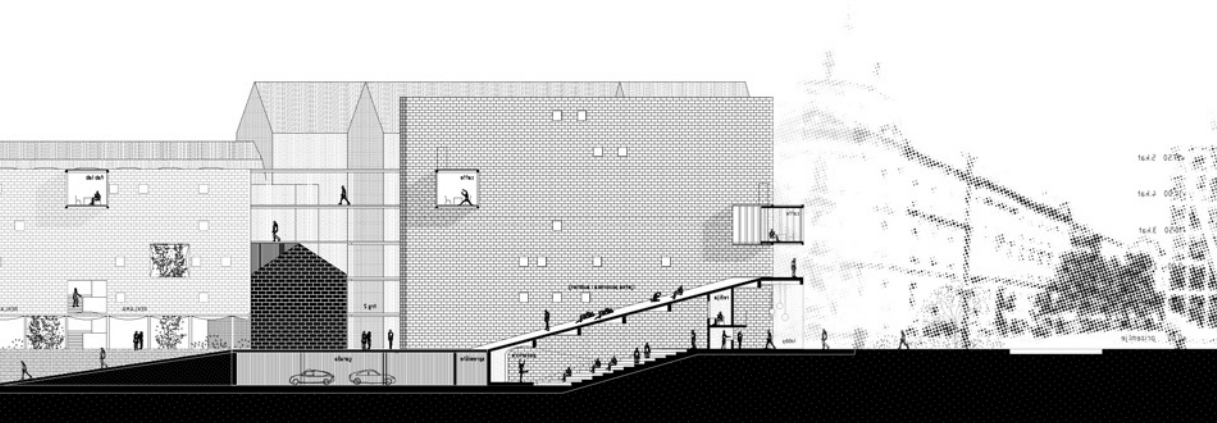
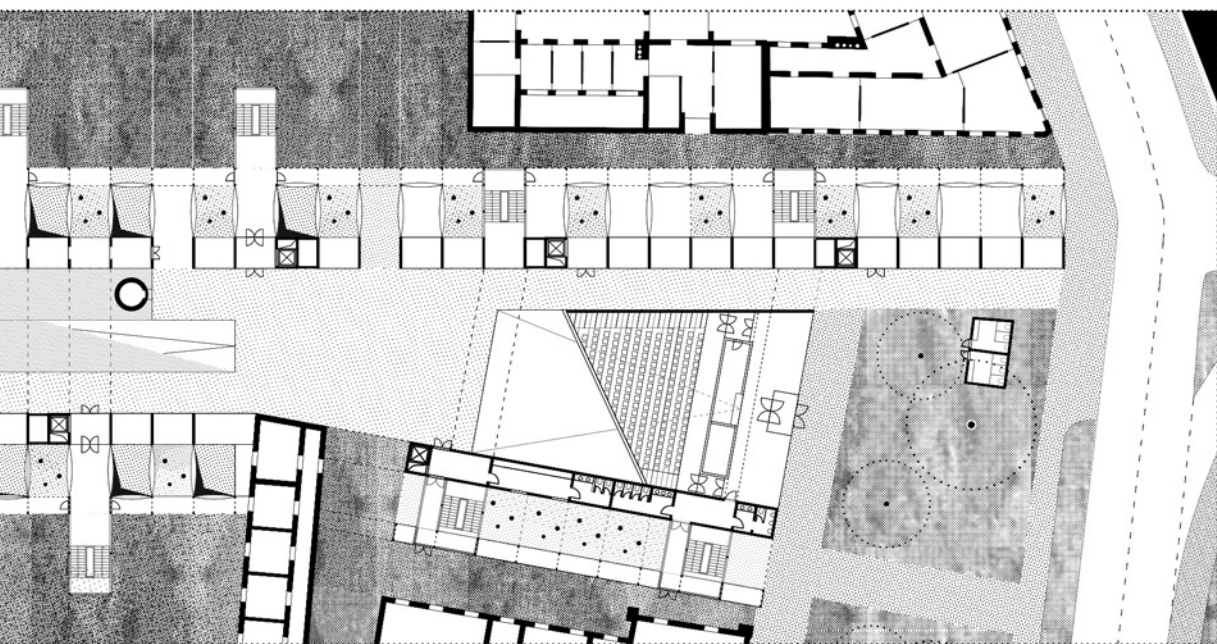

U mom gradu red je i ne-red
 Grad je blok,
 blok je rub, on je i granica
 Dihotomija strukture i kaosa
 Poetika prostora
 Estetika fragmenata
 Podvojen sam...

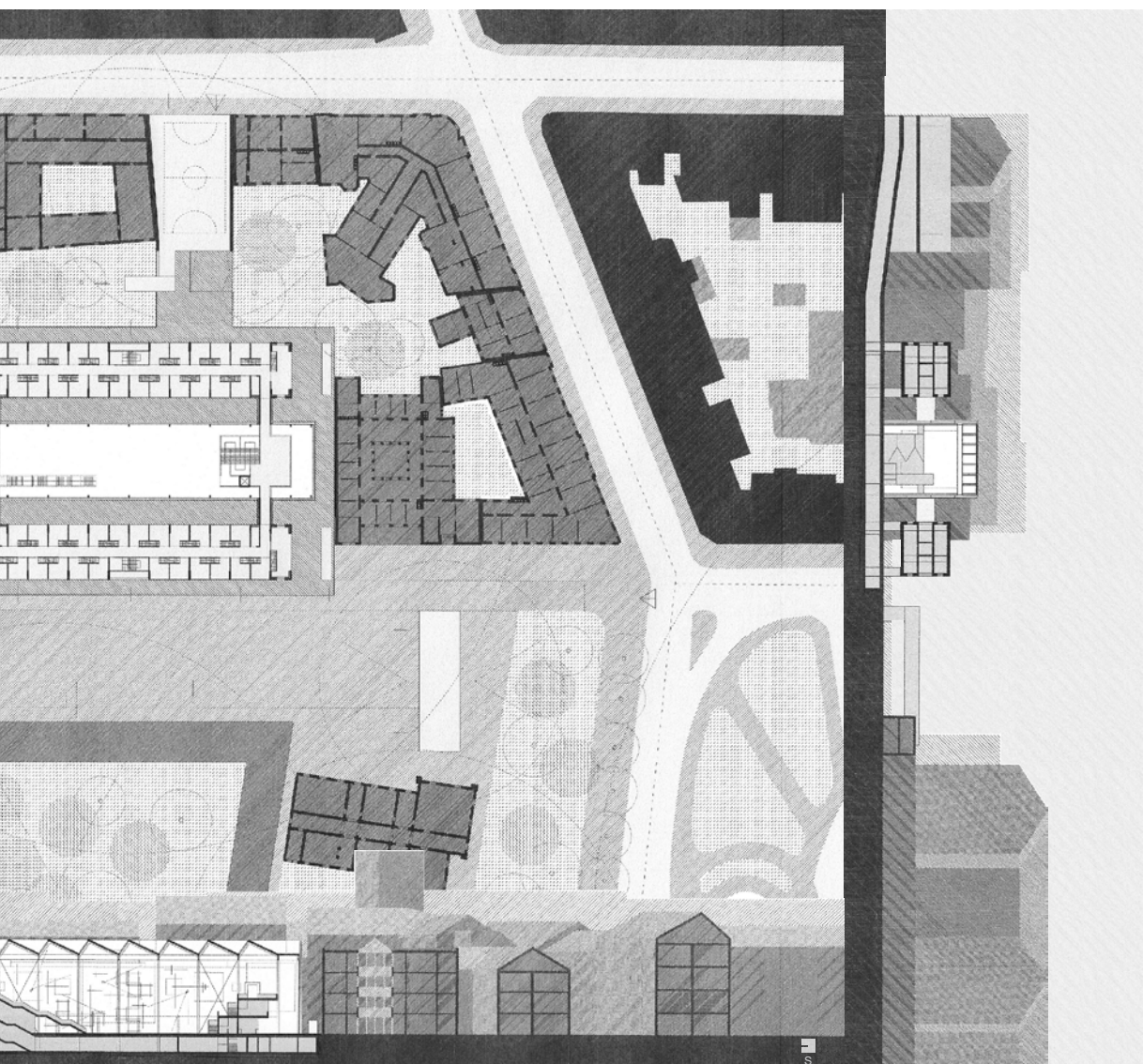
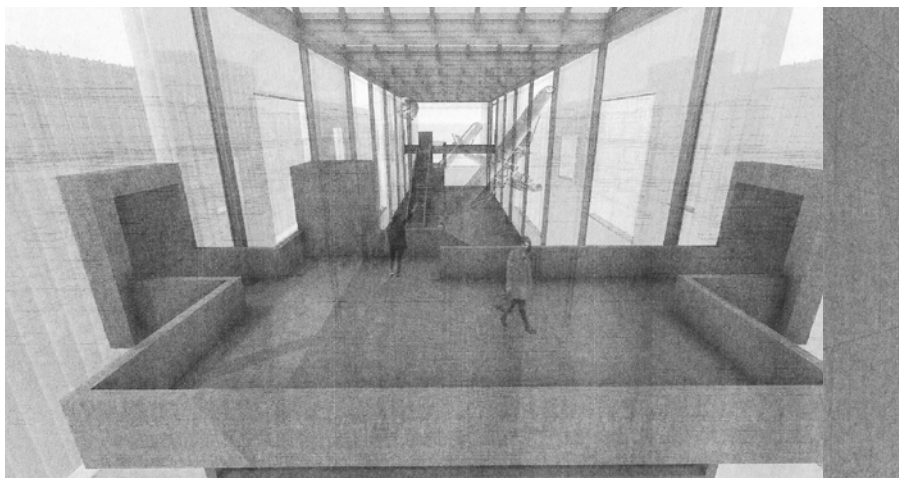
Ispreplitanje mikro i makro mjerila, abijentalnosti urbaniteta i mirnoće unutrašnjih struktura. Grad je grad ali grad su i ulice, trgovi, fluktuacije čestica, svaka na svojem putu ostavljajući drugačiju putanju. Umjetnik je u prolazu, možda i ostane, stanovnik je stalan.

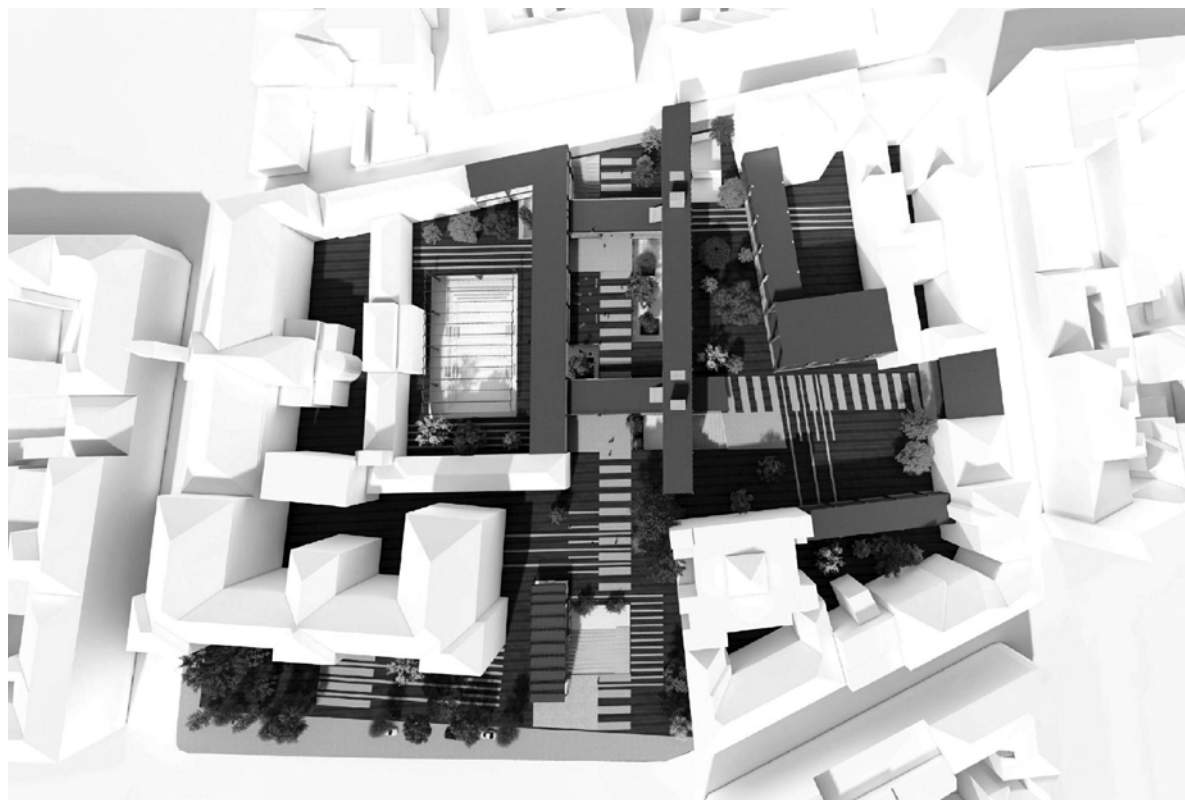

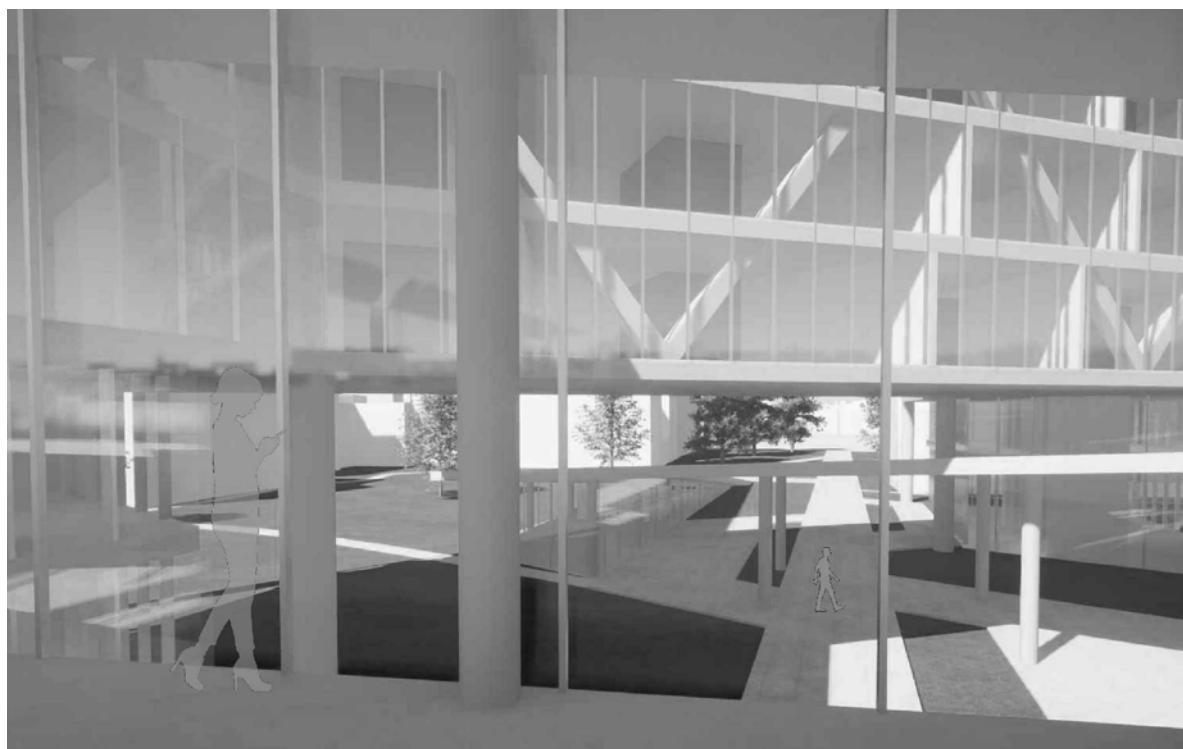

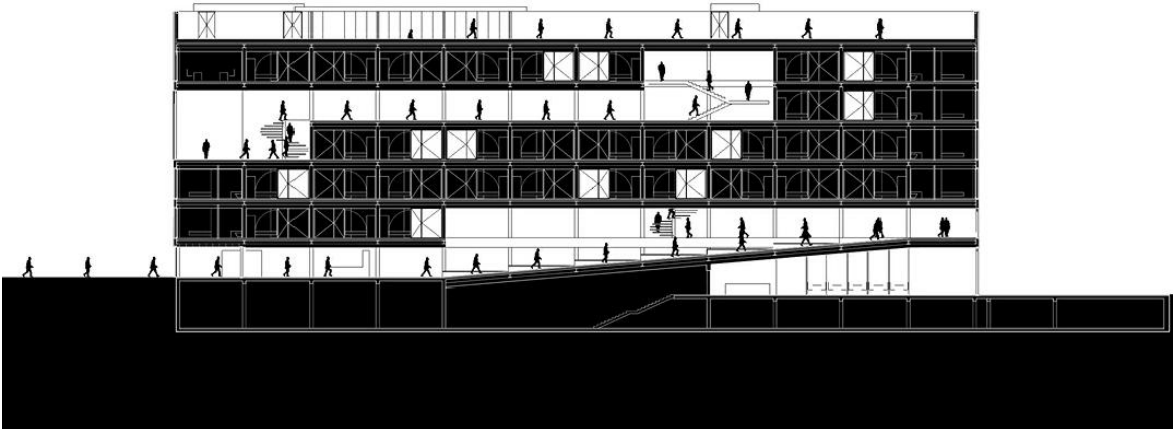
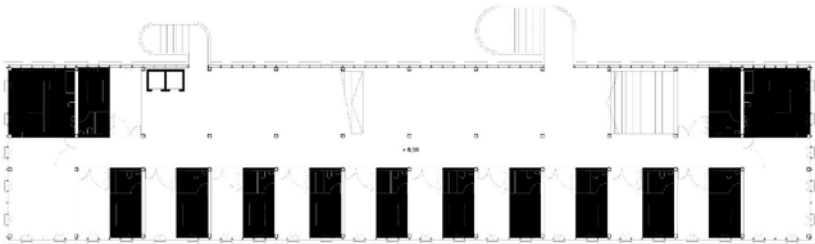
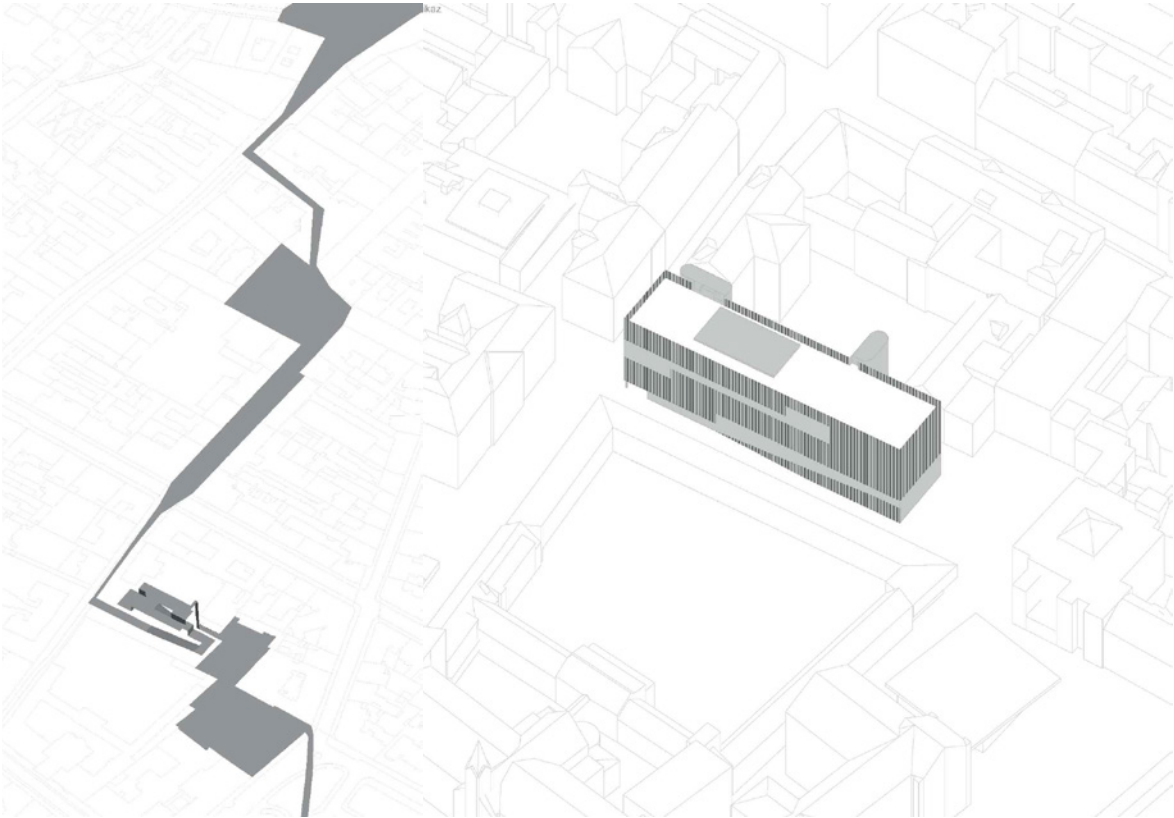
Kuća se poput velikog broda svojom organizacijom suprotstavlja okolišu dok ju mali paviljonski volumeni sidre unutar djelomično raspadnutog bloka. Kuća se sastoji od tri volumena. Dva bočna sadrže hotelske sobe koje se obavijaju oko hodnika. Dio se može otvoriti prema hodniku kako bi se stvorile polu javne niše. Svaka soba ima stube koje vode prema gore ili dolje, ovisno o njenom položaju, do prostora za rad, kupao nu i spavanje. Prostori sobe definirani su volumenima tih stubišta. U središnjem staklenom volumenu nalaze se dva slobodnostojeća stubišta nastanjena hotelskim i administrativnim sadržajima. Ona izranjaju iz podruma povezujući ga sa prizemljem. Proporcija i osvjetljenje središnjeg volumena sugerira korištenje u svrhu umjetničkog rada i izlaganja.

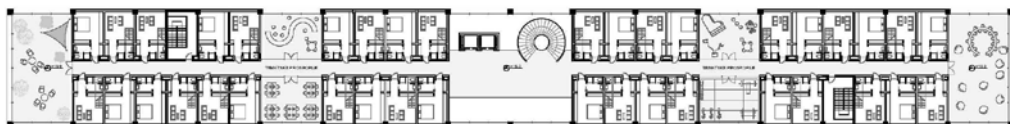

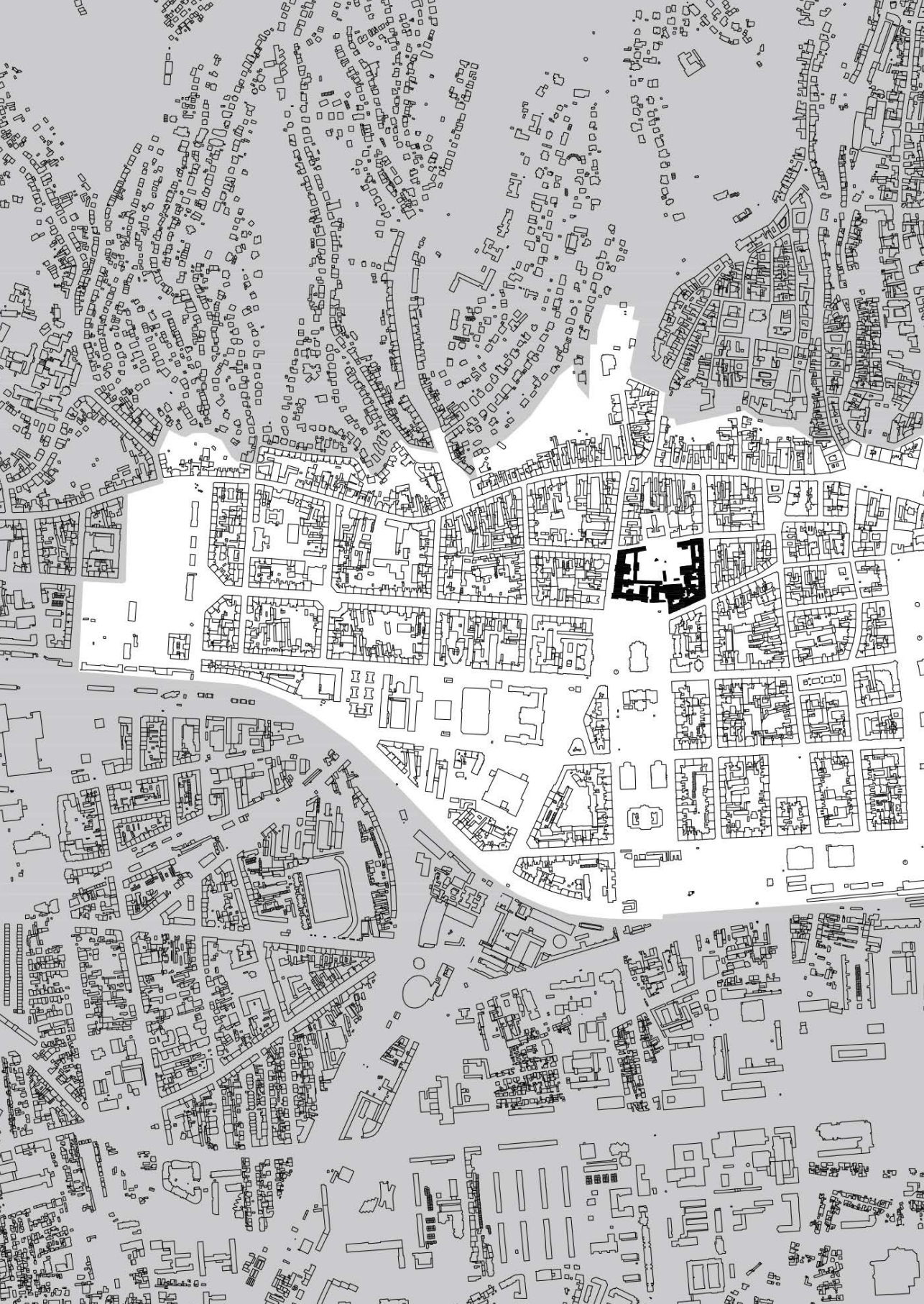

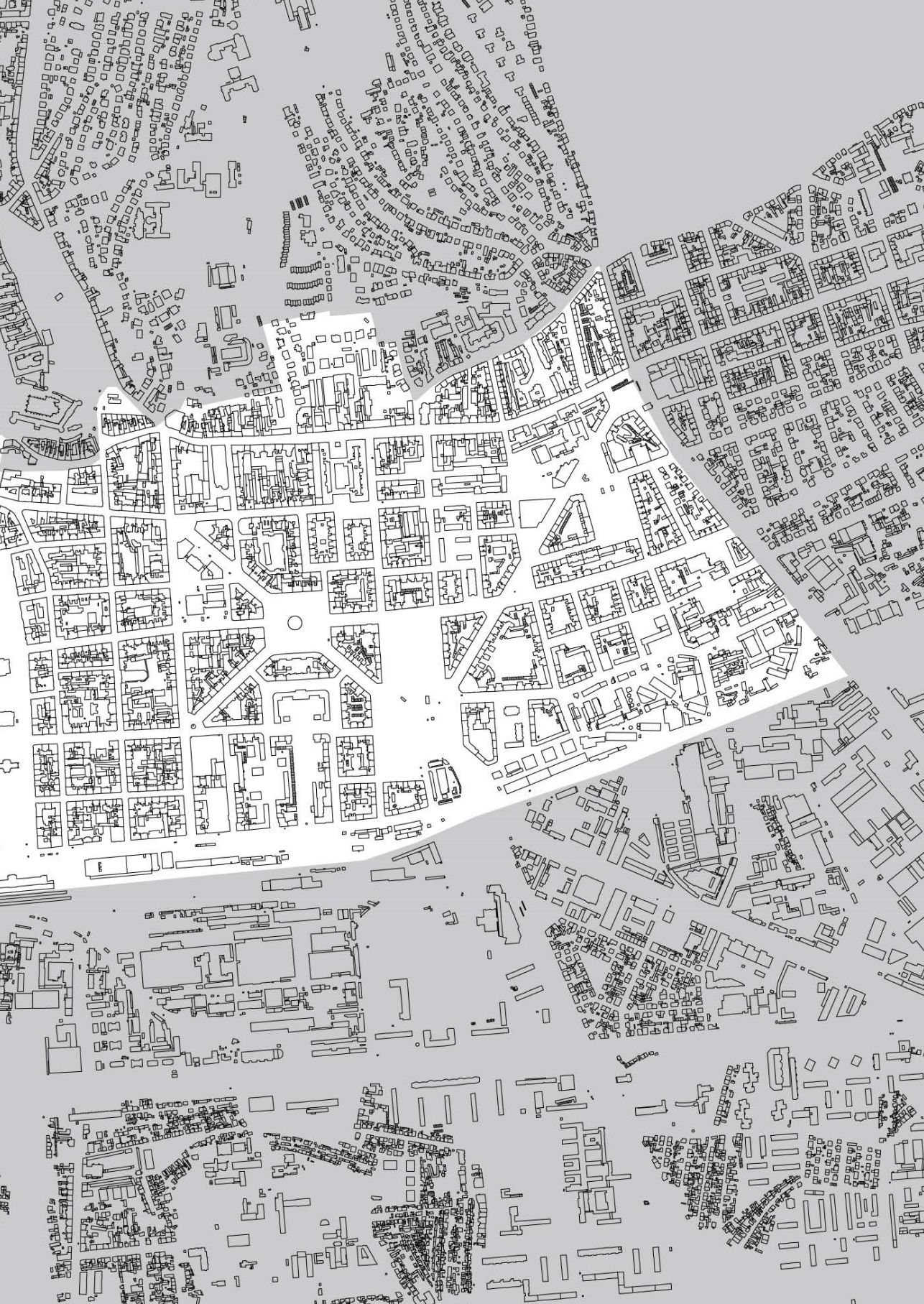

studenti	Alen Alimović, Katarina Babić, Lucija Baniček, Katarina Kolak, Anđela Penić, Tea Perko, Gabriela Donata Rukavina, Tin Šumberac	
voditelji	prof. Miroslav Geng	
zadatak	Hotel „Art Blok #18(31)“ blok Varšavska–Gundulićeva–Masarykova ul. –Trg Rep. Hrvatske–Frankopanska ul.	
kolegij	Radionica arhitektonskog projektiranja 3	zimski semestar
		ak.god. 2020./2021.

OPIS PROBLEMSKOG PODRUČJA I OSNOVNE PRETPOSTAVKE ZADATKA

Strukturalni koncept interakcije (hotela, boravka, prolaza, parkinga, stanovanja, izlaganja) u kontekstu urbanog života. Objedinjavanja različitih interesa / spoznaja u zajedničkim prostorima, „zajedničkim mjestima“ i „označenim mjestima“, pri čemu organizacija vanjskih i unutarnjih prostora pruža mogućnost različitog korištenja u odnosima različitih aktivnosti — koncentracija kulture i bivanja poput one u *Chelsea Hotel NY*.

Susret/boravak/odmor/kultura/prezentacija — zajedničko djelovanje i brisanje granica između vanjskog i unutarnjeg prostora — kontinuirani „labirint“ — otvoreni i zatvoreni, horizontalni i vertikalni meandar vanjskog i unutarnjeg prostora.

Prostor kao mjesto komunikacije, susreta misli, mjesto razmjene i podjele informacija, znanja, slika, promjena, vijesti, osjetilnih i fizičkih stanja...

Komunikacija u izmijenjenim potrebama te refleksija suprotnosti neposredno/posredno, globalno/antiglobalno individualno/masovno. Istraživanje novih odnosa prema materiji i sadržaju i novih odnosa u horizontalnom i verikalnom smislu: puno/prazno, artikulacija visine/ dubine. Relativizam moderniteta, te traženje novog kroz arhitektonsku formu i dizajn.

METODE RADA

— Istraživanje modaliteta arhitektonske edukacije, oslobađanje „skrivenih“ misli.

— Razvoj rada kroz skice, planarne i prostorne prikaze (simulacije i modele) provjera kroz afirmativnu sumnju, promišljanje i argumentaciju. / Rješavanje atipičnih funkcija, morfoloških i tipoloških izazova, kontekstualnih odnosa.

— Akcija i reakcija kroz kreativni proces, koncipiranje kompleksnih prostornih odnosa i višestrukih „refleksija“, a prezentacija, kritika i diskusija kao oblici „pozitivne provjere“.

... „Stjecanje znanja se, mada uvijek površno i nedovoljno, poziva na sve rapoložive kapacitete učenja putem postavljanja pitanja, u neposrednoj otvorenosti kritičkog duha koji je u suprotnosti s ‘bukvarom’, postavljenim zadatkom

kao biblijom. Kompozicija fakulteta bi trebala biti organizirana tako da se nosi sa svim ovim, nadilazeći pitanja karijere i hijerarhije (ili, ne ograničavajući se na ova kva pitanja). Škola bi trebala raspolagati sredstvima s kojima bi mogla njegovati ovu vitalnost i fleksibilnost“....¹

ELEMENTI — SMJEŠTAJ / JAVNI PROSTOR / SADRŽAJI KULTURE

Mjesto smještaja sadržaja i arhitektonsko/urbane reakcije nalazi se unutar prostora donjogradskog bloka omeđenog ulicama: Varšavskom, Frankopanskom, Masarykovom i Gundulićevom ulicom (sukladno staroj nomenklaturi nazvanog „Blok 18“). Ovo je mjesto bilo predmetom mnogih urbanističkih i arhitektonskih analiza, ali bez neke veće reakcije ili urbane realizacije. Nedovršenost urbane strukture očituje se kako u diskontinuiranom perimetru izgrađenog, tako i u nedefiniranoj velikoj praznini (ovaj je blok ujedno i jedan od najvećih u donjogradskoj strukturi). Ta nekoherentnost i nedefiniranost odraz je povjesne geneze i smještaja atipičnih urbanih sadržaja poput kompleksa samostana i crkve Sv. Vinka Paulskog u Frankopanskoj ulici i zgrade Rektorata Sveučilišta, a zgrada „Školske knjige“ na uglu Masarykove prema Trgu Republike Hrvatske definirana je kao uglovnica nezavršenog bloka.

Svojim općim izgledom, uz fizički diskontinuitet izgrađenog oboda, može se isčitati cjelina tipična za vrijeme nastanka izgradnje druge polovine XIX st. formirana spomenutim ulicama, ali i otvorenost strukture i prostorni potencijal nutrine bloka. Urbane analize pokazivale su mogućnosti povezivanja sa susjednim blokovima naročito prema sjeveru sve do Ilice ili prostora Trga ispred HNKa, objedinjujući sadržaje kulture i formirajući nešto što se uvjetno nazivalo „zagrebački Broadway“.

... „O urbanom možemo reći da je oblik i zborište, praznina i punoća, super-predmet i ne-predmet, supra-svijest i totalitet svijesti. Ono se povezuje, s jedne strane s logikom oblika, a s druge strane s dijalektikom sadržaja (sa razlikama i proturječnostima sadržaja“...²

U kontekstu navedenog citata pred studente je postavljen s jedne strane slobodan, ali istovremeno i težak zadatak, onaj koji pruža veliku slobodu, ali zato i velike dileme. Kako bi se mogli baviti pitanjem biti postavljanja „novourbanog“ u postojeće, namjerno se isključivalo bavljenje nekim ograničenjima realiteta poput: pitanja čestica, vlasništva, te mogućnosti ili nemogućnosti ostalih administrativno nametnutih pravila. Eksperiment i odmak od realnog je dopustiv i poticajan u okvirima studentskog razvoja i propitivanja ili kako je određeno da je element samosvojnosti naše radionice baviti se ne suviše određenim tipologijama i ne pretpostavljenim morfologijama.

Uz nedvojbenu mogućnost vlastitog izbora svakog sudionika, pretpostavljene pogodne arhitektonske strukture, kao poticaj prezentirani su uz ostale i primjeri radikalnijih pristupa poput: Yona Friedman: Spatial City — Paris; Candilis, Josic, Woods: Romerberg—Frankfurt; Hardy, Holzman, Pfeiffer: Community Center as a Straddle Structure — NY.; Cedric Price: Fun Palace — East London odnosno recentni primjeri arhitektonskih grupa poput Dogme ili KGDVS.

Spontane reakcije studenata bile su od slobodnog strukturiranja do zavisnog urbanog komponiranja, slaganjem i odnosom punih volumena i praznina. U svim je radovima prisutno promišljanje aktivacije unutarnjih urbanih praznina u odnosima javno/polujavno/poluprivatno/privatno. Djelovanje u postojećem izgrađenom perimetru zavisilo je od cjelovite pretpostavke organizacije kako izgrađenog tako i neizgrađenog. Cilj je bio maksimalna sloboda, te dobivanje različitih kompozicionih ili morfoloških osobnih određenja prema zadatku svakog studenta. To je rezultiralo i prilagodbom ne strogo određenog pretpostavljenog načina korištenja. Dobra arhitektura stvara prihvatljivi strukturni oblik za različite načine korištenja i njihovu prilagodbu, ili prizivajući Miesovu misao ... „dobra arhitektura može biti i crkva i tvornica“...

PRETPOSTAVKE I ODREĐENJE URBANE GEOMETRIJE

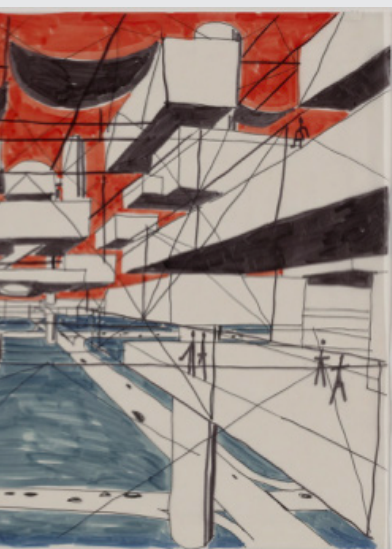
Raznovrsnost pristupa rezultirala je i različitim određenjem urbane geometrije i odnosa prema zatečenoj strukturi te postavljanje novog umetnutog arhitektonskog artefakta u horizontalnom i vertikalnom smislu. U studentskim radovima, u tom smislu, mogu se iščitati slijedeće osnovne oblikovne geste odnosno pristupi :

- slobodno strukturirana 3D mreža kao nedovršen poligon oslobođen granica
- ortogonalna križna kompozicija sa četiri međusobno povezana dvorišta
- slobodni link u smjeru sjever/jug sa prilagodbom rubnih elemenata
- ritmiziranje otvorenih i zatvorenih prostora urbanog pješačkog prolaza
- slobodnoformirani meandar — „dancing in the block“
- otvorena pješačka ulica koja formira dva „polubloka“

Ovim prikazom rada unutar grupe zastupljena su studentska idejna rješenja koja pokazuju prvospomenute reakcije.

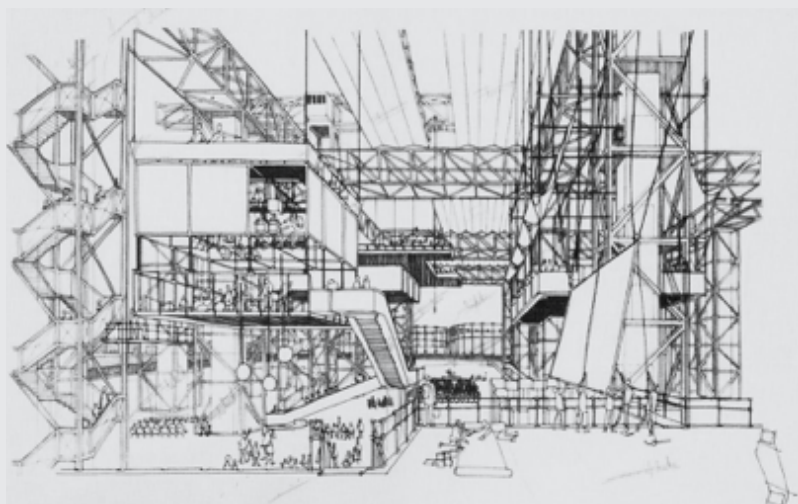
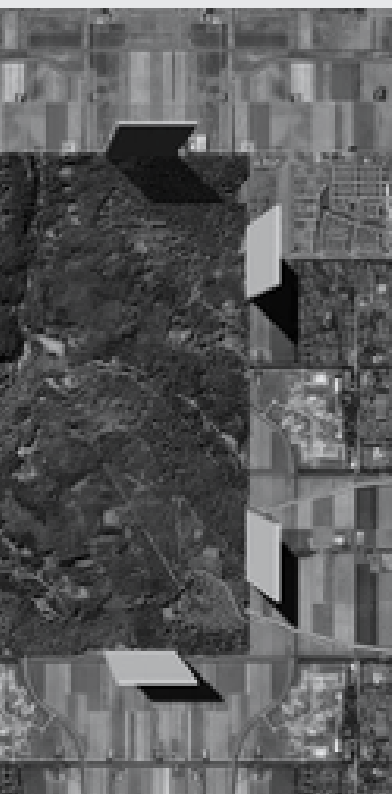
U radovima se pokušalo arhitektonski definirati pojmove aktivnog partera, otvorenog mezanina i urbanog krova kao javnih prostora. Relativno veliki obuhvat i rješavanje problema na nivou urb/arhitektonske reakcije nije mogao rezultirati i detaljnim nivoom razrade svih potrebnih arhitektonskih elemenata, tako da radove treba sagledavati kao osnovnu reakciju i ispitivanje prostornih mogućnosti, a ne posve određena i detaljna rješenja.

Tijekom razrade pojavile su se još neke teme koje se nažalost nisu stigle obraditi poput pitanja unutarnjeg pročelja kao svojevrsnog „arh/buffera“ i svaranja unutarnje strukture koja pruža mogućnosti konstruktivnog ojačanja, dopune sadržaja, vertikalnih, horizontalnih i evakuacionih kretanja unutar novog konstrukta i sl. Oblikovanje i organizacija ovog elementa mogla bi biti i posebna tema, ali bi zahtjevala dublju analizu postojeće izgradnje te njenu valorizaciju po svim bitnim elementima.

Ako je istraživanje u radu sa studentima tek prikupljanje činjenica ili datosti bez njihovog opredjeljenja i reakcije to nije dovoljno, ono što je bitno je kreativno određenje prema problemu. Vremena kriza u tom su smislu poticajna u promišljanju budućih trenutaka, a zadaci i djelovanja studenata ne trebaju biti opterećeni stvarnošću. Njihovo će vrijeme, novih generacija, doći u shvaćanju relativizma realiteta, te u traženju bitnog kao poticaja budućnosti.

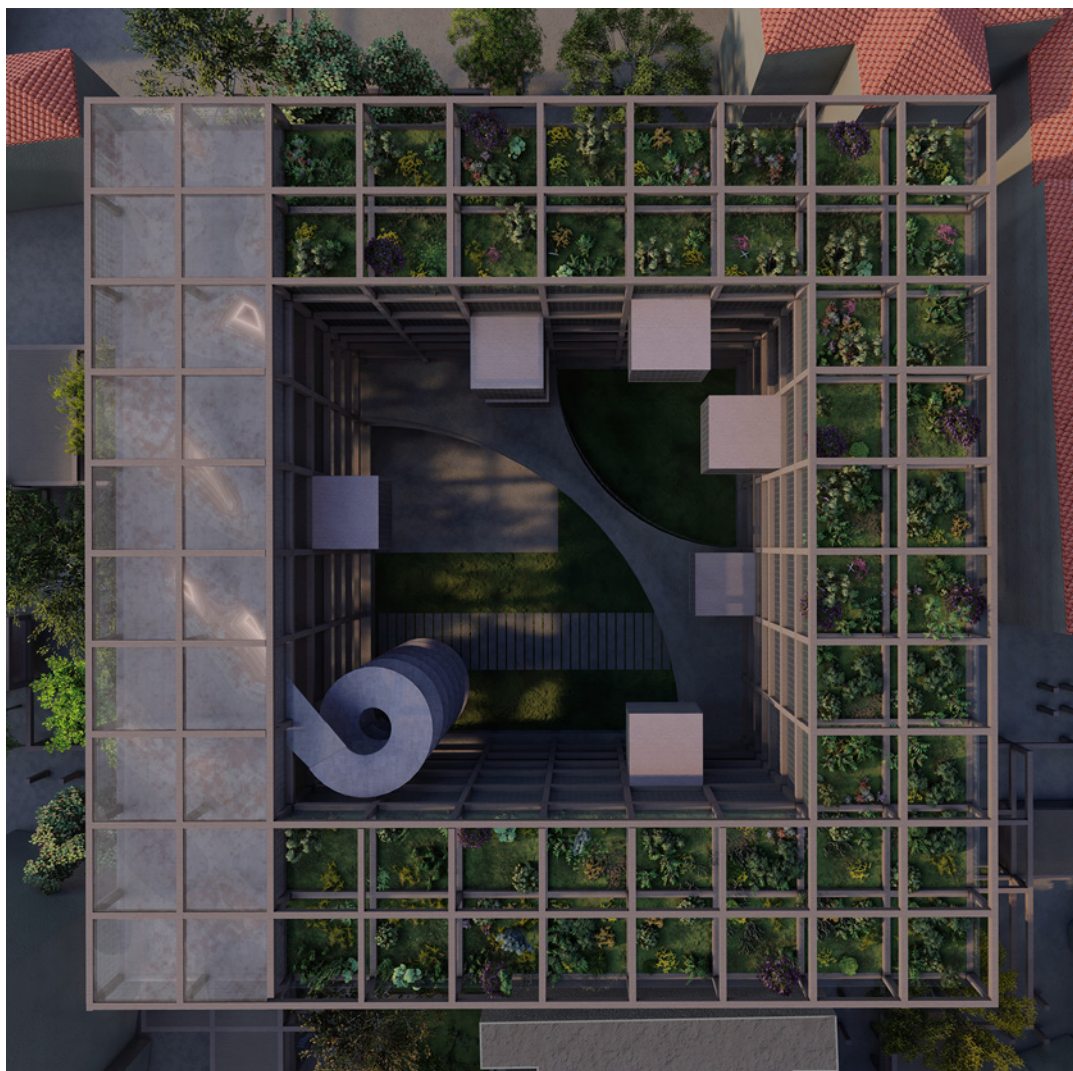

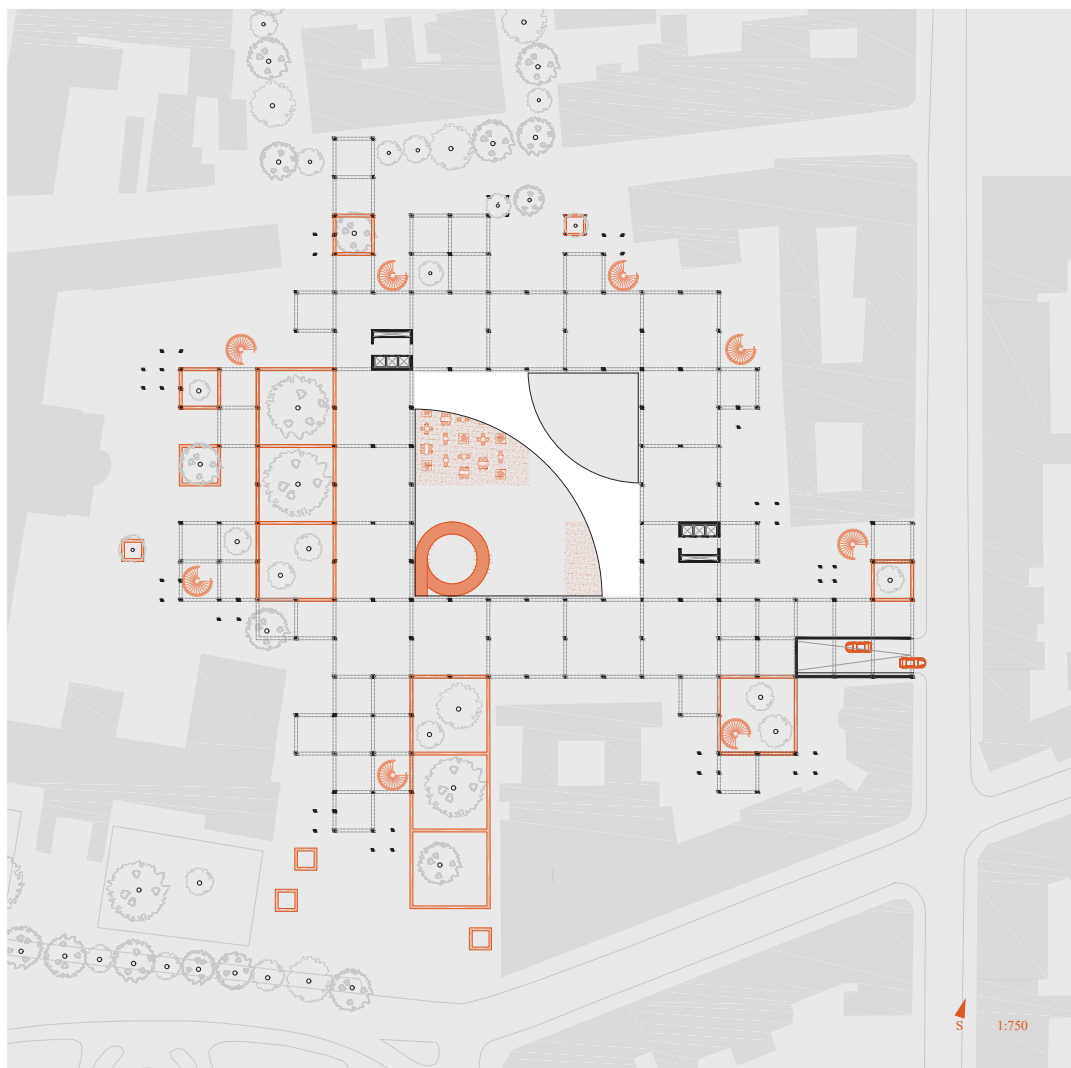

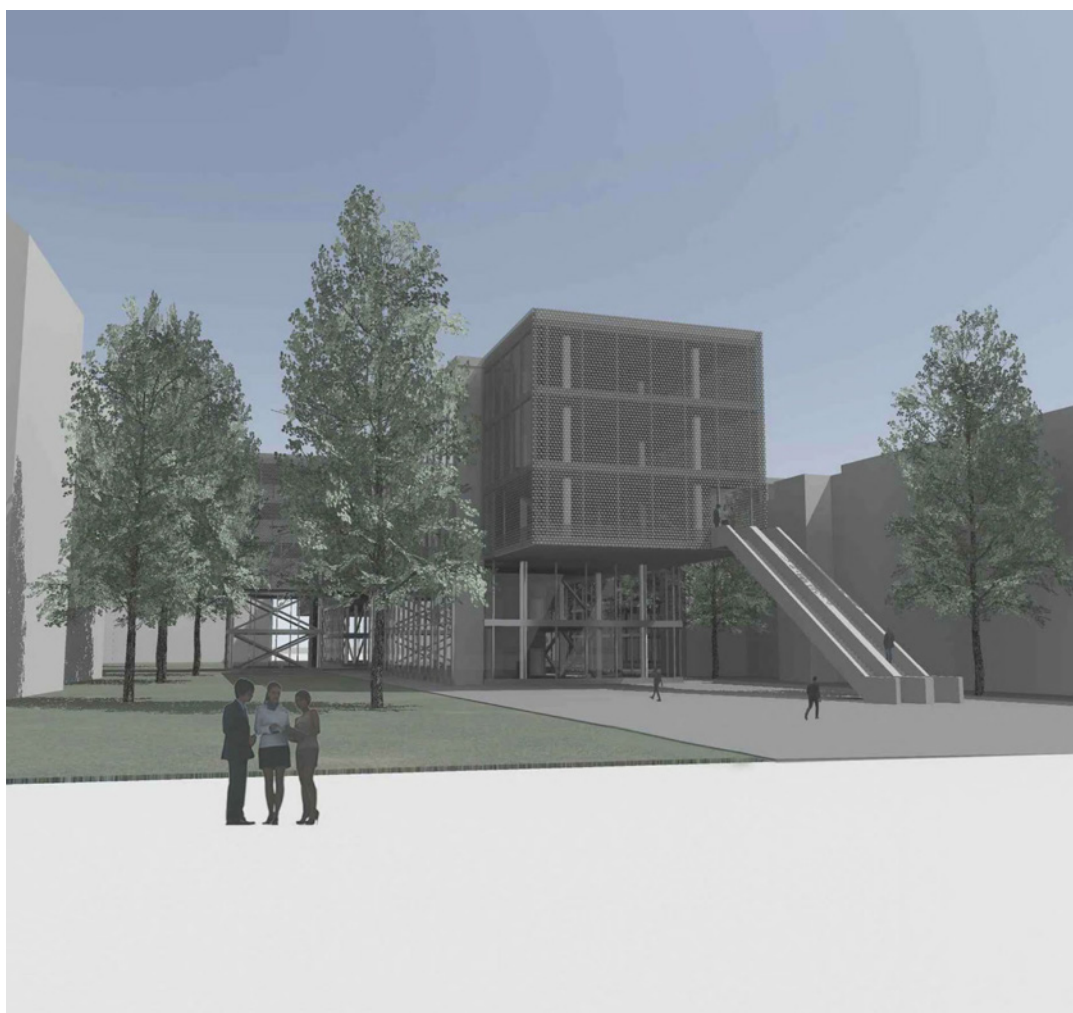
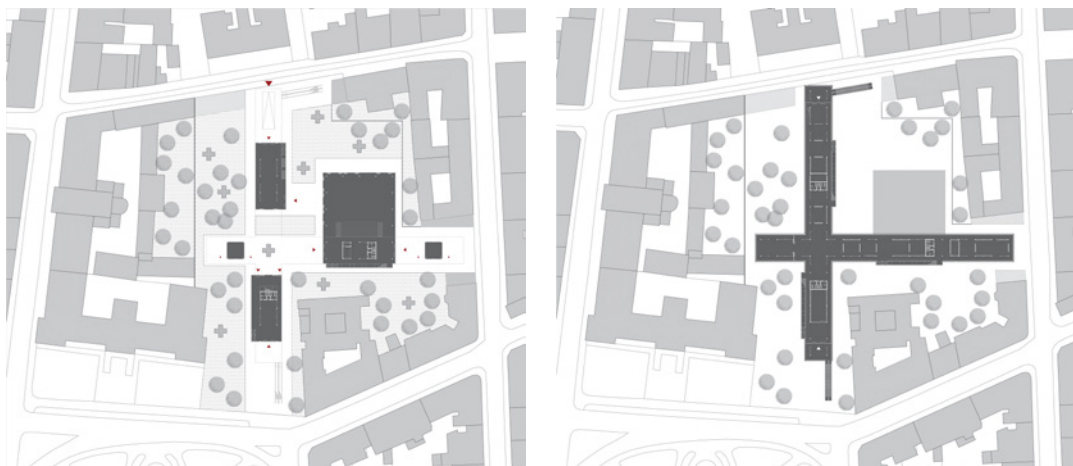

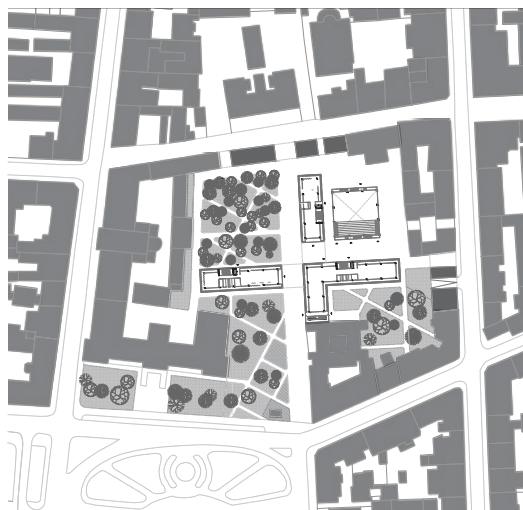
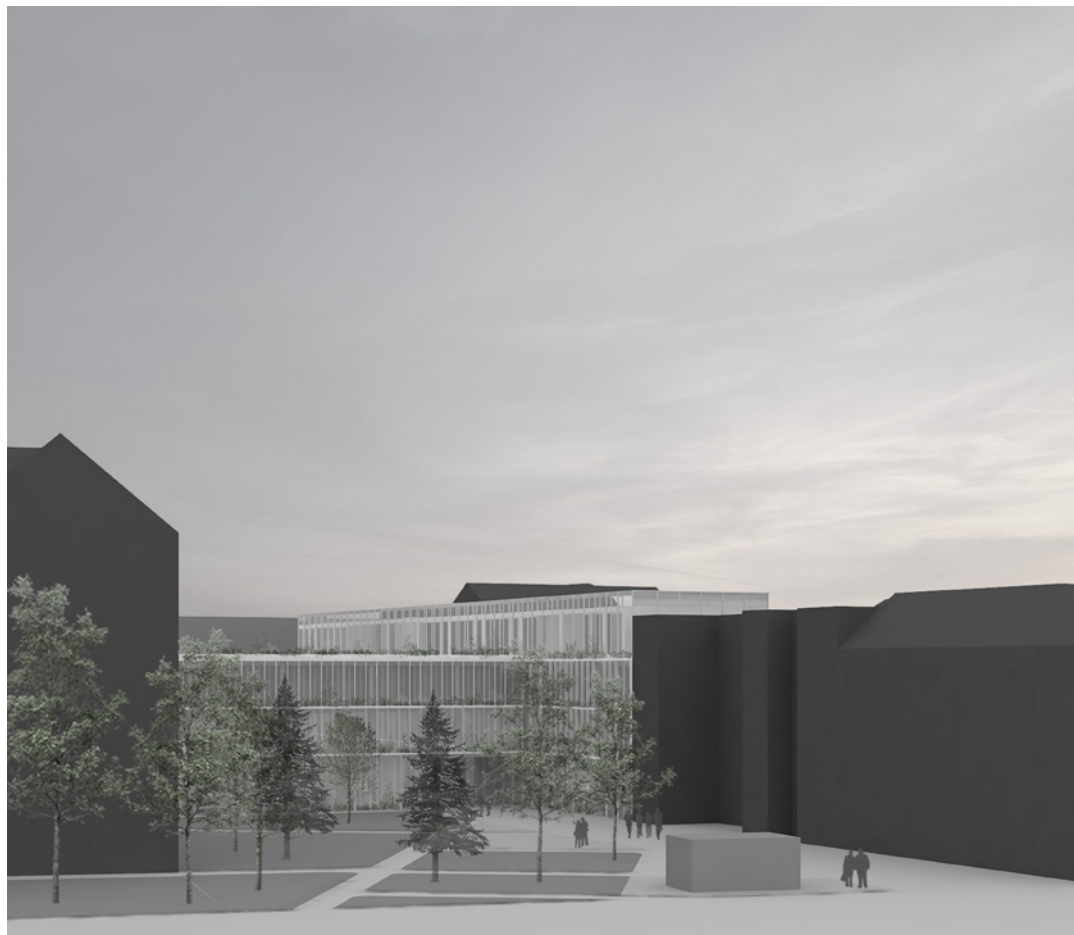
↑
S

Igralište je novih mogućnosti. Praznine ostavljaju prostora za nove aktualizacije. Situacija je van kontrole, raste i mijenja se u skladu s potrebama korisnicima. Nova forma parazitski zadire u okolne zgrade, ne nagovješta prestanak. Radi se o projektiranoj strukturi koja može podnijeti promjenu i nadogradnju. Uz adekvatnu strukturu i oslobođen perimetar, vrijeme je tihi autor čijim prolaskom nastaju nove sadržajne komponente koje utječu na razvoj zgrade. Ultimativna arhitektura je nedovršen poligon oslobođen granica čije je jedino pravilo tlocrtna, dvodimenzionalna mreža koja je određena u korist slobode ostalih dimenzija.

SITUACIJE

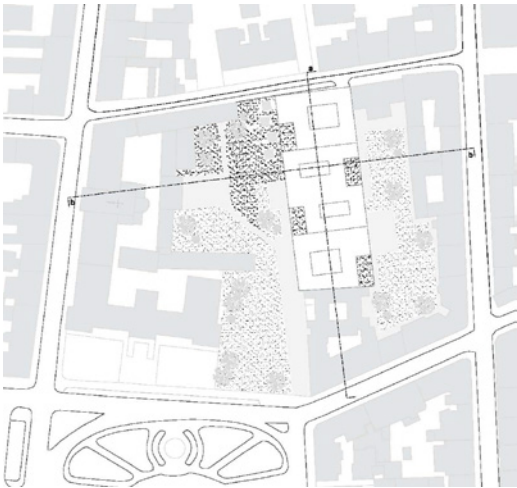
ALEN ALIMOVIĆ

KATARINA BABIĆ

LUCIJA BANIČEK

KATARINA KOLAK

ANĐELA PENIĆ

TEA PERKO

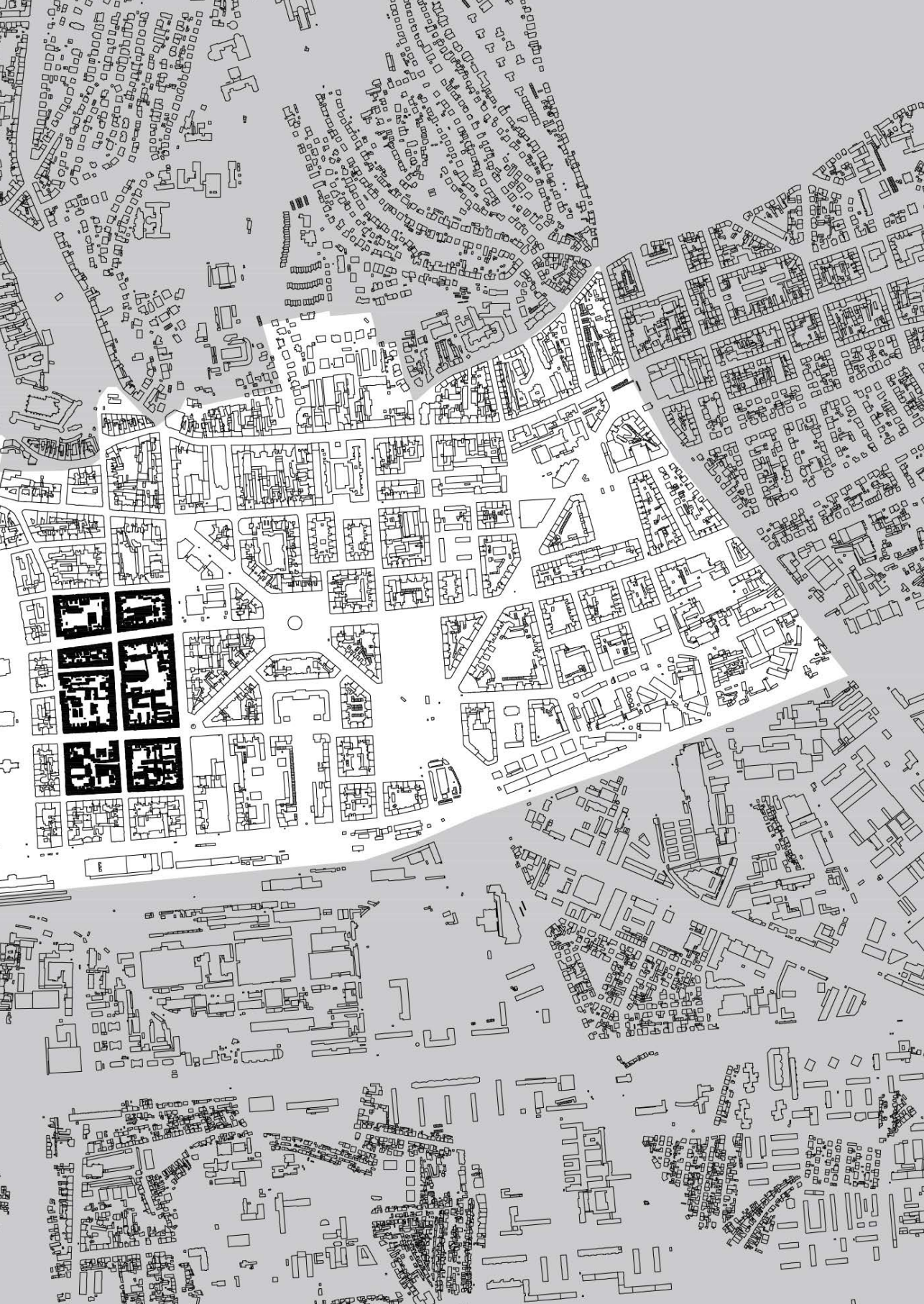
GABRIELA DONATA RUKAVINA

TIN ŠUMBERAC

studenti	Korina Bernt, Stipe Gašpar, Silvija Hruškar, Marina Križek, Doris Mržljak, Filip Perić, Lucija Strnad, Dino Taslaman, Karla Vučić, Sonja Vukmirović, Filip Vusić, Jurica Zovkić, Klara Zubac, Borna Žganec, Kristijan Živković	
voditelji	izv. prof. dr. sc. Krunoslav Ivanišin izv. prof. mr. sc. Sonja Tadej	
zadatak	BLOKOVI 55, 56, 105, 106, 107, 109, 110 sedam blokova Đorđićeva–Draškovićeva –Šenoina–Petrinjska ul.	
kolegij	Radionica arhitektonskog projektiranja 3	zimski semestar
		ak.god. 202./2021.

„MAAR...MAAR...zaviče glas s krova. Melkior se nađe kod ograde stepenica što vode u podzemlje; nad njima svijetli pločica GOSPODA. Sa suprotne strane ukrštaju se druge stepenice pod natpisom DAME. X od stepenica, pomisli, recipročne vrijednosti, brojnici GOSPODA i brojnici DAME (ukršteno množenje), a nazivnici svršavaju dolje u majolici i porculanu, gdje nazivnici šute s poštovanjem: čuje se samo mutan šapat vode, pištanje ventila i šum ventilacije. Kao u utrobi transatlantika. Mirna plovidba. Silaze putnici s veseljem i bukom kao da idu u brodski bar na čašicu whiskyja. Vraćaju se zatim na palubu, bodri, zadovoljni, s uživanjem srću svježi večernji napitak iz MAAROVA zraka. Sve je osvojio MAAR. Visoko gore na krovu palače razvio platno kad je pao mrak i stao se derati...“ jedne večeri u osvit Drugog svjetskog rata, flâneur otkriva suštinu grada koji će tek biti pravi glavni grad, čija se populacija udvostručuje, trostručuje, učtverostručuje desetljeće za desetljećem: 15.000 tisućuostadesetih, 40.000 tisućudevetstadesetih, 200.000 tisućudevetstotridesetih, što će se i nakon Melkiora nastaviti: 400.000 tisućudevetstopedesetih, do više od 800.000 od tisućudevetstoosamdesetih. Mladi kazališni kritičar došao iz južnih krajeva na studij pa ostao u Zagrebu kao mnogi prije i poslije njega poznaje grad bolje nego što bi ga netko rođen u njemu ikad mogao poznavati. Stepenice iz podzemlja ne izlaze iz neke stanice podzemne željeznice — Zagreb nikad nije narastao dovoljno velik za metro — nego iz podzemnog javnog zahoda u sjeveroistočnom kutu glavnog trga. Pravi protagonist najmetropolitanskijeg romana hrvatske književnosti (1965.) je grad — *Downtown* — u terminalnoj fazi najuspješnijeg razdoblja svoje urbane povijesti. Njegov centar pretrpan je svjetinom, zasićen neonom i zvukom... „- MAAR--CENTROREKLAM! Kad je ispisao po platnu tajanstvenim svjetlom svoje moćno ime, MAARova slova izvedu luckasti divertisman pjevajući unisono neku pjesmu u slavu svoga gospodara. Odskaću zatim u zamačeno nebo, a on još jednom vikne zadivljenom svijetu MAAR-TONFILMSKA REKLAMA.“¹

1 / Ranko Marinković,
Kiklop (Zagreb:
Globus; Sarajevo:
Svjetlost, 1988.), 9.

Naše projektiranje — istraživanje, jer istraživanje koje nebi vodilo projektu na vježbama arhitektonskog projektiranja nebi imalo nikakvog smisla — započeli smo *in medias res*, čitanjem uvoda Marinkovićevog romana koji nas vodi direktno u stvarnost zagrebačkog Donjeg grada s pitanjem, što razlikuje ovaj naš *downtown* od *downtowna* nekog po veličini i važnosti sličnog europskog velegrada. Melkior Tresić šetao je glavnim gradom banovine koja je bila dio balkanske kraljevine. Njoj je prethodila srednjeeuropska carevina u kojoj je Zagreb bio tek *Landeshauptstadt*. Uslijedio je socijalistički raj u kojemu je Zagreb

bio glavni grad Socijalističke republike pa nacionalna država u kojoj bi se napokon stvarni glavni grad trebao slobodno i sretno razvijati, rasti i obnavljati iznutra. Zona, planova, studija i strategija je bezbroj, (papir svašta trpi,) ali stvarnost je samo jedna. Kraj Drugog svjetskog rata Zagreb je dočekaao bez velikog razaranja građevina pa grad nije trebalo obnavljati. Kako je došlo do promjene društvene paradigme, Donji grad ostao je skoro dovršen a pozornost je usmjerena pustopoljinama. Tu i tamo popunjena je neka rupa, a u zatečene nekretnine ulagalo se skoro ništa. I Domovinski je rat prošao bez razaranja građevina. Umjesto obnovljena, supstanca Donjeg grada polagano je razorena iznutra, sama od sebe, a nedavni potresi samo su do kraja ogolili sedamdesetgodišnji nemar. Od živog, pragmatičnog grada iskockanog u blokove puno–prazno, blok–skver/ trg/ ulica/ park, Donji grad postao je zaštićeni spomenik kulture, ruševina u stanju raspadanja. Koliko ljudi tu stvarno stanuje a koliko ih radi, koliko ih se nakon potresa odselilo — to se ne zna. Regulacija je ostala niska, a pored samostojeće komunalne palače i ugrađene najamne zgrade, protagonisti Donjeg grada (p)ostali su i goli zabati isprani od morta, napušteni kućerci i rupe tamo gdje im nebi trebalo biti mjesta.

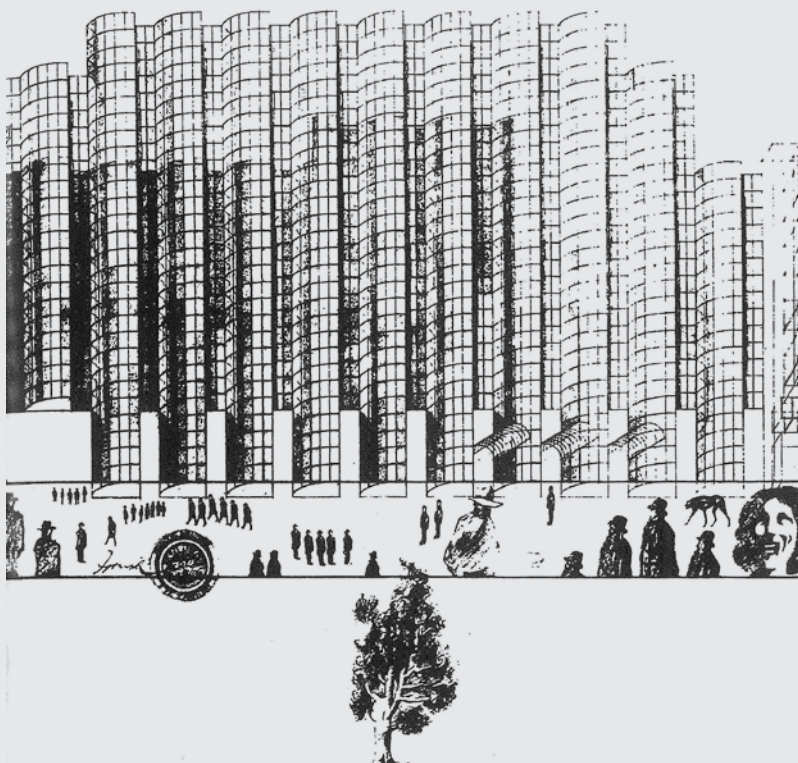
Opasnost, padaju anđeli; Venecija, Gospa od Zdravlja, foto Giorgio Lotti, prije 1970.

„Backsteinkultur tut uns nur Leid;“ vizionar Staklene arhitekture Paul Scheerbart zapisao je da postoji poseban bakterij koji nastanjuje stare opekarske zidove (1914).² Profesor Ivan Crnković nije zapisao, ali nam je govorio da treba sagraditi novu llicu, „visoke kuće ne čine grad ali je grad sastavljen od visokih kuća“ (neautorizirano, 1990-tih). Da *Backsteinbazillus* doista postoji i koliko je opasan uvjerali smo se 20. ožujka 2020. godine, kad se planina zatresla. Kao na čuvenoj fotografiji Gospe od zdravlja u Mlecima (1960-te),³ oko nas doslovno padaju anđeli. Ako ne baš anđeli, ono padaju „kifle i pereci“ (autorizirana parafraza, profesor Dragomir Maji Vlahović) sa zagrebačkih pročelja. Krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća, tom i sličnim fotografijama s jedne se strane upozoravalo na zapuštenost i nedoumice oko poslijeratne *ho-ruk* obnove talijanskih (i općenito europskih) gradova, a s druge strane promicala konzervacionistička agenda. Arhitekturi zagrebačkog Donjeg grada prvih dvadeset i nešto godina nakon Drugog svjetskog rata odricana je bilo kakva kvaliteta pa je u starom gimnazijskom udžbeniku povijesti umjetnosti (prvo izdanje 1967.), koji je 1990-tih još bio u upotrebi, slučajna ugrađena stambena zgrada u Palmotićevoj 25 opisana kao lažna arhitektura i u detalje secirana kao primjer nezdravog stanovanja nasuprot stambenim blokovima Ozarenog grada.⁴ Takav stav postupno se mijenjao, na

2 / Paul Scheerbart, *Glasarchitektur*, 1914., u Reyner Banham, *The Architecture of the Well-tempered Environment* (Chicago: The University of Chicago Press, 1969), 125.

3 / Roberto Brambilla, *Art and Landscape of Italy, too Late to Be Saved?* (Firenca: Centro Di, Italia da salvare, 1972), 56.

4 / Jadranka Damjanov, *Likovna umjetnost II dio* (Zagreb, Školska knjiga, 1986.), 223.

Interpolacija preko puta; crtež Nikole Filipovića, *Arhitektura* 184–185, 1983.

Pred Napretkom
— zabat; litogra-
fija Alfreda Albinija,
Arhitektura 99–100,
1968.

Donjem gradu ipak su sagrađena nova i vrijedna djela arhitekture, da bi kroz sedamdesete i osamdesete godine čak i onim istim slučajnim starim ugrađenim građevinama bila priznata vrijednost u tolikoj mjeri da ih se danas spominje i na kolegijima Arhitektonskog fakulteta. Nakon kratkog perioda takozvane urbane obnove granitnim pločama, žižantne boje na pročeljima, poplava kafića, turizam... posljednjih dvadesetak godina, umjesto ideologije apstraktni tok novca stvarnu gradnju usmjerava još daljim pustopoljinama. *Downtown* se prazni od sadržaja. Planskim prenormiranjem i kompliciranim procedurama iza kojih je u začetku možda i stajala dobra namjera, centar grada je u arhitektonskom smislu paraliziran.

Projektom—istraživanjem obuhvatili smo pet neutralnih blokova različitih veličina omeđenih Petrinjskom, Đorđićevom, Draškovićevom i Šenoinom; približno pravokutnik presječen okomito Palmotićevo, a horizontalno Boškovićevom, Mrazovom i Hatzovom ulicom. Regulacija u tom dijelu Donjeg grada natprosječno je visoka, a potres je bio vrlo razoran. Svaki student/ica trebao je isprojektirati jednu novu ugrađenu građevinu javne ili poslovne namjene na mjestu jedne ili više postojećih građevina s tim da takozvana funkcionalna tipologija nije bila u centru našeg interesa. Tako smo dobili projekte velikih i malih ugrađenih zgrada s prednjim i stražnjim pročeljima, projekte uglovnica, tornjića, zgrada provučenih kroz blok od jedne do druge ulice, zgrada povučenih u dubinu bloka, pa čak i jedan novi trg pred crkvom u Palmotićevoj ulici. Tema svakog pojedinog projekta bila je dakle jedna građevina na stvarnoj parceli, s naglaskom izvana na punini uličnog niza, s druge strane na praznini unutar bloka, a izdaleka na silueti grada, s podtemama ovisno o odabranim mjestima i afinitetima studenata. Vertikalna profilacija volumena na spoju s ulicom podsjetiti će nas na Whitney Museum, slikovito pročelje podsjetiti će nas na Café de Unie, a hvatanje pogleda podsjetiti će nas na krov stana Charlesa de Besteguija. U zamišljenim odnosima blok/ ulica, puno/ prazno, unutra/ možemo vidjeti i scene iz poznatih filmova: James Stewart i Grace Kelly gledaju kroz prozor u nezaboravno dvorište (1954.), a u pomalo zaboravljenom filmu *Sliver* (1993.) ni zidovi ne mogu zaustaviti znatiželjni pogled iz tornja na ulicu — iz dvorišta u toranj. Koncepte protiv grada pokušali smo isključiti (*Ruinenlust*, vegetacija po zgradama) bez da utječemo na maniru pojedinih projekta. Kao cjelina, studentski projekti skupa sa zadržanim postojećim građevinama čine jedan zamišljeni trenutak u povijesti *downtowna*, X godina od danas, isječak stvarnog, pragmatičnog grada koji nije konzerviran nego se logično gradi, razgrađuje, ruši i ponovno gradi iznutra. Interpolacija je stara (zaboravljena?) zagrebačka tema iz dvadesetih, tridesetih, osamdesetih godina prošlog stoljeća — prema Radovanu Ivančeviću, prostorna jedinica mjere u programiranju interpolacije je ulični blok i niz, a vremenska dimenzija interpolacije tumači se kao akt sadašnjosti u tkivo prošlosti namijenjen budućnosti⁵ — „*osnovni oblikovni element grada*,” jednostavna je pouka profesora Nevena Šegvića.⁶

5 / Radovan Ivančević, Interpolacija — međuvrijednost među vrijednostima ili kriotvorina, *Arhitektura* 184–185, 1983., 82–85.

6 / Neven Šegvić, Interpolacija — osnovni oblikovni element grada, *Arhitektura* 184–185, 1983., 22–25.

Pogled preko puta;
Sharon Stone, Sliver,
1993.

Pogled odozgo;
Le Corbusier, krov
stana Charlesa
de Besteguija,
L'architecture
d'aujourd'hui 10, 1933.

Pogled iznutra; Grace
Kelly i James Stewart,
Prozor u dvorište,
1954.

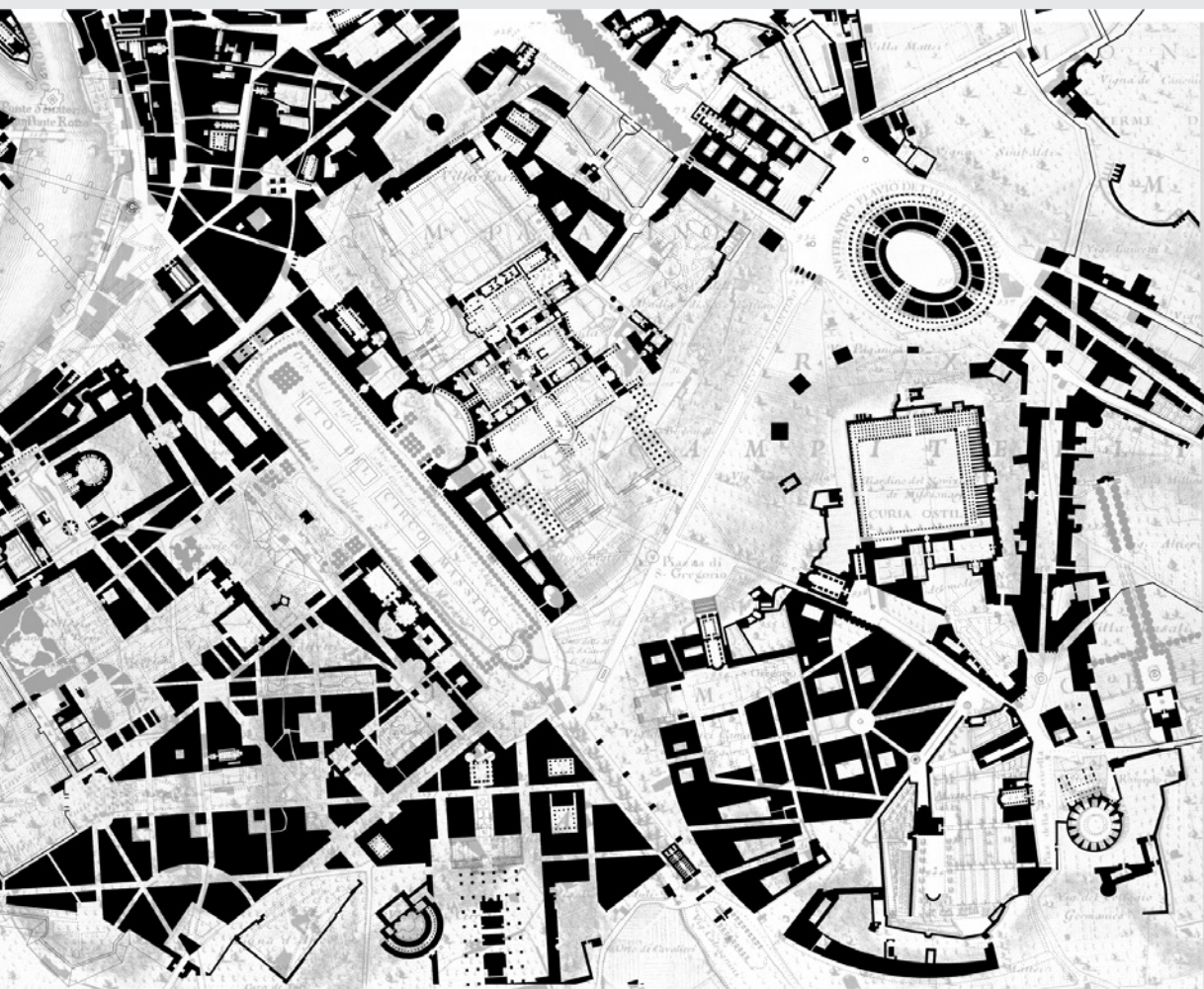
Izložbom *Roma interrotta* (1978.), na poziv gradonačelnika Giulija Carla Argana, dvanaest tada čuvenih arhitekata ili arhitektonskih ureda predstavilo je svoja viđenja prekinutog Rima superpozicijom svaki na svoju dvanaestinu Nollijevega plana: grad kolaž, svojevrsno napuštanje velike utopije—pustopoljine i povratak gradu sastavljenom od stvari, fizičkih činjenica u stvarnom prostoru—građevina.⁷ Zagreb dakako nije ni antički ni barokni Rim, ali Donji grad jest nekoliko puta prekinut grad. Prisutnost ruševina odnosno svijest o ruševinama kao dijelu trajanja grada za Zagreb je ipak novo iskustvo. Ujedno je to i prilika za propuh, čišćenje, gradnju novog sloja, nove mreže pa i uvođenje novog mjerila. Studentske projekte nismo superponirali na nešto poput Nollijeva plana nego na digitalni katastar zatečenog stanja, a svaku intervenciju prostorno ograničili na samo jedan element ulice odnosno bloka. Petnaest studenata također nije dvanaest uvaženih arhitektonskih ureda. Studentski projekti mogu biti preveliki, premali, predugi, previsoki, predebili i pretanki, dobri, vrlo dobri, a neki i izvrsni. Oni jesu u većoj ili manjoj mjeri naivni ali s projektima prekinutog Rima ipak imaju nešto zajedničko, a to je da im ne slijedi izgradnja. Oni svoj konačni uzrok ispunjavaju kao projekti: tlocrti, presjeci, pročelja, slike i makete koje prikazuju neku drukčiju atmosferu poznatih nam ulica. Malo pomaknuti od stvarnosti, pomažu nam zamisliti kakav Zagreb nije a mogao bi biti.

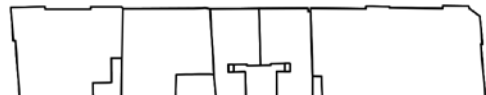
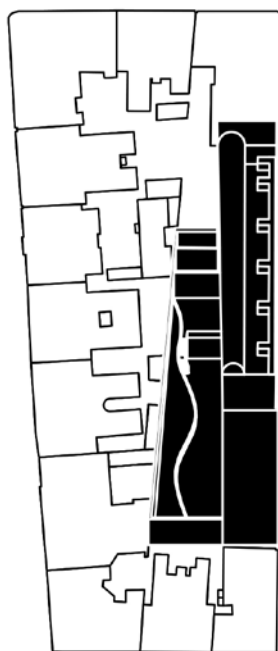
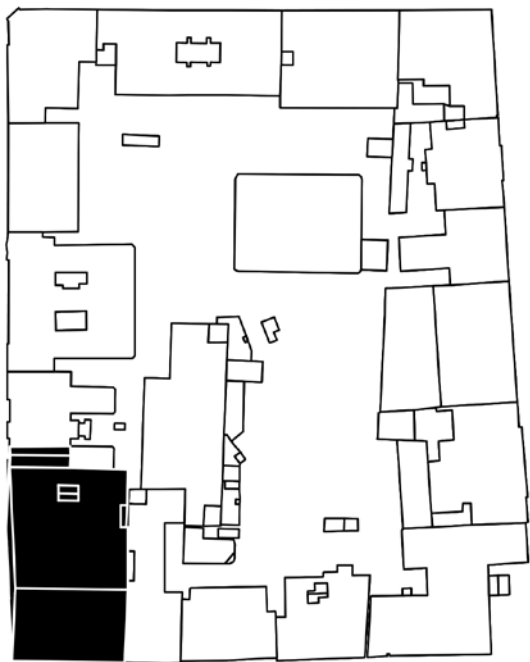
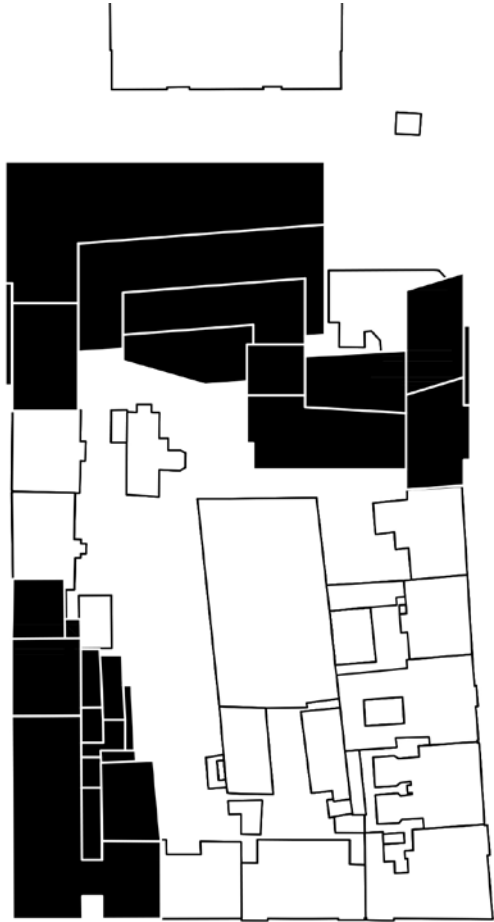
7 / Marisa Cerruti (ed.), *Roma interrotta*, katalog izložbe (Rim: Incontri internazionali d'arte, Officina edizioni, 1978.)

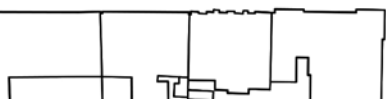
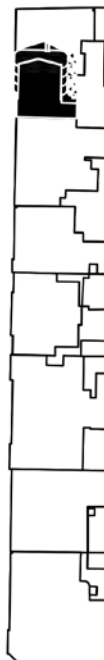
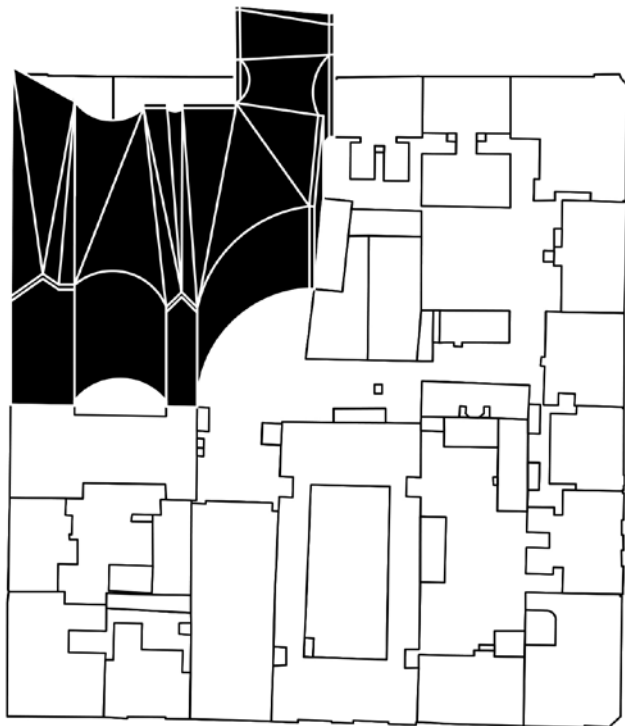
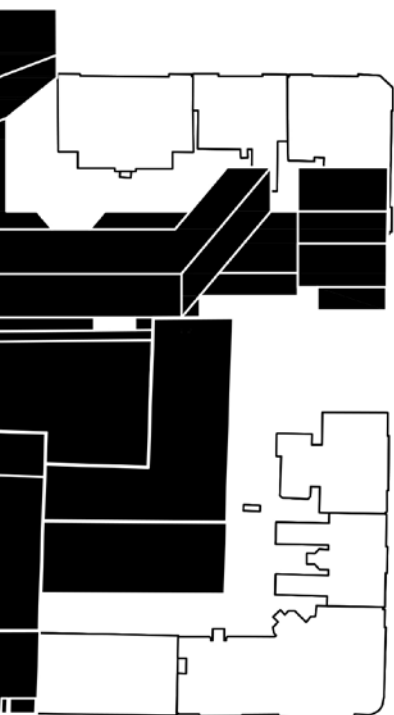
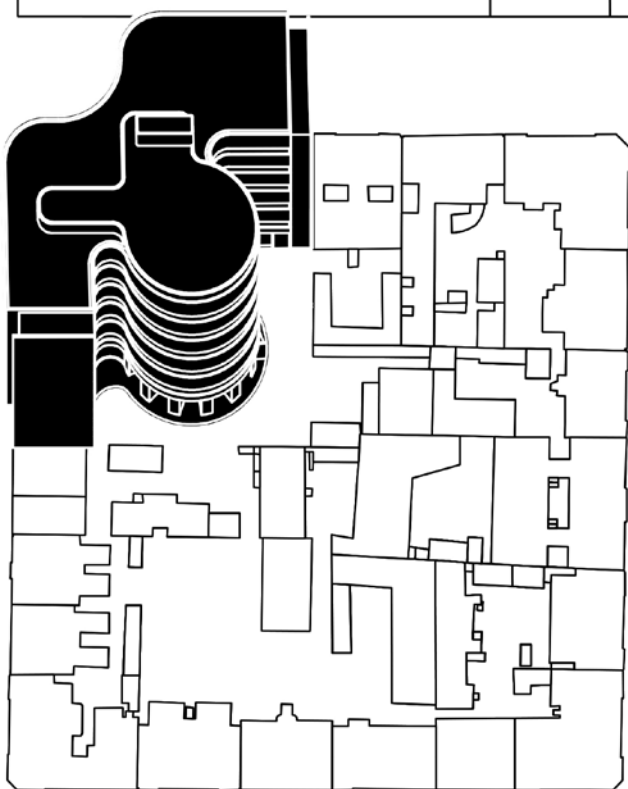
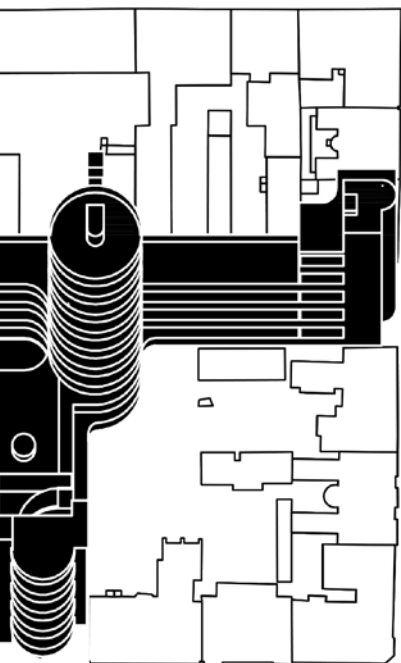
Roma interrotta; osmi sektor Nollijeva plana i intervencija Colina Rowea: „Rim kakav nije ali je [bi] mogao biti,“ 1978.

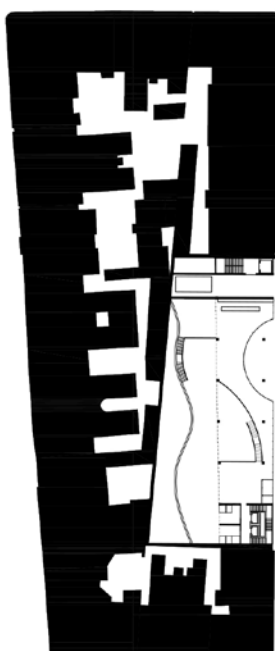
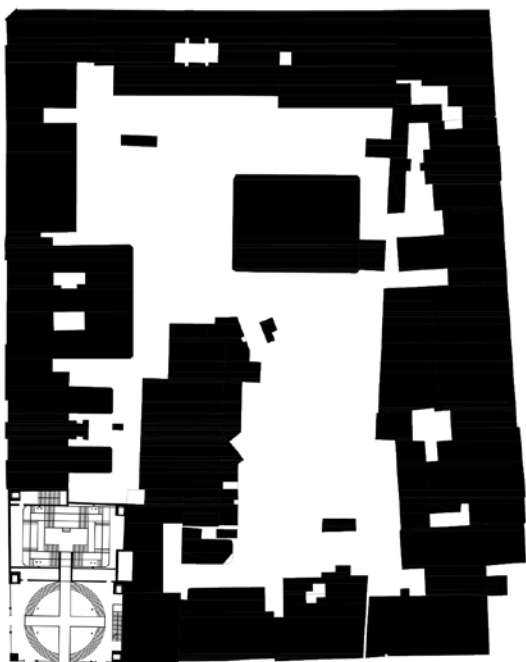
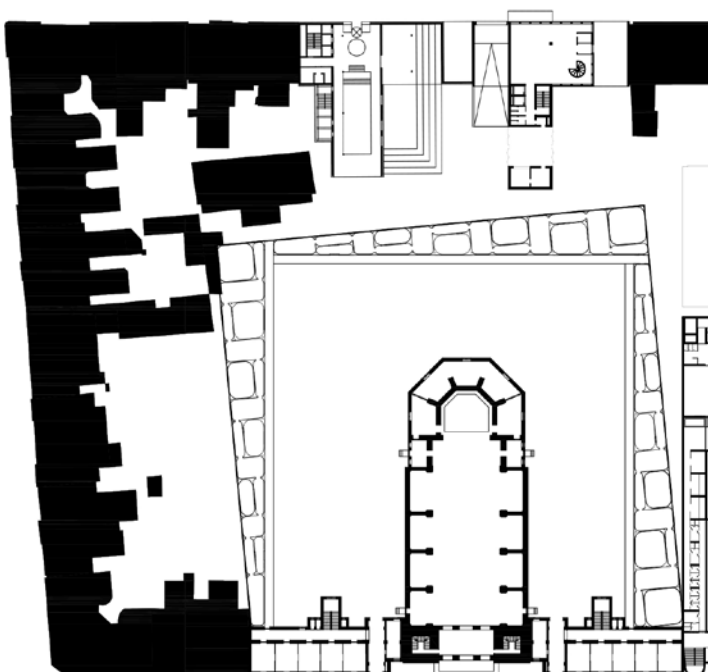

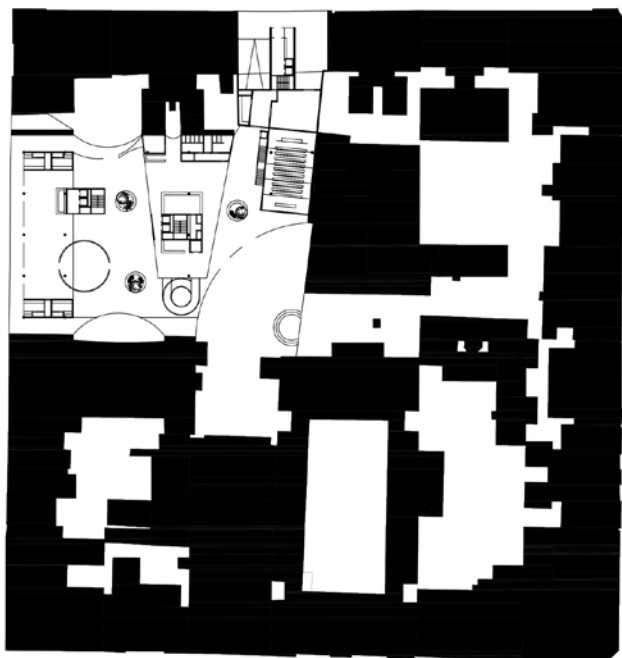
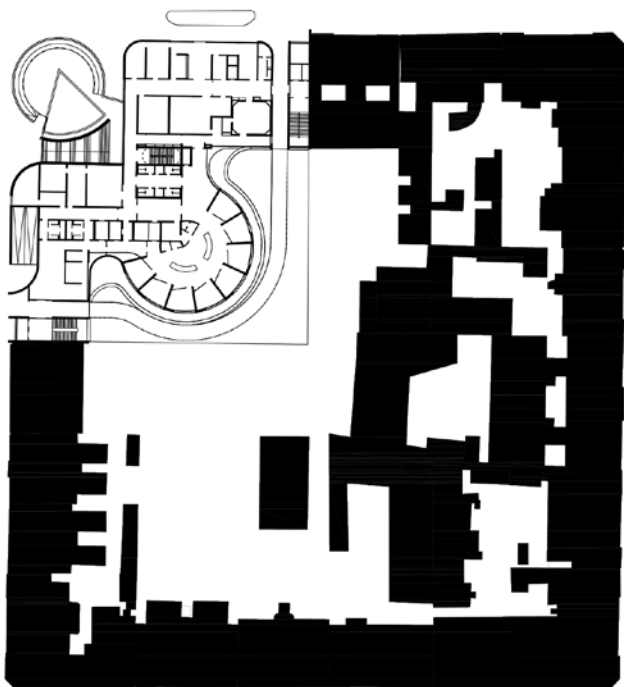
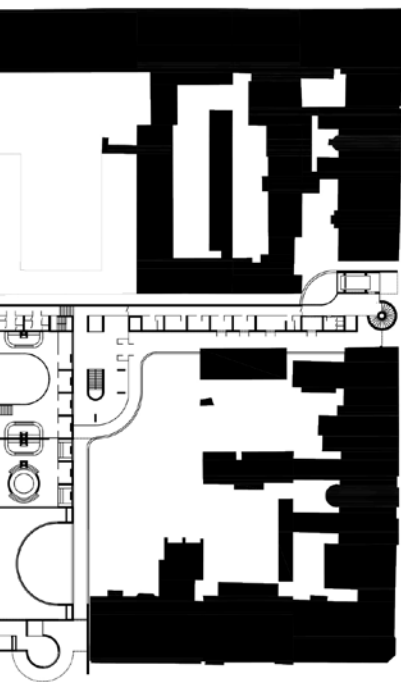
Đorđićeva 22,24; Draškovićeva 34, 36; Boškovićeva 21: Doris Mržljak, MUZEJ
 Draškovićeva 46,48: Sonja Vukmirović, FLAGSHIP STORE
 Draškovićeva 50,52: Jurica Zovkić, POSLOVNA ZGRADA
 Hatzova 28,30; Draškovićeva 66,68: Borna Žganec, SPECIJALNA KIRURŠKA KLINIKA
 Đorđićeva 14,16; Palmotićeva 21: Filip Vusić, KULTURNI CENTAR
 Palmotićeva 31,33: Silvija Hruškar, SAMOSTAN
 Palmotićeva 35; Hatzova 23: Marina Križek, SPA HOTEL
 Đorđićeva 6; Petrinjska 25,27: Korina Bernt, KNJIŽARA FILMOTEKA
 Mrazovićeva 1A, 3, 5: Lucija Strnad, RADIONICA PARFEMA
 Mrazovićeva 2, 4; Petrinjska 49,50: Kristijan Živković, STAMBENO POSLOVNA ZGRADA
 Mrazovićeva 10; Petrinjska 53: Stipe Gašpar, STUDENTSKI DOM
 Palmotićeva 52, 54, 56; Hatzova 11: Klara Zubac, HOSTEL
 Petrinjska 55, 57: Filip Perić, TRŽNICA
 Hatzova 14; Palmotićeva 66: Karla Vučić, DIZAJN CENTAR
 Šenoina 20: Dino Taslaman, BEZ NASLOVA

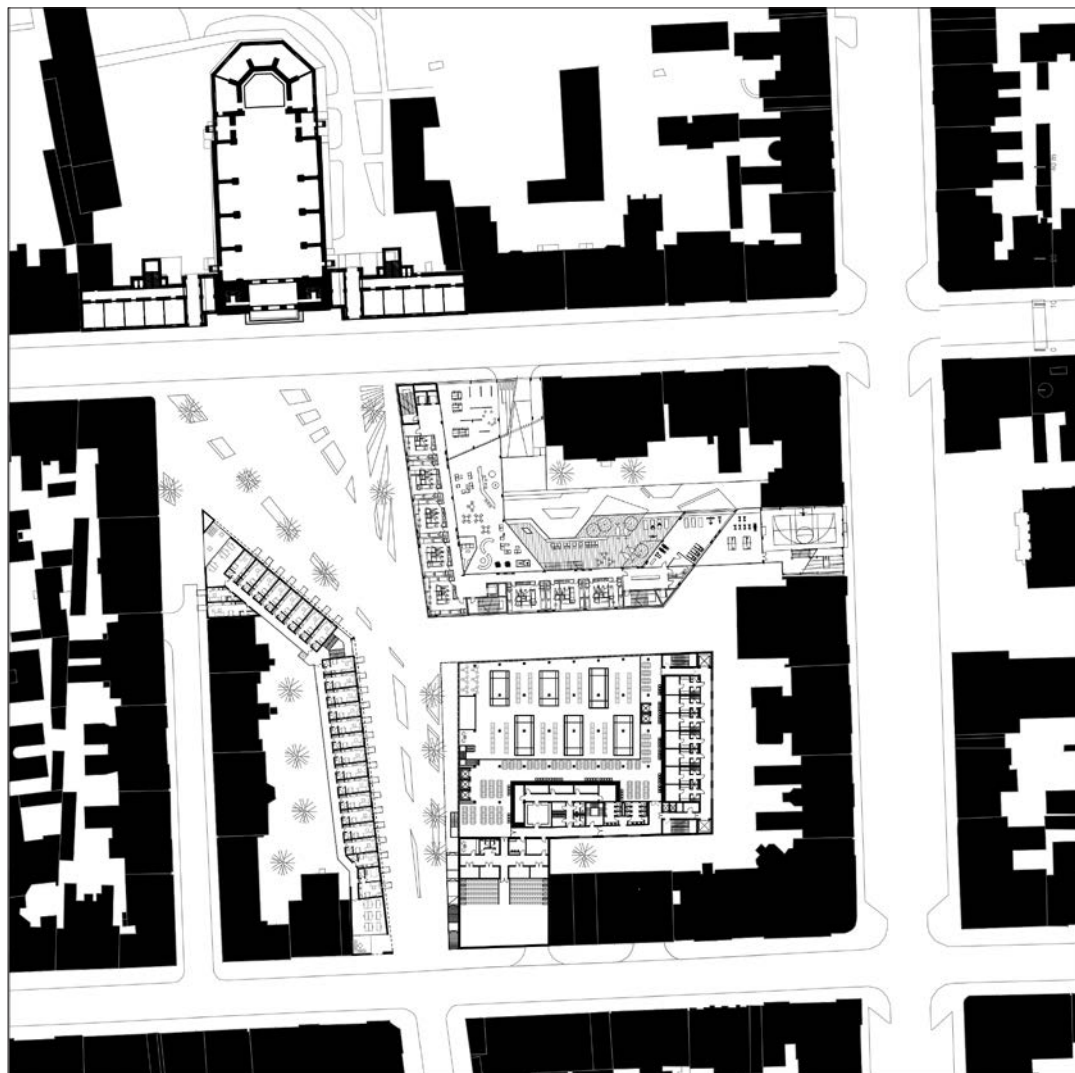

← S

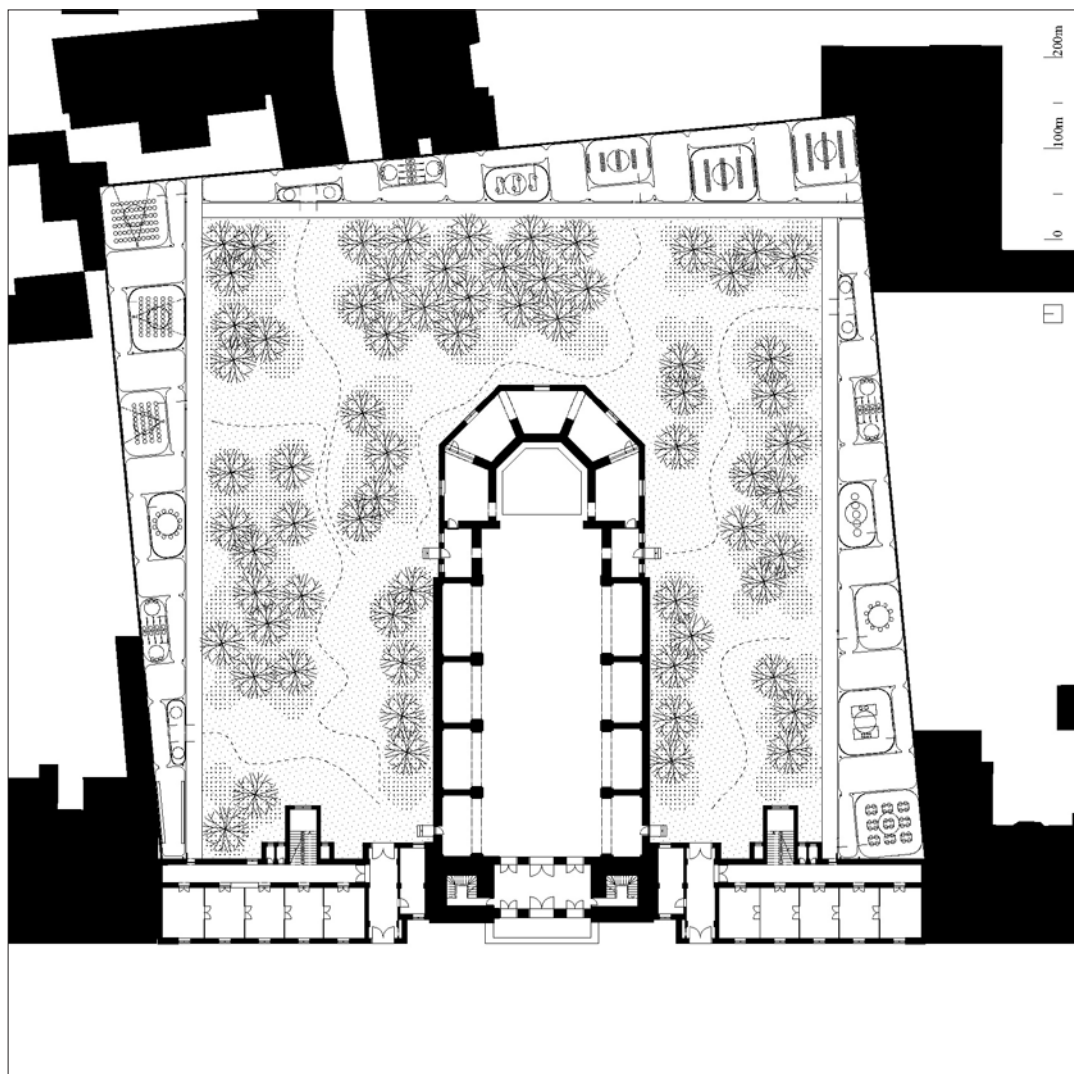

Trg u bloku Petrinjska–Mrazovićeve–Palmotičeve–Hatzova ulica

Logičnim „razbijanjem“ bloka provedena je stara urbanistička ideja kontinuiteta od Gajeve preko Strossmayerova trga do Palmotičeve ulice. Pred crkvom se otvara trg.

Mrazovićeve 10; Petrinjska 53: Stipe Gašpar, STUDENTSKI DOM
 Palmotičeve 52, 54, 56; Hatzova 11: Klara Zubac, HOSTEL
 Petrinjska 55, 57: Filip Perić, TRŽNICA

Dvorište Crkve — samostana u Palmotićevoj ulici

Sada neartikulirana situacija dvorišta iza crkve uređena je projektom samostana s pratećim sadržajima duž ruba dvorišta. Iza crkve je uređen park.

Palmotićeva 31,33: Silvija Hruškar, SAMOSTAN

DORIS
MRŽLJAK

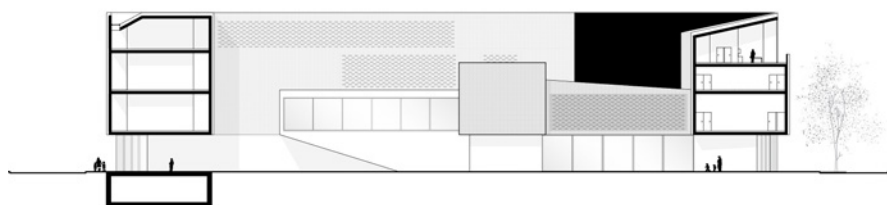
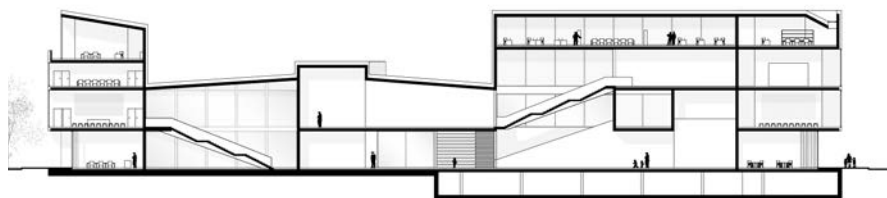
MUZEJ

Đorđićeva 22, 24
Draškovićeva 34, 36
Boškovićeva 21

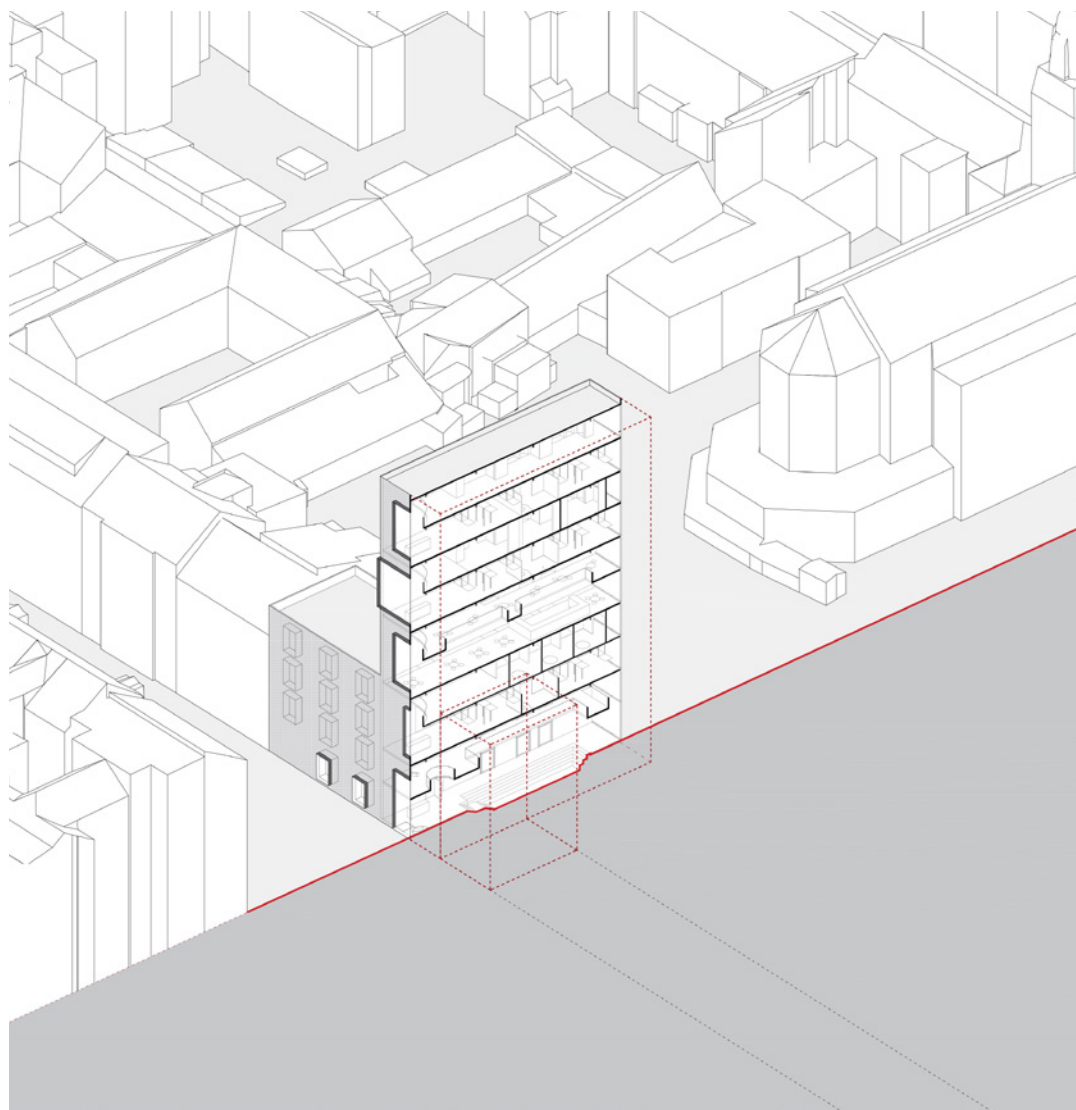

5 10 12.5 15 20 25

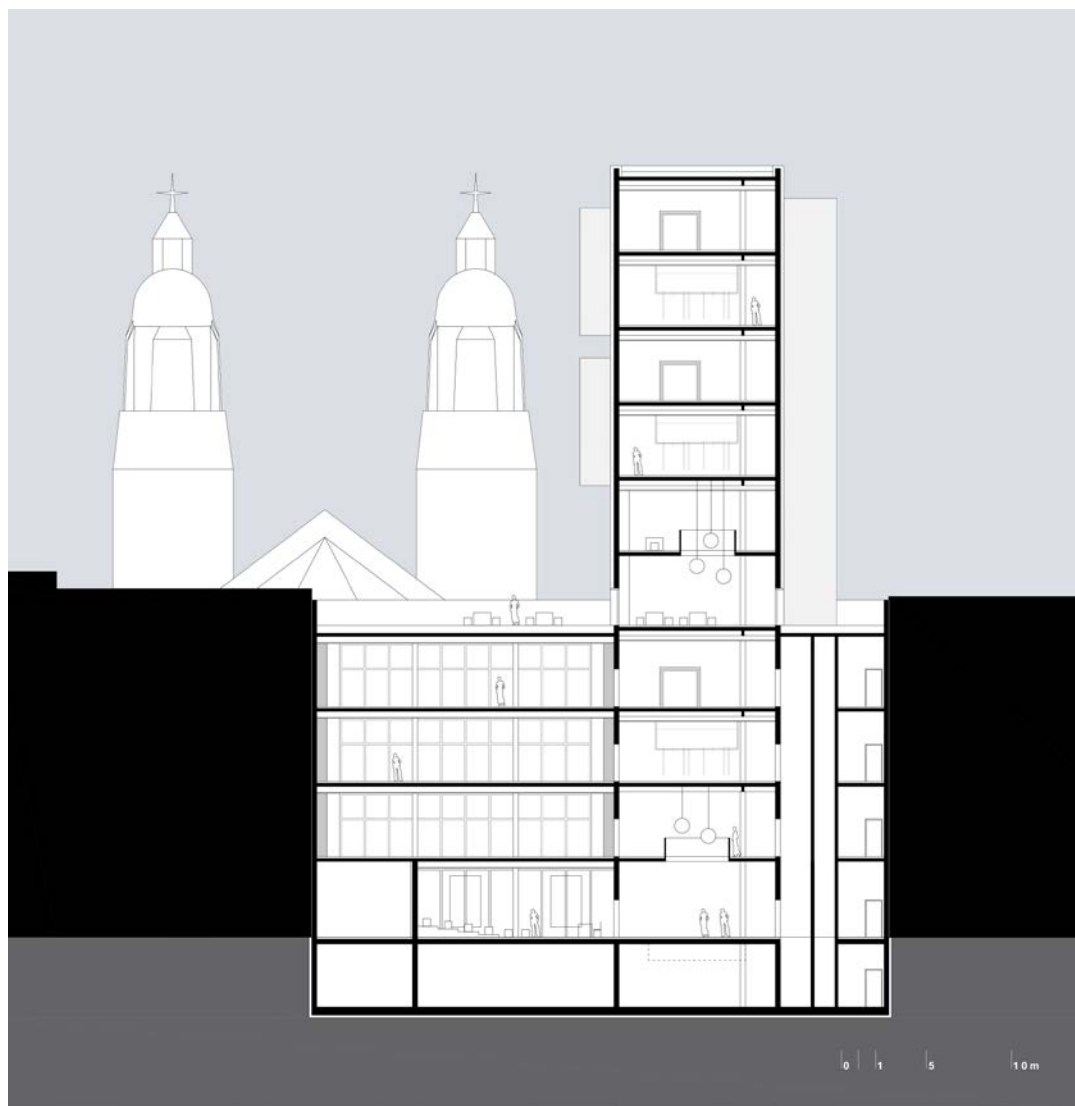

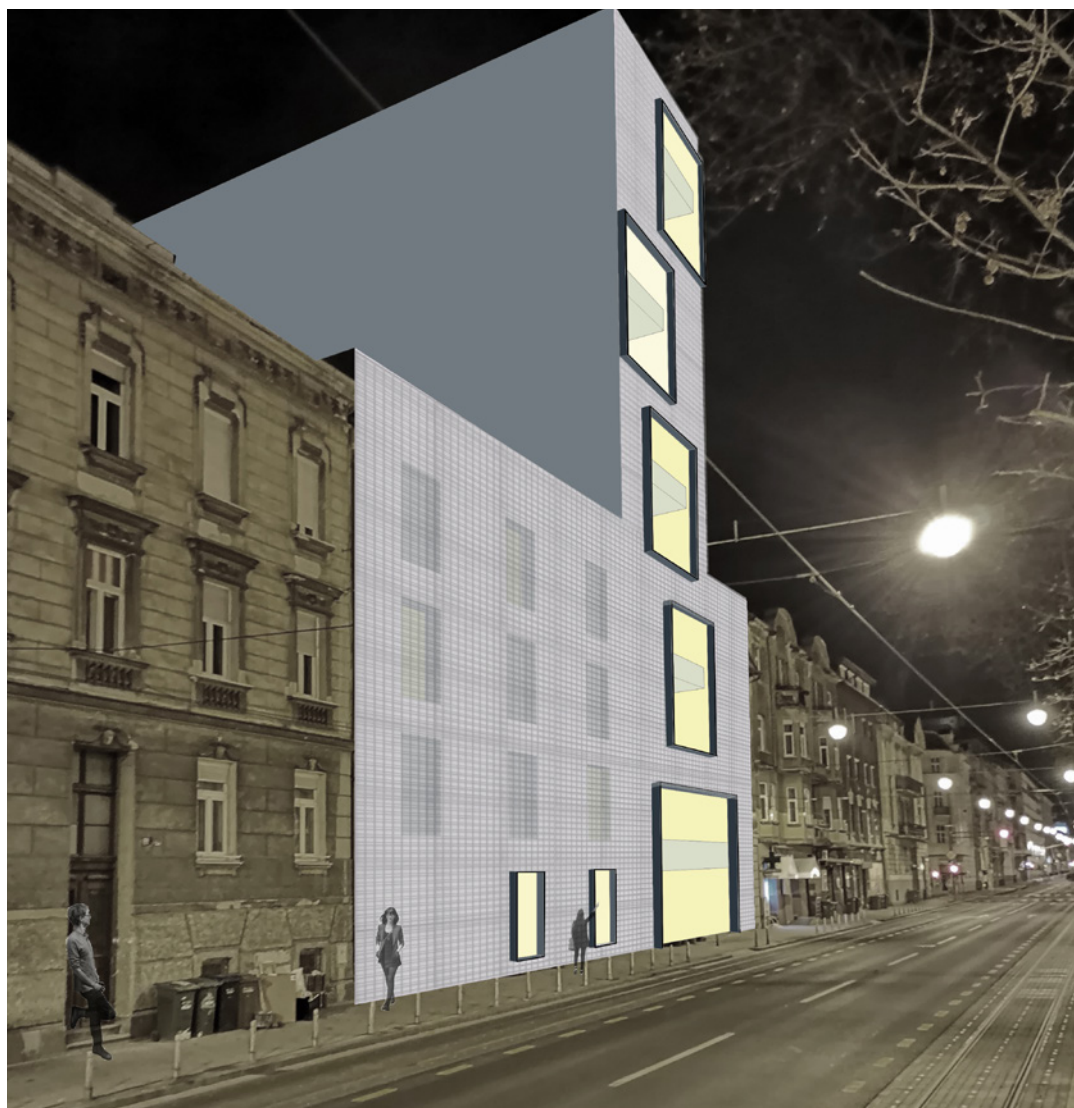

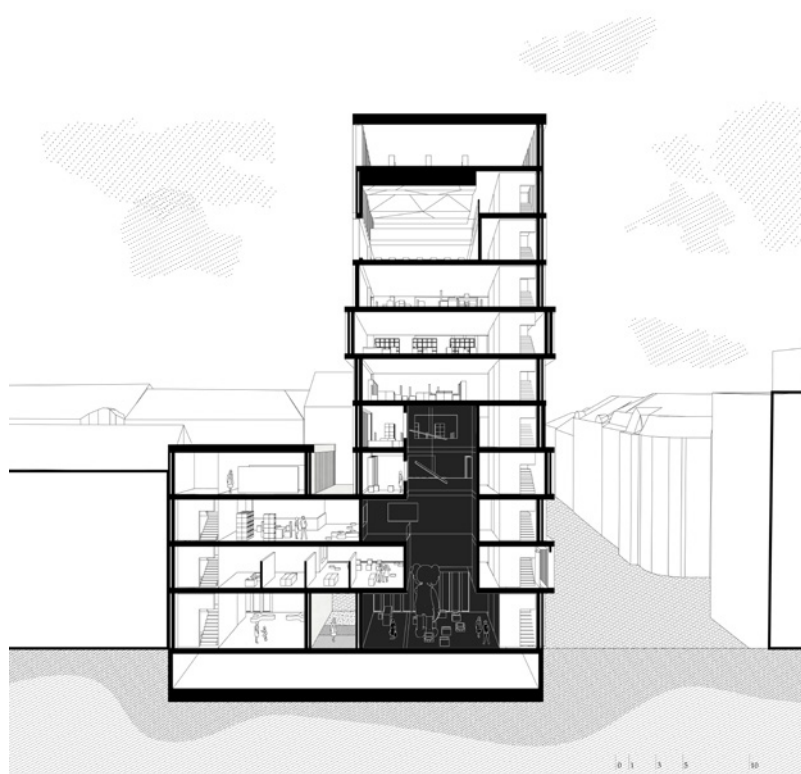
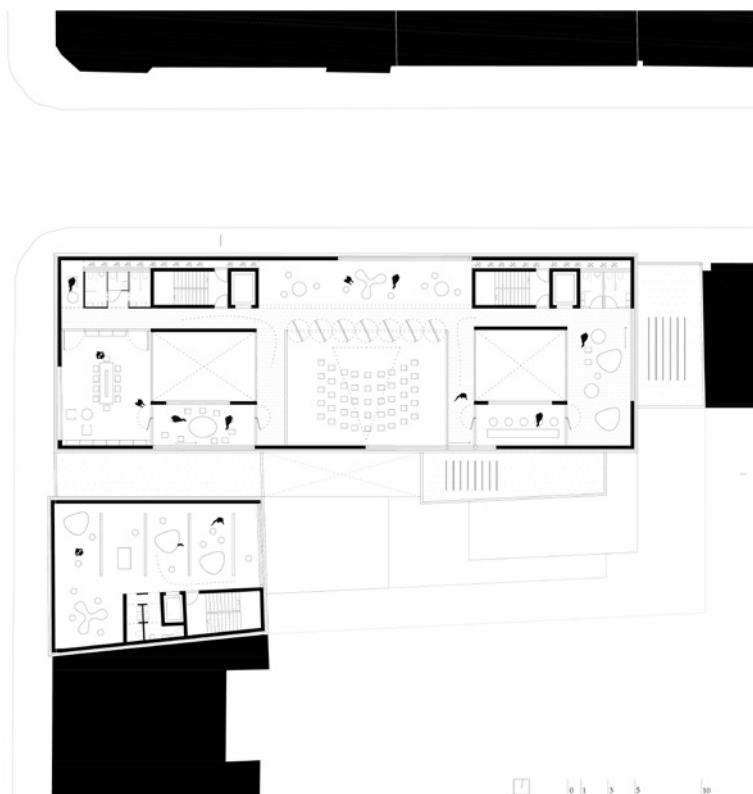

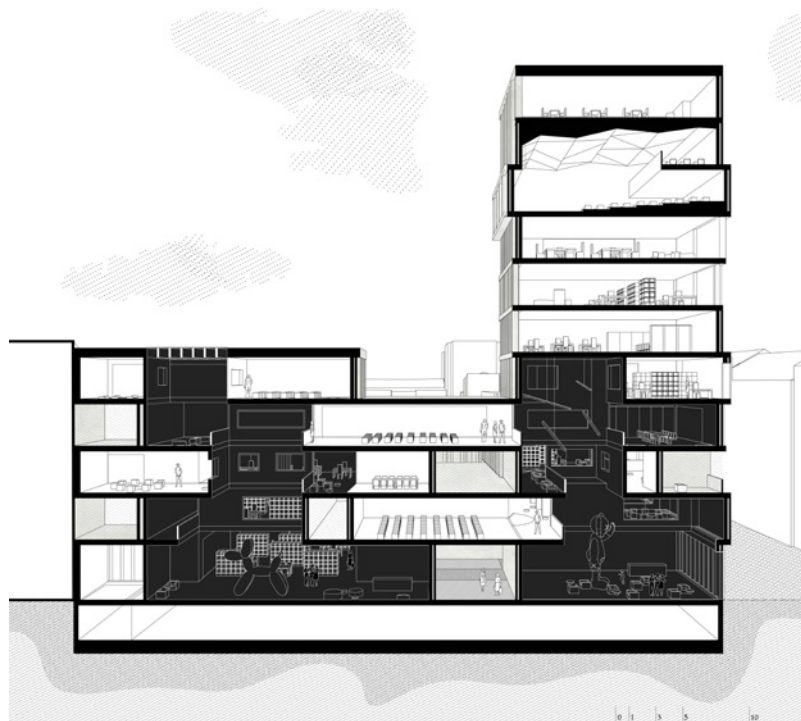

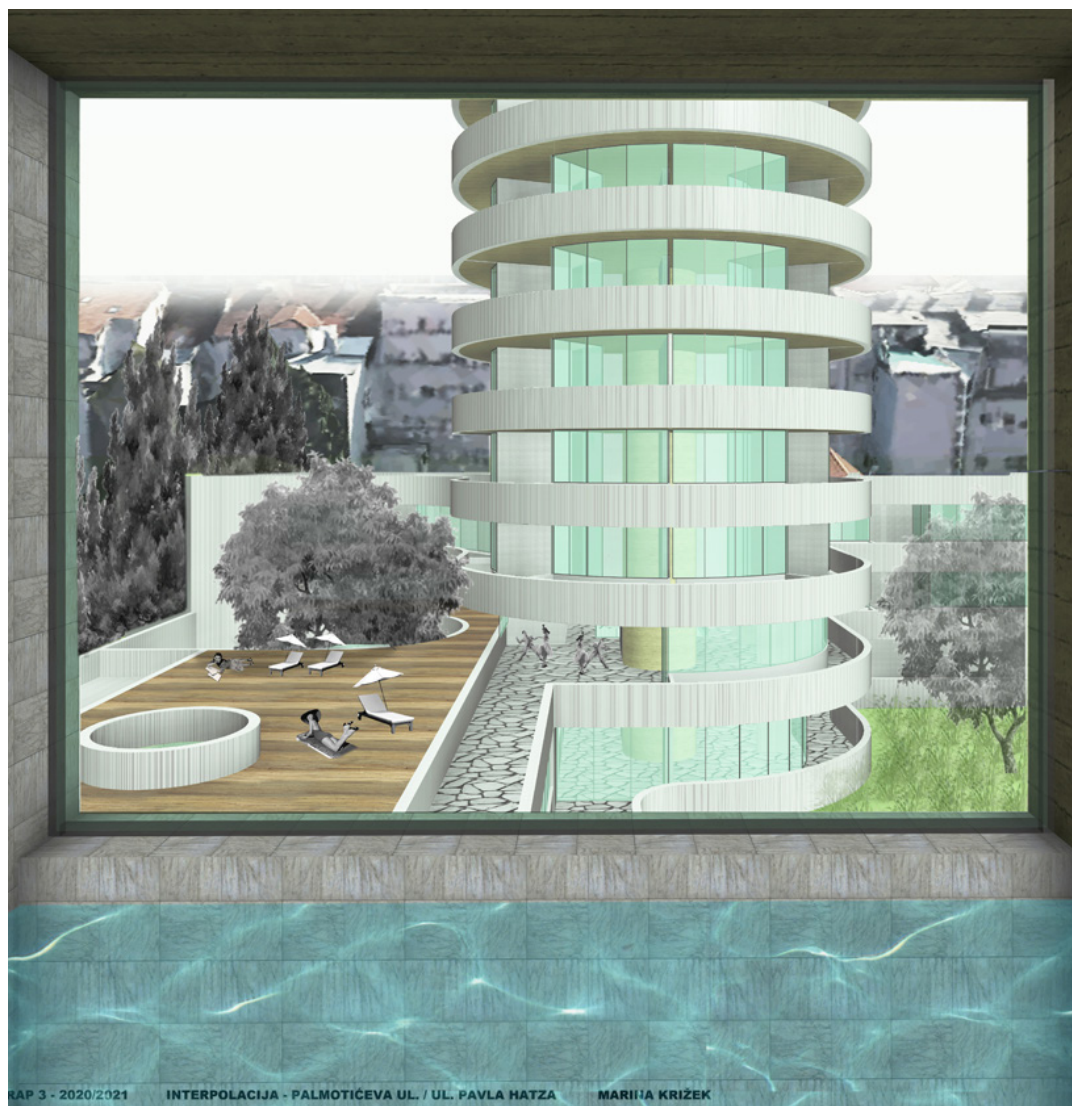

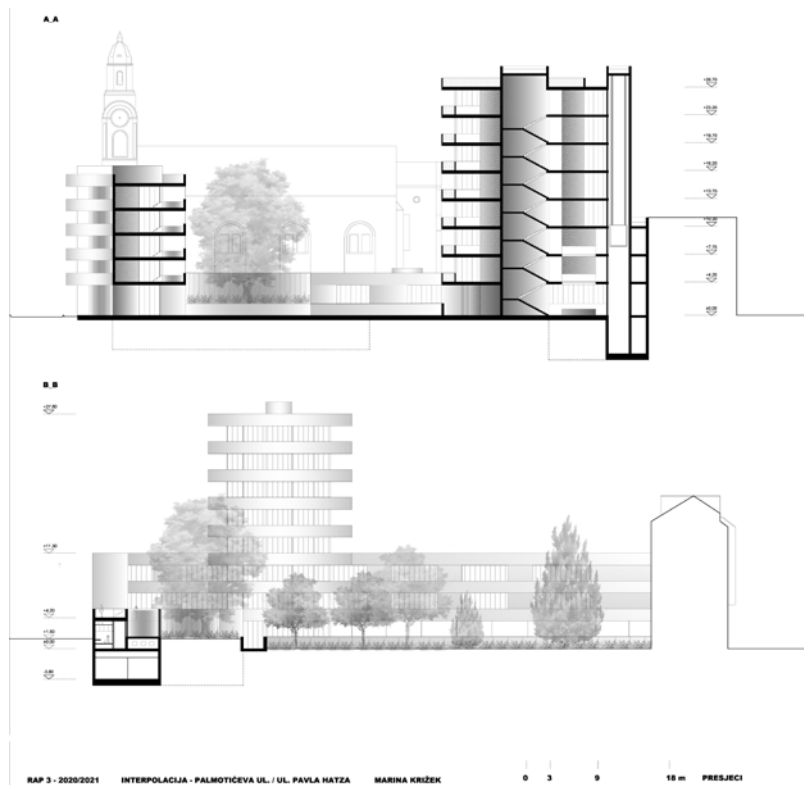
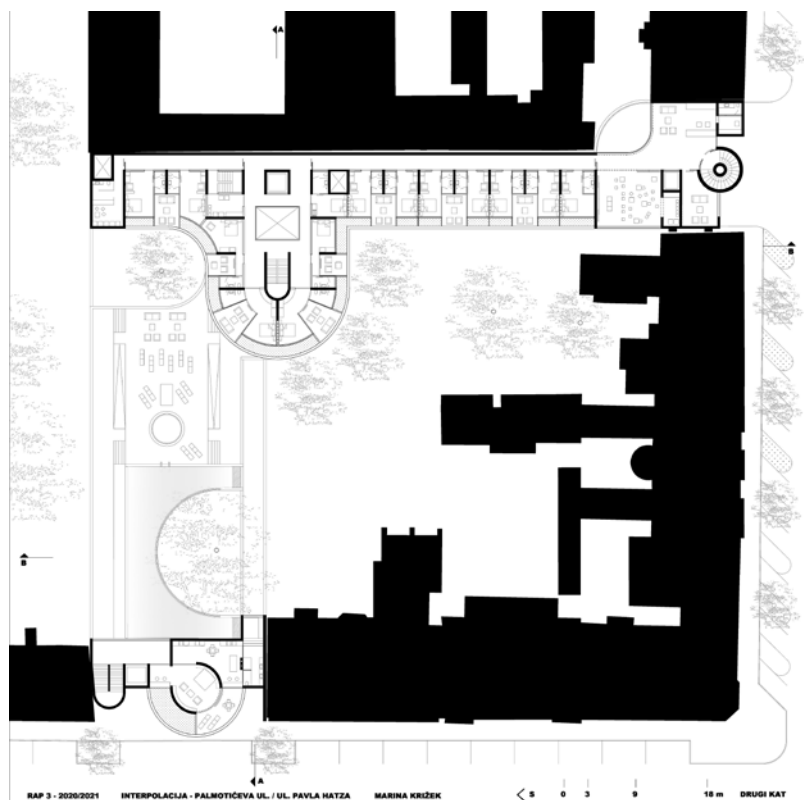

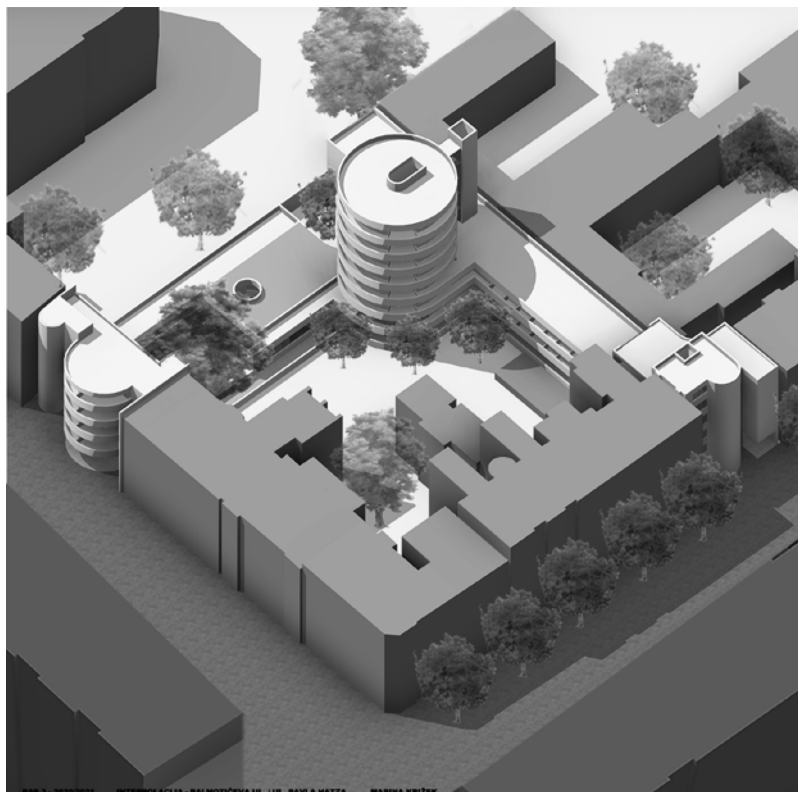

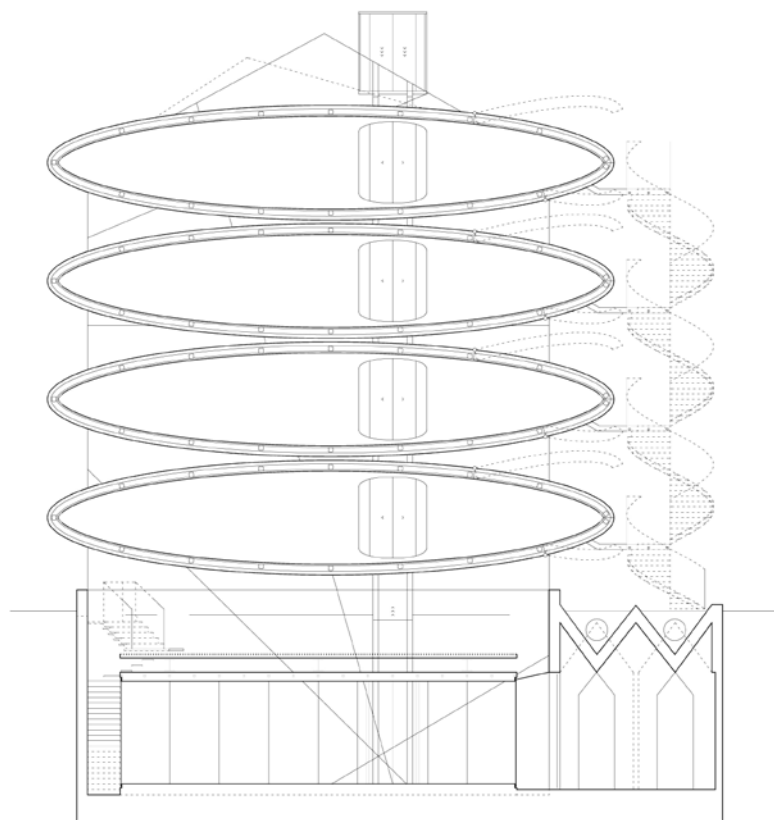
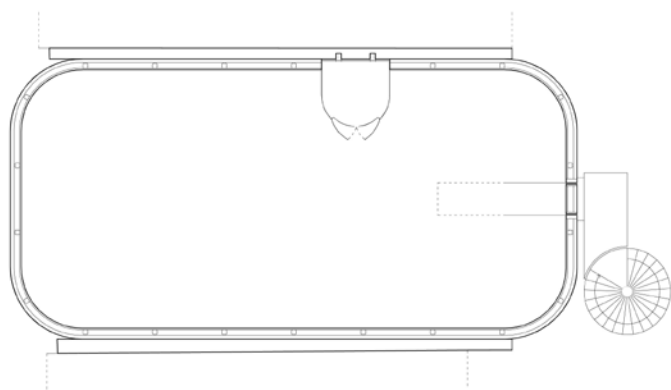

RAP 3 - 2020/2021 INTERPOLACIJA - PALMOTIČEVA UL. / UL. PAVLA MATZA MARINA KRIŽEK

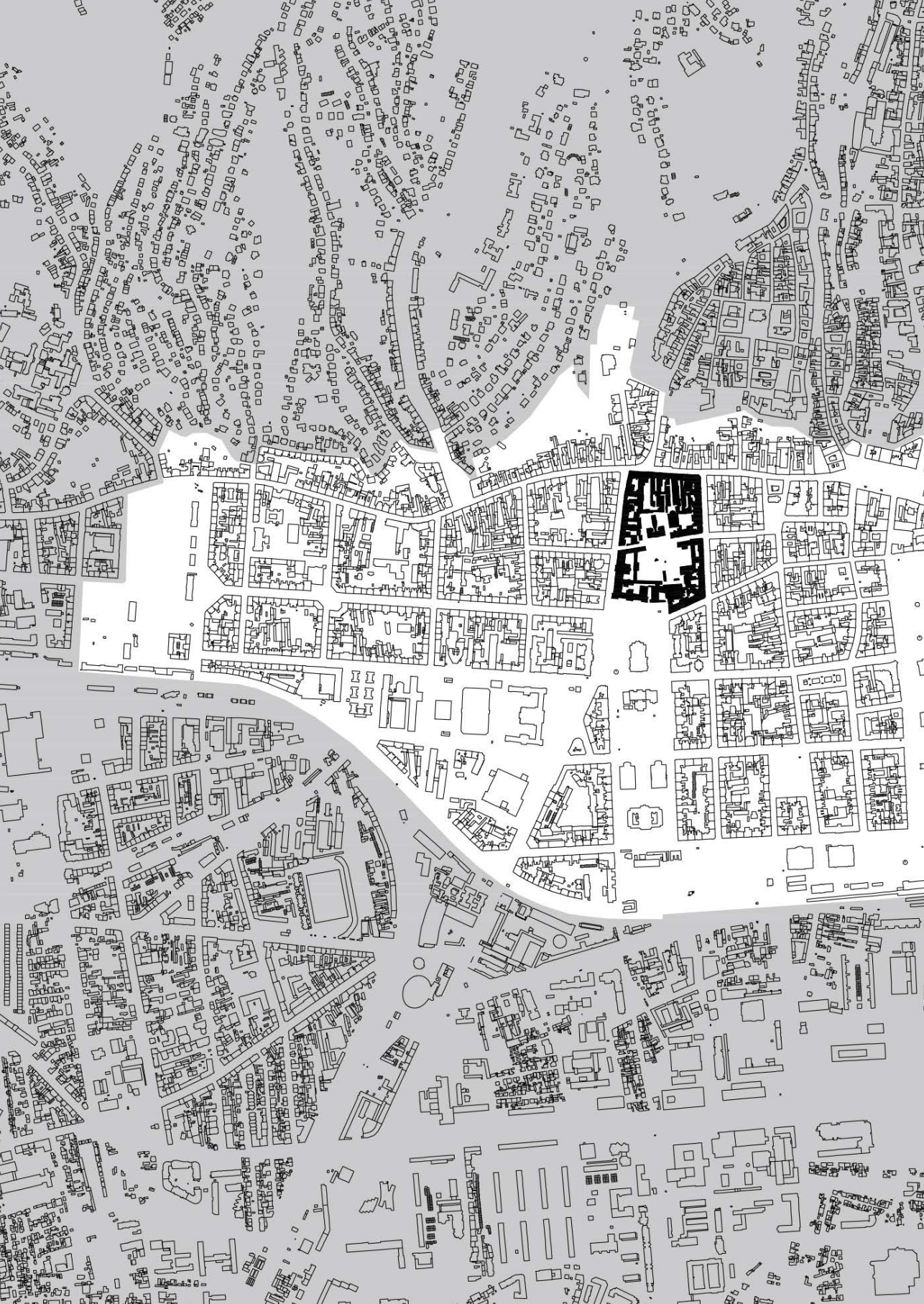
[illegible]

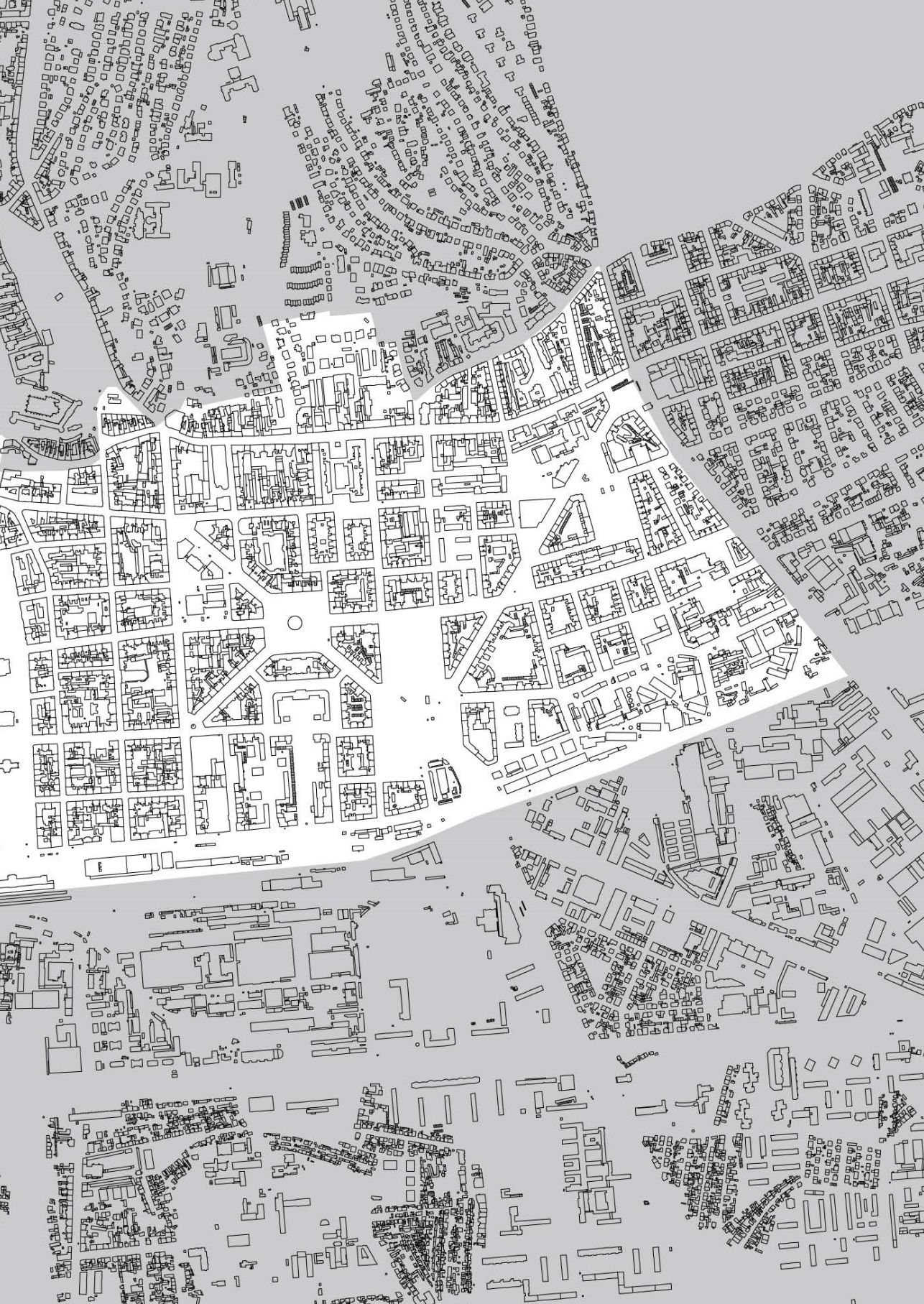

studenti	Filip Antoljak, Luka Berić, Roko Guberina, Mirjam Kazija, Lorena Kovačević, Cintia Macuka, Petra Skelin, Andrea Stroligo, Dorotea Šarić, Lucijana Šimunović, Mirna Štimac, Antonio Tankosić, Antonio Tomić, Doris Tubić, Ana Zaller	
voditelji	prof. Goran Rako izv. prof. Lovorka Prpić	
zadatak	BLOK 24+31 dva bloka Ilica–Gundulićeva–Masarykova ul. –Trg Rep. Hrvatske–Frankopanska ul.	
kolegij	Radionica arhitektonskog projektiranja 3	zimski semestar
		ak.god. 2020./2021.

Novi urbani asemblaž kao arhitektonska artikulacija prolaznosti

prof. Goran Rako
izv. prof. Lovorka Prpić

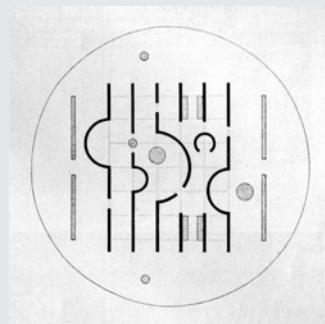
Suvremena društvena realnost vrlo je nestabilna. Svakodnevica fragmentirana učestalim nepredvidivim promjenama u ljudima izaziva nelagodu, otpor, čak i traumu. Međutim, prolaznost i gubitak neminovni su dijelovi života; neophodni za promjenu, rast, učenje i stvaranje. Stalna mijena stvara aktualno *međustanje* — prijelazno stanje promjene u kojem se učestalo nalazimo. Ali to naše stvarno međustanje promjene prečesto previđamo; radije smo usredotočeni na prošlost i budućnost, na sjećanja i očekivanja. Izbjegavamo i svjesno negiramo realnost trajne mijene, našeg jedinog *sada-i-ovdje*. Treba osvijestiti: u kontinuiranom procesu uslojavanja vremena, samo bivanje u sadašnjosti omogućava trajanje.

Efemernost, prolaznost — rast i propadanje — domene su arhitekture. U temporalnosti otkrivamo vrijednu arhitektonsku dimenziju. Jer temporalnost — za razliku od monumentalnosti — nije prijeteca, nije konfrontacijska, i stoga je vrlo prikladna za arhitektonski eksperiment. Koji su potencijali efemernog, pitamo se; kojim arhitektonskim alatima afirmirati prolaznost? Kako arhitekturu programirati za promjenu? Na koji način projektirati novi život, stvarnu urbanu prisutnost? Moguće odgovore na ova pitanja naslućujemo u riječima van Eycka: Potrebno je pronaći *pravo mjesto za pravi događaj* [2008:471].

Identitet zagrebačkog Donjeg grada snažno je prisutan u kolektivnoj memoriji njegovih stanovnika. Stoga povijest neminovno utječe na suvremene arhitektonske i urbanističke intervencije. Arhitektura grada je simultana fragmentirana konstrukcija u vremenu, u kojoj se tragovi prošlosti preklapaju sa sadašnjošću, i na taj način oblikuju budućnost [Decroos, 2018]. Urbana konfiguracija Donjeg grada uistinu je kompozit mnogih divergentnih inicijativa superponiranih kroz stoljeća. Grad promatramo kao proces, nikad dovršeno djelo, otvoreno reinterpretacijama — pa onda i poticaj za interpretaciju kroz ovaj istraživački projekt—proces.

Van Eyckov *grad kao kuća / kuća kao grad* nije finalizirani proizvod, nego kontinuirani proces, u kojem svaka sljedeća etapa predstavlja novi početak u ciklusu neprekidnog nastajanja. Grad—proces ima sposobnost prilagodbe novim situacijama, ugrađenu otvorenost za različite re—interpretacije: to je polje mogućnosti, struktura s otvorenim krajem. Grad, baš kao i kuća, treba ostati *otvoreno djelo* — nezasićena struktura otvorena prema vlastitoj transformaciji [J. Derrida; iz: Šverko, 2016:214].

Promjenjivost programa uvjetuje potrebu trajne adaptabilnosti urbanog artefakta — mogućnost kontinuirane interaktivnosti s korisnicima i njihovim promjenjivim potrebama. Arhitektura grada treba moći zadovoljiti različite nepredvidive namjene, udomiti različite

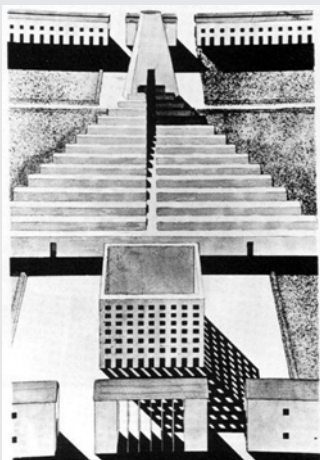
Aldo van Eyck, paviljon
Sonsbeek, Arnhem, 1966.

privremene programe u vremenu svoga trajanja. Samo urbana struktura u koju je ugrađena temeljna ambivalentnost, nezaključenost, sadrži stupanj neodređenosti neophodan za stvaranje novog života, tj. razvojni potencijal za događanje novog. Projektiranje ne doživljavamo kao nepromjenjivi, završeni postupak — ne bavimo se oblikovanjem formi — već se upuštamo u proces artikulacije elemenata prikladnih za pojavu novog događaja. Uvjetovanje događaja podrazumijeva urbanističko projektiranje kao aktivnost, akciju. Uz čuvanje urbane prepoznatljivosti (identiteta, duha grada), naša struka tako ima priliku postati aktivna snaga suvremenog društva.

MONTAŽA KAO METODA

Montaža je tehnika koja naglašava metafiziku tektonskog i otkriva nov način bivanja u svijetu. To je dijalektički proces kojim se 'drugost' autonomnog kulturnog proizvoda sidri u određeno kulturno iskustvo, i takvo prisvajanje poetski je zadatak montaže.

— Gevork Hartoonian: *Ontology of Construction* [1997:28]

Aldo Rossi, groblje
San Cataldo, 1975.

Na području ontologije arhitektonske konstrukcije, principe temporalnosti nalazimo u načelima tektonike. Za razliku od stereotomije — domene monolitnog, homogenog, jednoznačnog, sraslog — tektoniku karakterizira fragmentirana struktura, privremenost, slaganje—odvojivost, montaža—demontaža. Arhitektura nije domena statičnosti i trajnosti. Shvatimo ju kao uređaj u trajnom gibanju koji koristi potencijalnu energiju postojećeg / prethodnog za pokretanje aktualnog arhitektonskog procesa. Svaka pojedinačna intervencija samo je strukturni preobražaj, sloj u kontinuumu taloženja vremena. U ovom kontekstu, uloga arhitekta jest artikulacija prolaznosti.

U projektantskom pristupu koristimo logičnu formalnu operaciju — montažu — koja kao metoda generira tektonski oblik. Prepoznavanjem latentnog identiteta postojećeg, započinje proces aktualizacije potencijala i stvaranja novog identiteta mjesta. U strukturi postojećeg razlikujemo osnovne elemente od specifičnih. Slijedi proces istraživanja urbanih scenarija. Prostorno—vremenskom jukstapozicijom izmještene fragmente montiramo u odnos — proizvodimo *krajolik*, a ne zgradu. Nastaje novo *mjesto između* kao okvir za doživljaj, prag za otkrivanje novog iskustva.

Povijesno, montaža je nastala kao posljedica industrijalizacije i tehnološke reproduktivnosti. Pojam *montaža* izveden je iz područja tehnologije, kao i termin *assemblaž* koji također potječe iz tehničke domene sastavljanja prefabriciranih dijelova [Stierli, 2018]. Početkom 20. stoljeća montaža je bila umjetnička manifestacija konstruiranja novog društva. Vizualizacijom nove, dotad neviđene urbane stvarnosti, doprinijela je perceptivnoj revoluciji urbanog čovjeka.

Montaža je prostorna konfiguracija koju definira heterogenost, višestrukost. Fragmenti montaže jukstaponirani su u dijalektičkoj prostorno–vremenskoj sintezi, čije značenje generira sustav odnosa između fragmenata. Montaža je polifokalna; pretpostavlja kretanje / tjelesnost promatrača. Prekid–pukotina je prostorno–vremenski otvor–razmak između fragmenata, koji ukazuje da nešto nedostaje ili da je skriveno, te izaziva promatrača da to otkrije. Jukstapozicija izmještenih fragmenata u promatraču izaziva šok i fokusiranu pažnju, tj. novo iskustvo. Osjetilni šok rezultira *momentom otkrića*, pretvarajući *uobičajeno* u doživljaj *novog*.

Montaža u arhitekturi nudi višeznačnost i distorziju prostornih odnosa, s ciljem deautomatizacije doživljaja i produženja pažnje. Arhitektonska percepcija uvijek je vremenska; uključuje kretanje i kontemplaciju. Arhitektura kao perceptivni uređaj podrazumijeva stalnu mijenu percepcije pri čemu je spoznaja moguća tek kretanjem. Strategije pojačavanja žudnje za otkrivanjem prostora su fragmentacija u vertikalnoj ravnini (montaža prostornih okvira: uokviravanje, kadriranje), te fragmentacija po dubini (montaža filtera: dubinsko uslojavanje, stupnjevanje kretanja kroz prostor, arhitektonska promena, *put otkrića*). Cilj je postići *prisutnost*: prekid–pukotinu između prošlosti i budućnosti.

Upravo kad nam se tlo pod nogama urušava, potrebno je uzdignuće. Građenje je slaganje, umnožavanje, poboljšavanje i uspostavljanje; posljedično to znači potvrdu i jamstvo novih okolnosti. Građenje je suprotno od propadanja. Stoga pojam arhitekture prate principi optimizma i vjere u mogućnost napretka ljudskog dostojanstva.

— Herman Hertzberger: future of architecture [2013:10–11]

Arhitektura treba angažirati korisnika kao aktivnog sudionika društva, a ne pukog modernističkog promatrača ili konzumenta ikoničke arhitekture. Projekti koji stvaraju nova *mjesta za događaje* potiču aproprijaciju javnog prostora i aktivizam zajednice. Specifičnim intervencijama nastojimo potaći tzv. *disanje* prostora za koje se zalaže van Eyck. Omogućiti zgradi ekstenziju prema van, a gradu ekstenziju prema unutra [Eyck, 2008:126].

Angažirani arhitekt bavi se prepoznavanjem postojećeg, poboljšavanjem i povezivanjem. Cilj nije kreacija autonomnog objekta, nego *stupanje u odnos* s postojećim. Arhitekt se ne bavi samodopadnim monologom, već se upušta u dijalog sa svim slojevima prostornog i vremenskog konteksta, pa i s drugim arhitektima–graditeljima. Rezultat ovog procesa je novi *urbani asemblaž*, a ne singularna ikonička dekontekstualizirana zgrada/objekt.

Ovako interpretirana etička revalorizacija arhitektonskog naslijeđa u sinergiji s arhitektonsko–urbanističkom vizijom može postati

poticajna smjernica i jedan od mogućih pristupa obnovi grada, bez pretenzije davanja konačnih, jednoznačnih odgovora.

LITERATURA

Decroos, B. (2018.) *Visible Cities: On the Architecture of Fragments*. ONTO 01:76–85, UPA, Bruxelles

Eyck, A. van (2008.), *Aldo van Eyck, Writings* [ur. V. Ligtelijn, F. Strauven]. SUN, Amsterdam

Hartoonian, G. (1997), *Ontology of Construction: on Nihilism of Technology in Theories of Modern Architecture*. Cambridge University Press, Cambridge / New York

Hertzberger, H. [ur.] (2013.), *The Future of Architecture*. nai010 Publishers, Rotterdam

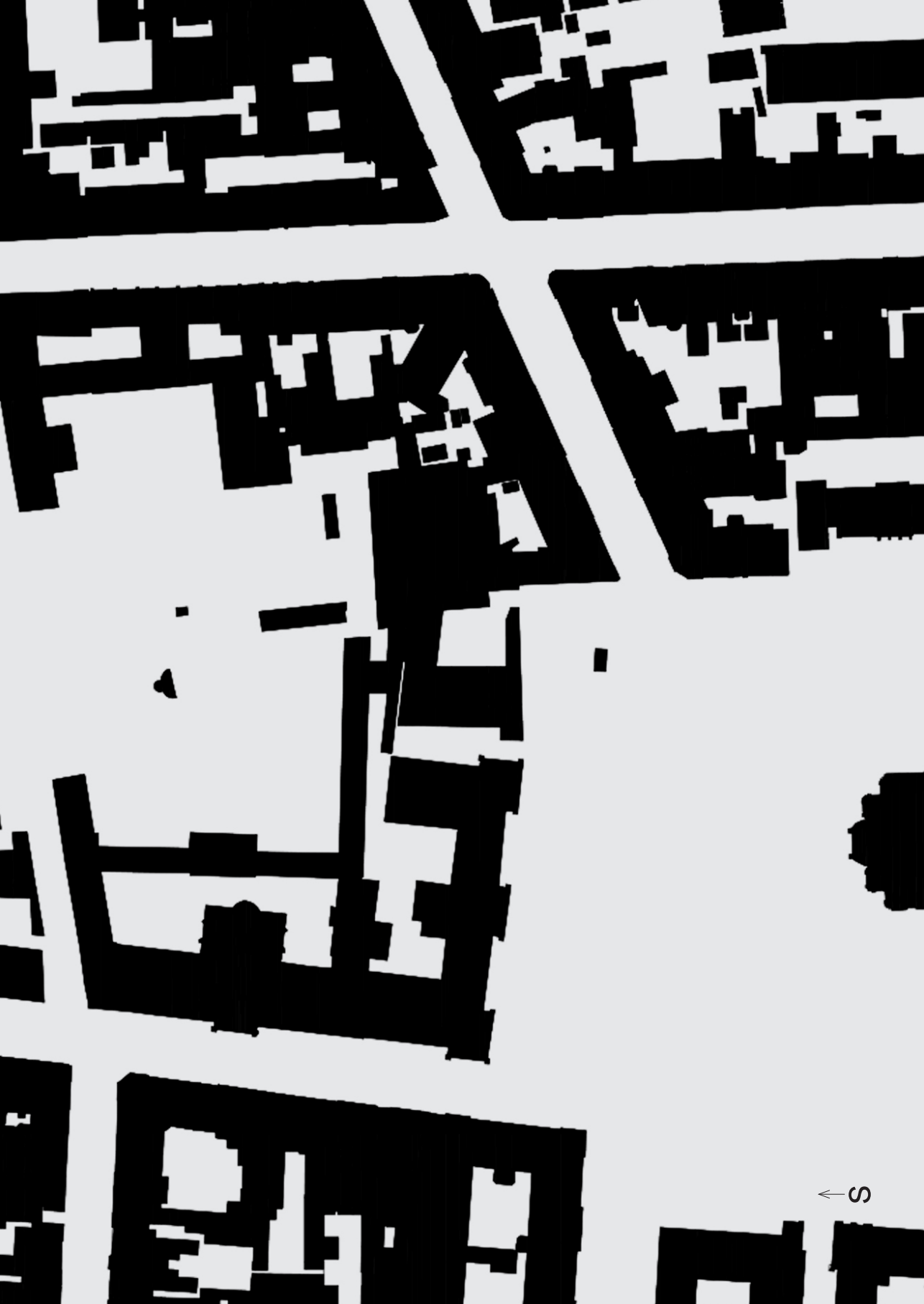
Stierli, M. (2018.), *Montage and the Metropolis*. Yale University Press, New Haven / London

Richard Serra,
East-West_West-East,
Qatar, 2014–13.

Šverko, A. (2016.), *Grad (ni)je kuća. O dijalogu između novog i starog Splita: Urbanistička predigra* [A City is (not) a House. A Dialogue between the New and the Old Split: Urban Design Prelude]. UPI-2M plus, Zagreb

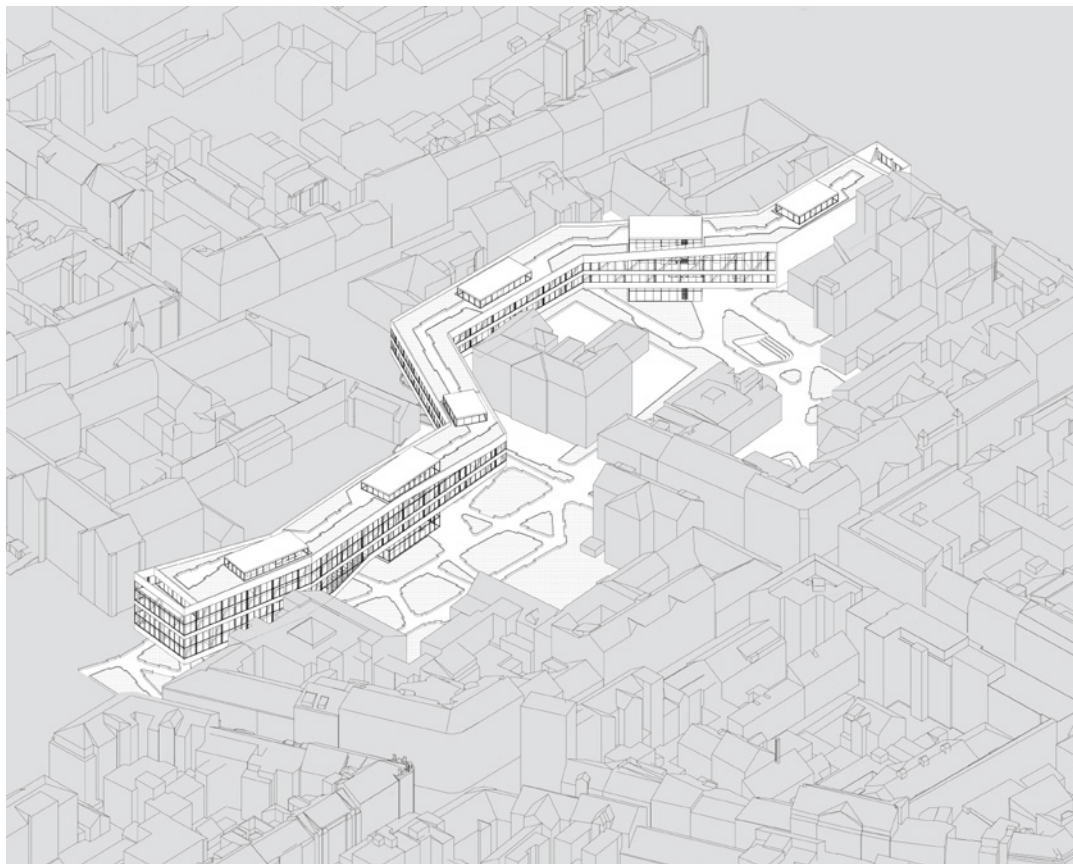

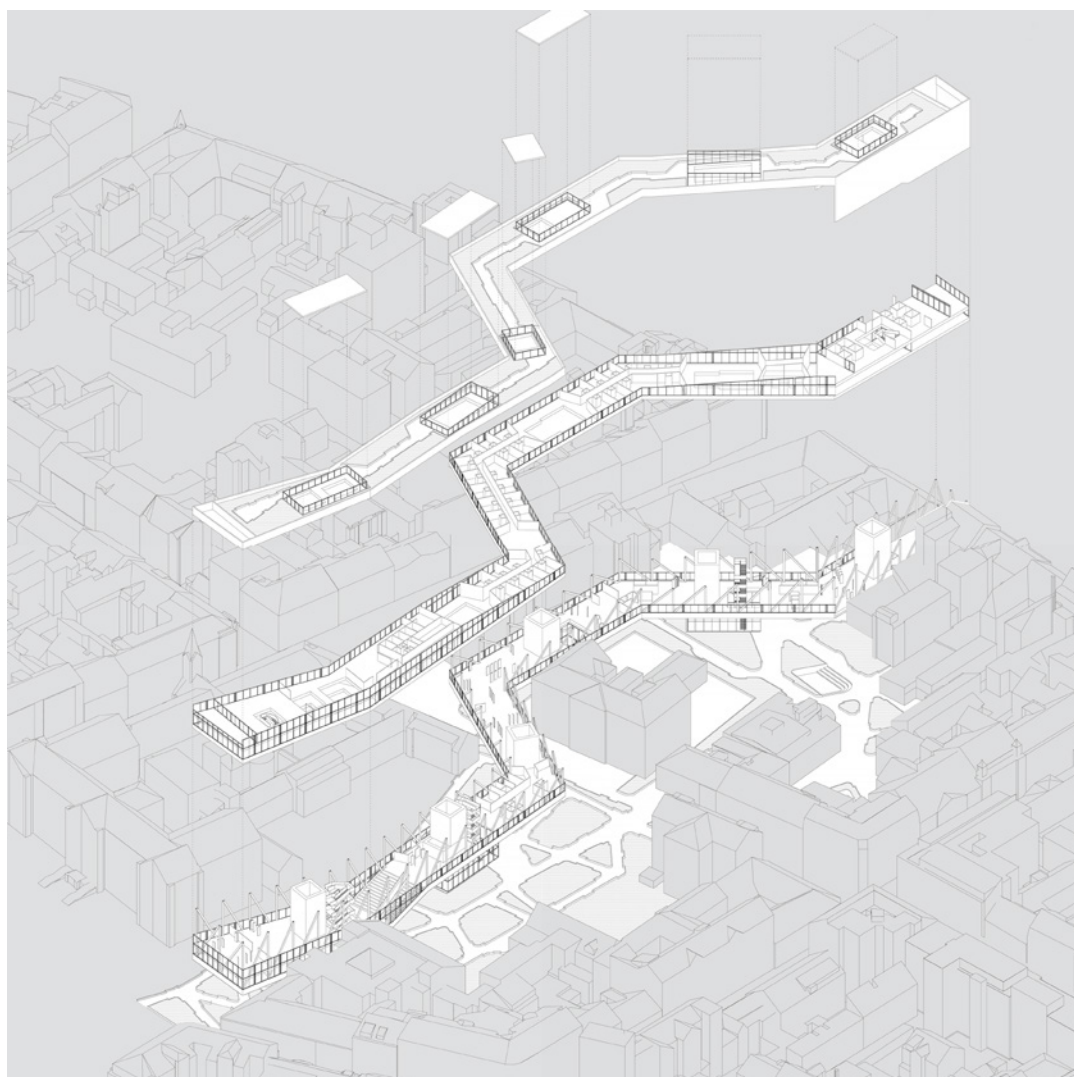

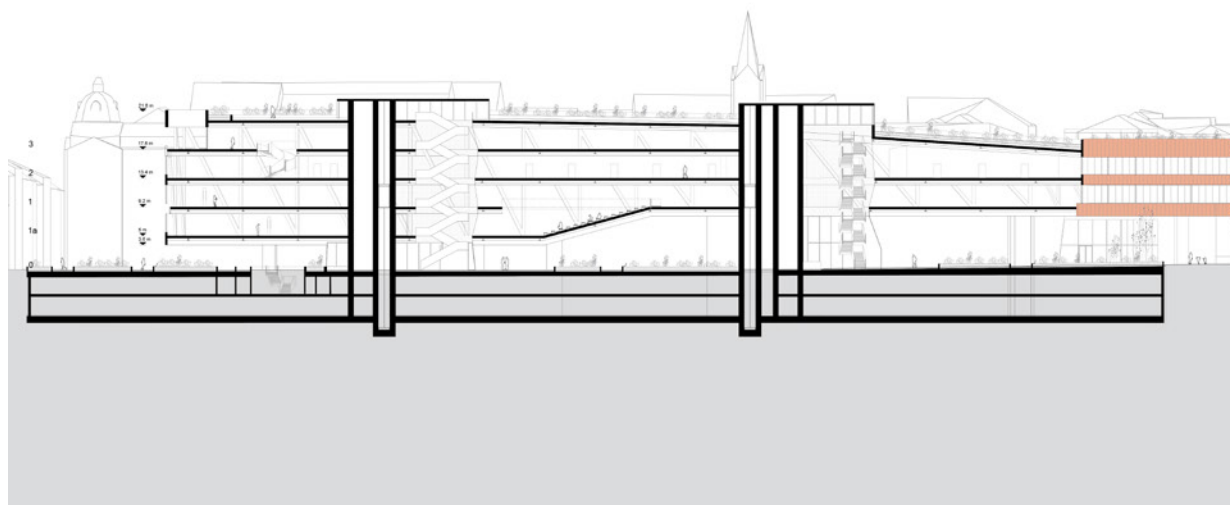
← S

Cilj je stvoriti mogući model za intervencije u blokovskoj strukturi Donjeg grada. Kuća–most je izlomljena linijska struktura koja povezuje sjeverni i južni rub dvaju blokova. Proteže se duž unutrašnjosti bloka, ostavljajući perimetar gotovo nedirnut, čuvajući time identitet grada. Parter je u potpunosti oslobođen u korist javnog parka — zelene kopče — koja preko parka Grič i Tuškance zelenu potkovu povezuje sa zelenim prstima Medvednice.

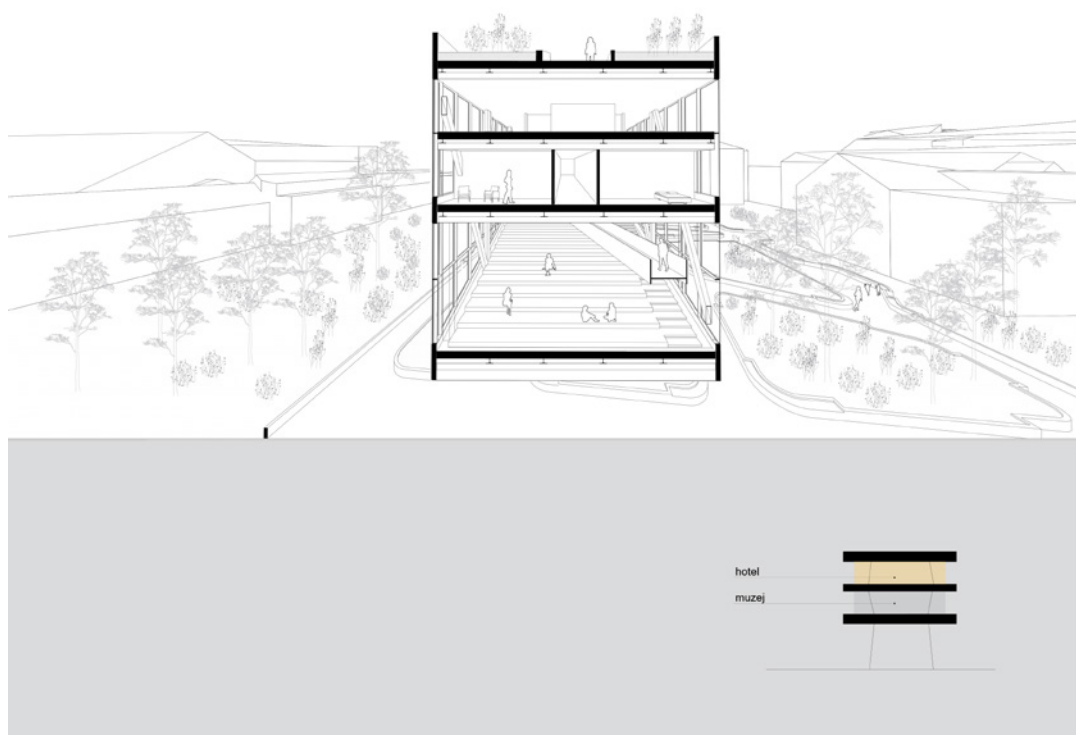
Arhitektonsko rješenje bazira se na dva javna vanjska prostora: zeleni parter i krov, između kojih se razvija interijer: muzej umjetnosti i hotel. Visina presjeka zgrade varira ovisno o atmosferi koja se želi postići u parteru i u interijeru. Krajnji sjeverni i južni rubovi zgrade (pročelja Ilice i Trga RH) najbliži su razini gradskog partera, tj. najpristupačniji su. Ta su dva pročelja potpuno ostakljena — otvorena preko terasa radi boljeg kontakta s urbanim kontekstom.

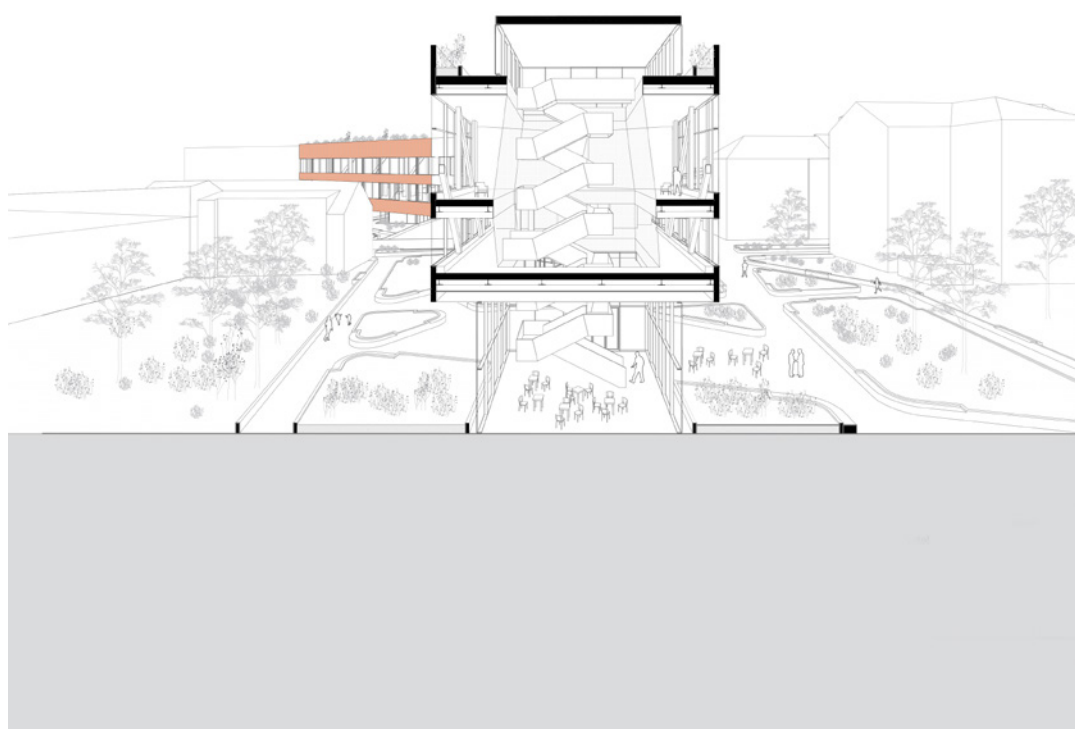

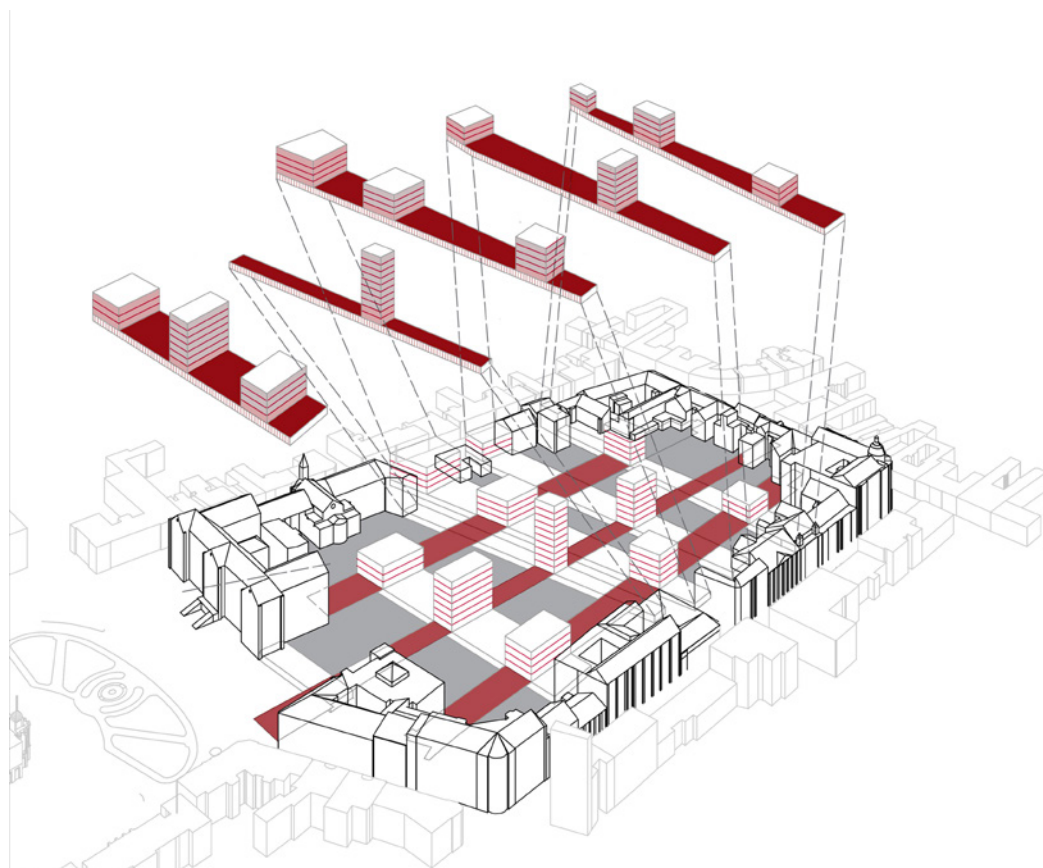

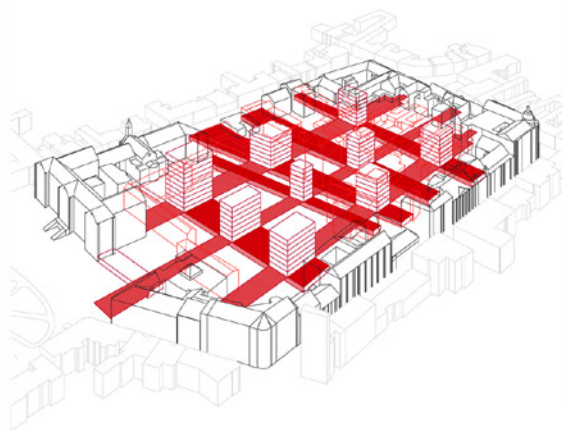
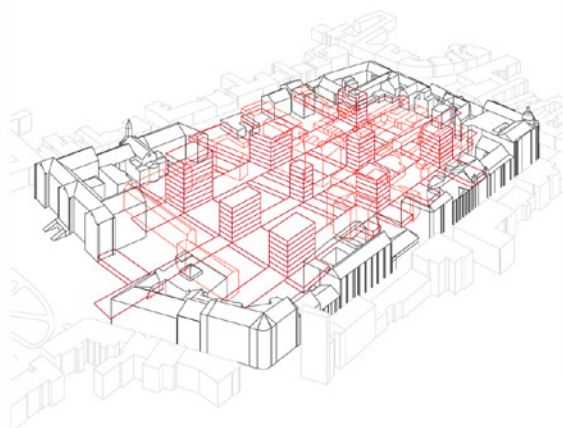
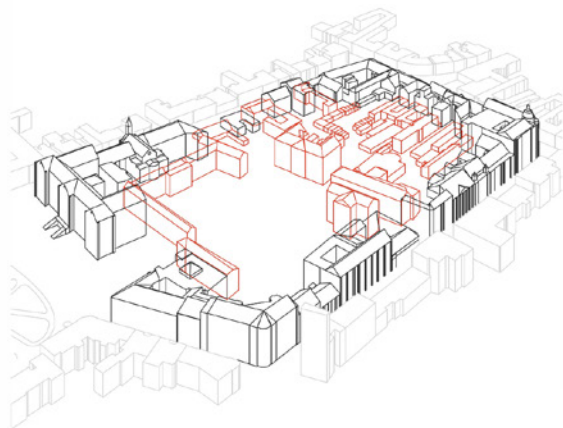

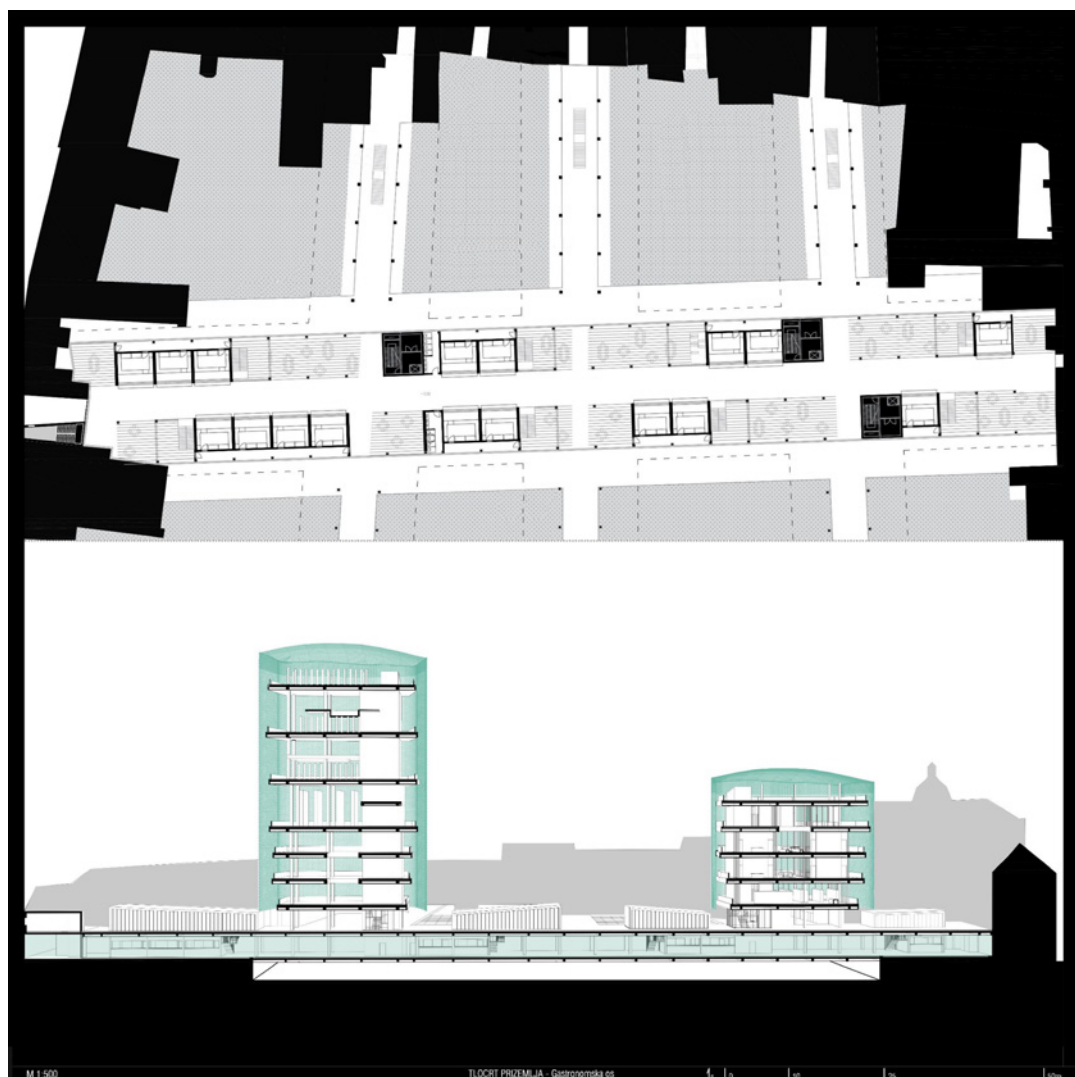

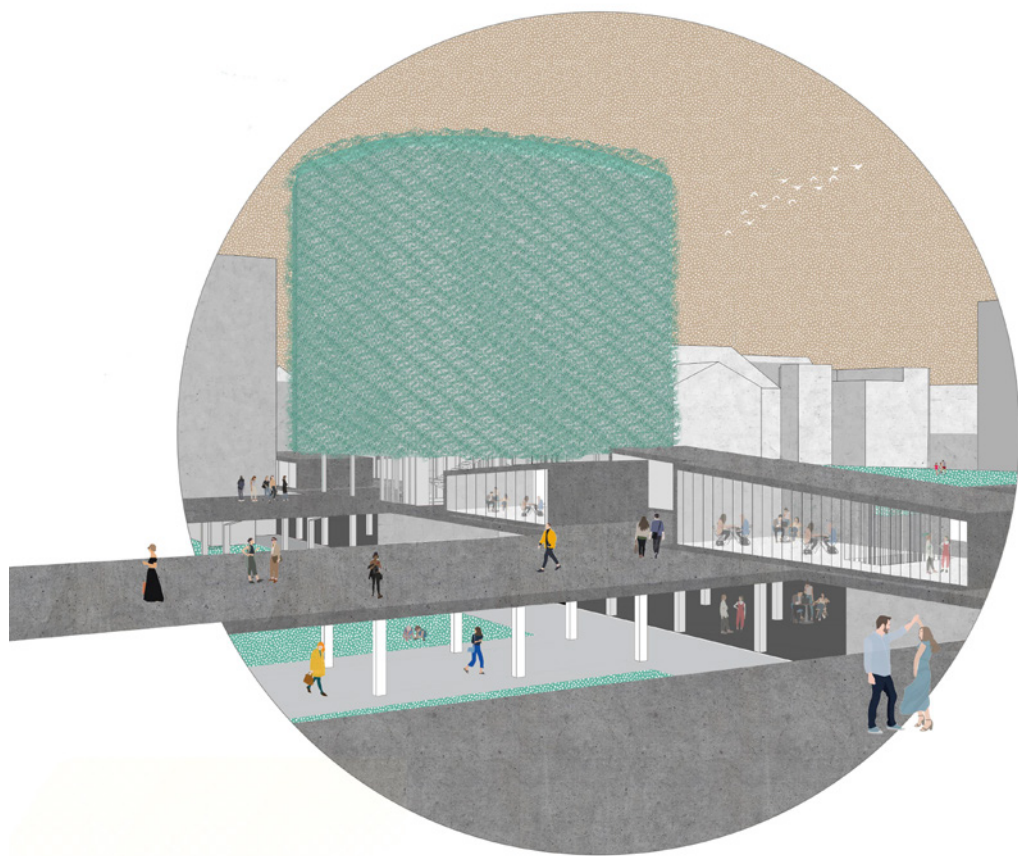

Provedene analize postojećeg stanja u zadanim blokovima 24 i 31 rezultirale su odlukom o potrebi rušenja izgradnje u unutrašnjosti blokova uz čuvanje prepoznatljive urbane ovojnice duž perimetra ulica. Unutar blokova postavlja se nezavisan raster — polje s „trakama“ u smjeru sjever-jug (to su urbani trijemovi koji povezuju llicu na sjeveru s Trgom RH i Masarykovom na jugu), te „trakama“ u smjeru istok-zapad (javni sadržaji u prizemlju). Na sjecištima traka koncipirani su tornjevi različitih namjena. Trake izgradnje podijeljene su tipološki po namjenama: programski sadržaji traka dijele se na gastronomske, kulturne, edukacijske i sportske. Planira se transformacija Varšavske u pješačku ulicu s obrtničkim lokalima. Unutarnja dvorišta su ekstenzija javnih prostora unutar traka — multifunkcionalni prostori koji se mogu koristiti prema promjenjivim potrebama korisnika.

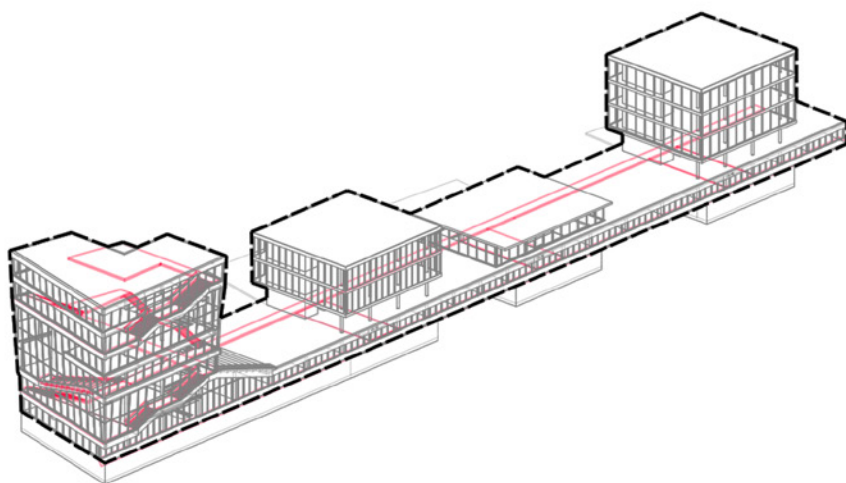
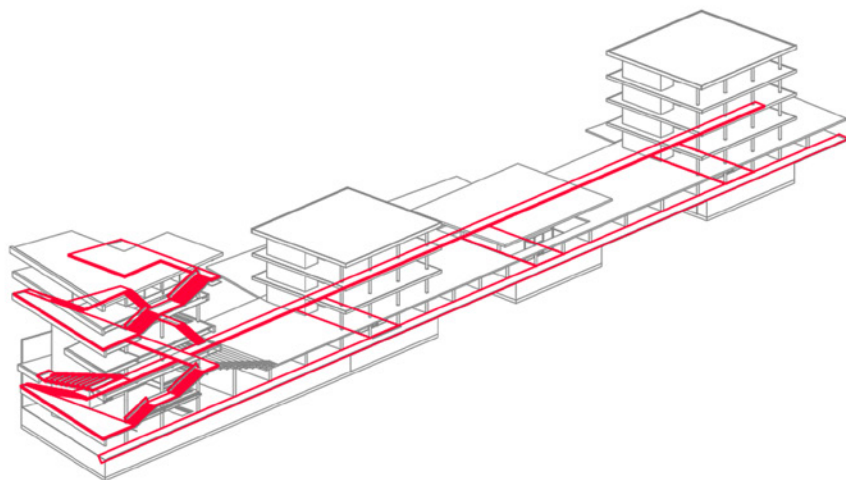
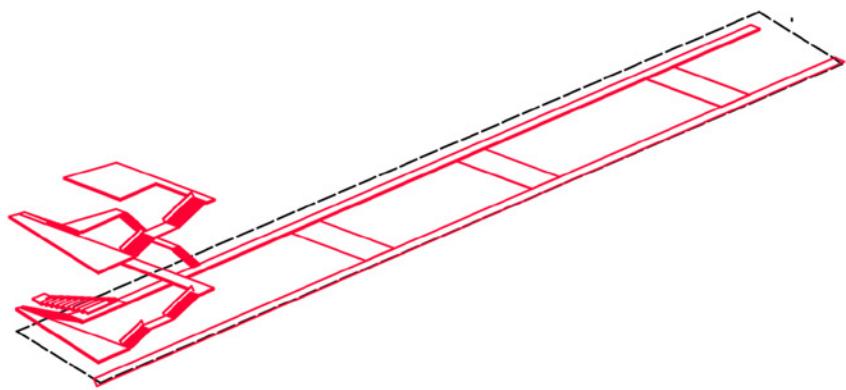

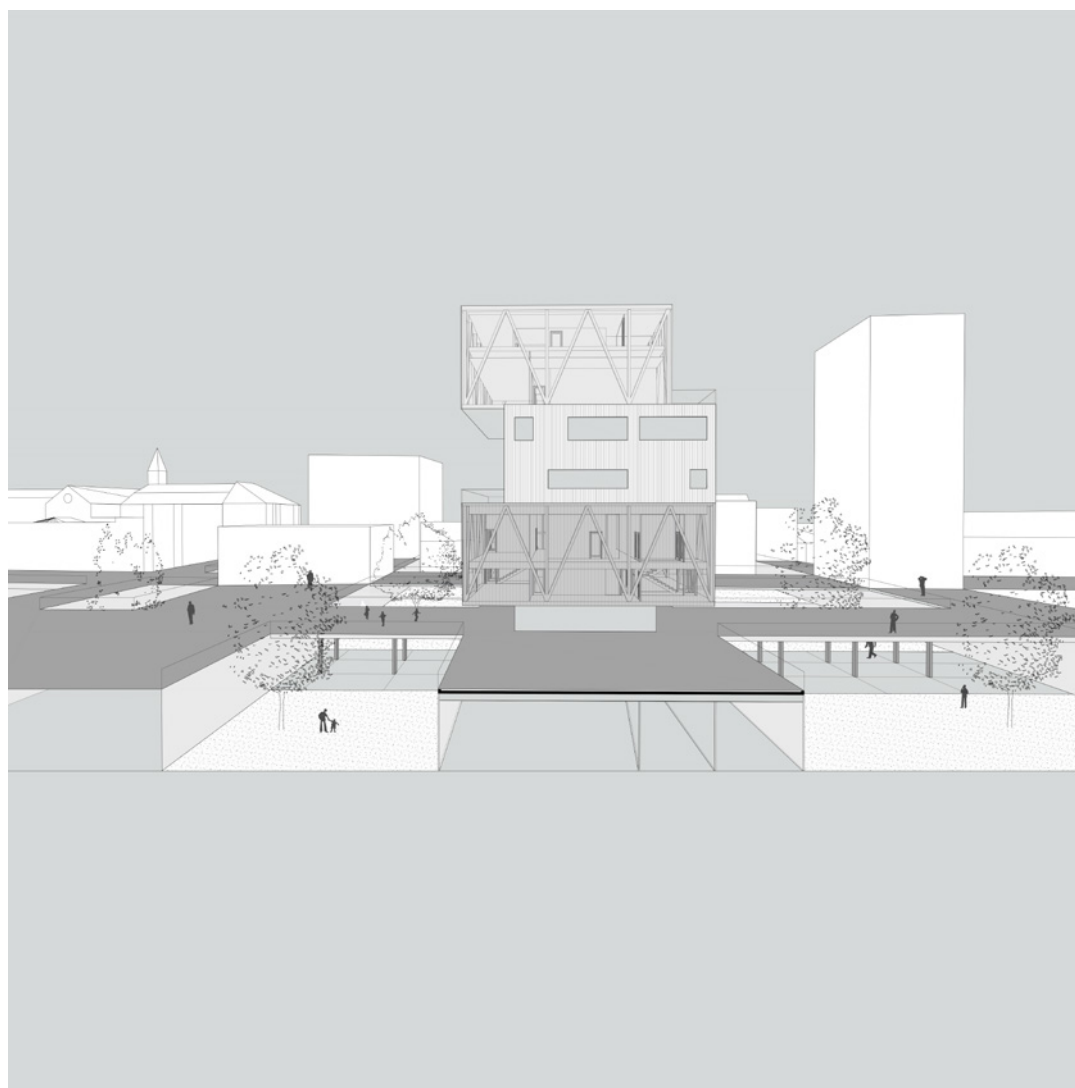

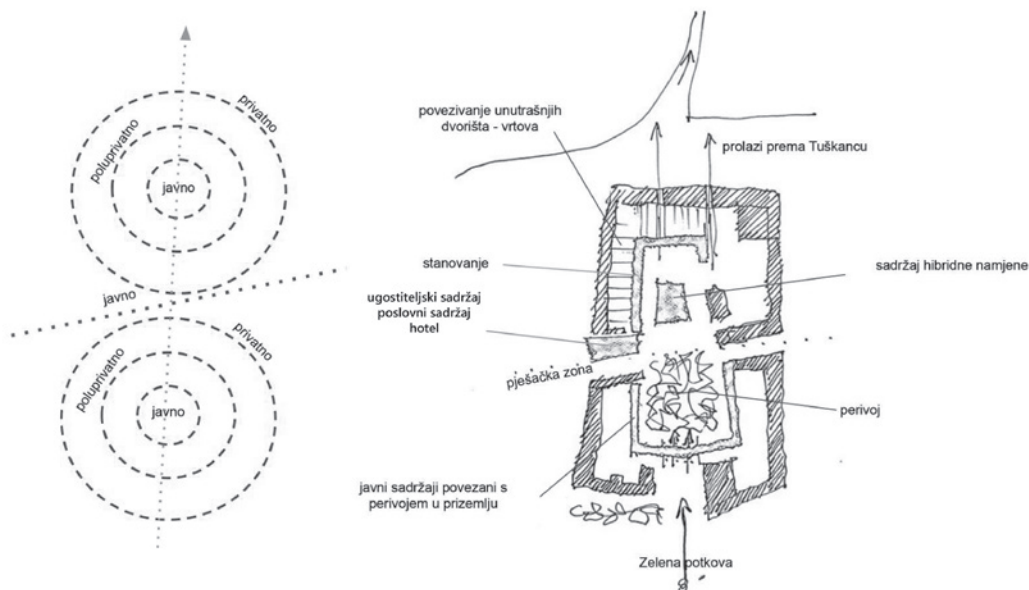

PERSPEKTIVNI PRIKAZ EKSTERIJERA

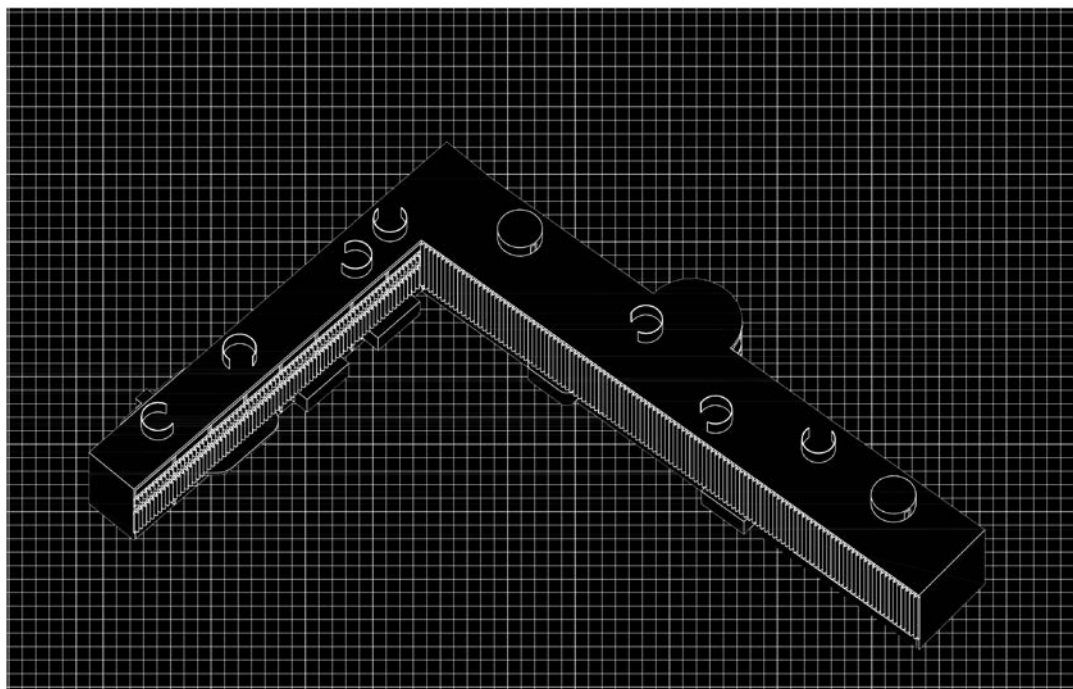

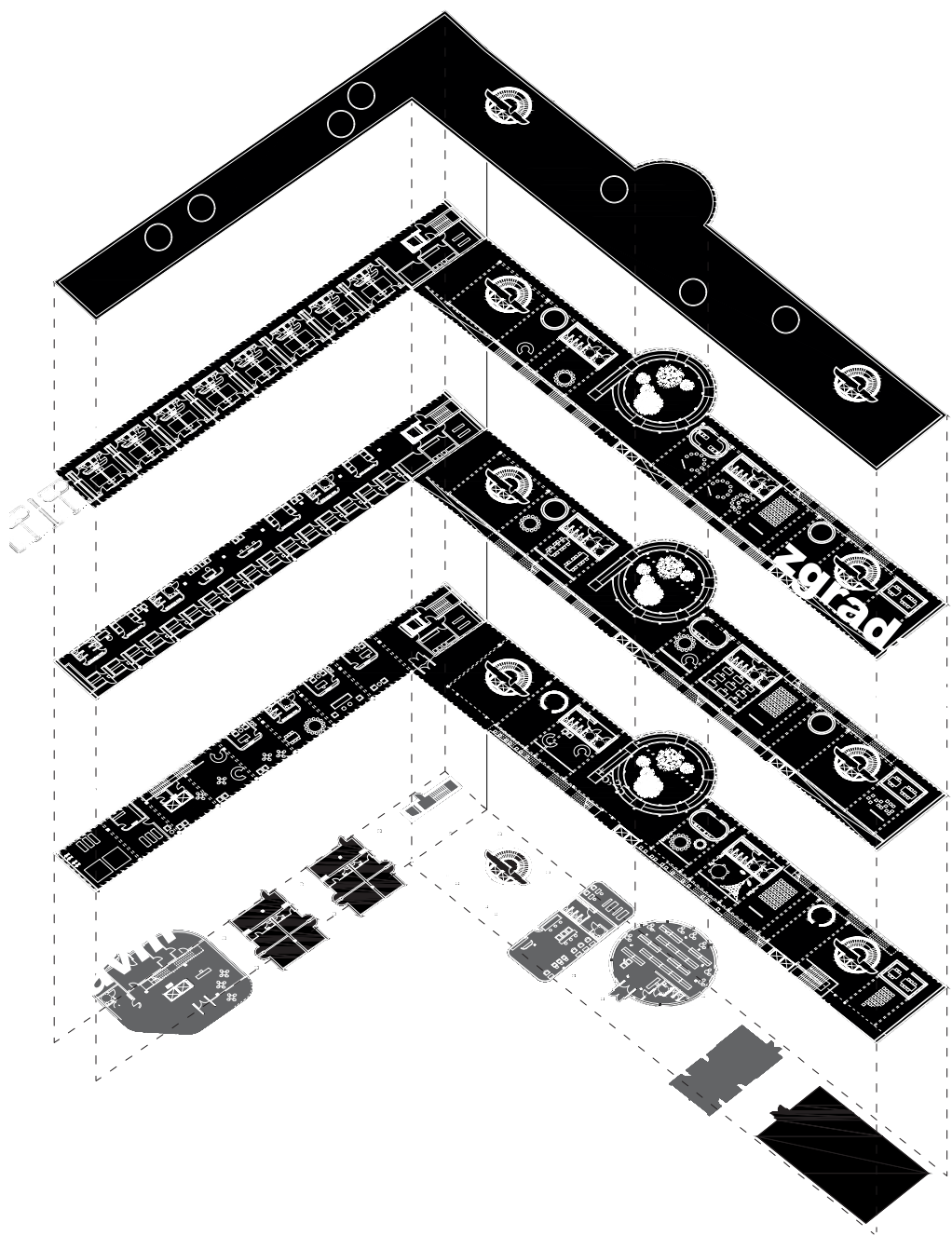

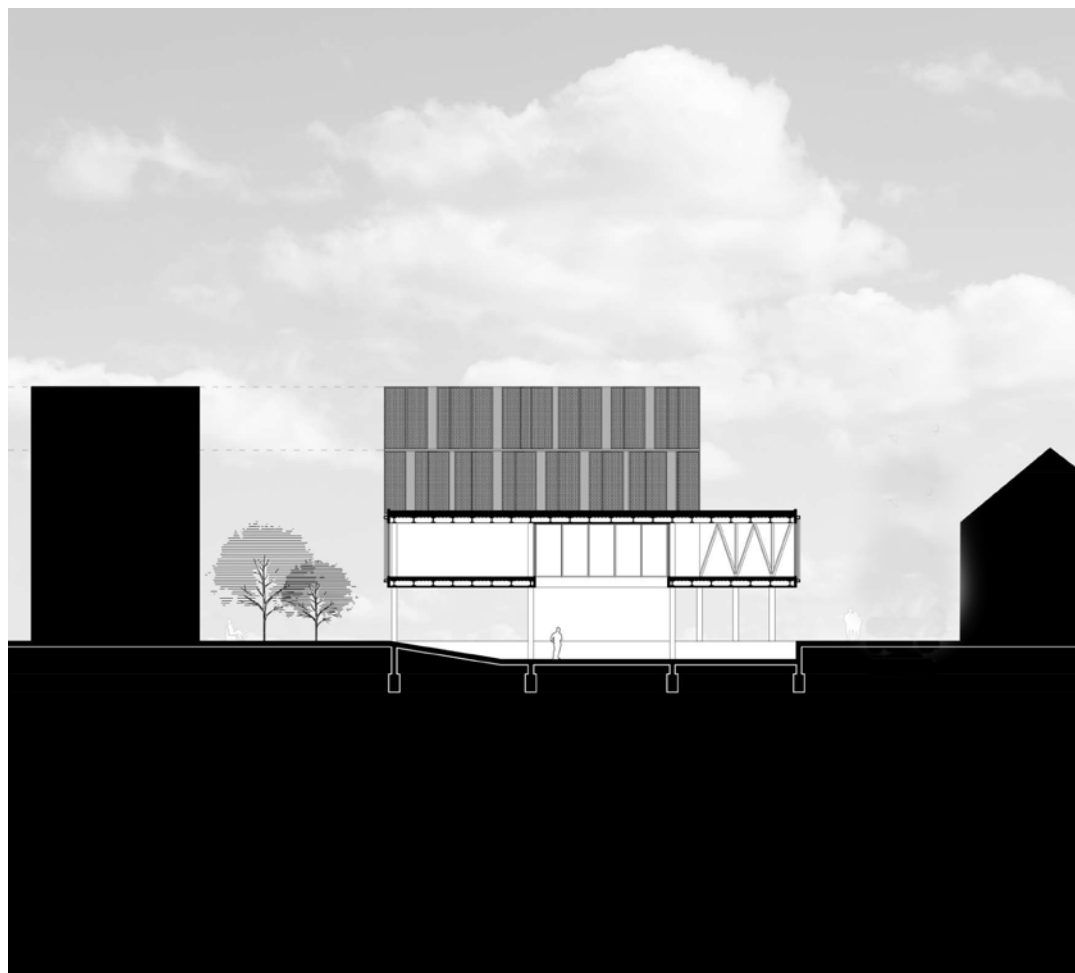
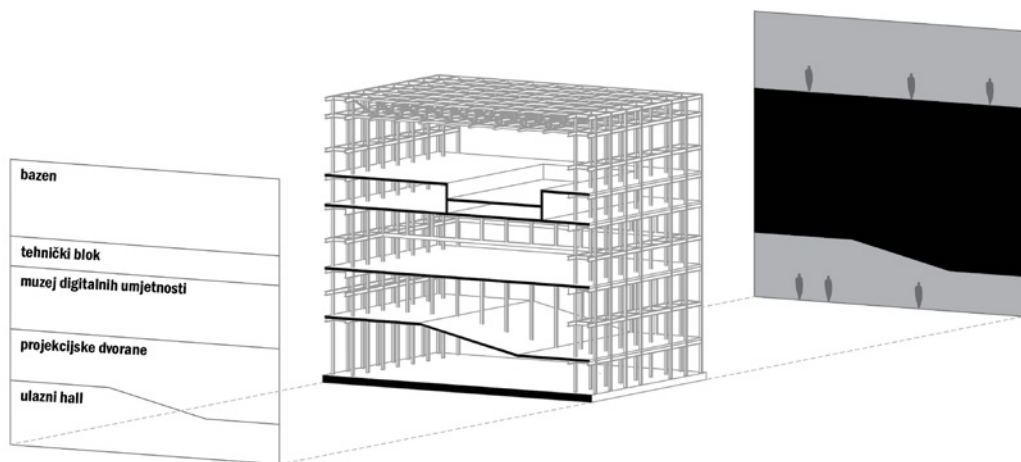
Cilj je ostvariti novu pješačku zonu koja integrira oba bloka i stvoriti nove javne prostore različitih karaktera i atmosfera. Nova arhitektonska intervencija fragmentirani je kolaž točki, linija i polja.

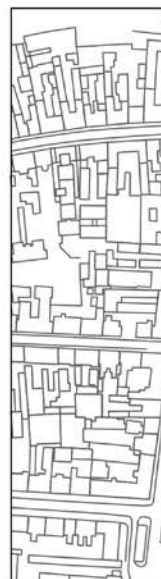

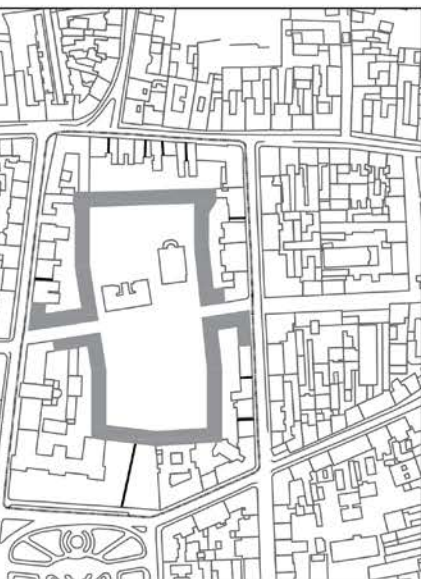
Cilj intervencije je postići spajanje oba bloka (24 i 31) i stvoriti novi javni prostor unutar novoobjedinjenog bloka. Nova arhitektura služi kao svojevrsno „unutarnje pročelje“ novog umetnutog javnog prostora i novog vremena montiranog unutar postojećeg bloka. Obodna izgradnja bloka je sačuvana, a time i postojeća slika centra grada, dok se iznutra stvara novi suvremeni javni prostor nastanjen javnim i privatnim sadržajima. Polivalentnost arhitekture omogućuje stalnu mijenu prostora i sadržaja, prožimanje ljudi i različitih događaja, a time i dulji život zgrade. Rezultat je asemblaž zatečenog graditeljskog naslijeđa i nove arhitekture u tektonski strukturiranoj sintezi vremena i prostora.

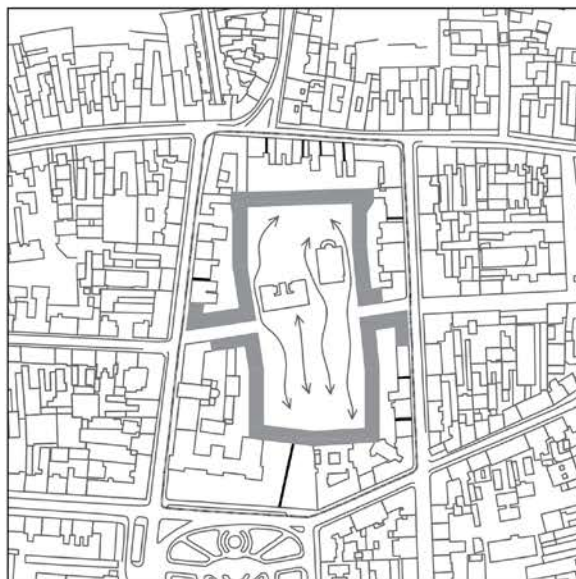
Novo rješenje kolnog prometa - Varšavska ulica se tunelira i postaje pješačka

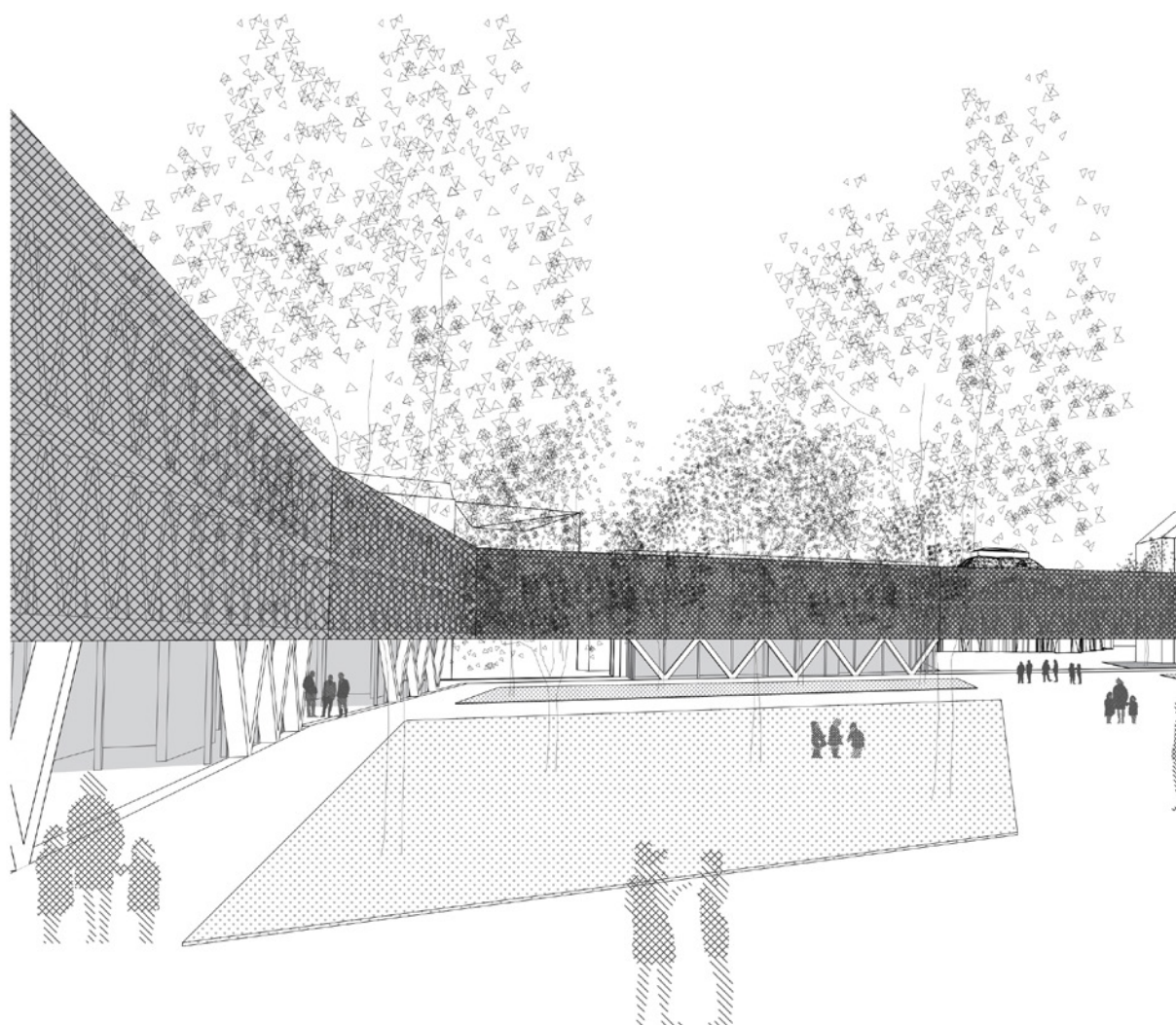
Odvajanje pos
(novom gradnj

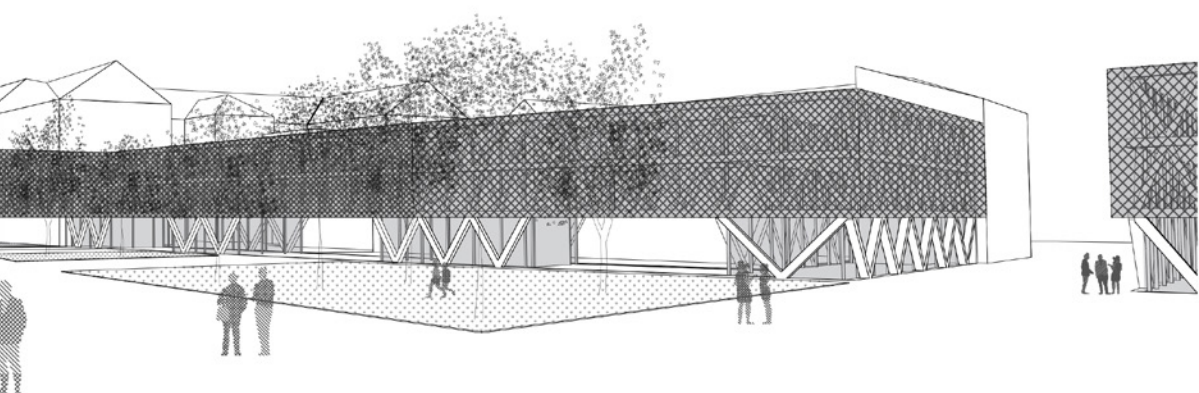

Stojeće gradnje novom ovojnicom
(om) i stvaranje bloka unutar bloka

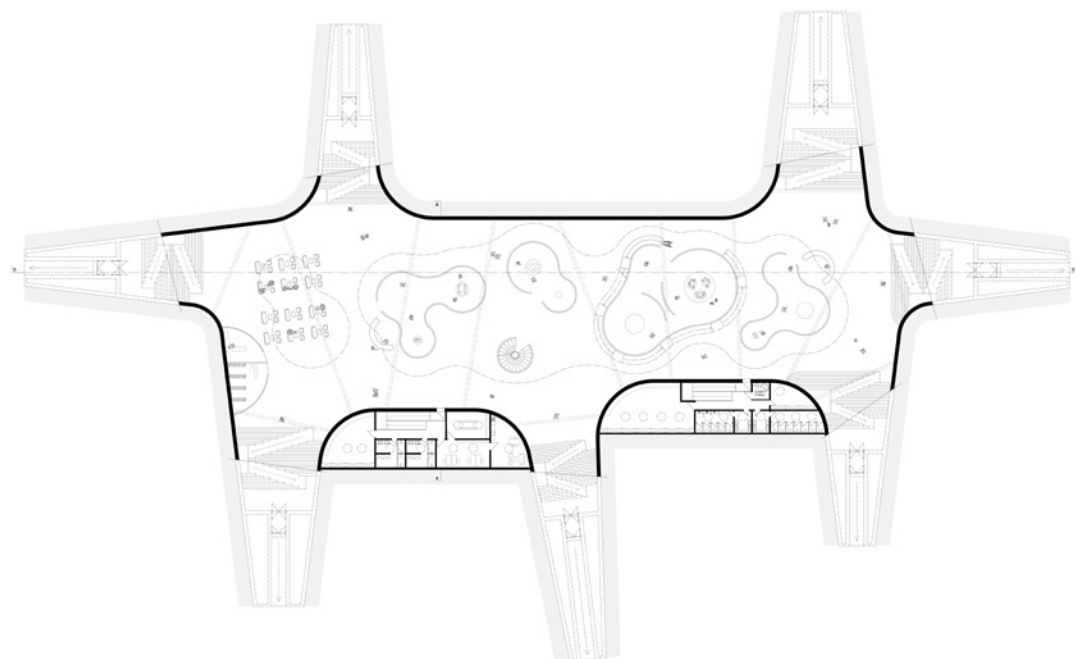
Spajanje unutrašnjosti blokova 24 i 31 te dobivanje
jedinstvenog novog prostora

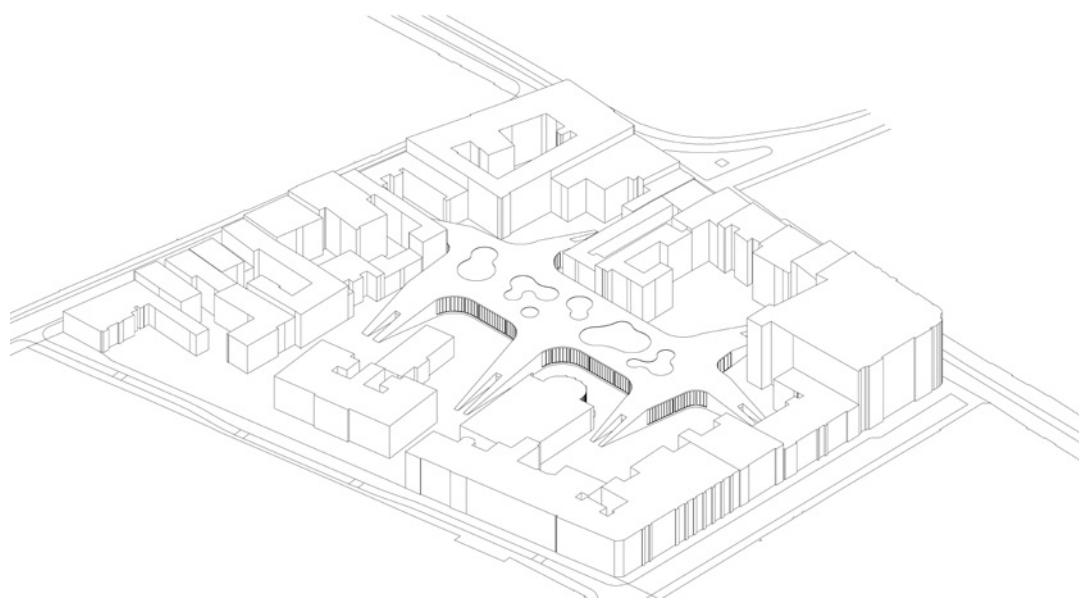

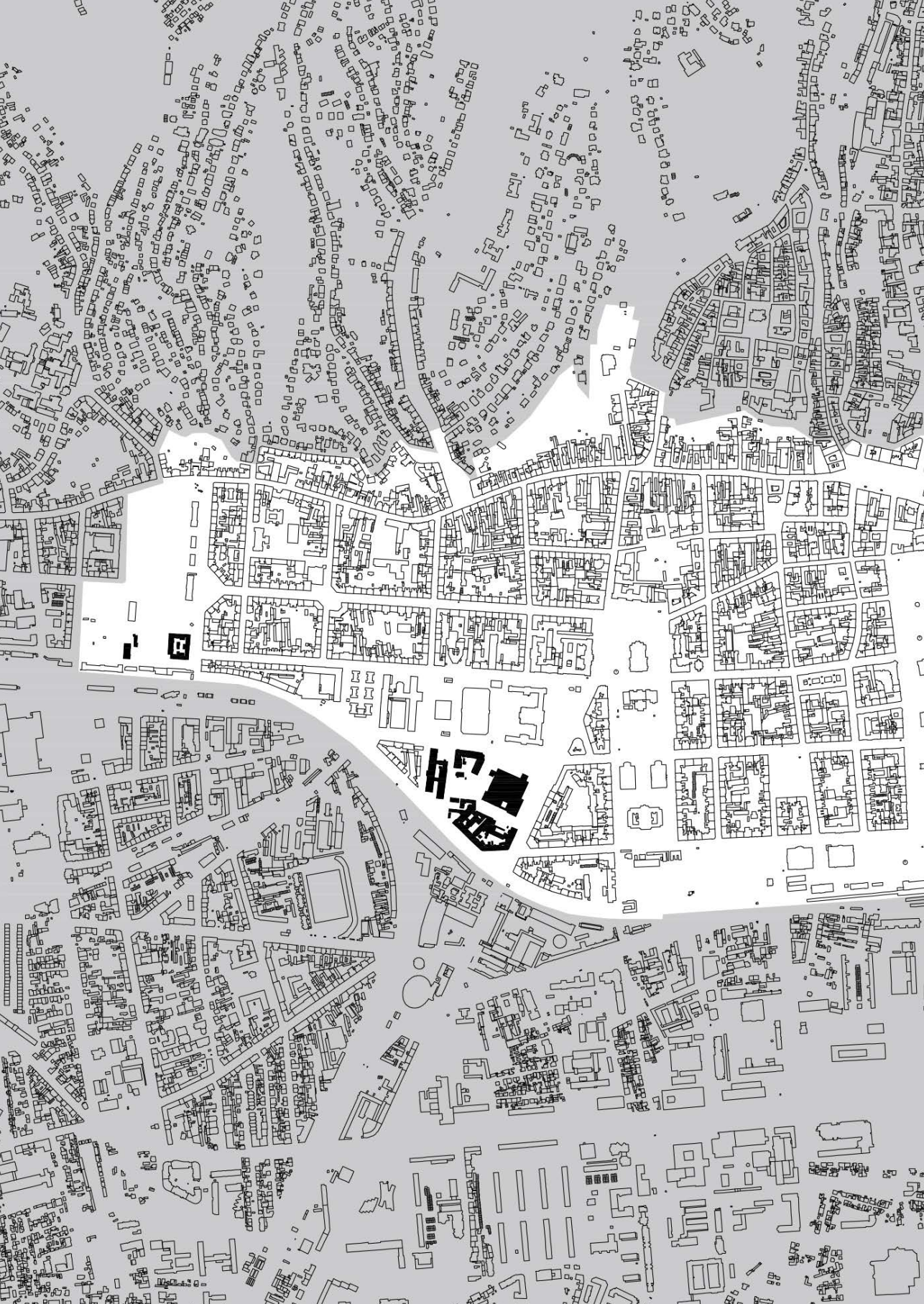
MONTAŽA TOČKE: GALERIJA-PASAŽ U BLOKU

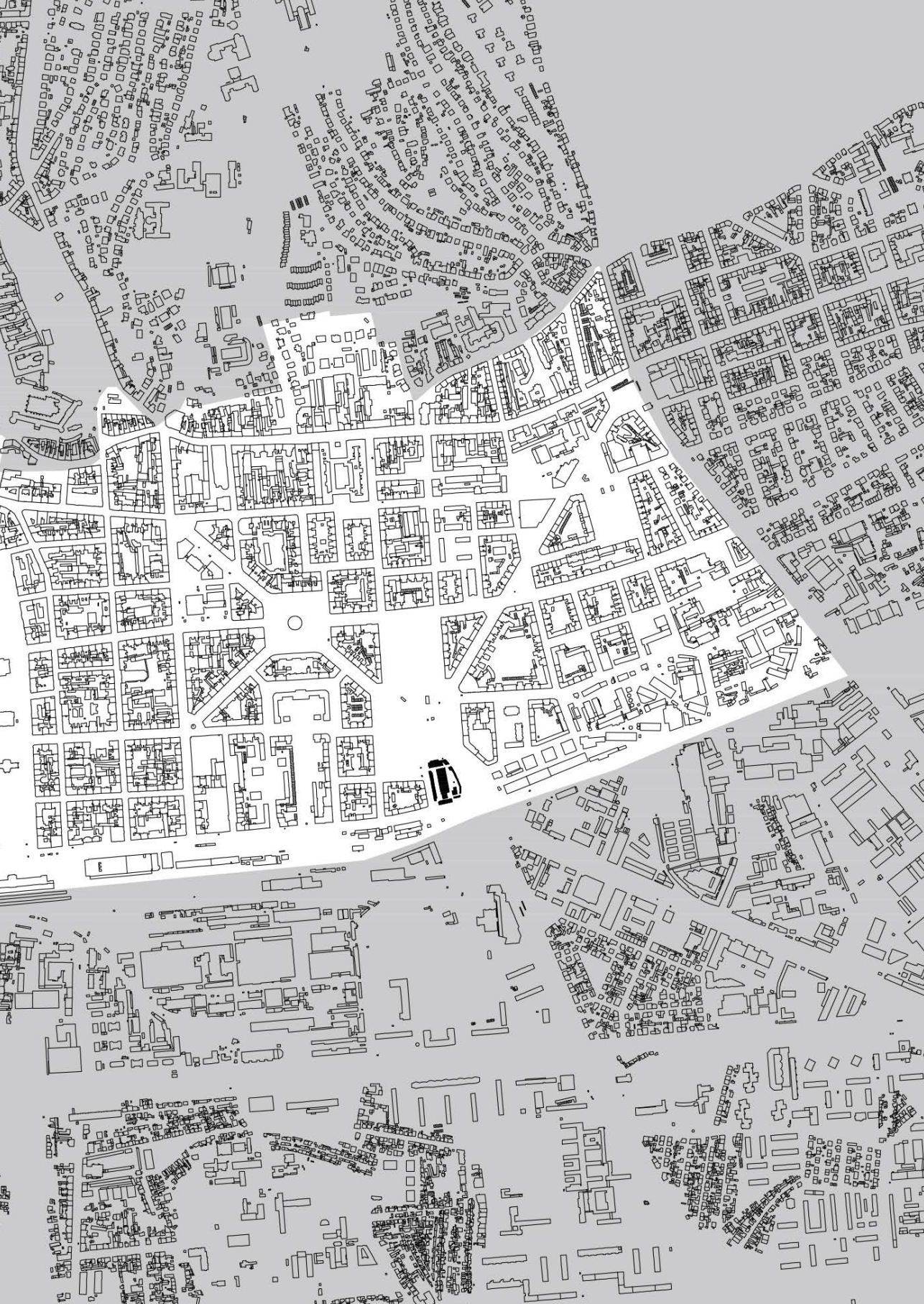
Unutar bloka 24 koncipira se točka — atraktor; galerija kao javni prostor unutar prohodnog bloka. Krov nove arhitekture ozelenjen je i služi kao svojevrsno unutarnje dvorište stanovnicima bloka. Novi umetnuti polivalentni javni prostor omogućuje zadržavanje ili prolazak, pa može poslužiti kao svojevrsni ekspandirani pasaž, tradicijski već prisutan u imaginariju građana Donjeg grada („Oktogon“ i sl.).

studenti	Romana Avar, Jelka Margarita Bogdanić, Snježana Borojević, Katarina Čičak, Borna Klišanin, Ana Komadina, Katarina Špoljar, Mihaela Tomić	
	prof. mr. sc. Boris Koružnjak	
	Ikoniziranje–Definiranje–Konzerviranje blok Talovčeva–Republike Austrije–Hanuševa ul. –Trg Rep. Francuske; blok Kršnjavoga–Savska–Jukićeva–Pierottijeva ul.; blok Kneza Višeslava–Branimirova–Kružićeva ul.	
	kolegij	zimski semestar
		ak.god. 2020./2021.
	Radionica arhitektonskog projektiranja 3	

DONJOGRADSKI BLOK — OBNOVA URBANOG ARTEFAKTA

prof. mr. sc.
Boris Koružnjak

...urbana obnova, urbana regeneracija / rehabilitacija / rekonstrukcija / revitalizacija gradskog središta — opsežne promjene grada (strukturne, sadržajno funkcionalne, prometne, socijalne,...)

Pod krovnom temom *Donjogradski blok — obnova urbanog artefakta* zadatak ove radionice arhitektonskog projektiranja istražuje metode projektiranja koje obuhvaćaju analizu, sistematizaciju dosadašnjeg arhitektonskog znanja te završnu izradu arhitektonsko-urbanističkog projekta unutar cjelovitog obuhvata odabranog donjogradskog bloka.

Uzevši u obzir multifunkcionalnost, infrastrukturni, socio-ekonomski kao i ostale potencijale bloka, provodi se analiza zatečenih i planiranih parametara kroz oblikovne i upotrebne elemente arhitekture: lice—naličje; puno—prazno; izgrađeno—neizgrađeno (zeleno); javno—privatno; otvoreno—zatvoreno (lođe, trijemovi, dvorišta), promet, ...

Predloženi novi / postojeći načini korištenja i ostale specifičnosti koje čine identitet bloka rezultiraju novom kompozicijom koji bi mogla ponuditi odgovor na konkretan prostorni, urbani, socijalni, tehnološki i ekonomski problem. U sklopu analiza preispituju se alternativno čitanje arhitekture, mogućnosti principa i modela vezanih uz novi digitalni / virtualni svijet, ali na pozicijama postojećeg „analognog“, materijalnog te njihova međusobna interakcija.

Principi „zdravog planiranja i projektiranja“ unutar arhitektonskog prosjeda uvode teme u rasponu od tehnologije građenja do teorije arhitekture i urbanizma — mjerila pojedinačnog objekta do mjerila grada.

TEZE :

grad kao primjer održivog sustava — „smart city“

gustoća grada — izgrađeno / neizgrađeno — javno / privatno —
ulica / dvorište...

DONJOGRADSKI BLOK — DINAMIČKI PROCES PERMANENTNE
TRANSFORMACIJE

ikoniziranje — definiranje — konzerviranje

ZADATAK :

kreativno ispitivanje prostornih mogućnosti „hibridnih“ sadržaja u
sklopu zagrebačkih donjogradskih blokova

definiranje najprikladnijeg programa / sadržaja unutar odabranog
bloka

TEMATSKE CJELINE :

uslužne djelatnosti / komunikacijska infrastruktura / društveni sadr-
žaji / centri inovacija / edukacija / međugeneracijsko stanovanje / ...

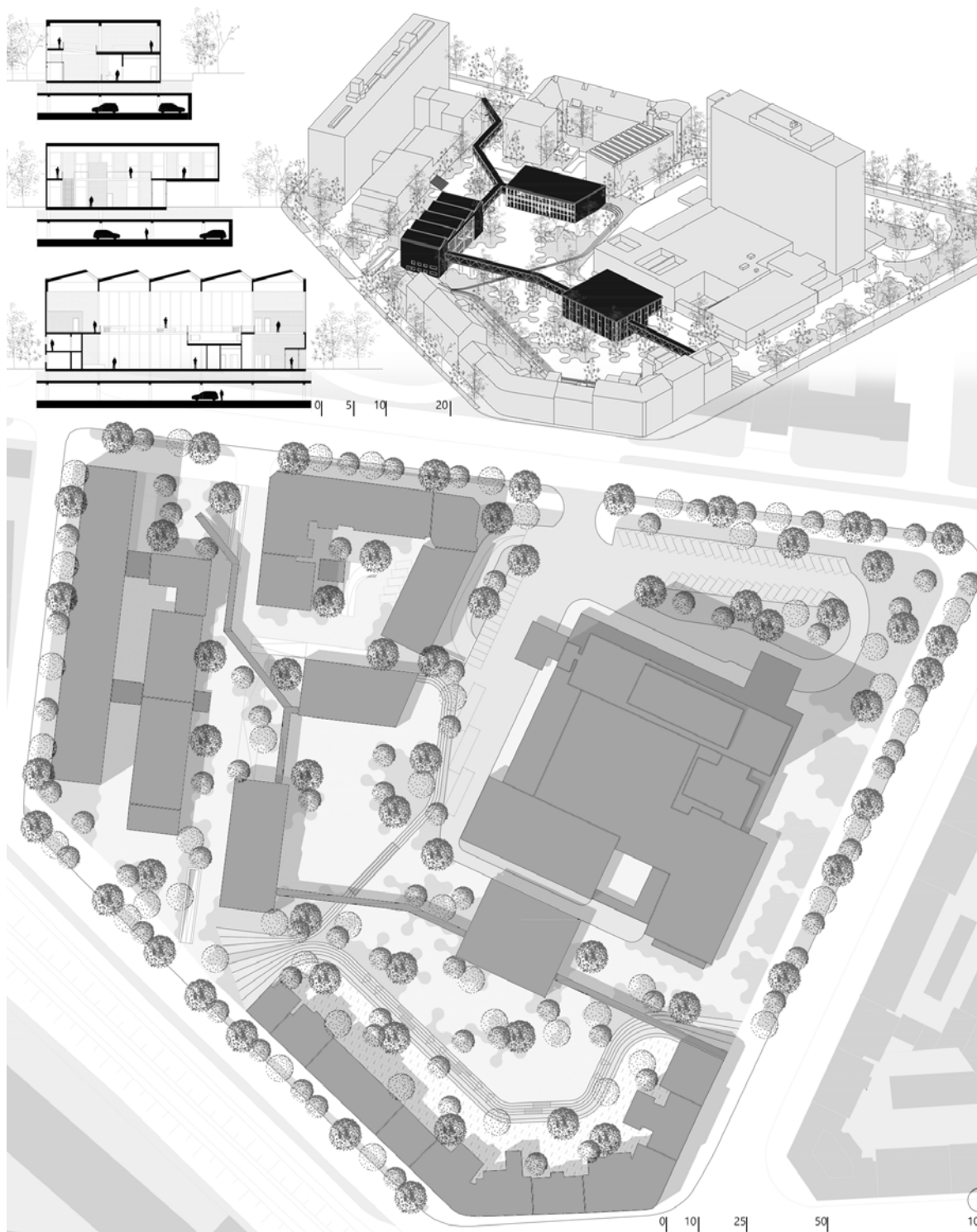
CILJ :

istraživanje različitih mogućnosti definiranja arhitektonskog zadatka
u zadanim uvjetima specifične urbane slojevitosti

definiranje zadatka / teme izvan standardnih funkcionalnih programa

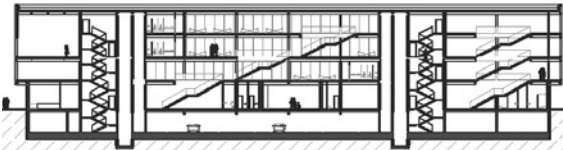
Nova studentska aleja primarni je tranzicijski prostor koji spaja studentske sadržaje na potezu Studentski centar — Likovna akademija. Potrebni studentski sadržaji: menza, kulturni centar i prostor za rad raspršeni su u tri zasebna paviljona, svaki sličnog oblikovanja, međusobno povezanih odignutom galerijom kao toplom vezom dva suprotna kraja bloka. Međusobno razmaknuti paviljoni oko sebe stvaraju trgove tako da se čitava unutrašnjost aktivira kao mjesto raznih aktivnosti, druženja, odmora. Oblačenjem paviljona u opeku oni postaju nova umjetnička platna, nadogradnja već postojećim muralima, galerija na otvorenom te pozitivno mjesto okupljanja novih kreativaca i umjetnika. Blok postaje prostor zadržavanja, a ne samo tranzicije.

Koncept se sastoji od definiranja granice blokova konstrukcijom koja će dati novo lice unutrašnjosti obuhvata i stvoriti kvalitetniji javni prostor. Kod sjevernog dijelu dolazi samo do zatvaranja, dok na južnom dijelu, osim jasnog zatvaranja i definiranja granice, planira se izgradnja nove stambene zgrade, koja će upotpuniti stambeni blok.

Središnji dio dobiva novu društvenu i javnu namjenu, sa sadržajem koji je orijentiran mladima i studentima. Oblikovno zgrada prati karakterističnu strukturu susjednih zgrada.

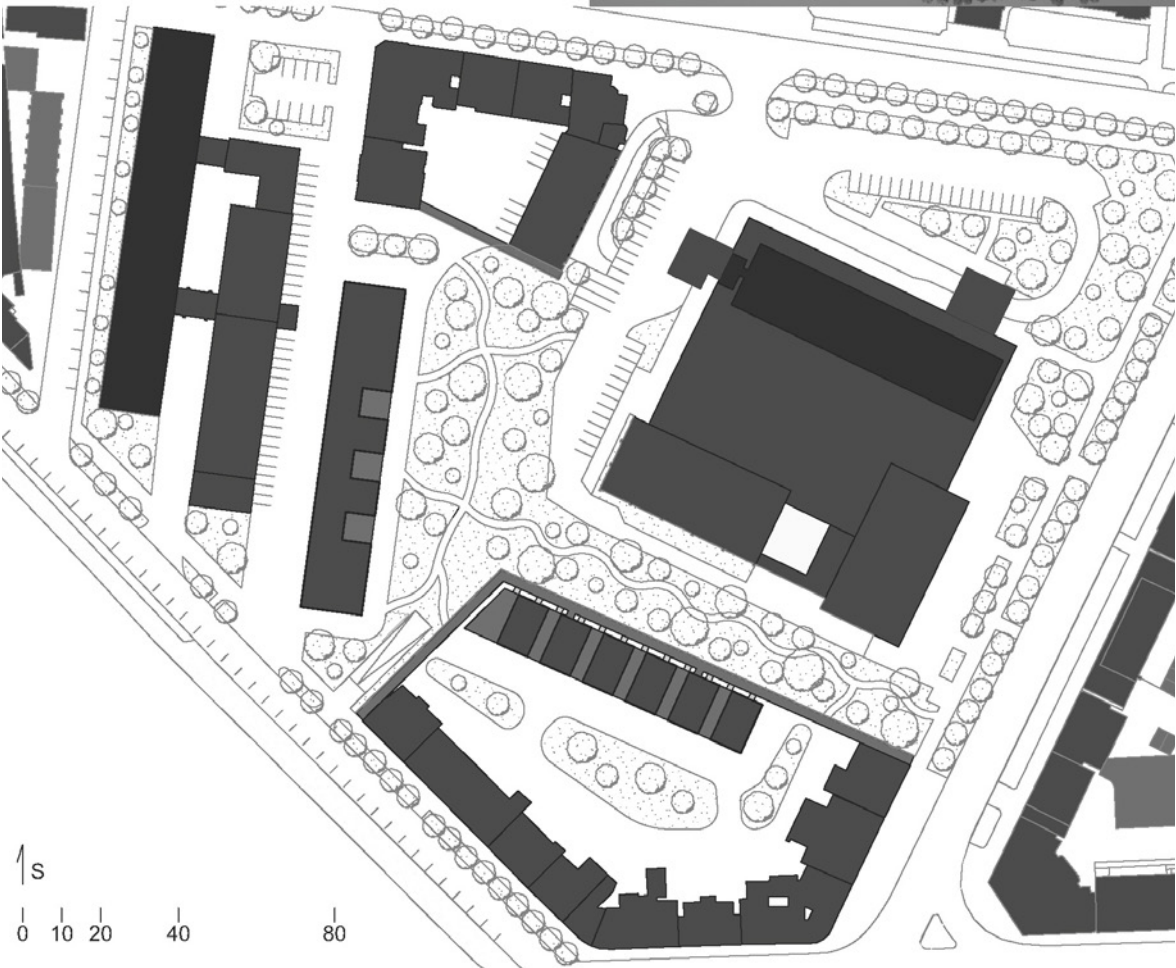
Centar za inovacije

Stanovanje

0 5 10 20 40

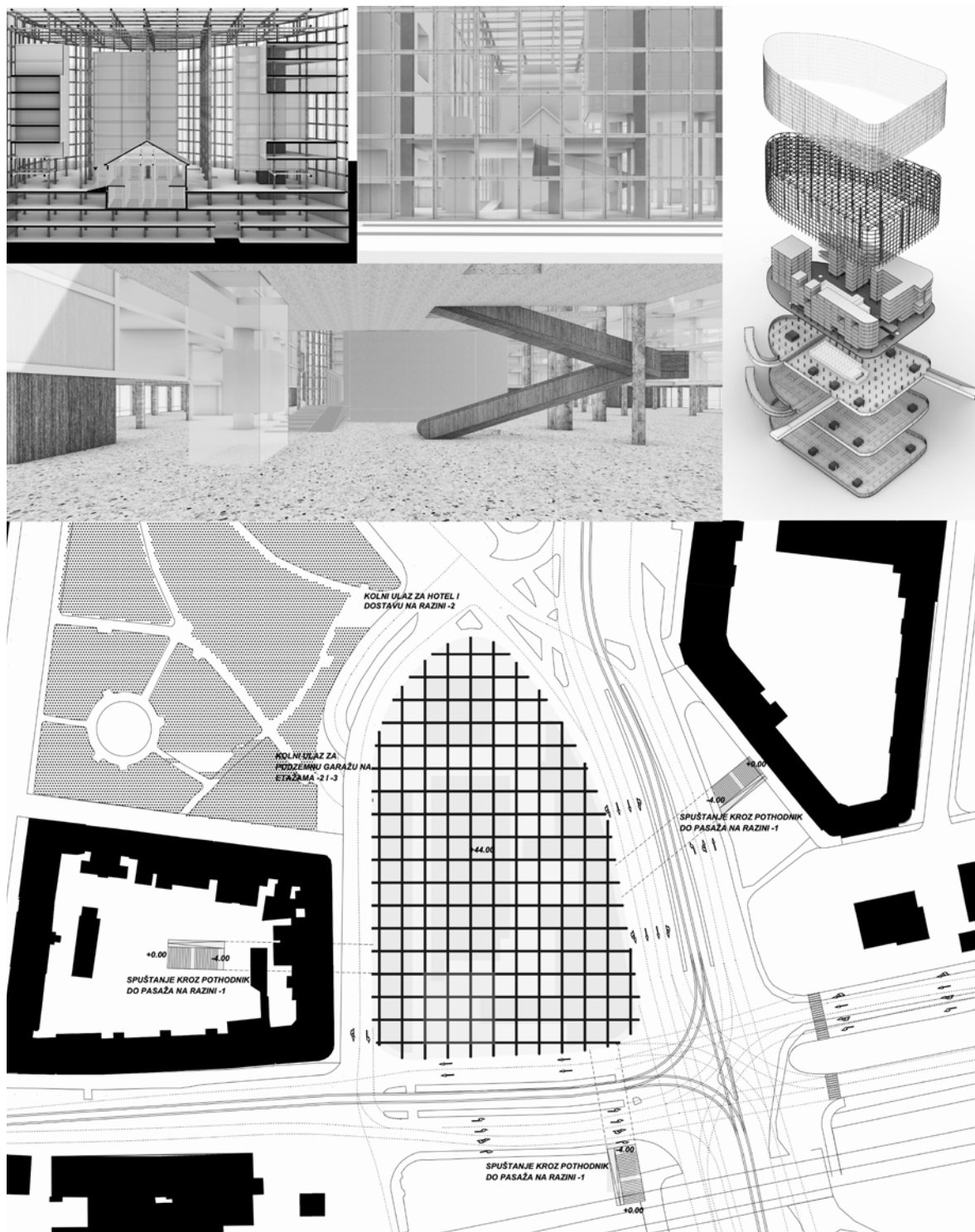
s

0 10 20 40 80

BLOK 150 omeđen je ulicama Kneza Višeslava, Branimirovom i Kružićevom ulicom. U neposrednoj blizini nalazi se park Petra Krešimira IV. Na sredini Bloka 150 nalazi se Branimirova tržnica koja ima veliki potencijal artikulacije okolnog gradskog prostora. Postojeća zgrada tržnice obnovljena je i poprima sadržaje suvremene tržnice, poput tradicionalno svježih namirnica, polugotovih jela, pripremljenih jela, večernjih druženja, restorana,, ...

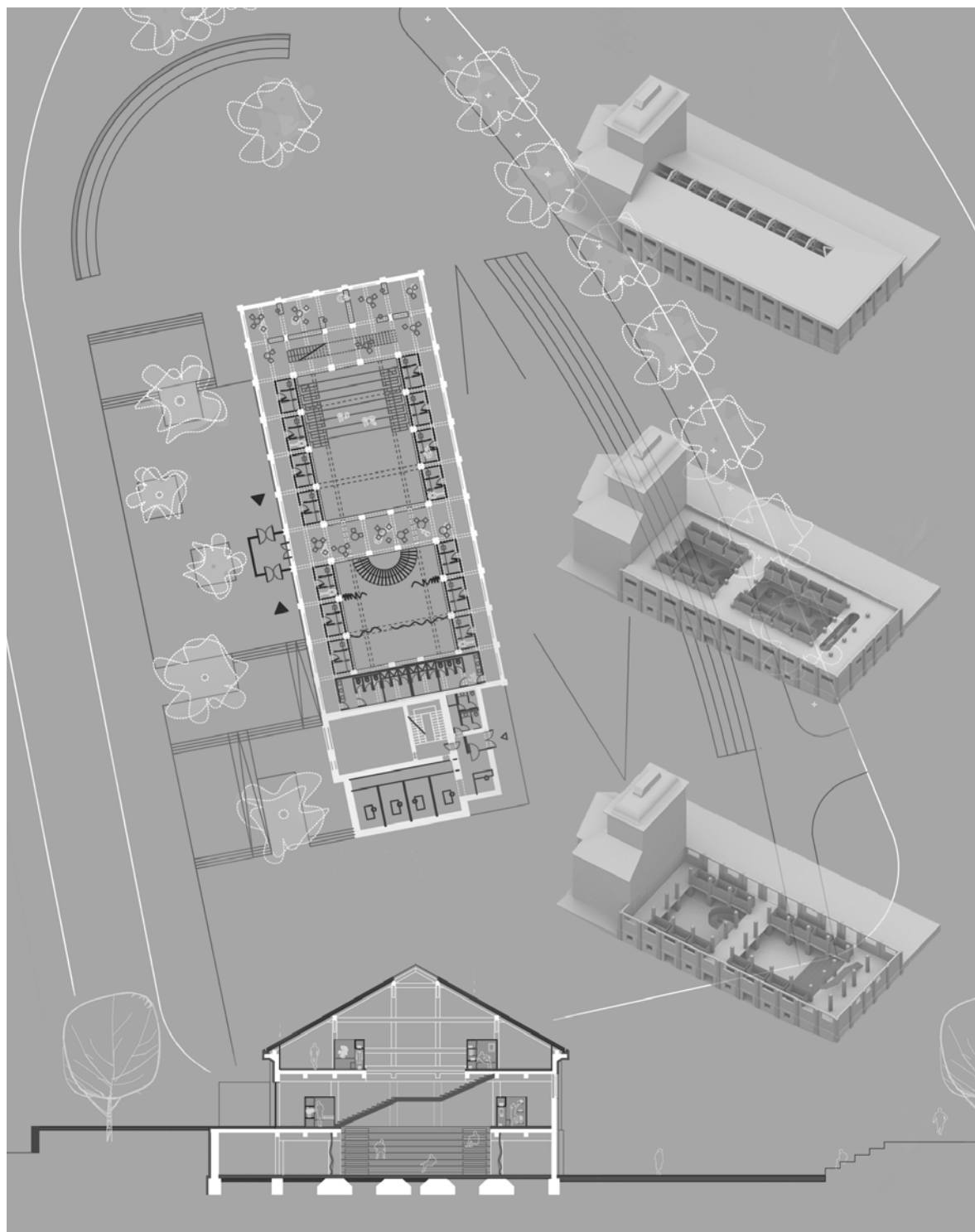
Blok 150 prekriven je staklenom „kapom“ koja zatvara blok i stvara karakterističnu mikrolokaciju u gradu. Ispod staklenog poklopca, osim postojeće zgrade tržnice, dodani su novi sadržaji poput hotela, stambene zgrade i poslovne zgrade. Ispod postojeće razine terena nalazi se pasaž kroz koji se pristupa unutrašnjosti bloka, pothodnicima sa okolnih blokova. Na istoj razini nalazi se zona za dostavu namirnica do tržnice, prilaz hotelu i direktan ulaz u hotel. Osim pasaža na etaži –1, postoje i dvije podzemne etaže garaže. Na razinama podzemne garaže nalaze se sve potrebne servisne prostorije.

Plato na južnom dijelu bloka postavljen je na visini planirane stanice vlaka koja vozi od aerodroma do Bloka 150.

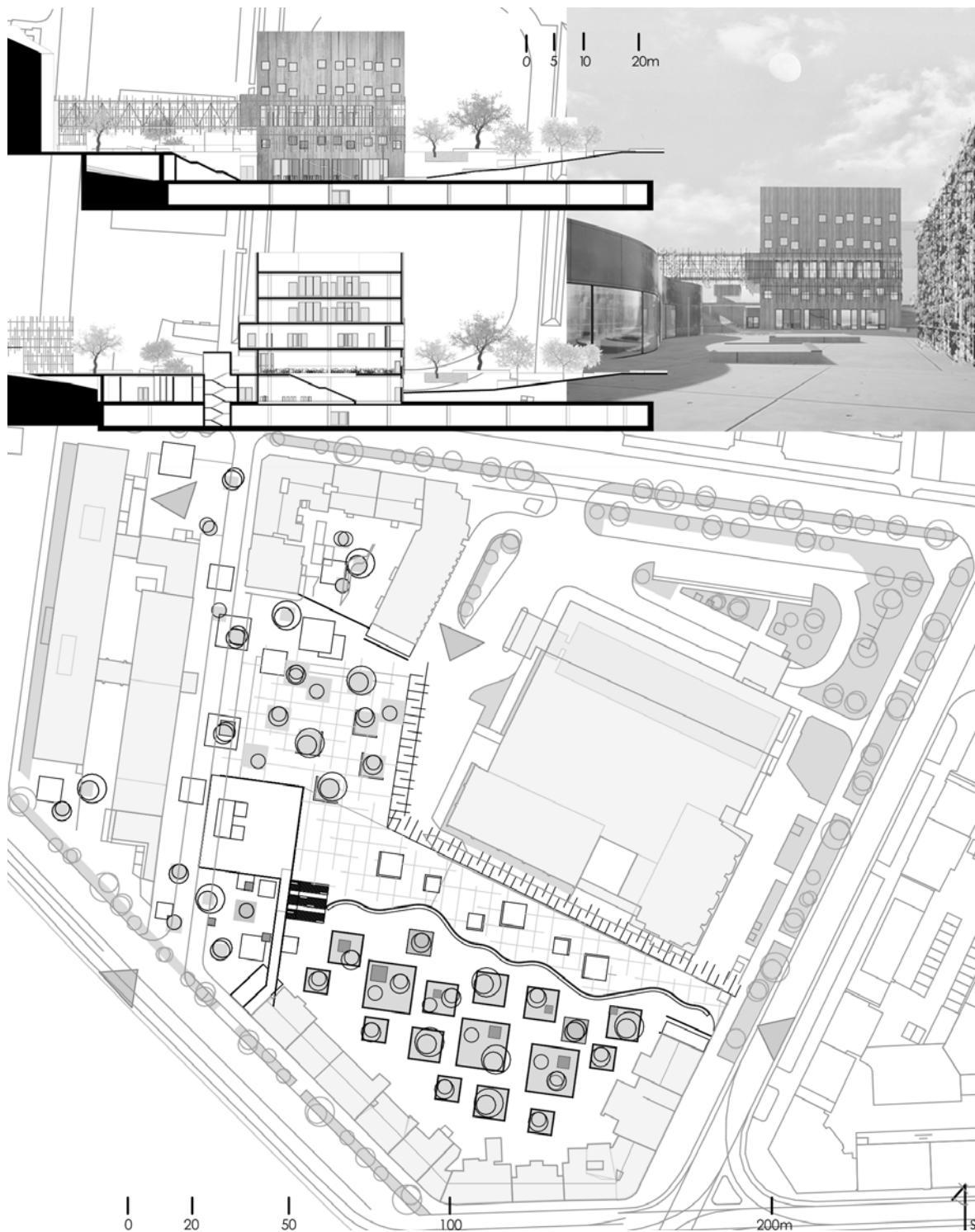

Postojeća zgrada tržnice se zadržava i dobiva novu namjenu, u nju se postavlja urbana farma. Uzgoj povrća pod kontroliranim uvjetima. Zgrada tržnice se „poklapa“ novom zgradom koja ju okružuje sa svih strana i postojeća zgrada postaje kuća u kući. Nova zgrada je postavljena s namjerom maksimalne iskoristivosti parcele, ali uz ostavljanje puta za pješake. Promišljanje koncepta je išlo u smjeru da se od lokacije napravi zatvorena struktura, inspirirano okolnom blokovskom izgradnjom. U prostorima nove zgrade se nalaze uredi i laboratoriji koji su u vezi s urbanom farmom. Zgrada je dostupna i vanjskim korisnicima, pogotovo prizemna etaža i krovna terasa. Prolaznik će postojeću zgradu najbolje vidjeti s južne strane iz Branimirove ulice, na kojoj je središnji dio pročelja uvučen i bez zaštite za sunce.

Projekt je svojevrsni poligon za promišljanje uloge arhitekta u suvremenom trenutku i potentnosti njegovog djelovanja u okviru socijalnih i ekoloških problema vlastitog konteksta. Branimirova tržnica jedan je u nizu zagrebačkih prostora neiskorištenog potencijala, koji u ovom scenariju udomljuje dva naizgled nepovezana sadržaja, ali s jasnom socijalnom porukom. Tržnica postaje prostor inkluzivnog stanovanja za ljude bez doma, koje se povezuje s javnim prostorom i taj način povezuje društvo s onima koji su se našli na njegovim rubovima.

Unoseći novu arhitekturu — „smirenu“ interaktivnu arhitekturu — te uvodeći i temu perivoja kao jedno od oblikovno-prostornih tematika unutar same arhitekture postignuta je komplementarnost postojećih netaknutih sadržaja te novog oblikovanja koga ispunjavaju stari sadržaji — reciklaža sadržaja/namjene. Tretiranjem plohe krova, odnosno postojeće plohe tla, kao multifunkcionalnom fasadom, interdisciplinarnom površinom s predviđenim spletom različitih grupacija korisnika, uspostavljen je prostor igre, zabave, odmora — otoci zelenila. Povezivanjem unutarnjeg i vanjskog, javnog i privatnog, zatvorenog i otvorenog u jedinstvenu prostornu sintagmu uspješno je naglašena potrebitost korisnika kao davaoca značenja samoj arhitekturi. Hybrid je prostorno ostvarena socijalna komponenta.

Novi objekt oblikovan je relativno pravilno u dva okomita poteza. Objekt zatvara nedovršeni dio stambenog bloka na jugu te na taj način garantira privatnost postojećoj izgradnji, dok na sjeveru oblikuje novo lice pješačkog prolaza. Takav smještaj kao posljedicu ima formiranje novog trga u unutrašnjosti bloka u sklopu kojeg se planira nova urbana oprema gledališta i izložbenog prostora na otvorenom. Definiranje sadržaja proizlazi iz konkretne analize okolne namjene. Prepoznati su problemi i prostorni nedostaci Muzeja za umjetnost obrt i Škole primijenjene umjetnosti i dizajna u neposrednoj blizini.

EDUKACIJSKE RADIONICE RESTAURATORA I KUSTOSA

+

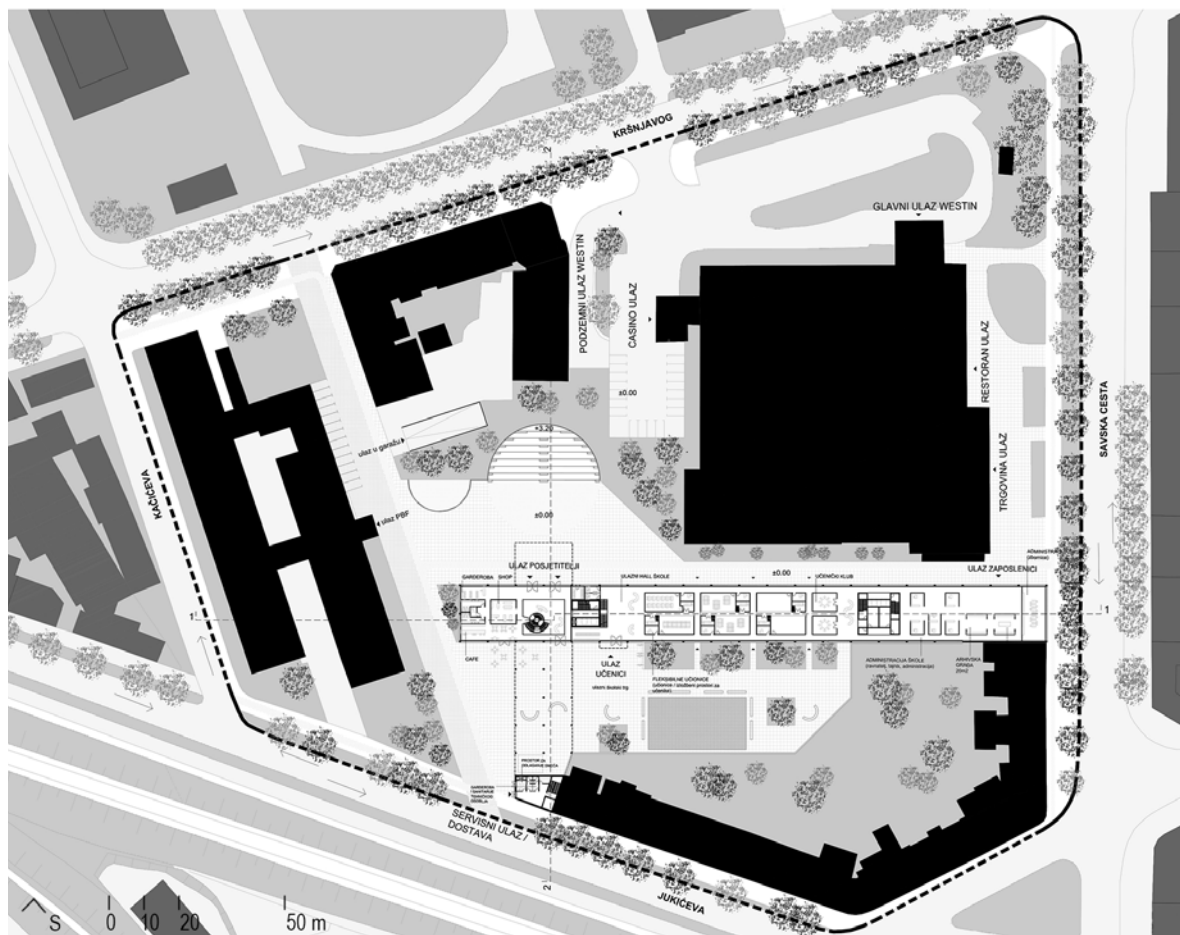
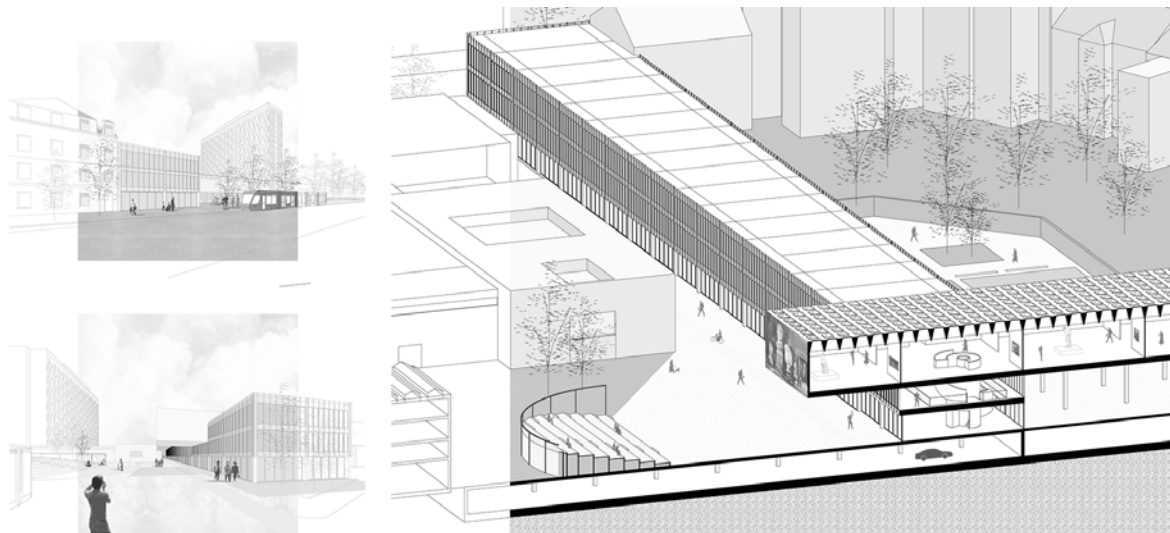
ŠKOLA PRIMJENJENIH UMJETNOSTI I DIZAJNA

+

IZLOŽBENI PROSTOR

=

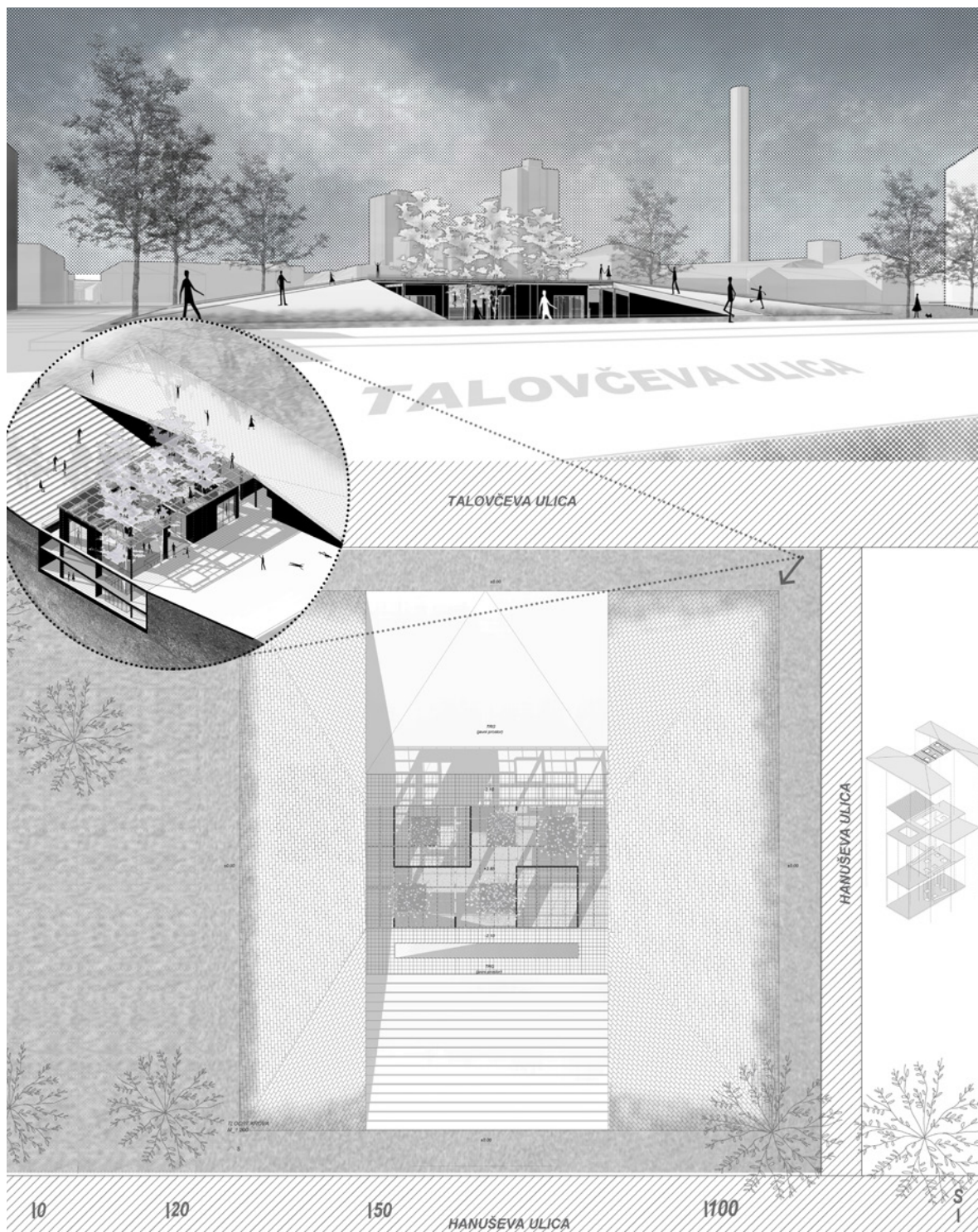
KULTURNA SPUŽVA

Predložena lokacija obuhvaća blok Talovčeva ulica—Republike Austrije—Hanuševa—trg Francuske Republike smješten u blizini zapadnog kolodvora. Uzimajući u obzir svakodnevnicu Donjeg grada, formiran je sadržaj projekta — centar za kulturu.

Forma se stvara analizom zelenih površina u samom središtu grada — većina je skrivena unutar okrilja donjogradskih blokova, ostavljajući samo malu količina onih uređenih površina, dostupnih svima. Samim time ideja je da se ona zadrži na način da kuća bude ukopana.

Kuća je ukopana za tri etaže od kojih se ona prva (krov) izdiže iznad linije tla kao nagovještaj njenog bivanja u prostoru. Istočno uz kuću smještena je javna garaža, a s obzirom da je park dr. Franje Tuđmana u potpunosti rasterećen od izgradnje, na parceli je smještena i manja poslovna zgrada koja bi nadoknadila izgubljene poslovne prostore.

studenti

Filip Herljević, Domagoj Leko, Petra
Martinović, Inga Panza, Marin Penava, Fran
Stanić, Luka Završki, Petra Zebić

voditelji

prof. dr. sc. Idis Turato

zadatak

New Generic for New Normal

kolegij

Radionica arhitektonskog
projektiranja 3

zimski semestar

ak.god.
2020./2021.

New Generic istražuje i predlaže novu metodu projektiranja stvarenu kroz sistematizaciju arhitektonskih znanja. U središtu interesa je procesno i kognitivno razumijevanje grada shvaćeno kroz novu prostornu i materijalnu diferencijaciju oblikovnih i upotrebnih elemenata arhitekture. Elementi arhitekture obrađeni i shvaćeni kroz ovaj projekt definiraju novu kuću, kvart i grad.

Potresom oštećen centar grada postaje postaje poligon za testiranje New Generic programa. Osim neoštećenih kuća — fragmenata, ostaju „otoci“, „konfeti“ i glavni prometni pravci, čuvajući granice različitih kvartova, nose memoriju grada. Povijesno i ambijentalno vrijedni — otoci kao zone te konfeti kao pojedinačne građevine — po potrebi se obnavljaju te upravo one u sebi nose duh grada, njegove osnovne karakteristike i posebnosti.

idis turato _ rap3 _ new generic for new normal

#turatoturato #idisturato #newgeneric #newnormal #elements
#parts #readymade

@turatoturato @sesti_kat

New Generic for New Normal

New Generic je radionica arhitektonskog projektiranja RAP 3 koja istražuje i predlaže novu metodu projektiranja stvorenu kroz sistematizaciju arhitektonskih znanja. New Generic je procesno i kognitivno razumijevanje grada shvaćeno kroz novu prostornu i materijalnu diferencijaciju oblikovnih i upotrebnih elemenata arhitekture. Elementi arhitekture obrađeni i shvaćeni kroz ovaj projekt definiraju novu kuću, kvart i grad. New Generic proizvodi gradotvornu masu, a u prazninama otvara mogućnost za razvoj i život Nove Gradske Prirode.

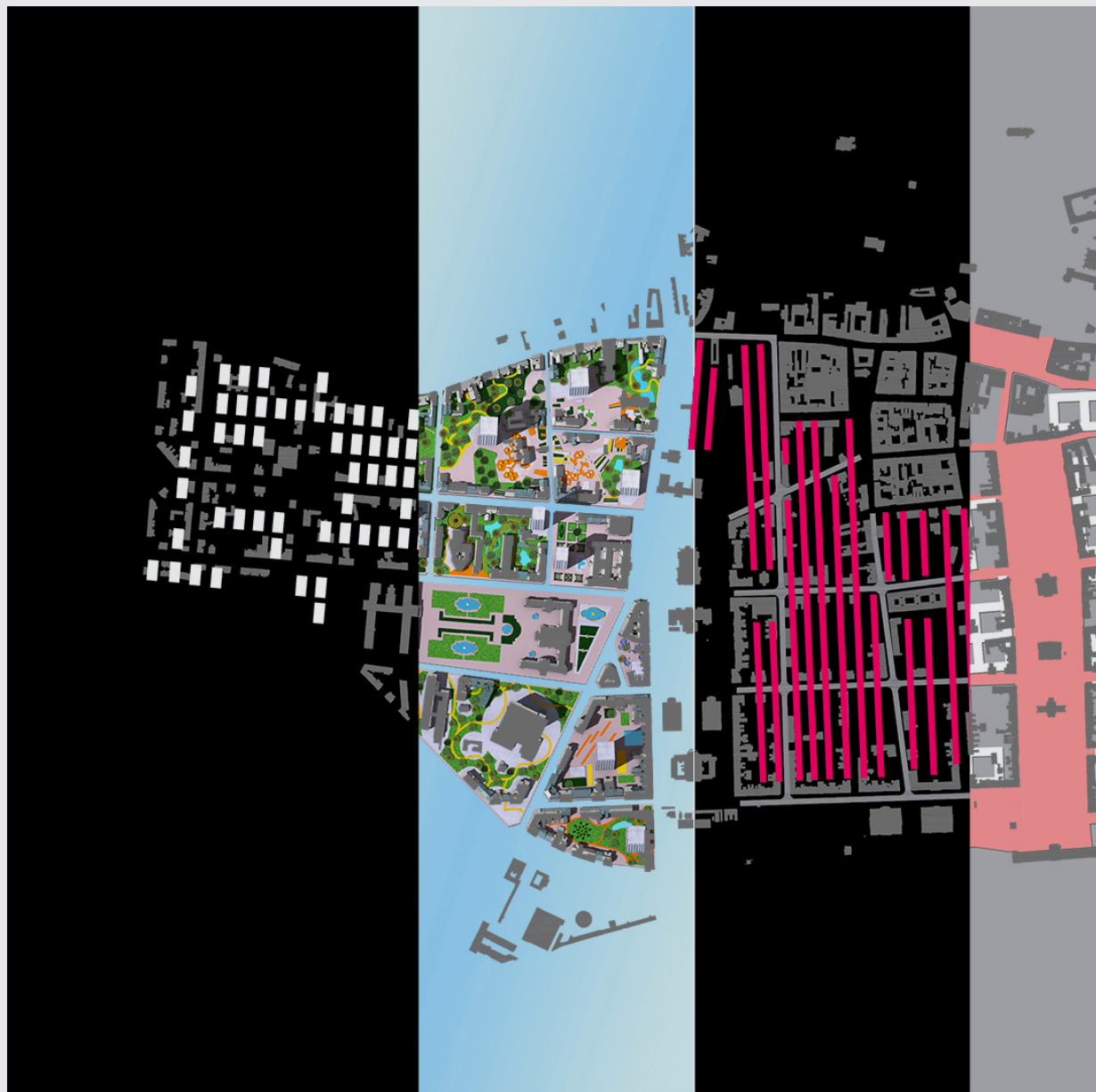
New Generic ne razmišlja prvenstveno o novom tipu, iako ga može prihvatiti kao međufazu ili dijelom kreativnog procesa, a sve u cilju boljeg razumijevanja konkretnih elemenata i stvaranju nove projektantske metode. Ovaj prijedlog nudi mogućnost formuliranja disciplinskog znanja o arhitekturi shvaćenog kroz elemente, proizvode i "readymade" koji čine i rezultiraju novom kompozicijom. Tako stvorena kompozicija odgovor je na konkretan prostorni, urbani, društveni, tehnološki, ekonomski i politički problem.

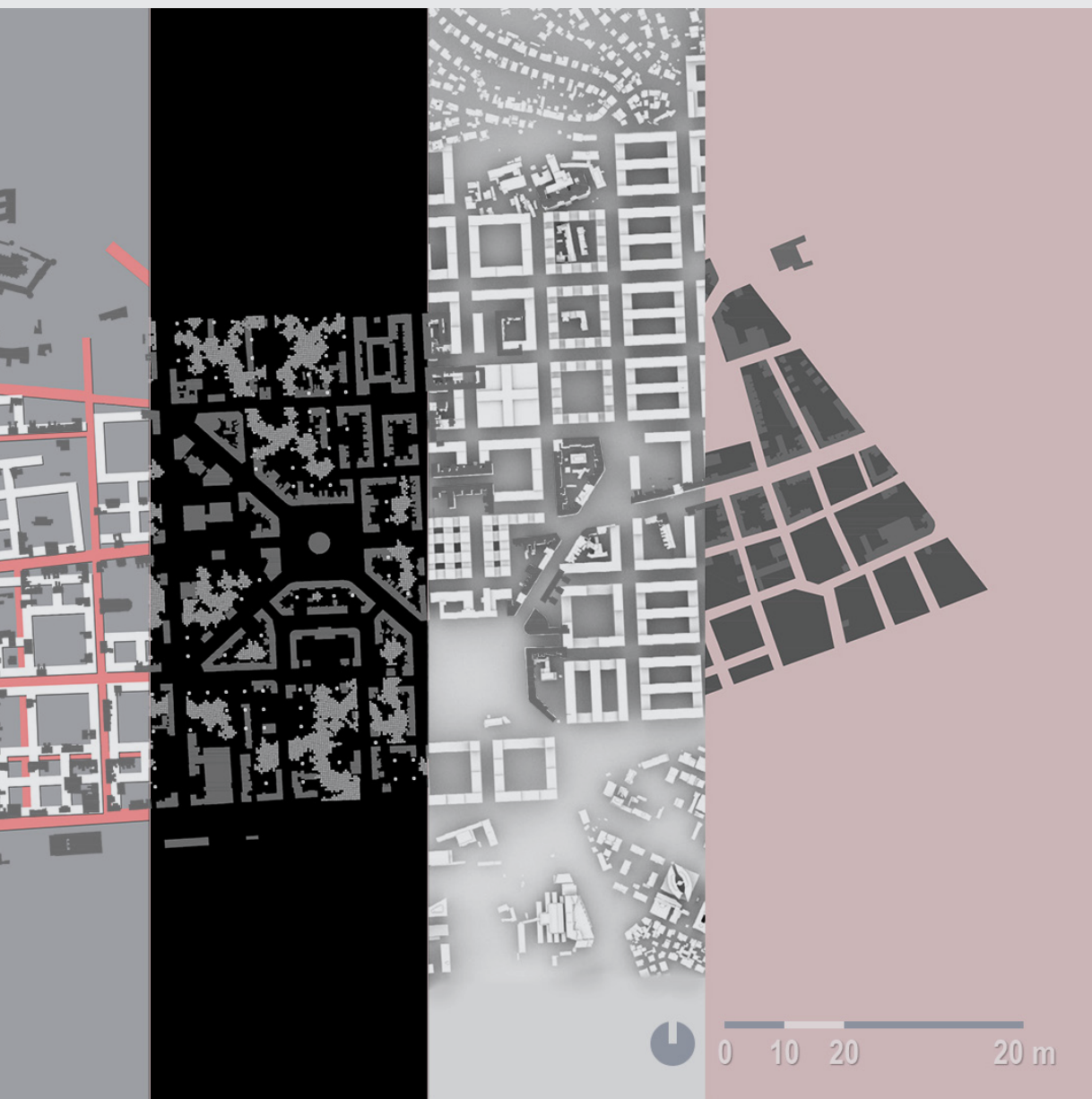
New Generic sugerira da se ideja o gradu i kući može razumjeti na dva načina; prvi uključuje principe koji se mogu apstrahirati iz građevinskih i arhitektonskih presedana, a drugi uključuje generativnu metodu za unapređivanje tih principa u projektiranju novih zgrada, koristeći apstrahirane elemente, principe ili strukturu proizašlu iz novih medija, novih tehnologija i digitalne kulture gdje se kuća ne shvaća isključivo stilovima, crtanjem i građenjem, već jednostavno koristi kao jasan medij, interface, aplikacija, aparat ili poželjan proizvod.

New Generic se odmiče od doktrine oponašanja i odbacuje teorije Vitruvija i Laugiera, Bauhauusa i Urbanog Designa, odmiče arhitektonsku praksu od jedinstvene potrage za ljepotom, kompozicijom, oponašanjem prirode i ljudskog tijela. New Generic je nova sintaktička metoda usporediva s organizacijom, strukturom i razumijevanjem digitalnog svijeta, svijet prepoznat kroz copy-paste i share metodu, edit uzorak, sample objekt, on line ekonomiju i cyber društvenost. New generic ispituje i predlaže mogućnost alternativnog čitanja arhitekture gdje ova metoda ne može biti u potpunosti apstraktna jer su "elementi arhitekture" stvarni, donose se, naručuju, kupuju i predlažu kao potpuno materijalni, komunikativni, pametni, autonomni, atestirani i spremni za upotrebu. New Generic može se promatrati kao logičan filogenetski postupak u razvoju arhitekture, grada i sveopće urbanizacije.

New Generic ne sugerira da metoda proizvodi organsku ili bio-mimetičku strukturu, već da se dijelovi kuće, elementi građevine i gradski elementi komponente koje se mogu spojiti, rastaviti na svoj nesvodivi dio i ponovno rekonstruirati u potpuno drugačiji sklop, dok istovremeno čuvaju, pamte i memoriraju otiske i kvalitete tog nesvodivog dijela. New Generic kroz ovakav serijski postupak postavlja neprekinutu vezu do svog presedana i kao takav poveznicu s poviješću grada i kuće u prošlosti i neposrednoj budućnosti.

**#idisturato #new generic #new normal
#elements #parts #readymade**

Napuknuti grad postaje poligon eskapizma, njegove krhotine postaju začeci fantazija grada koji nije postojao. Prvotni oblik bloka je očuvan, iako ne uvijek u cijelosti, ali se može pročitati iz preživjelih fragmenata i mjestimičnih rekonstrukcija. Očuvana forma bloka kadrira i dijeli različite parkove i ambijente. Izgubljena izgradnja se nadoknađuje generičkim neboderima, čija je katnost definirana traženom površinom. Neboderi su apsolutno generički, bazirani na gotovo modularnom sustavu stanova i skeletnoj konstrukciji. Tlocrtna dispozicija tako može udomiti različite programe.

Zapuštene šupljine blokova zamjenjuju se ikoničnim perivojima, vrtovima i parkovima. Replikacijom i fragmentiranjem gotovo u nedogled, ikonično postaje generičko. Element prirode u gradu dodaje varijaciju perivojima, dok će neki biti savršeno održavani, drugi će biti prepušteni sami sebi, priroda će postati autonoman sudionik u oblikovanju grada, oslobođena ljudske kontrole i perfekcionizma.

Kombinacijom perivoja i postojećih blokova, stvaraju se različiti ugođaji, različite specifične zone u generičkom gradu. Umjesto gotovo organski zapunjenih i izgrađenih šupljina u blokovima koji se skrivaju iza stiliziranih fasada, nastaje ono što te šupljine nikada nisu mogle biti: zelene oaze, rajski vrtovi, mjesta u kojima je moguće pobjeći od vreće i buke grada. Cijeli grad sada postaje oaza, njegove brojne šupljine, ruševine koje daju tek naznaku nekadašnje stvarnosti, prostori su sporog kretanja, zaustavljanja, bijega.

Blok je kvadratni prsten dimenzija 114×114 metara — umnožak 19 jednakih modula koji grade čvrsti, zatvoreni obruč. On se podređuje Zagrebu koji je nekada postojao: puca, deformira se, nestaje ili srašta s tkivom grada. U svakom slučaju blok poštuje hijerarhiju otoka nostalgичnog grada prepoznatih kao nositelje identiteta mjesta.

Blok je i perimetar i šupljina koja je perimetrom određene — oba slučaja postaju ishodište novih mogućnosti potpomognute modularnim modifikacijama njegovih elemenata.

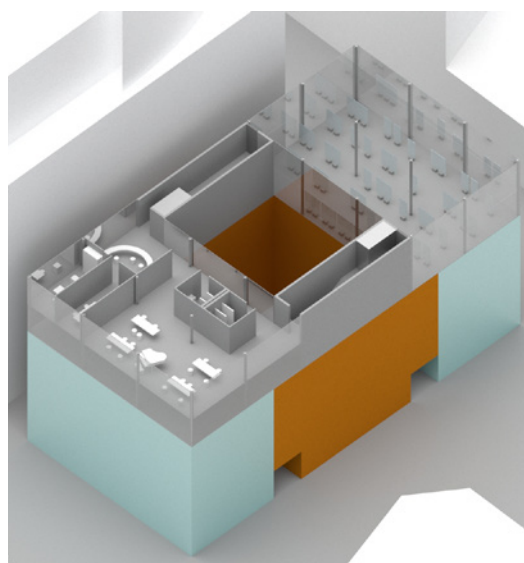
Soba čini stan, stan čini blok, blok čini grad, grad čini sobu.

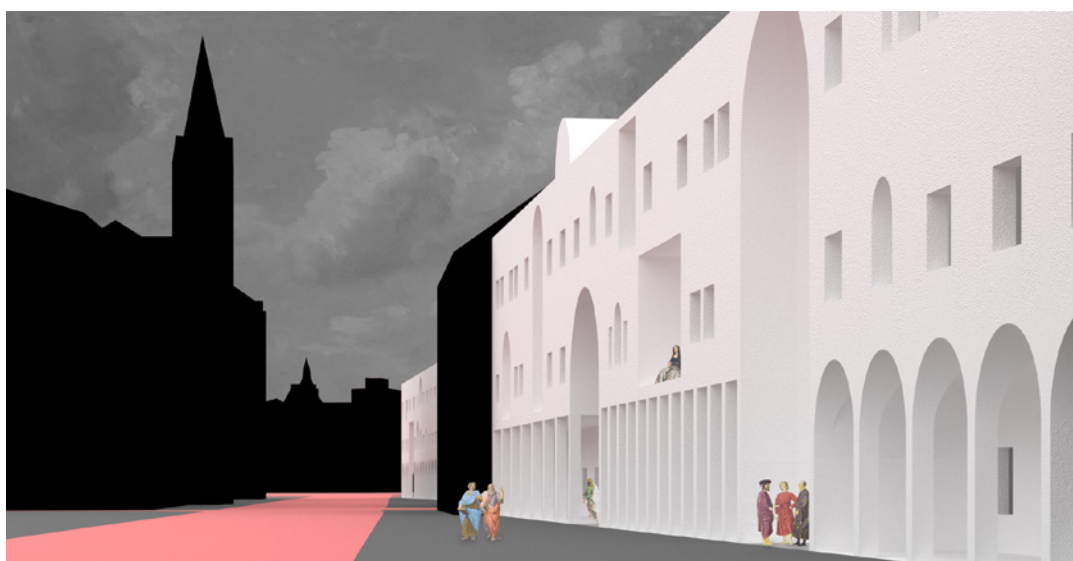
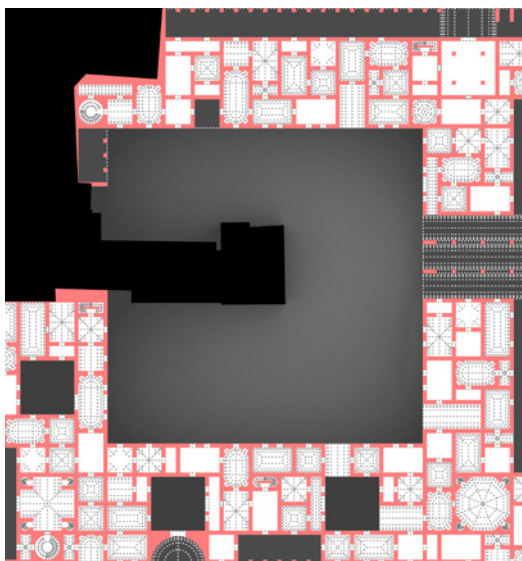
Oswald Mathias Ungers 1975. godine izradio je projekt za Roosevelt Island pored Manhattna. Natječajno rješenje sastojalo se od kataloških blokova dimenzija 18x36 metara te promjenjive visine, koji su činili generično izgrađeno tkivo. Strukturirani su od modula dimenzija 3x3x3 metra koji metodom adicije tvore različite oblikovne tipove. Ovaj projekt istražuje hipotetsku primjenu Ungersovih blokova u području Donjeg grada. Urbano tkivo grada Zagreba kakvog poznajemo fragmentirano je zbog oštećenja od potresa. Uklonjene su sve neupotrebljive zgrade označene crvenom oznakom te standardna „divlja“ izgradnja unutar blokova. Ungersovi blokovi umeću se u donjogradske blokove uzimajući u obzir neposredni izgrađeni i programski kontekst. Odabire se prikladni tip bloka koji se potom programira ojačavajući ili nadopunjavajući okolne gradske sadržaje. Blokovi su isprojektirani metodom simpliranja različitih tlocrta iz arhitektonske prakse. Oni postaju generični ready made, odnosno suvremene donjogradske najamne kuće koje su sposobne podnijeti različite sadržaje i arhitektonske izričaje.

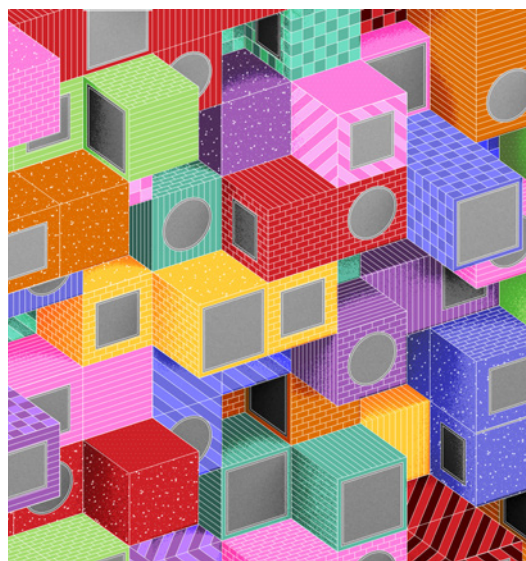
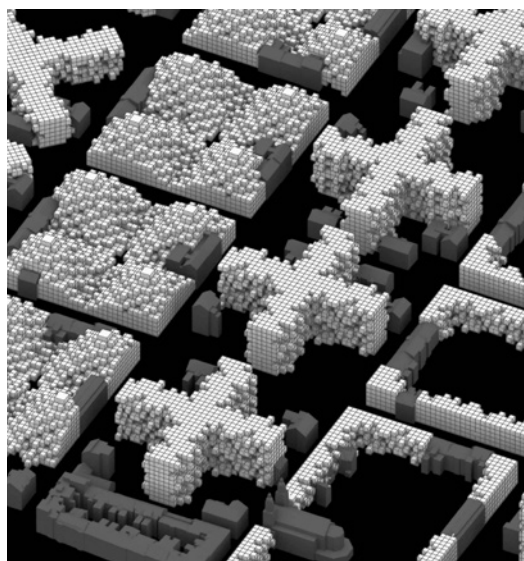
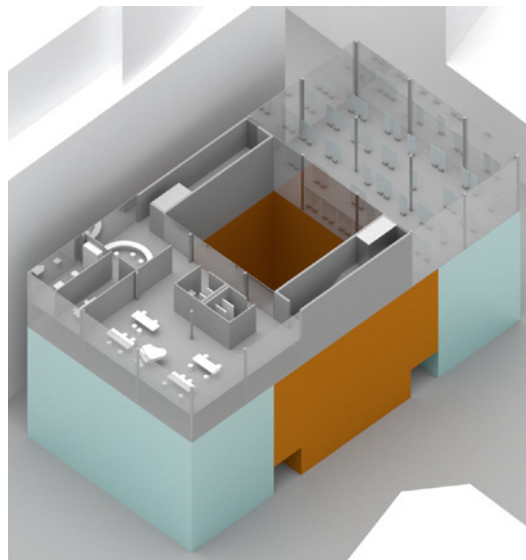
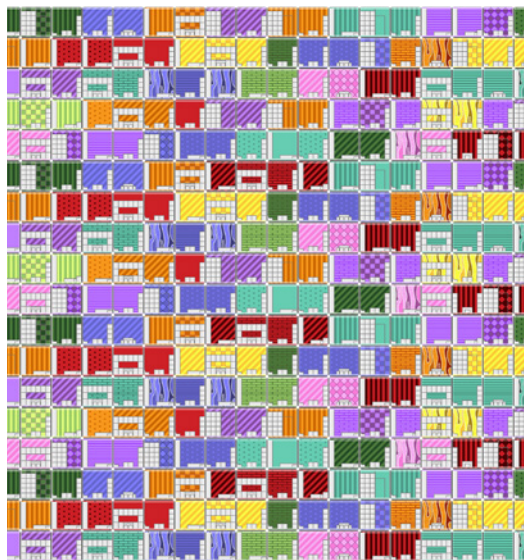
Primjena 4. Glazbena akademija/MUO, umetanje, edukacija, galerijski prostor

Osnovni gradidbeni modul blokova proizašao je iz Palladijevih vila. Analizirane su u svojem tlocrtnom rasporedu, vrsti soba, njihovim omjerima, svodovima i međusobnom odnosu, kao i elementima praznoće. Iako sastavljeni prema jednakim pravilima i od jednakih modula, svaki blok je izuzetno jedinstven i nastaje na temelju njegovog okruženja. Blokovi prilagođavaju svoju strukturu postojećoj izgradnji, budućoj, kao i prošloj namjeni blokova, sadržaju koji se nalazi u njemu, vizurama i ostalim karakteristikama. Uz elemente koji nastaju na temelju povijesti i konteksta, blokovi i sami stvaraju nove sekvence u prostoru.

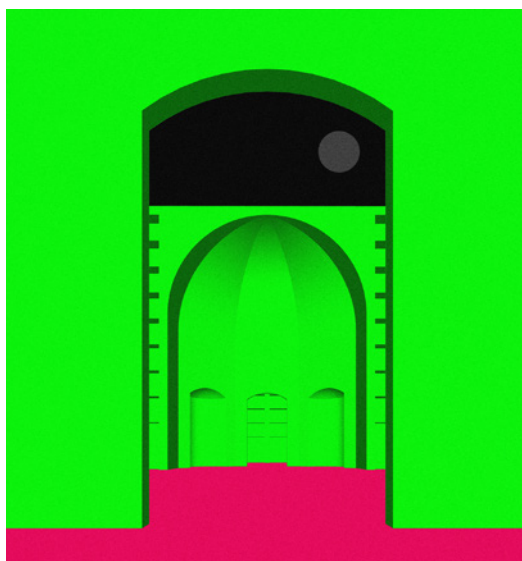
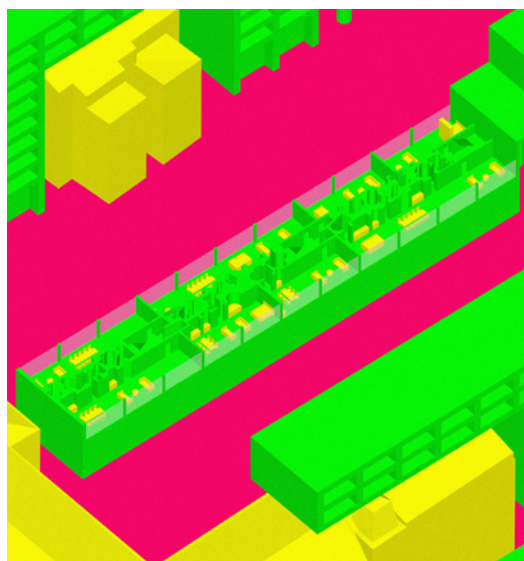
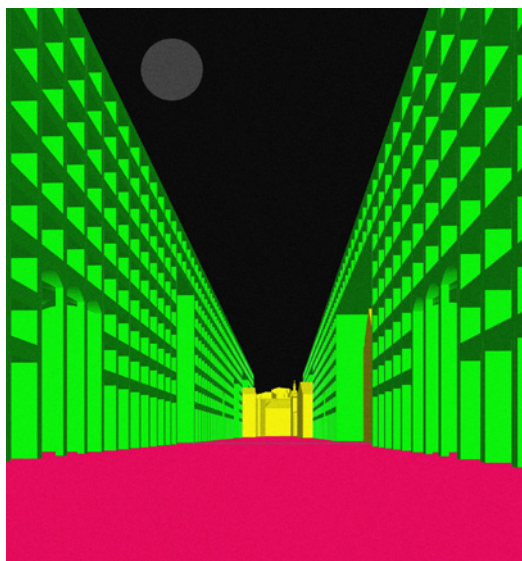
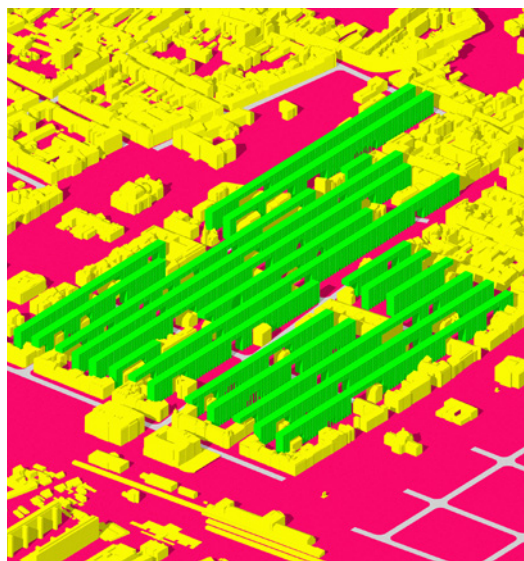
Atomski grad je sustav koji preko niza isprojektiranih elemenata i alata omogućava građenje novog donjeg grada, ali ne definira njegov ishod. Žitelji donjeg grada sami oblikuju svoj životni prostor, a posljedično i sliku grada. Projektirani su alati za 3 mjerila preko kojih se formiraju stanovi, zgrade kao i blokovi novog grada.

Zagrebački blokovi se usitnjavaju, probijaju se nove ulice, a dvorišta i novonastali perimetri ispunjavaju se apsurdno gustom izgradnjom. Unutar zajedničkog cilja, a to je stopostotna izgrađenost, gradnja se odvija po principu dogovora kojem prethodi nekoliko jasnih gradbenih pravila i njihovih interpretacija. Rezultat je kontrolirani kaos, neartikulirani klaster, iznimno specifičan u doživljaju, ali generičan po principima koji ga vode. Projekt je, s jedne strane, satira hrvatske realnosti i rođačkog principa, a to je princip samogradnje, samovolje i djelovanja na rubu, ili izvan ruba zakona. S druge strane, projekt je bio istraživanje kvaliteta anonimne arhitekture koja, u okvirima gradbenih mogućnosti i ekonomske isplativosti, na sve načine traži kvadrat više.

Potresom nastao fragmentirani prostor grad ispunjava se novim elementom — zidovima — postavljenih tako da ukomponiraju neoštećenu strukturu grada, omogućujući čitanje ostataka grada kao artefakata. Nova generična struktura grada gusto postavljanih elementa zidova stvara nove situacije — vanjske prostore — čije se oblikovanje bazira na korištenju arhitektonskih i oblikovnih elemenata preuzetih s karakterističnih zgrada grada. Zidovi kao nova struktura grada, netipološki su određeni te generičnost pokazuju u svojoj strukturi sampliranjem postojećih arhitektonskih projekata raznih namjena.

studenti

Ivana Amižić, Lara Beraković, Sara Fućak,
Tereza Marković, Mario Matejčić, Vana
Mladinić, Marta Škvorc

voditelji

prof. dr. sc. Dina Vulin Ileković

zadatak

Centar za prirodne fenomene na Savi

kolegij

Radionica arhitektonskog
projektiranja 3

zimski semestar

ak.god.
2020./2021.

Na susretu urbanog i prirodnog, u produžetku Sveučilišne aleje i uz Savski nasip te planirani biciklističko-pješački most preko Save, zadatak je bio projektirati Centar za prirodne fenomene ili predložiti neki drugi odgovarajući sadržaj. Potres i poplava prve su asocijacije vezane za prirodne fenomene i odabranu lokaciju. Za razliku od ostalih zadataka kojima je tema bila revitalizacija donjogradskih blokova odnosno užeg zagrebačkog centra, ova grupa bavila se zauzimanjem parcele koja nudi drugačiji povijesno-prostorni kontekst. Dobre prostorne mogućnosti i atraktivan makro i mikro smještaj omogućuju pozicioniranje gotovo bilo kojeg javnog sadržaja. Urbani prodor sjever-jug, u osi zapadnog kraka Zelene potkove, važan je gradski potez koji bi produžetkom Lučićeve ulice do Prisavlja odnosno do Save, zaokružio koncept Sveučilišne aleje uz pretpostavku pozicioniranja sadržaja koji će garantirati urbanu kvalitetu.

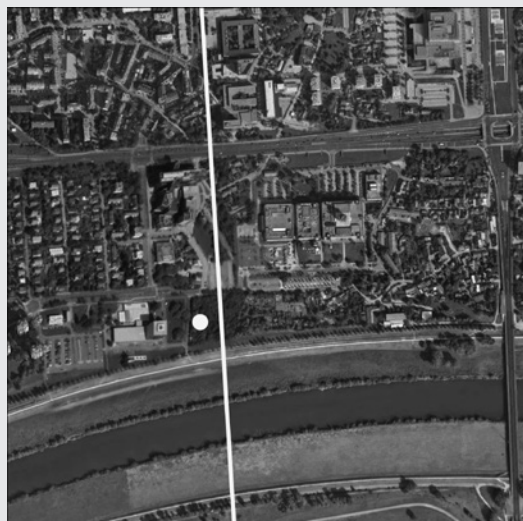
Lokacija se nalazi uz Cvjetno naselje — jedan od rijetkih primjera planiranog naselja koje se prema principima moderne arhitekture počelo graditi za potrebe gradskih službenika krajem 1930-ih po urbanističkom i arhitektonskom projektu Vladimira Antolića. Od važnijih se objekata u neposrednoj blizini nalazi Kockica Ivana Vitića dovršena 1968., zgrada SRCA Aleksandra Dragomanovića građena od 1972. do 1974. u Marohničevoj ulici, a južno od Slavonske avenije smjestio se Hypo centar Thoma Maynea, otvoren 2002.

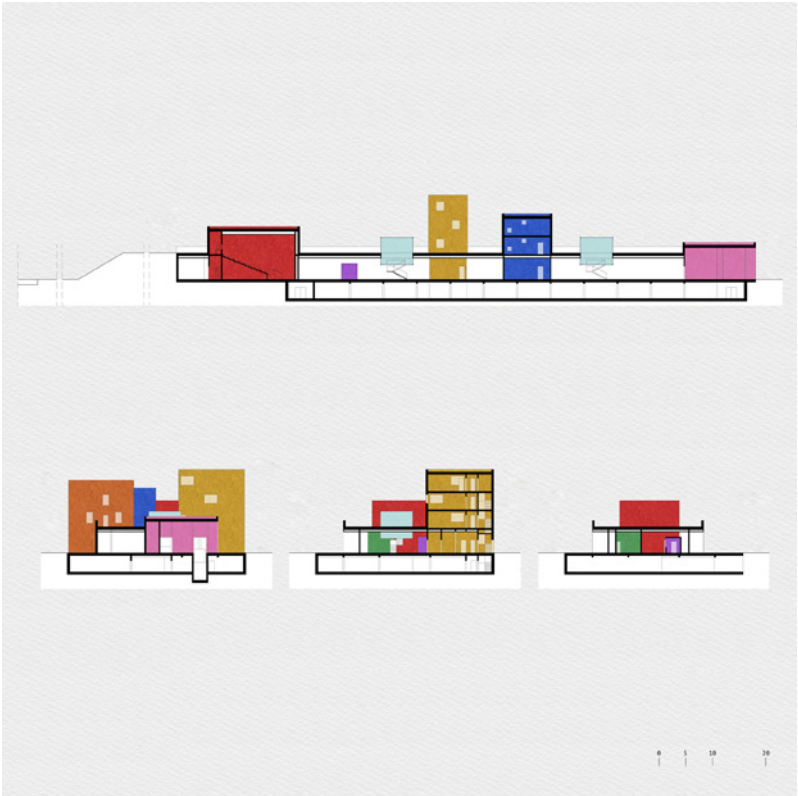
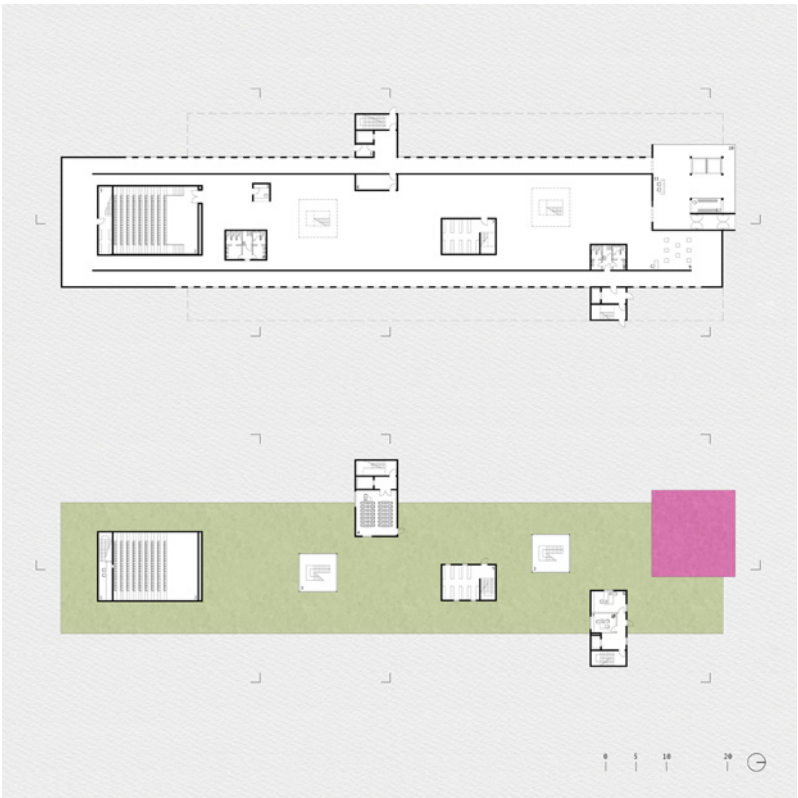
Aktualnost zadatka temelji se na pretpostavci potrebe prostorno-sadržajne afirmacije vanjske zone šireg centra grada kojom bi se rasteretio Donji grad, u cilju njegove nužne buduće konsolidacije i sanacije degradacija strukture građevnog tkiva uzrokovanih potrebom, neodržavanjem i neprimjerenim građevnim improvizacijama. Pretpostavka ima svoje uporište u stavu po kojemu unutrašnjosti donjogradskih blokova treba u najvećoj mjeri ozeleniti i prostorno osloboditi od neadekvatnih i derutnih prigradnji bez interpolacija većih objekata koji bi dodatno kompromitirali infrastrukturnu manjkavost te još više reducirali nedostajući javni, prvenstveno ozelenjeni prostor. U interesu grada kao cjeline, zadržala bi se struktura i sadašnja gustoća izgrađenosti Donjega grada uz nužne infrastrukturne zahvate unutar naličja blokovske matrice, tražeći što bolje mogućnosti realnog suživota pješaka, prometa i zelenila.

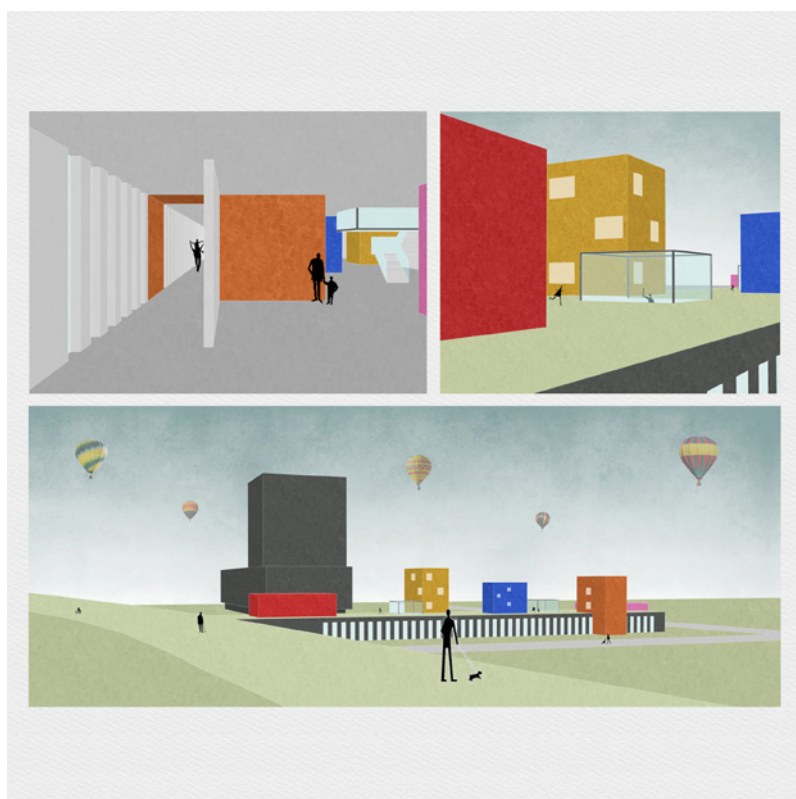
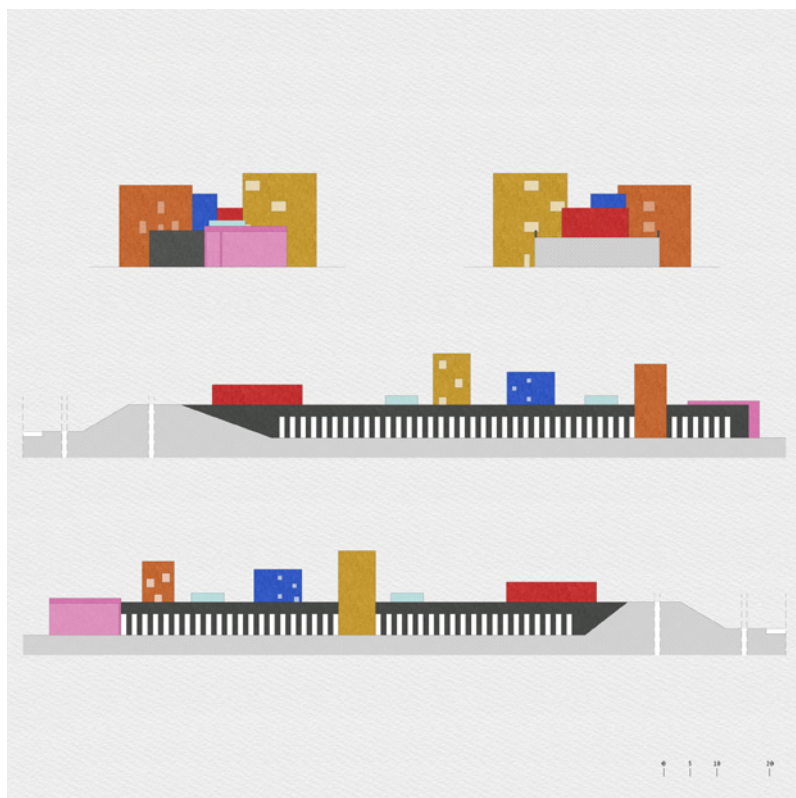
Sagledavajući šire okruženje, studenti su sami definirali svoj projektni zadatak. Razmišljajući o inicijalnoj temi kao i o potencijalnim korisnicima, predloženi su divergentni sadržaji te su izrađeni sljedeći projekti: Centar za potrebe, Centar za prirodne fenomene, Sportsko-istraživački centar, Muzej crtanog filma, Kulturni centar, Glazbeni nasip, Rehabilitacijski centar za osobe s autizmom.

Oblikovni izrazi variraju u rasponu od gabarita izrazite vertikalnosti kojim se formira novi zagrebački landmark do mimikrije nove izgradnje topografijom, pri čemu se koristi zatečena depresija terena i geometrija Savskog nasipa. Za kompoziciju koju čini više volumena umjerene visine od nekoliko nadzemnih etaža, opredijelilo se nekoliko studenata i to je najčešći pristup koji omogućuje brojne oblikovne varijante između dva navedena krajnja prostorna koncepta. Jedan od radova kombinira upravo dva krajnja pristupa — topografsko oblikovanje i vertikalnost volumena.

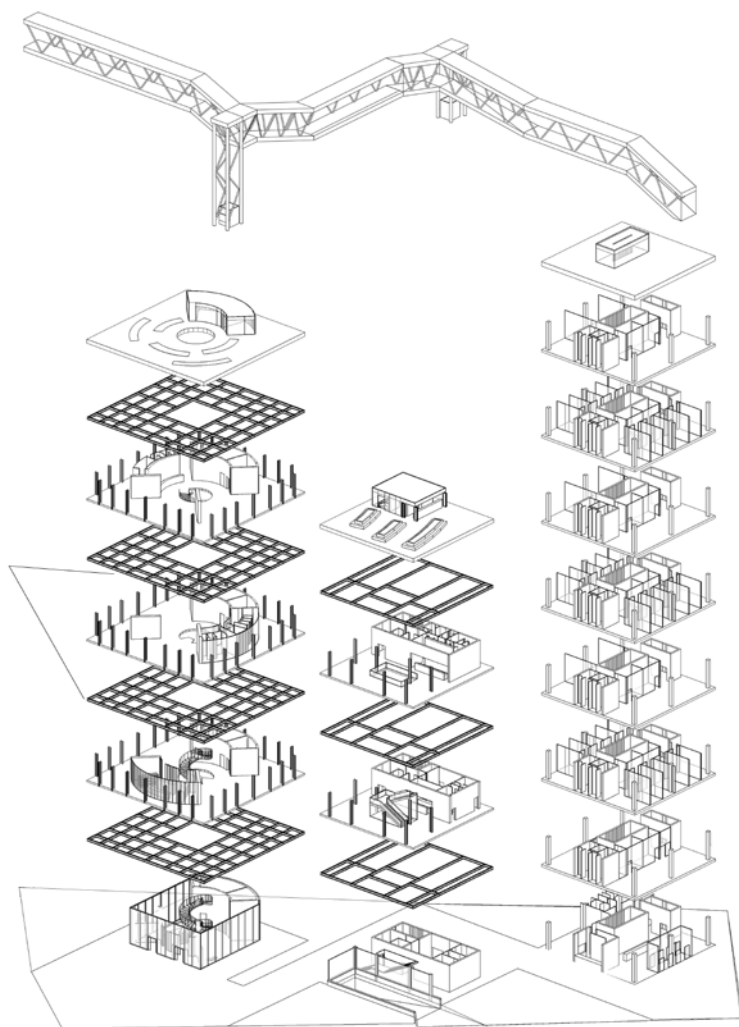
Svim projektima zajednički je pokušaj kreativne integracije u zatečeni prostorno-vremenski kontekst uz potpunu slobodu njegova čitanja i tumačenja. Noseći svaki svoju osobnost, studenti su na različite načine reagirali i odgovorili zadatku, a njihovi radovi govore o raznolikosti mogućih pristupa i potencijalu parcele. Perivojni elementi u većoj su ili manjoj mjeri sastavni dijelovi svakog rada kao nužan projektantski odgovor na današnju težnju ka ispreplitanju prirodnog i artificijelnog, zahtjeve odabranih sadržaja, blizinu zelenog koridora uz rijeku i duh mjesta.

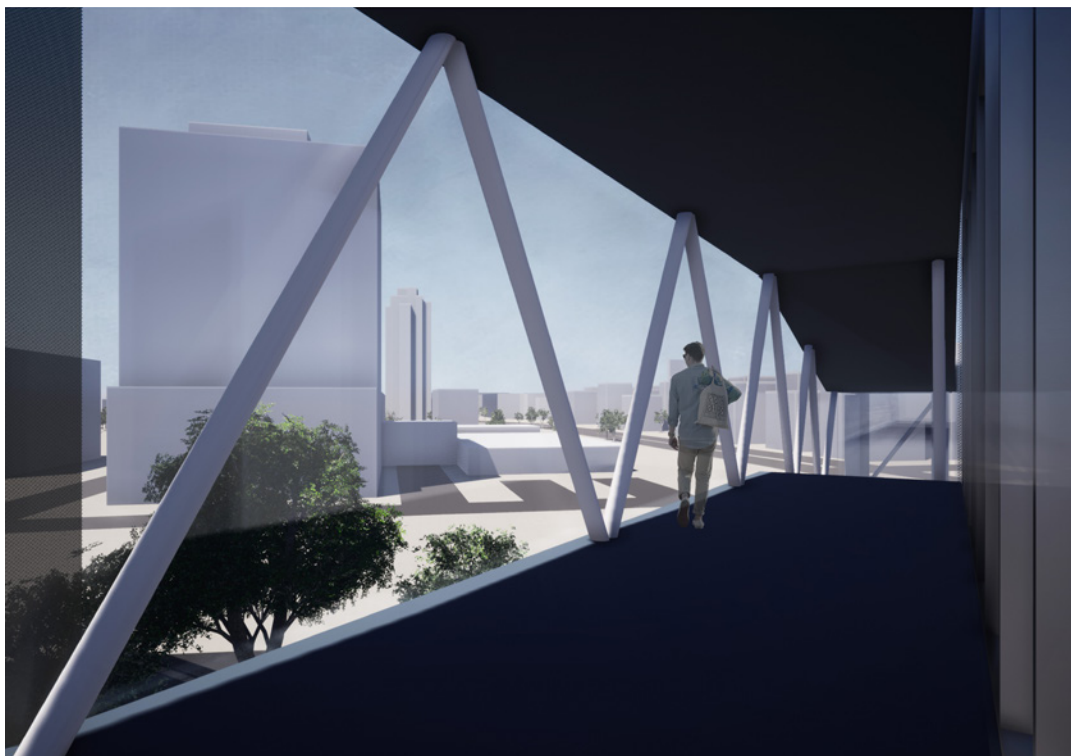

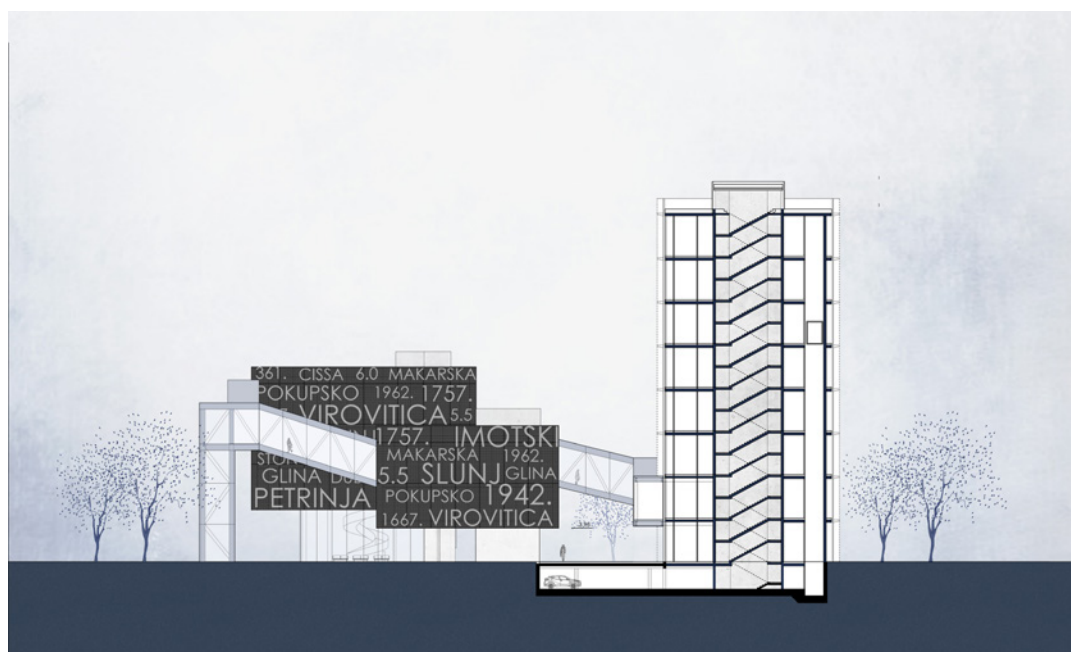

Sklop Centar za potres sastavljen je od tri zgrade različitih visina koje se dinamičnim kosim postavom izdvajaju iz ortogonalne urbane matrice okolnog prostora. To su: Geofizički institut na sjeveru, restoran kao središnji objekt i Muzej potresa uz Savski nasip. Kompoziciju razdvojenih građevina ujedinjuje izdignuta ostakljena šetnica s vidikovcem koja ih povezuje na različitim visinama, a zajedničko im je i oblikovanje staklenog pročelja obavijenog tekstilnom površinom s printom kao zaštitom od sunca. Parter je projektiran kao javno šetalište povezano s planiranim pješačkim mostom preko Save i sa Savskim nasipom. Podrumska etaža garaže zajednička je i povezuje sve objekte.

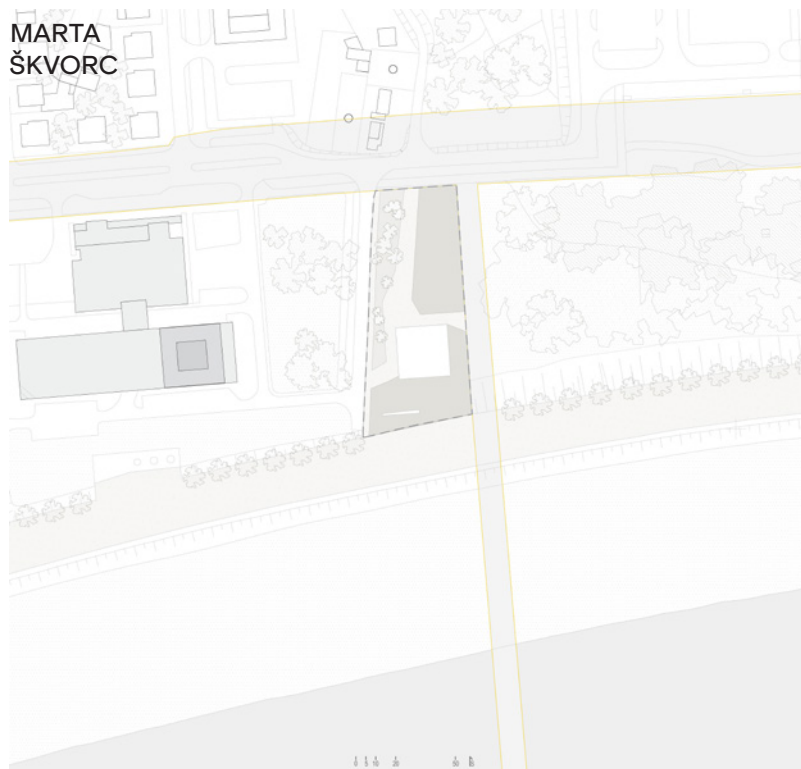

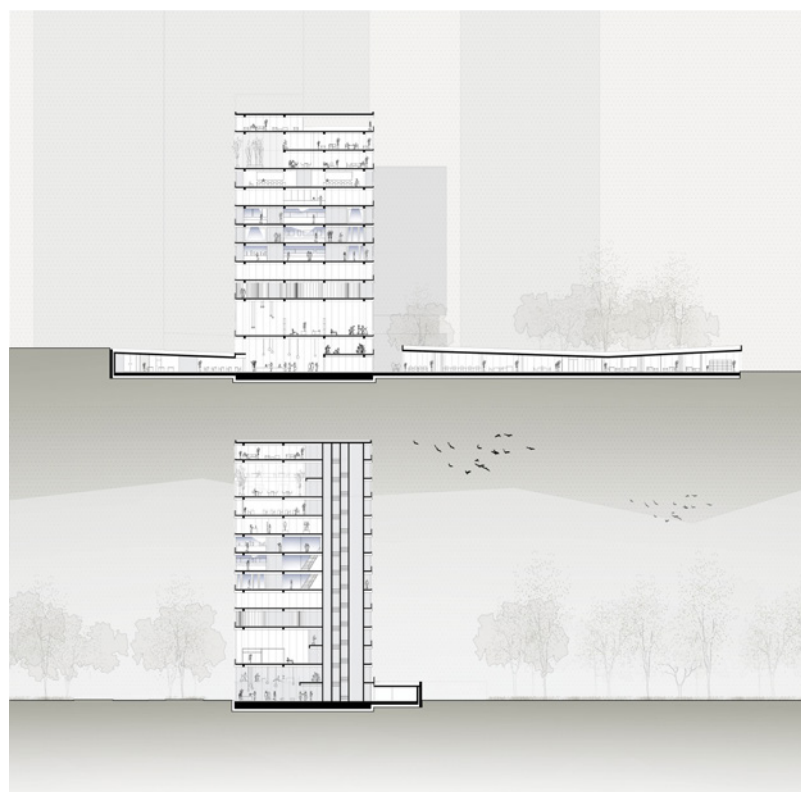

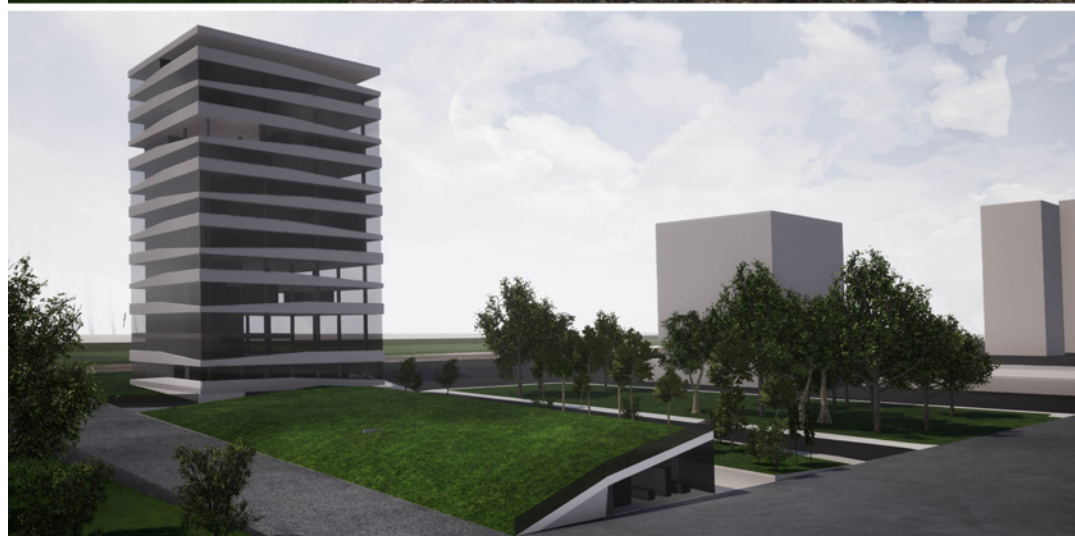
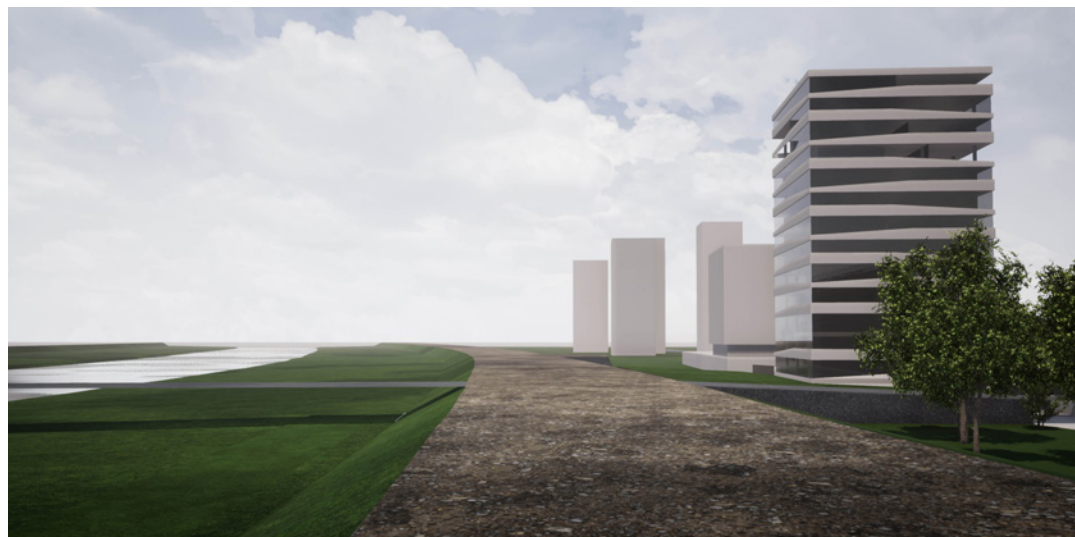

Gostujuća predavanja

01.12.2020. Interpolacija I

NENAD KONDŽA
Zagrebačko kazalište lutaka
Gradsko dramsko kazalište Gavella

DARKO LATIN
Donjogradska trilogija

08.12.2020. Interpolacija II

RENATA WALDGONI
Interpolacije

KRUNOSLAV IVANIŠIN
Tri donjogradska prizora

15.12.2020.

SAŠA BEGOVIĆ
Gradski Blok / Urbano Editiranje

22.12.2020.

IVAN RUPNIK
Zagrebački blok

Zagrebačko kazalište lutaka

Zagrebačko kazalište lutaka nalazi se u bloku formiranom Tomislavovim trgom, Ulicom baruna Trenka, Gajevom ulicom i Starčevićevim trgom, na adresi Tomislavov trg 19 u Zagrebu.

Kazalište je prije preuređenja imalo neprimjerenu scenu dubine 4 metra bez propadališta, s malim gledalištem bez nagiba.

Dogradnji i rekonstrukciji kazališta pristupili smo tako da smo proširili scenu na bivša spremišta i izveli propadalište čime smo „izgradili” dva kazališta: „lutkarsko” s marionetskim mostom i svom potrebnom opremom, i „dramsko”, jer kazalište s novom proširenom scenom s pravom dubinom i propadalištem postaje okvir za sve vrste predstava.

Gledalište je dobilo amfiteatralni nagib pod kojim je smještena garderoba posjetitelja. Ulazni prostori postali su kazališni foyeri. Dogradili smo i malu dvoranu kojom smo definirali glavni ulaz.

Bivša neuređena i zidovima odijeljena dvorišta rušenjem zidova postala su javni prostori.

Zgrada je podijeljena u tri dilatacije različitih konstruktivnih rješenja, prilagođenih tehnologiji izvedbe ovisno o mogućnosti pristupa građevinskih strojeva, čime su definirani pojedini dograđeni elementi (požarno stubište u betonu, mala dvorana u čeliku.)

Nužno dograđeni dodatci, požarno stubište, galerija, mala dvorana, prostor nad scenom i sl. dizajnom pripadaju bloku kojeg redefinišu koristeći rukopis „stražnje scene”.

Projekt interijera nastao je sa zadržkom jer su dogradnje i rekonstrukcije zgrade nastale prije projekta scenske tehnologije.

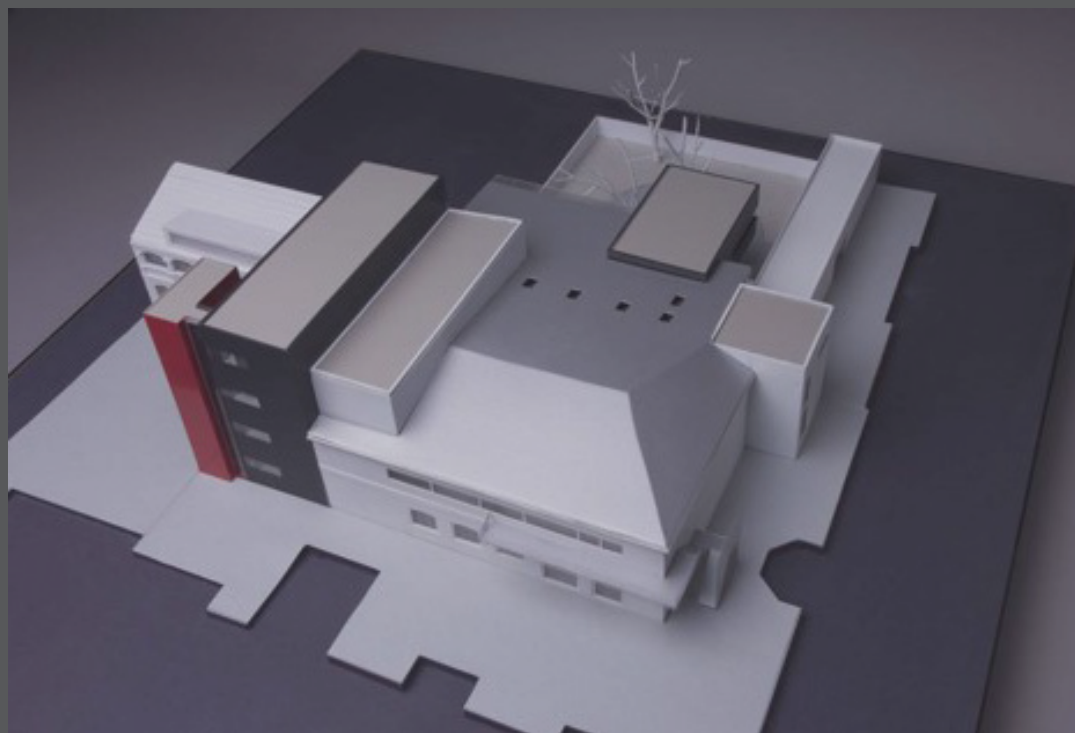
Interijer velike dvorane slijedi projekt scene s kojom čini nedjeljivu cjelinu.

Zadržali smo i obnovili vanjska ulazna rešetkasta vrata arhitekta Vjenceslava Richtera koja su postala dijelom odrednica projekta interijera prostora uz dvoranu.

Gradsko dramsko kazalište Gavella

Jednom prostornom galimatijasu procurio je dizajnom i izvedbom neuspjao ostakljeni krov nad glavnim foyerom kazališta kojeg bi popravci ili zamjena bili izrazito upitni. Stoga smo nakon detaljne analize zaključili da prostorni kompleks koji čini Gavellu, a čiji smo recentni oblik dočekali nakon uređenja, redom, Rašice, Mutnjakovića, Lončarića i Weinera, da će dodatak jednog prostornog „parazita“, male kazališne dvorane iznad bivšeg dvorišta između ulične i dvorišne zgrade, doprinjeti kako prostornom tako i funkcionalnom ozdravljenju kazališta, a niti malo neće štetiti bloku.

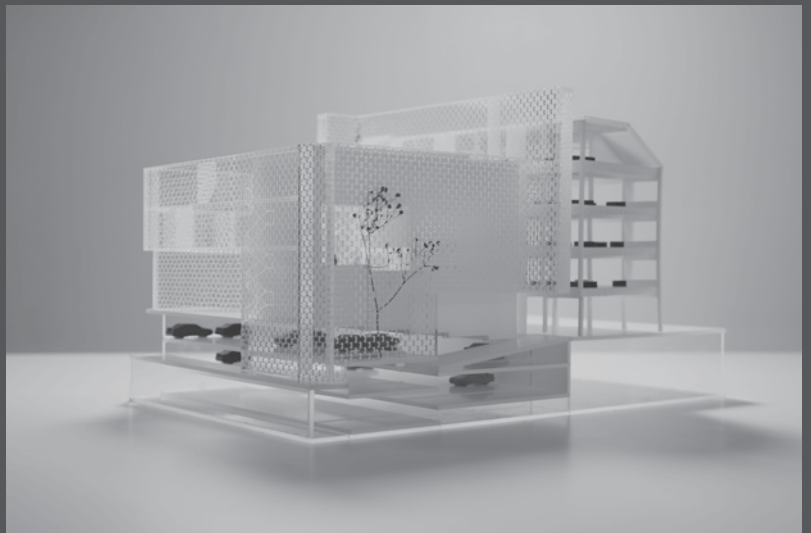

„Donjogradska trilogija“ su natječajni projekti na temu interpolacija različitih mjerila, različitih namjena i tipologija, nastali u vremenu od 2012. do 2016. godine.

To su: Manja višestambena zgrada visokog standarda stanovanja u Dalmatinskoj, rezidencijalni objekt za jednog vlasnika u Preradovićevoj i rekonstrukcija i nadogradnja bivše tvornice DTR u zgradu državnih agencija u Krajiškoj ulici.

Arhitektonska interpolacija može se definirati kao fizičko dodavanje punog, koje kvalitativno mijenja (s oba predznaka) dotadašnju morfološku strukturu, popunjavajući je, ne samo fizički i kvantitativno. Navedeni projekti kroz temu arhitektonske interpolacije propituju i odnos starog i novog, gdje ulazeće novo na pitanje zatečenog starog odgovora — legitimno i suvereno, jasno i samouvjereno — svojim vlastitim jezikom, jezikom vlastitoga doba.

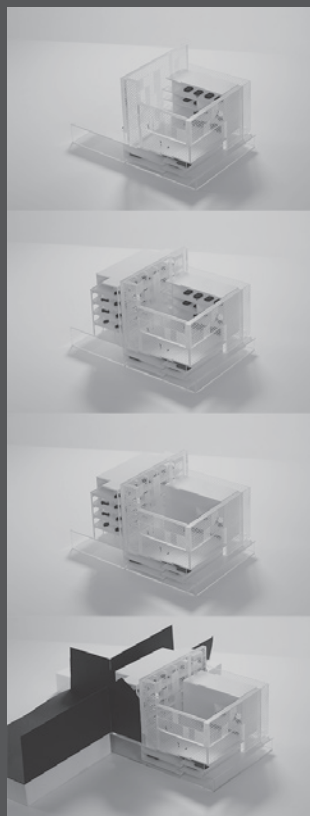
Tematski okviri interpolacije u Dalmatinskoj ulici kao odgovor na temu suvremenog stanovanja su: interpretacija i nadogradnja osnovne postavke donjogradske stambene tipologije, enfilade prostorija uz pročelje, te artikulacija platna pročelja kao tri sloja koji tvore transparentnu slojevitú strukturu čija pojavnost se mijenja u ovisnosti o vremenskim i svjetlosnim uvjetima te sa promjenom brzine kretanja, pozicije i kuta gledanja. Nova enfilada nije više sekvenca prolaznih prostorija, razdjelna ploha među njima može se stanjivati do nestajanja približavajući se krajnjoj fleksibilnosti unutrašnje dispozicije, oslobađajući organizaciju mogućih ciklusa življenja pretapanjem funkcijskih grupa i omogućavajući dnevno-noćne podjele nezavisne od grupiranih servisnih zona. U podužnoj liniji ulice pročelje se čita sa svim uobičajenim elementima klasičnih pročelja, ali drugačije težine i materijalnosti. Pročelje se dinamizira uslojavanjem ovojnice u presjeku poprečnom na uličnu frontu uspostavom zelenog fasadnog vrta iza, u ravni lica zida susjednih kuća razapetog prozračnog platna od istegnutog čelika — materijala osjetljivog na promjenu pozicije i na promjenu strane gledanja. Dodatna dinamika postignuta je i plastikom

koja se utiskuje u prostor ulice, tematizirajući erker — u ovom slučaju jedini direktni otvor na ulično pročelje.

Tema projekta u Preradovićevoj je obiteljska kuća za jednog vlasnika ugrađena u perimetar zagrebačkog donjogradskog bloka. Konstruirana kroz dvojnost između introvertirane izdvojenosti privatnog prostora za stanovanje i potrebe za trajno vrijednom gestom u javnom prostoru ulice, nudi istovremeno kompliciran i pregledan poligon za dnevno razvijanje uzajamno dopunjujućeg odnosa između kuće i grada, privatnog i javnog. Granica privatne i javne sfere istražuje se kroz složen presjek odmjeranim nizanem prostornih sekvenci, prema doživljajno bogatom iskustvu arhitektonske promenade. Reprezentativni ulaz sa monumentalnim stubištem projektiran kao izložbeni prostor izložen ulici, Piano nobile ili glavna stambena etaža izdignuta na visinu prvog kata, zajedno radnim prostorom u mezaninu te prostorijama za spavanje na najvišoj etaži isprepletene su sa zelenim atrijima na različitim visinama i zaštićeni su od pogleda netransparentnim platnom pročelja od korten čelika čiju ravninu probija jedan erker. Prostor bazena dostupan iz prostora spavaonica doživljaj plivanja dopunjuje pogledom u gradsko nebo.

Projekt u Krajiškoj na konzervatorski zaštićenom objektu bivše tvornice DTR, koji je i sam interpolacija, mjerilom i veličinom je najsloženiji. Kroz prenamjenu bivše tvornice u uredsku zgradu, tematizira se mogućnost stvaranja novog javnog prostora, te odnos privatnog i javnog kroz rastvaranje postojećeg uličnog pročelja. Također se tematizira formiranje stepenastog pristupnog trga — svojevrsnog kaskadnog „klastura“ u unutrašnjosti bloka — kao završetka urbanog poteza Kordunske ulice započetog crkvom Sv. Blaža. Nova izgradnja suvremenog oblikovanja i jezika u unutrašnjosti dvorišta-bloka obgrljena je vertikalnim vrtom. Vertikalni vrt, kao interpolirana višeslojna zelena obodna struktura nastanjena stubištima za evakuaciju, šetnicama, platformama za odmor i raznim vrstama zelenila (biljke penjačice i stabla različite veličine), stvara niz mikroambijenata, čime nastaju prostori za odmor i socijalizaciju zaposlenih. Pojavnost i miris ove transparentne i slojevite strukture mijenjaju se sezonski i dnevno, u ovisnosti o vremenskim i svjetlosnim uvjetima, te s promjenom pozicije i kuta gledanja neovisno o tome nalazimo li se unutar strukture ili gledamo na nju iz ostatka unutrašnjosti bloka.

Uočen crtež/skica na mojoj izložbi „Svijet iz crteža“ u Orisu (29.1.-15.2.2020) ponukao je kolegu Ivanišina da me pozove održati on-line predavanje o interpolaciji u Zagrebu (krovná tema: Donjogradski blok-obnova urbanog artefakta) u sklopu redovne nastave Radionica AP3 na Diplomskom studiju. Znajući da ću ponovo morati ući u osobnu urb.-arh. povijest, pristala sam oklijevajući.

Od Šegvića znamo princip ponašanja: prvo je iščitavanje konteksta, potom (re)interpretacija, ponajbolje autorska! Sve što kreiramo u prostoru je umetanje (interpoliranje) u taj prostor. Grad je tkanje, tkivo, živi organizam sastavljen od dijelova (...blokova) od kojih svaki ima svoju ulogu, smještaj i dorečenost u odnosu na cjelinu. To treba iščitati!

ALUARTFORUM

Blago vijugavi koridor Ilice je s mračne, južne strane ritmički isprekidan te prosvijetljen svjetlosnim trakama dolaznih ulica. Veliki blok (od Kačićeve do Primorske) uz zakrivljenu Ilicu skriva osunčani zeleni prostor parka Akademije likovnih umjetnosti. Dragocjeni svjetlosni prekid Iličkog kanjona pruža uvid u vizualnu i sadržajnu posebnost unutrašnjosti bloka i iz pješačke i iz tramvajske vizure. Tu je, između dviju postojećih, natječajnim programom predviđena nova zgrada dio koje su izložbeni prostori studentskih i profesorskih radova. Rigidnim programskim zahtjevima i odrednicama raspisanog natječaja oduzeta je mogućnost propitivanja drugih urb.-arh. rješenja. Stoga nisam sudjelovala s natječajnim radom već sam nacrtala nekoliko skica, duži za provjeru.

Zgrada građena za izložbe mora nedvosmisleno biti javna za neposrednog prolaznika i za gradsku zajednicu, mora biti funkcionalni i oblikovni znak različit od okolnih trgovina, poslovnih i stambenih prostora.

Zakrivljenost Ilice, kružna uglovnica s kupolom i ugaoni kružni stup forme su na spoju Kačićeve i Ilice. U Primorskoj, na zapadnom rubu bloka je tambur i kupola Sv. Blaža! Postojanje malih gradskih vertikala u neposrednoj blizini (zvonik Sv. Blaža, mali neboder Matice obrtnika u Ilici) te osjećanje i razumijevanje značenja i ugođaja prije opisane svjetlosti, iznjedrilo je skicozno nacrtan prijedlog rješenja: kružna forma malog nebodera, lagane konstrukcije omotane u translucentnu ovojnici pročelja koja i upija i reflektira svjetlost danju a noću postaje svjetlonosni znak!

ALUARTFORUM waldgoni, idejni prijedlog, 2014.

KONGRESNI CENTAR waldgoni, natječaj, 2006.

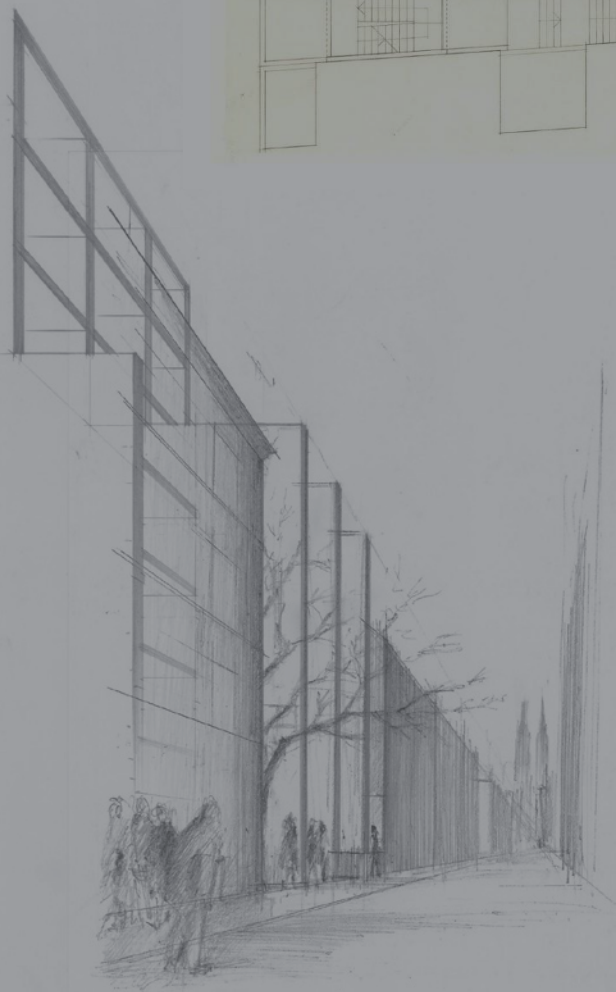
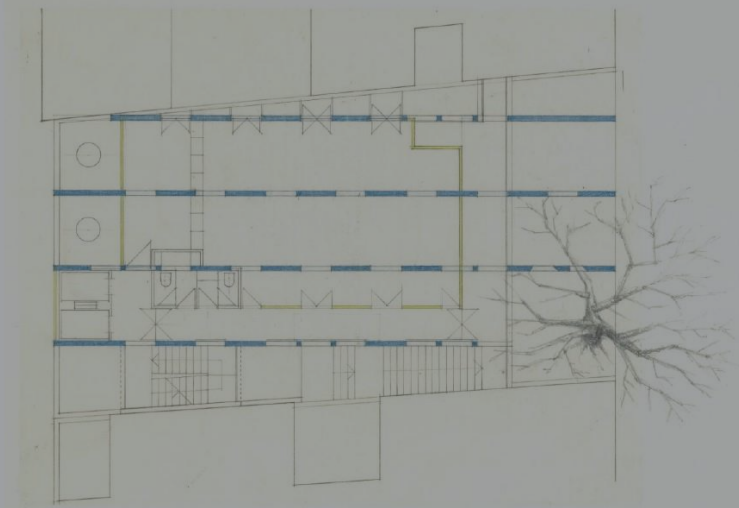

Namjenski kratko sam nazvala prostor kroz koji i uz koji sam prolazila i prolazim od ranih 70-ih (gimnazija, fakultet, posao...). Sudjelovala sam na natječaju za dovršenje tog bloka 1984.godine (s B. Baletić i Z. Ožbolt). Bili smo mladi... Ipak, u proučavanju urbaniteta šireg prostora predvidjela sam u produžetku Pierottijeve sportsku dvoranu (bilo je već rukometno igralište) uz nešto visoko (postojali su jablani)! Dvadeset godina kasnije hotelski menadžment je zamislio Kongresni centar posjetitelji kojeg bi odsjedali u postojećem hotelu! Opet je raspisan natječaj kojeg sam ovaj puta sama radila. Tražili su dvoranu kapaciteta većeg od Lisinskog i još nekoliko manjih! Poznato je da se danas kongresni centri grade na rubovima a ne u centru kako se centar ne bi opteretio prometom!

Prostor omeđen ulicama Savskom, Kršnjavoga, Kačićevom (ne Pierottijevom!) i Jukićevom (4m visok nasip želj.pruge) je osobit: može se sagledati u cijelosti sa sjevera preko Srednjoškolskog igrališta te s juga, iz vlaka čime se značaj podiže sa gradskog na nacionalni nivo. Omeđenim prostorom dominira hotelski kvadar postavljen početkom 70-ih okomito na Savsku dok su Albinijeva zgrada fakulteta (početak 60-ih) kao i Kovačevićeva zgrada fakulteta (početak 40-ih) postavljene usporedno s Kačićevom a okomito na Kršnjavoga. Svaki je kvadar/lamela odraz i pokazatelj svog vremena!

Dovršenje i prepoznatljivost odasvud vidljivog južnog donjogradskog bloka postići će se gradnjom novog kvadra/lamele koji lebdi nad ukopanom velikom dvoranom. Kvadar/lamela je u produžetku Šosteričeve zgrade Elektre, okomita na hotelsku lamelu. Pročelje je zlatno poput svilenog omota bombona baš kao i parter, krov dvorane!

PETRINJSKA 42 uchytil i waldgoni, natječaj, 1993.

U južnom dijelu Petrinjske, u bloku uz istočni krak Zelene potkove a u razini Umjetničkog paviljona, uska i duboka parcela s drvetom uz regulacionu liniju, uz sjeverni i zapadni rub bile su radionice u trošnim prizemnicama (danas srušeno, kao i drvo! asfaltirano parkiralište). Privatnik je raspisao natječaj za urb.-arh.rješenje poslovne kuće.

Dilema sačuvati ili ne postojeće drvo utrla je put rješenju: umetnuti, sa tri strane zatvoren prostor parcele, šupljikavu strukturu vertikalnih visokostijjenih nosača i horizontalnih AB ploča. Kontaktni prostori prema južnom i sjevernom susjedu su stubište i svjetlarnici što omogućuje prirodno svjetlo i ventilaciju. Zapadni, stražnji dio strukture raste u visinu i postaje mali gradski neboder. Ulično pročelje je prostor definiran bridovima visokostjenih nosača i drvetom!

Prvu nagradu je dobio privatnikov arhitekt, drugu nagradu forsirao je član žirija, treću... Gotovo 30 godina kasnije na parceli je parkiralište... i jedna lijepa ideja o umetku u tkivo!

PETRINJSKA 31 uchytil i waldgoni, natječaj, 1989.

Na neparnoj, istočnoj strani Petrinjske, u sredini bloka u kojem je Wellerov vrt i dječji vrtić, između dviju četverokatnica nalazi se parcela za koju je raspisan urb.-arh. natječaj. Zadatak je osmisliti stambeno-poslovnu građevinu s vatrogasnim prolazom u blok.

Unutar bloka su dva objekta: Wellerova kuća uz koju je bio vrt kojeg sada koriste djeca iz nagrađivanog tirkiznog dječjeg vrtića B.Duplančića. Kroz otvoreno prizemlje višestambene kuće prolaz je na Palmotićeve ulicu. Uglovnice bloka na Petrinjskoj su posebne. Južno je poslovna kuća (A. Glunčić i I. Senegačnik) s odličnim rješenjem „negativnog ugla“ stvaranjem ulazne piazzette definirane plitkim betonskim naborima u razizemlju pročelja. Sjeverna uglovnica postojala je samo kao projekt prof. Dragomanovića i K.Kasanića.

Naš odgovor na zadatak je bio razdvojiti funkcionalne cjeline. Stanovi su galerijski. Horizontale ograda su translucetni materijal (opal kamen ili opalno staklo) koji zrači kako svjetla ulice i obrnuto svjetla iz stanova. Dvorišno pročelje je jednolično rastrirana staklena ploha, dematerijalizirajuća. Posebno je oblikovan volumen stubišta i liftova: blaga kosina naglašava poziciju ulaza u blok te početak ili kraj pravocrtnog dijela Petrinjske. Poslovni i trgovački prostori grupirani su u kružni volumen koji se proteže iz podruma kroz razizemlje i galeriju do stambene zone. Tako zadani vatrogasni prolaz postaje i nova gradska slika prolazniku!

Ove 4 priče pokazuju mnogo toga ali kao zaključak bih istaknula:

Interpolacija je uvijek i arhitektonska i urbanistička. Ako nije i urbanistička, nezanimljiva je te društvu nepotrebna.

Iskoristit ću naslov knjige prof. Jurković i zamolit ću Vas, buduće arhitekte i urbaniste: obazrivo s prostorom!

Tri donjogradska prizora

Krunoslav
Ivanišin

1. ULICA–KUĆA–DVORIŠTE, ILICA 85, 2014.

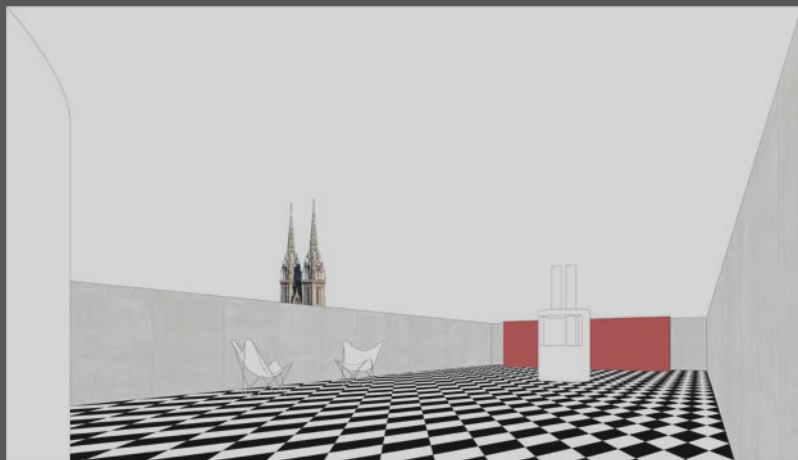
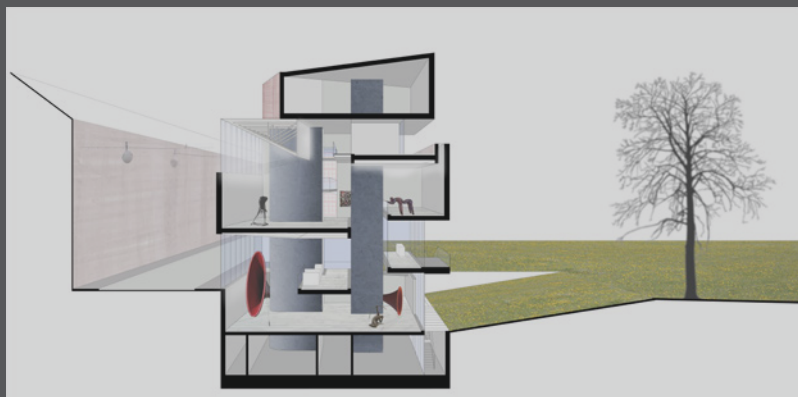
Carski i kraljevski mjernici odredili su regulaciju: lijevo i desno vijenci su na istim kotama. Dvorište je duboko, ulica teče, blok je konkavan. Učinilo nam se logičnim uhvatiti vijence i sljemena krovova, iskopati dvorište, dovršiti niz, uvećati pogled iz dvorišta na ulicu pa iz ulice u unutrašnjost bloka. Tramvaj klizi, pješaci hodaju rubom ponora.

2. KOMAD NEBA, PRERADOVIĆEVA 11, 2015.

Točna visina nije određena. Izvana sve šareno a iznutra jedna boja, dotrajala opeka. Nestabilnoj situaciji potrebna je ukruta. Okolina nas ne zanima pa križanjem zidova i kontrafora izdižemo plato iznad ribe i hamburgera. Parapet krovne terase je malo iznad očišta pa se udaljene stvari doimaju bližima.

3. CRVENI HODNIK IZNAD PLAVOG TRAMVAJA, PRAŠKA 4, 2017.

Široki se trg pod nagibom ulijeva u usku ulicu u smjeru velikog parka. Pratimo entazis, doziramo izlivanje ulice u dubinu bloka i držimo se rubova. Slaganjem slojeva želimo poništiti granicu unutrašnjeg prostora i grada. Prazno–puno–prazno, pročelje iza pročelja. Britva reže oko u zoni žica i ovjesa.

Gradski Blok / Urbano Editiranje

Saša
Begović

Najveća urbana vrijednost i najizrazitije područje urbaniteta povijesne cjeline grada Zagreba je kvaliteta njegove donjogradske blokovske strukture. Vibrantne inzule Donjeg grada, omogućuju vrlo kvalitetan urbani život, jedinstvene životne i kulturne mogućnosti unutar visoke urbane gustoće, miks različitih sadržaja, stanovanja, rada, rekreacije.

Donjogradska poetika blokova i njihov razvoj govori o fleksibilnosti i mogućnosti prilagodbe različitim urbanim intervencijama, tijekom više od sto godina. Od početnih formiranih i poluformiranih blokovskih cjelina, do njihove transformacije u doba modernizma 30ih godina, pa do pojedinih razgradnji tijekom 50ih i 60ih godina prošlog stoljeća, sve do današnjih intervencija.

Sve to govori u prilog vitalnosti urbanog gradskog bloka. Blok je najvitalnija urbana forma u povijesti. Sve relevantne studije o održivom razvoju gradova govore u prilog gusto izgrađenim urbanim sredinama, o njihovoj fleksibilnosti i dugovječnosti tih gustih urbanih struktura. One troše najmanje energije i teritorija, a u socijalnom kontaktu i interakciji daju puno više, nego raspršene urbane strukture.

Usprkos činjenici da Urbani Blok ima izniman potencijal razvoja, razgradnje, dograđivanja i gradnje i da mu je potrebno Urbano Uređivanje/Editiranje, i dalje postoji pomanjkanje interesa za urbano arhitektonske teme kao što su; obnova, restauracija, očuvanje, poboljšanje, popravljivanje, proširenje, transformacija, ponovno korištenje starih struktura. Zašto je Urbano Editiranje toliko neprivlačno? Ignoriranje interesa za ove teme se može jednostavno protumačiti kao socijalno, ekonomski i kulturološki neodgovorno. Kako Editirati Grad? Je li moguće napraviti uređenje Grada tako da nametnuta pravila pomognu jednostavnijem građenju? Urbana transformacija nije linearni proces, trebaju nam drugačije procedure, teme, kako graditi ili ne graditi u ZG bloku. Što graditi? Gdje su granice bloka? Što i da li rušiti? Na koji način? Možemo li se usuditi predlagati što treba srušiti, izbrisati, napustiti, predlagati faznu razgradnju dijelova Grada?

Pokazani projekti i realizacije, istražuju i nastoje ponovo otkriti prikladnu formu urbanog razmišljanja i razviti tipove arhitektonskih scenarija koji iskorištavaju i istražuju jedinstvene životne i kulturne mogućnosti unutar visoke urbane gustoće, koji bi trebali rezultirati u kritičkom sagledavanju i rehabilitaciji (metropolitanskog) gradskog života (životnog stila). Urbana Gustoća kreira komunikaciju, pregovaranje i mješovito korištenje, tri elementa za najbolju arhitekturu.

Od pažljive, intervencije, rekonstrukcije i prilagodljive ponovne upotrebe na postojećim kućama unutar bloka; Plesni Centar, Teatar Histroni i Urania, do suvremenijeg pristupa, zamjene i ispunjavanja praznina postojećih blokovskih struktura u projektima kao što su Blok Branimirova — Bornina i Blok Kamensko.

DONJOGRADSKI BLOK
— OBNOVA URBANOG ARTEFAKTA

Radionica arhitektonskog projektiranja 3
Akademska godina 2020./2021.

Voditelji radionice i kolegija

Sanja Filep, Tin Sven Franić, Miroslav Geng,
Krunoslav Ivanišin, Boris Koružnjak, Vesna Mikić,
Lovorka Prpić, Goran Rako, Sonja Tadej, Idis
Turato, Dina Vulin Ileković

Nakladnik

Arhitektonski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Kačićeva 26
10000 Zagreb

Za nakladnika

Bojan Baletić, dekan

Biblioteka

Zagreb (sutra)
Svezak 01

Urednice biblioteke

Ana Mrđa i Mia Roth-Čerina

Glavna urednica

Vesna Mikić

Izvršna urednica

Andrea Čeko

Dizajn i prijelom

Sven Sorić

Recenzent

Vladimir Kasun

ISBN 978-953-8042-74-4

[

Publikaciju je za objavu prihvatilo Povjerenstvo
za nakladničku djelatnost Arhitektonskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na sjednici
održanoj 29.4.2022.

© Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ISBN 978-953-8042-74-4

ZAGREB (SUTRA) 01

Af

Sveučilište u Zagrebu
Arhitektonski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Architecture